

Secolul 20

Secolul 20

10

1966

@Asociația Ziariștilor Independenți din România

Secolul 20

Revistă de literatură universală

editată de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Comitetul de redacție:

ACAD. AL. PHILIPPIDE, ION BRAD, OV. S. CROHMĂLNICEANU, ZOE
DUMITRESCU-BUȘULENGA, MIHNEA GHEORGHIU, DAN HĂULICĂ
REDACTOR-ȘEF ADJUNCT, GEORGETA HORODINĂ REDACTOR ȘEF ADJUNCT,
TATIANA NICOLESCU, FLORIAN POTRA SECRETAR GENERAL DE REDACȚIE

10
1966

SUMAR

CONTRIBUȚII ȘI ATITUDINI ROMÂNEȘTI

G. CĂLINESCU: *Literatură și sport*; *Box*; *Înot* • 5
CAMIL PETRESCU: *Falimentul tripletei*; *Falimentul ... fotbalului* • 10
IONEL TEODOREANU: *Taina mulțimilor*; *Un campion de altădată*:
C. Virtușu • 14

UMBERTO SABA

Cinci poezii pentru jocul cu mingea, în românește de Petru Sfetca • 19

UN MIT AL SECOLULUI XX

PAUL VIALAR: *Spiritul sportului*, în românește de Alexandru Baci • 23
ROLAND BARTHES: *Semnificația de epopee a Turului Franței*, în
românește de Iulia Soare • 29

MONTHÉRIANT: OLIMPICE

Cei unsprezece în fața porții de aur, dialog scenic, în românește de
H. Grănescu; • 35 *Miresma lăntii*; *Cursa de 300 de metri* • 49

COPERTA

Fotografie de
PAUL ROMOȘAN

JOC ȘI SOARTĂ

RUDOLF HAGELSTANGE: *Întâmplări omenеști din scenariul Olimpiadei de la Tokio*; R. BALABAN: *Fenomenul Pelé și dignitatea fotbalului* • 53

INGA ARTAMONOVA: «*Învăț să merg pe pămînt*»; LIA MANOLIU: *Lumea cu ochii sportivului* • 60

SIGFRIED LENZ: *Alergătorul*, traducere și prezentare de Mariana Șora • 69

RECUIEM PENTRU TAURI, antologie poetică, traducere și prezentare de Romulus Vulpesu • 85

ERNEST HEMINGWAY

Moartea după amiază, fragment, în românește de E. Scărlătescu • 97

ÎN LOC DE CRONICĂ LITERARĂ

VIRGIL LUDU: *Scriitorii și sportul*; VICTOR BĂNCIULESCU: «*Acest straniu secol al sportului*»; HELMUT M. BRAEM: *Campionul în literatura americană* • 123

FRANZ KAFKA: *Aeroplane la Brescia* • 140

ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY: *Avionul și planeta* • 147

HIP-HIP-URA 1900

JARRY SPORTIVUL: texte și prezentare de Romulus Vulpesu • 152

ROBERT MUSIL: *Pe vremea cînd tata învăța tenisul*, fragment de eseu • 166

ODA SCHAEFER: *Modă, costum și sport*, în românește de L. Voita • 173

SCHERZO SPORTIV

ARKADI AVERCENKO: *Necazurile unui profesionist*, schiță, în românește de Igor Block • 184

ILF ȘI PETROV: *Amatorii de fotbal*, schiță, în românește de Tatiana Nicolescu • 188

E. CALDWELL: *Vick Shore și interesul jocului*, nuvelă, • 191

WILLIAM SAROYAN: *Filipinezii*, nuvelă, în românește de Jean Grosu • 194

NOTE • 203 / CADRAN MONDIAL • 206

PREZENTAREA ARTISTICĂ: GETA BRĂTESCU

LITERATURĂ ȘI SPORT

CONTRIBUȚII ȘI ATITUDINI ROMÂNEȘTI

G. Călinescu

LITERATURĂ ȘI SPORT

...Publicul modern, obosit de problemă, vrea senzația violentă a vieții, vrea dragostea fizică și călătoriile, vrea sport și faptul senzațional, vrea în definitiv ce toată omenirea a căutat de mii de ani și ceea ce în fond literatura a căutat să-i dea. Adăncimea unui roman nu stă în abstragerea lui de la existența diurnă, ci în gradul de semnificație al acestor vieți. De la Homer pînă la Tolstoi, senzația vieții active fizice a constituit punctul de plecare al literaturii și aruncarea discului sau alergările de cai sînt două împrejurări în care cititorul prinde mai bine jocul eternelor pasiuni umane. Iată de pildă un lucru curios: mii de tineri se așează circular în jurul ringurilor, urmărind rundurile de box, fac exerciții libere în stadioane, aruncă discuri, alergă, pe jos, pe motocicletă, în automobil, înoată, patinează; toate gazetele au simțit necesitatea comercială de a pune în paginile lor o cronică de sport, dar literatura română nu ia act în nici un fel de această direcțiune a spiritului. Și continuă a se ocupa de lucruri pe care nimeni nu le trăiește și nu le înțelege. Nu vreau să iau în nici un chip apărarea sportului, care în multe din aspectele sale moderne este odios, dar romanul este viață și transcendența lui e un semn de decadență. De altfel, totdeauna literatura și arta au fost aproape exclusiv sportive, sportul reprezentînd vigoarea vitală a umanității. Nu voi căuta să dovedesc mai departe ceea ce este evident, ci mă voi mulțumi să arăt aspectele literare ale unui sport intru totul ignorat de romancierul român și anume *boxul*.

Boxul este în lumea modernă cel mai complex mod de inspirație în roman fiindcă el exprimă două atitudini fundamentale ale umanității: nevoia virilă de stimă în

ochii mulțimii și combativitatea. Nu altceva era cavalierismul. Femeia va admira într-o eternitate pe omul cu pumnii tari, victorios, și va disprețui pe plîngătorul umil și contemplativ. Dragostea Anei Karenin pentru Wronski este, de pildă, evident încheată în jurul unui fapt de curaj sportiv.

Spectatorul simte în pugilat expresia definitivă a esenței sale sufletești, căci îl vedem agitat, brăzdat de sentimente eroice și de porniri de nerăbdare și agresivitate. El luptă în închipuire cu adversarul, urlă de bucurie cînd îl vede doborât, suferă în înfrîngere și leșă din sălă sau areni cu un singur sentiment definitiv: că singura onoare a existenței e de a fi biruitor. Oricîtă bestialitate ar exista așadar în box, el este de esență străvechilor lupte în jurul cărora anticii rapsozi țesau implectura pasiunilor omenești.

Dar boxul aduce și o eleganță de ordin plastic-moral. Frumosul negru cu cărnurile mătășinii, lăcii, cu trupul subțire și svelt de palmier african, evocă, în liniștea sa aglă, în lipsa oricărei aparente de eforturi fizice atunci cînd în fața sa, gîfitor, cardiac, în sudori, adversarul se împlețește cu ochii învinșii, aristocrația sîntelor umane primitive și străvechi a căror încordare și sprinteneală fizică este de natură ferină.

Dar valurile pasiunilor populare, urletele de izbîndă sau de dispreț: «Arde-i Moți! Nu te da, Gogu! » Tot atîtea izvoare de observații multiple și adînci pentru romanțierul modern care trăiește din plin și știe să exprime ce trăiește.

(*România Literară*, 28 mai 1932)

BOX

Cine n-a asistat încă la o exhibiție pugilistică* își închipuie reuniunile de box ca niște încăierări vulgare unde pumnii sînt atenuați în contondența lor de niște mănuși de piele, care dacă răpesc palmelor duritatea le dă însă un aer de monstruozitate. Cu toate acestea ședințele de box sînt un prilej pentru cele mai variate senzații, dintre care esențială este cea a satisfacțiunii stenice pe care o are orice ius cînd vede pe un individ răzbind în bății pe un altul care se apără și este tot așa de agresiv. Reciproca agresivității este un element primordial, el singur dînd naștere interesului și alcătuiind un principiu estetic al oricărui soi de luptă. Taurul placid sau omul pleznit pe obraz din senin produc un sens de ridicol sau de milă, în nici un caz interese, încît condițiunea primă a unui bun spectacol de *corrida* sau de box este ca taurul să fie agresiv și nici unul din boxeurii să nu albească aerul de victimă.

Iată de ce meciul preliminar de amatori din reuniunea de simbătă 21 mai de la Arenele Romane a fost de tot hazard. Închipuiți-vă doi băiețandri învinșiți de «trac». După solemnele saluturi, conciliabile, austuri a mănușilor și prezentări, cei doi cocosei sar în picioare unul înaintea altuia. Urmează o repede încăierare în toată regula, cu mini nemerite și încheiate în cap, cu învîlmășeală corp la corp și o cheflăneală aritmică de stîngari care se bat pentru un măr. Lumea urlă: «Arde-l Gorune! Nu te da, Ciocane!». În cele din urmă, combatanții sînt descurcați și arbitrul îi concediază de la a doua repriză pentru inferioritate a unul din adversari.

Nu tot așa de hazliu au fost cele două meciuri următoare de amatori. Trupuri mai consolidate, epiderme mai viril lucioase, o ritmică mai armonioasă, mai aglă, dau senzația unei lupte concertate, geometrice ca un dans. Ce poate interesa însă faptul

* În scop experimental și demonstrativ, G. Călinescu a publicat câteva cronici apărute în *Adevărul literar și artistic* sub pseudonimul «Sportiv». Lectorul cite de cea familiară (cu scrierul călcăscian) în recunoașterea cu ușurință aici particularitățile. Pentru eliminarea oricărei echivoc, probele justificative în scrierul acestei atribuiri se găsesc în romanul «Cartea nunții», unde Călinescu reproduce aoidma pasaje întregi din cronica unui meci de box.

că a învins unul sau alcul într-o luptă în care personalitatea supremă a fizicului uman nu era suficient exprimată?

Cu totul alt interes înfățișează celelalte patru meciuri internaționale pentru estetica respectivului sport, sub raportul spectacolului, unic scop al cronicii noastre.

Cele patru ciocniri sînt interesante prin constatări ce se pot face asupra fiziologiei rasei. Iată pe Mielu Doculescu, suplu, românesc, liniștit, mereu fără nicio aparență de oboseală, prudent și defensiv cu moderațiune. În fața lui, blondul Fritz Reppel bate pe loc o germanică, metodică defensivă, nu fără o umbră de ridicol, aci exasperat în imbușorarea fetei de inconcludența luptei, aci fricos pînă la a fugi, spre hăzul spectatorilor, din fața adversarului. Scena aducea aminte de Chaopin și boxerul, cu aca ridiculă, goală și măruntă agitație a minilor. Cu o răbdare metodică, germanul primește pînă la sfîrșit loviturile, lăsîndu-se învins numai la puncte.

Cu Georg Phitznar lucrurile se întîmplă mai nostim și mai lamentabile. În Lucian Popescu trebuie să vedeți tipul oacheș al unui «smecher» din Dealul Spierei, cu o sîreacă zimbră în coada ochiului, vrea între spaima claser și cavalerul de suburbie. El e de un calm desăvîrșit, zimbor, ce exală numai simpatie și încredere în sine. În fața acestui exponent al sîriteniei populare, germanul dezvoltă o industrie de mișcări cu atît mai ridicolă cu cît e mai gravă. Un pumn în nas aprinde fața lui Phitznar și tatează apoi trupul cu sînge. Amețit ca într-o adevărată încăierare de stradă, cade jos și renunță de a se mai ridica (...)

Mai pasionant se desfășoară lupta între G. Axioti și mulatru (pare curat negru) Jack Beasley. G. Axioti are o figură simpatică, distinsă și relativ cuită (a fost elev de școală superioară comercială și își pregătește în particular examenale). El face salutările cu decență și sfîlă lipșită de orice brutalitate și pare foarte pușin pregătît să primească lovituri grave. Forma sa de luptă este «științifică» sau «cerebrală», ca să ne exprimăm mai literar, adică se întrevade în ea intențiunea de a suplini prin inteligență ceea ce lipsește în vigoare. Dar ce poate face un om pașnic în fața unui negru lucios ca abanosul și sprinten ca un palmier? Cu o liniste de om obișnuit să lîngă lungul arc în mină, să treacă înot Nilul printre crocodili, și să vindeze lei, sîltînd lin pe tălpi, Beasley urmărește agitația cu sudori a adversarului zimbind inocent și mirat ca de-o muscă mare ce bîzîie în jurul pumnului său. O încercare admirabilă a minii, o desăvîrșită liniste defensivă, lipsa totală a oricărei umbre de oboseală, dau prezentele sale o eleganță exotică desăvîrșită. Marele merit profesional al lui Axioti este de a fi rezistat pînă la sfîrșit. Esteticește însă, sudorile sale, oboseala și vădită mîhnire de pe față constituiau impurități. Cred de altfel că acest tînar nu e chemat pentru asemenea exerciții de vigoare animală și că rîsul său este nu în circ, ci la îndelelecirile intelectuale.

De cel mai mare interes a fost, în sfîrșit, ultimul meci Spakow — H. Hartkopp. Acest Moți este un individ foarte elegant. Trup athletic, îndesat fără caricatură, cap taurin și nas subțire, turrit, dar inteligență ageră în priviri, nebeșială, el e de un calm desăvîrșit, ironic, de om plictisit de a se juca cu un adversar nelîsemnat. Cu toate acestea Hartkopp nu era lipsit de primejdie. Cu aceeași germanică gravitate profesională și metodică, el primea lovituri nenumerate, gîfînd, înșurîndu-se, agîtîndu-se, pleznit, ghionțit, lipit, turrit, fără să vrea totuși să cadă jos. Spectacol exasperant de rezistență și de ridicol dramatic. Moți Spakow pare iritat. O ușoară agitație a iniției se trăda printr-un gîfîit de exasperare. În cele din urmă ultimul gong bătî și se puse astfel capăt unei lupte inegale și monotone între un atlet a cărui eleganță constă în faptul de a culca la pămînt dintr-o lovitură un individ și un adversar care refuză să se întindă la pămînt și rezistă cu atîta merit dar cu atîta deficit pentru spectacol în sine.

(*Adevărul literar și artistic*, 29 mai 1932).

ÎNOT

...Putem foarte bine întruni toate aceste preocupări fizice sub termenul generic de *mică atletică*, înțelegând prin aceasta atingerea unui maximum de rentabilitate fizică a trupului în limitele unei ritmice de esență muzicală.

De această natură este de pildă gimnastica ritmică, quasi coreografică, așa de cultivată în țările nordice. Mici fandări, înainte și înapoi, knixuri mărunte, rotațiuni colective ale brațelor, simetrii și asimetrii responsive în ridicarea membrelor inferioare, mărunte fugi statice și ingenuchieri de cinegetică fictivă, geometrism și roze corporale, iată câteva aspecte fugitive ale acestui minunat joc fizic. Umflarea pulpei în ingenuchere, subtilitatea multiplă a brațelor în rotație, raportul numeric al tălpilor alternate, toate acestea provoacă în participant un sentiment de existență colectivă, în spectator o impresie de multă eugenie și în unul și în celălalt o bucurie a existenței fizice.

În măsura în care se îndepărtează de simpla sugestie erotico-sentimentală, spre a produce exhibiții de atletică ușoară, coreografia devine un sport de o frumusețe infinită și de o reală contribuție fizică. A face mișcări ce cer un îndelung exercițiu și o sănătate musculară desăvârșită, cu zîmbetul celei mai mari ușurințe, aceasta este formula însăși a grației și indirect a sportului. Ridicându-și piciorul înșins pînă la înălțimea minii sau căzînd brusc pe gamba discordantă ca o neredă cu două cozi, dansatoarea desvăluie un trup de o elasticitate superioară, realizînd distrugerea rigidității burghexe, semn al unei sedentarități hidoase.

Dar înotul? Acest sport este de esența coreografiei și a atleticii ușoare și dă cea mai înaltă educație fizică cu cel mai intens rezultat eugenic. Ritmica gimnasticii coreografice împiedicată în fantezia ei geometrică de monotonia legii gravitației este în înot eliberată pe deplin. Se puteau vedea zilele acestea la un cinematograf din Capitală, sub titlul de lecții de înot, câteva exhibiții nautice americane de o mare sugestivitate plastică. Izbucind să fotografieze scenele sub suprafața apei, filmul dădea cele mai documentare cu puțină analize ale natașiei.

În primul rînd înotătorii se obișnuiau să înfrunte elementul aquatic și să petreacă sub apă cu ochii deschiși și în cea mai lentă alunecare. Ca pești roșcați-aurii perforînd în lichidul azuriu al unui glob de sticlă, trupurile se cufundau oblonge, se îndoaiau fără durată și ieseau la suprafață cu părul risipit în alge negre. Voluptatea apei, anulara oricărei groaze, conformarea la densitatea apei într-o lîniște care exclude căderile brusce la fund, sînt primele elemente ale acestui sport elegant și stenic care înfrățește pe om cu natura. O adaptare la densitatea apei este echivalentă cu creșterea unor punți cu aer de pește închipuit, prin comprimarea și umflarea cărora poți urca și coborî în lichid. Saltul în aer athletic este acî înecînit și desonorizat de apăsarea apei cu puțința unei repetări și devieri neprevăzute.

Conștiința că legea internă a înotului este coborîrea la natura acvatică, fraternizarea cu apa, îndeamnă pe maestrul de înot să elimine la început mișcările de propulsune ex-acvatică și de conservare terestră și să inculce elevilor mișcări ritmice ale picicilor, de bătaie a apei batraciană, care împing trupul ca o torpilă, fără să-l consolideze la suprafață.

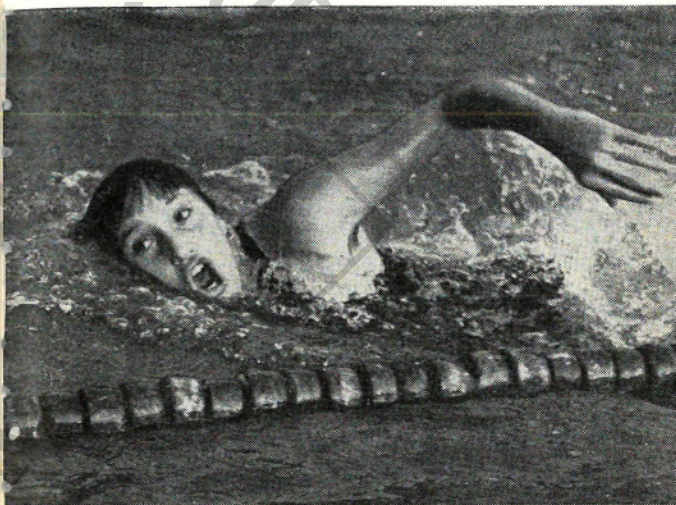
Nu mai tîrziu cînd piciorul transformat în sistem binar de vîșle a învățat să calce apa și ochiul suferă lichidul impasibil, brațele intră în joc cu alternări atletice spre a spînteca în viteză apa.

Atunci exercițiul de compresie al respirației este înlocuit cu cel de tehnică a însăși expirației spre a economisi efortul pneumatic lărgind baza de operație a pieptului.

Dar ce vorbesc eu în abstracto de un sport a cărui voluptate e acțiunea? Învățați să înotați, îmbrăcați costumul de baie nu din snobism ci cu o intenție serioasă de educație fizică și veți privi viața cu o răsufare mai sănătoasă, cu un ochi mai ager. Priviți un vas cu peștișori și închipuiți-vă în locul lor trupuri svelte umane în ridicare și-n coborîre și veți avea imaginea desăvîrșită a unui sport pe care nu mulți îl vor putea duce pînă la desăvîrșitul plongeon, dar desigur pînă la senzația unei superioare animalități.

(Adevărul literar și artistic, 5 iunie 1932)

Fotografia — DUMITRU MIHAIL

Camil Petrescu

FALIMENTUL TRIPLETEI

De aproape șase ani de cînd durează simpatiile noastre pentru Venus, nu am încetat o clipă să asragem luarea amînte a conducătorilor săi asupra gravei probleme a *aripilor*. Necesitatea pentru Venus de a juca pe *aripi* a fost pentru noi mai întîi prilej de sugestii, de propuneri teoretice (Tactica G.), de reproșuri prietenești, de amenințări. Ba chiar de intervenții directe. . . În matchul pentru Cupa Europei Centrale, la București, după catastrofa primă repriză (2-0 pentru Ujpesti) ne-am dus în cabina jucătorilor și cu concursul domnului Eladescu le-am smuls obligația de a juca pe *aripi*. Într-un sfert de oră s-au marcat 3 goluri. . . Niciodată n-o să uităm lășitatea noastră în matchul «retour» la Budapesta, cînd intimidăți de atmosfera deprimentă, iritantă, haotică în care gîfiau prietenii noștri, n-am mai avut răria să propunem energetic transformarea înaintării deficiente: Ploșteanu, Petea, Humis, Bodola, Gruin, într-un infinit mai indicat: Gruin, Ploșteanu, Humis, Petea, Bodola. . . S-ar fi făcut o a doua repriză tot așa de bună ca a doua de la București cu avantajul unui portar bun. Dar, în sfîrșit, rămîne categorică afirmația noastră că Venus trebuie să joace pe *aripi*.

Chiar în numărul trecut demonstrăm *matematic* de ce un atac trebuie să se poacă pe *aripi*, în *principiu*. Dacă aripile doar centrează («sistematic»), atunci porta-

ruî advers are de apărat un front cu unghiul de 80-90 grade. Dimpotrivă, dacă pericolul e mai frecvent, mai normal pe aripă, portarul trebuie să facă față unui front de aproximativ 160 de grade. Mai grav: De unde în fața tripletei doar, el se întoarce ușor sînd pe loc, ca să se apere de aripă, portarul trebuie să alege pe linia porții și ușor se zăpăcește.

Dar nu numai portarul advers, ci toată apărarea trebuie să se respire pe un front de 160 de grade cînd aripile sînt periculoase (nu bune). Și panica este inevitabilă. Ce se întîmplă înă la Venus! Acest club are ceva la caracter. . . Am boteza boala (cronică și cu crize frecvente), *triplețita*. Triplețita se caracterizează prin ideea fixă de a concentra lupta pe frontul tripletei. . . De unde s-a îmbolnăvit Venus de triplețită? Povestea e mai veche. Pe vremea lui Roș Impărat, Venus avea o foarte bună tripletă compusă din trei frați. . . Cu ea făcea ravaje în fața cluburilor de mîna V-a. [Va, ill-a și chiar a III-a. Mai bătea unele echipe străine care nu-i cunoșteau boteșugul. În fața Ripensiei (care avea un vulpoi de fundă ca Bürger și membrii în conducere ageri la observație) Venus nu izbutea decît cînd îl slăbeau crizele (la ficat).

De atunci Venus a rămas cu superstiția tripletei. . . Cînd acum o săptămînă presa noastră sportivă se încreba cu glas unanım: ce apărare ar putea să reziste împotriva tripletei Petea, Humis, Bodola, nouă ne venea să ridem. . . Ripensia a însemnat o epocă a fotbalului Românîi prin aripile ei Bindea și Dobay. . . Venus, hipnotizat de ideea tripletei a făcut sacrificii imense pentru tripletă, fără să cultive în aceeași măsură aripile. . . Suportă consecințele și le va mai suporta. . . Două aripă agresive au transformat Juventus-ul. Două aripă agresive vor transforma cu atît mai mult o echipă de clasa Venus-ului.

CAMIL PETRESCU
(Semnat N. Grămătic¹)

FALIMENTUL.... FOTBALULUI?

E un proverb românesc tare bun. . . poate cel mai adînc dintre toate gîndurile românesti, și sună așa: Unde nu e cap vai de picioare. . .

¹ Foot-ball, an I, nr. 7, sîmbătă 27 noiembrie 1937, p. 1-2.

² Foot-ball, Seria II, an I, nr. 5, Joi 11 noiembrie 1937.

Tudor Vianu explică «tinerețea» permanentă a lui Camil Petrescu prin varietatea domeniilor de creație în care s-a manifestat; printre acestea nu uita să treacă pe aceea de ziarist sportiv. Cu o sensibilitate extrem de vie pe care Eugen Ionescu o caracteriza ca fiind de esență «dîmic-dialectică», Camil Petrescu a problematizat temele sportului, scriind într-o mare măsură eseuri și nu simple articole de gazetă.

Cea mai mare portă a publicisticii cu temă sportivă a lui Camil Petrescu s-a tipărit în revista săptămînală Foot-ball, condusă și scrisă în întregime de autorul Patului lui Procuș. Revista a apărut în cursul anului 1937 și se subintitula Revistă săptămînală pentru deprinderea «jocului curat» în sport, artă, literatură și viață socială; avea redacție în strada Cîmpineanu nr. 58 iar ca director figura N. Grămătic, unul din pseudonimele sale. În cuprinsul revistei se mai pot identifica și alte pseudonime ca Ion Răscăld și I. Străjuliță. În afară de aceste trei semnături, aparținînd în mod indiscutabil lui Camil Petrescu, mai întîlim, în special la cronica mărunta, numele lui Teodor Scarlat (autor al volumelor de versuri Claviaturi și Floarea reginei și al romanului Viața la-nîmplare).

Desi organ de publicistică sportivă, de nivel neobișnuit în ziaristica noastră (revista rămîne pînă azi un model), Foot-ball se ocupa și de alte domenii, în special de literatură. Rubricile culturale («Puncte bune, puncte rele»), variate și incisive, făceau un bilanț literar-artistic săptămînal, mai corect și mai bogat decît unele reviste de specialitate; iată cîteva exemple: o recenzie la Intuneacul April de Emil Botta, Moartea poeziei George Petcu, Despre traducerea din limba arabă ale poeziei sirian Emil Muracod (pe atunci student în România), polemici personale și chiar intime (ale lui Camil Petrescu), Revista revistelor (cu lungi citate de poezii) etc.

Cele mai multe pagini erau, desigur, dedicate fotbalului. Părerile scriitorilor despre evenimentele fotbalistice ale săptămîinii se cuprîneau în articoli de fond intitulat Comentarii, și semnat N. Grămătic. Articolul, scris la modul unui eseu, evoluă de la nota informativă la sinteza de specialitate, de la relatarea simplă la portretul jucătorului; documentarea se baza pe cifre și argumente matematice. Ca să convingă pe lectori (și, desigur, și pe antrenori) de importanța jocului pe extreme și să combată monopolizarea

Întrebarea e dacă un asemenea dicton e valabil și la jocul de foot-ball, care așa cum arată blazonul lui englezesc, este jocul « eminatement », jocul specific al picioarelor. . .

Firește că discuția poate să fie asupra amănuntelor, însă în linii generale, două lucruri sînt indiscutabile: că o pereche de picioare sînt îndestul ca să împingă mingea în poartă și că totuși uneori e necesar și un cap deasupra, ca să vadă în ce direcție e poarta. . . E cum s-ar zice un minimum . . . care verifică și el proverbul plin de înțelepciune, chiar în această situație paradoxală.

Dar dacă pe teren nu le putem închipui 20 de picioare alergînd, pereche de la o poartă la alta, fără cap deasupra, ne putem avea închipui o federație de foot-ball, în care să fie o sală de consiliu, în sală să fie o masă, iar în jurul mesei, între cîlimări și condei, să stăie propoziție o grămadă de duzină de perechi de picioare, tîmpile ghetelor ținînd loc de funcții meditative?

Se pare totuși că un asemenea « for » (cum îl numesc confrății sportivi) a luat o hotărîre care dă rezultate foarte proaste. Așa de proaste că poate duce, se pare, la falimentul mișcării fotbalistice în România.

E drept că i se pusese acest bilet « for » de potențați o problemă destul de piperată. Adică un soi de Ciclop răutăcios îl întrebăse cu colții afară: Cum se pot pune 2 scrumbii în 3 țigări, în așa fel încît în fiecare țigară să fie cite-o scrumbie? E de mirare că forul de picioare deliberative n-a răspuns. E altceva că putea să nu ajungă la această gîngășie situație dar « Federația picioarelor române pentru jocul cu mingea » n-a bănuț niciodată că dacă face greșeli, va ajunge în situații gîngășe.

În sfîrșit iată cum stau lucrurile: Un an întreg « Federația picioarelor pe mîngie » a tolerat în provincie clișiva arbitri necinstiți (oarecum nu?) și jocuri mîsluite prin brutalități. . . Datorită acestui lucru un club foarte simpatizat, *Unirea Tricolor*, a mers din ce în ce mai prost pînă a căzut într-o demoralizare cumplită.

Demoralizat, a început să facă și prostii pe deasupra.

Bășoasa « Federație a Picioarelor Române » s-a dezinteresat complet. Cu puțin tact totuși, putea să dreagă ceea ce era de dres. Noi am scris ceva în această privință. N-a făcut-o atunci și s-a trezit în fața ciclopului căpăcîn. S-a trezit în iulie că trebuie să retrogradeze *Unirea Tricolor* pe de o parte, iar pe de alta a constatat cu destulă și dureroasă mirare că nu poate face asta. Opinia publică sportivă n-ar fi tolerat coborîrea *Unirii Tricolor* în întinerul unei haotice Divizii B.

Picioarele meditative și-au dus degețul mare la talpă și au căutat soluția.

mingii la centru, N. Grămătic arăta cu calcule științifice că un joc pe aripi este întotdeauna ofensiv și oferă mai multe șanse de victorie « portarul advers are de apărut un front de 160 grade »; în cazul jocului centralizat « frontul nu e decît de 80-90 de grade ».

Stilul articolelor sale (adeverate teze și antiteze sportive) este direct literar fără să ajungă la literaturizare. (« Un simț aprins care trece prin mediul rece al inteligenței sale exacte și obstrucție » — T. Vianu). Metafora e un mijloc de emotivare a cititorului ci numai o idee, o posibilitate de argumentare, uneori o poantă. Astfel vorbește foarte plastic (dar nu sentimental) despre « medievalismul » sportului românesc din vremea sa, despre « picioarele meditative » care conduc sportul românesc etc. Comentînd pasiunea sportivă pozitivă a publicului german o caracterizează figurat: « Publicul, în Germania, atinge chiar la mătchurile naționale cifre britanice ».

Informată și versat ca un reporter sportiv, teoretician al jocului și critic acerb al mentalităților retrograde din lumea sportivă, scriitorul concepe o cronică sportivă nu pentru

lar în cîteva ceasuri au găsit pe cea mai proastă cu pucînă.

Ar fi putut ridica numărul echipelor la 14.

Era desigur un lucru grav. Se năruia principiul de apă tare însuși al Campionatului: răsplata ori pedepșa comportării în cursul anului.

Încă din sezonul trecut se putuse observa că o duc greu echipele de la coada clasamentului Diviziei A, ele însăși. (De aceea nu ne emoționăm azi cînd ni se spune că Phoenix-Vulturii, sau așa ceva, fac rețete ridicole, fiindcă știm că anul trecut Gloria-Juventus au făcut rețetă înfină). În schimb echipele frunțase făceau rețete considerabile care acopereau multe goluri. Adică cinci cluburi principale ale țării cunoșteau succese materiale mari, pe cînd restul de 7 din Divizia A și cele 24 din Divizia B luptau cu greutate. În orice caz încă de pe atunci se putea observa de către un ochi atent că au și apărut petele suspecte ale unei viitoare crize. Dar unde să găsești ochi atenți la « Federația Picioarelor Române »?

Sustinem prin urmare că chiar dacă ar fi rămas lucrurile după regula cea bună (12 echipe în Divizia A) și tot am fi avut anul acesta o criză. . . Anul trecut norocul a fost admiterea în Cupa Europei Centrale. Anul acesta, criza s-ar fi atenuat prin admiterea poate cu două echipe în faimoasa Cupă. Totuși criza se anunță reală și pune probleme foarte grele, căci publicul obosește curînd, cere lucru din ce în ce mai bun, iar cînd are mai bun, nu se mai interesează de ce e mai puțin bun.

Asta era situația grea pe care a găsit-o « forul potențailor ». Era cum s-ar spune totuși « pe un sloi de gheață ». Și în loc să dreagă ceva au făcut-o de oale.

Au renunțat și la unicul motiv de interes al maselor sportive: la *strictețea regulilor campionatului*. Au sporit numărul echipelor. Dar ar fi putut să se oprească la 14. Era grav, dar nu era mortal. . . E bine, picioarele meditative nu s-au oprit la aceste mezele reglementare. . . Vorba aceea, dacă e bal, bal să fie. A sporit numărul echipelor din Divizia A la . . . 20. Să fie acolo. . .

Rezultatele dezastruoase nu au întîrziat de loc. Încep pare-se falimentele la cluburi. . .

Se impune deci ca fără întîrziere să se retragă picioarele deliberative de pe masa din sala de consiliu a Federației și să apară capetele, iar capetele să ia o decizie curajoasă care se impune cu o tragică necesitate. . . S-ar putea menține ideea că două echipe din coadă să fie retrogradate și două din fruntea Diviziei B să fie promovate.

Și altele. . .

scriitorii (deși revista are și rubrici literare) ci pentru marea public. Stilul, cu toată problematizarea și toate implicațiile sale literare, rămîne al unui pasionat și al unui participant activ pe stadion.

Revista Foot-ball are și aspect de mică enciclopedie informativă, făcînd, prin rubricile sale, și un oficiu de documentare. În speță. La note se iau interviuri sportive, se scrie despre jucători (Sărmanul Oană) despre public, despre stadioane (Gazonul de la ANEF), despre fotbalul din străinătate. O pagină întregă reproduce săptămînal tot ce este esențial în presa romnească pe tema fotbal.

Ca și Săptămîna muncii intelectuale și artistice sau Cetatea literară, revista Foot-ball, cu o existentă pasageră, poartă amprenta personalității dinamice a lui Camil Petrescu și invită pe viitorul editor al eseurilor sale să nu ignoreze aceste pagini — adevărate teze și antiteze — închinăte fotbalului, sportul care oferă, prin participarea maselor, « pasiuni mondiale ».

EMIL MANU

Ionel Teodoreanu

TAINA MULȚIMILOR

caută mai cu seamă topirea lui în mulțime, amplificarea lui în tumult colectiv, beția epicească. Cine n-a cunoscut această beție — « Non agit, sed agitur », — să se abțină de a blama pasiunile celorlalți, amintindu-și că orbul nu determină inexistența luminii, nici guturaiul nu suprimă parfumul florilor decât pentru cel împușinat de respectiva infirmitate.

Cînd intri pentru prima dată pe poarta păzită de jandarmi — împins, călcat, îngheșuit și înfrîncat, într-o arenă sportivă în care gliește mulțimea — regreti că nu te-ai dus la o conferință, la un concert, la un teatru, ori că n-ai rămas acasă. Cel dintîi contact cu mulțimea te brutalizează și te îndispune; în totalitatea ei frustră, mulțimea îți apare vast moșic, vrăjmas împrejmuitor, cumplit zgometoasă, înfricoșător nesigură.

Ionel Teodoreanu a « compus » sportivilor medaloane și portrete dar o și practicat proza întinsă cu temă sportivă. Romanul Arca lui Noe are un capitol dedicat jocului de tenis. Capitolul a apărut mai întîi în Adevărul literar și artistic (an XV, nr. 629, 25 oct. 1936, p. 5) și apoi, transformat în volum. Paginile din revistă au aspect de cronică sportivă, alertă și metaforică.

Medaloanele din România literară cu teme variate (Taina mulțimilor sau Dobay) sînt tot fragmente de proză analitică dar și comentarii lirici: « o lăcărare de liadă în fiecare nume, o speranță de epopee în fiecare joc, Bindea sprinten ca o rîndunică, Ciocac subtil ca o ormenie rezumată, Schwartz cu picioare talmușice, — și-n coada lor, suprem ca un vîrf de lance, sprinten, ascuțit, numai profil, Dobay, cum e Achile cel lute de picior, în flancul liadei. Acolo trebuia să ajungă mingea, terestra minge de cauciuc și piele, concretul

... Acolo sub cerul liber, de-asupra revărsărilor umane, nu mai e ca la teatru sau ca în săliile, oricît de mari, în care publicul stratificat în staturi, loje, galerii, e tot amplificarea umană, a individului rămas individ, cu obrazul pentru zîmbet, cu glasul pentru șoaptă sau vorbă, cu minile pentru salut sau aplauze; acolo în arena sportivă, omul, între cer și pămînt, devine copac în pădure sau val în ocean: mulțime!

Dar noul venit rezistă. Își vrea locul — al lui — și-l găsește, se așează, își potrivește hainele, își aprinde țigara, își miroase batista, își deschide ziarul, își caută un cunoscut sau măcar un vecin sociabil, astfel luptînd să nu se piardă în mulțimea anonimă. Să existe tot ca pînă atunci. Există prin trupul lui, prin trasa lui, prin practicele familiare între semenii — vorbă, zîmbet, ochiadă, țigară aprinsă de la altul, sau chibrit oferit amabil țigării altuia — și mai cu seamă printr-un surd criticism, morocănos. Noul venit birfește în sinea lui pe toți vecinii vulnerabili — și care nu-i pentru vecinul iritat și necrutător? — exagerîndu-le cusururile mai ales ca să-și hrănească dorința de a se diferenția superior de turma vecină.

Spectacolul începe. Fotografilă la pîndă ca păianjenii. Un suer. O minge pornește. Pionii șahului violent țîșnesc, cu pulpe goale și ciubote potcovite.

Noul venit urmărește calm spectacolul, supărat mereu pe vociferarea vecinilor care, la curent cu echipele, cu jucătorii, cu performanțele, reputațiile, rivalitățile și pronosticurile, — se agită și interpelează, critică și laudă, persiflează și exaltă, fiecare arogîndu-și cărcă dreptul de a fi comandant al luptei, în timpanul vecinilor.

Noul venit se simte obiectiv și senin, taciturn și demn, stăpîn pe mîntea și mișcările lui, ca un jurat neofit crolmhot în noua demnitate. Comportările epileptice ale unor vecini îl desușă vizibil, cu aruncări de ochi dojenitoare. Țipetele impudice ale unor femei — femeile, în astfel de ocazii mîiauă ca pisicile primăvara, — îl sensibilizează ca-n timpul unei insomnii. Regretă că s-a lăsat ademinit la un astfel de spectacol. Ar vrea să plece să se desolidarizeze de ceilalți. Dar stă. Parcă speră. E absurd căci nimic nu justifică logic o speranță. Dar mai stă fiindcă a intrat în absurd.

Și, deodată, pe neașteptate, inima noului venit bate mai viue. A uitat tot — ca și vecinii — și numai ochi, cu o iluminare copilărească în ei — privea lui Don Quichotte urmîrind marionetele — se duce cu toată ființa, cu tot sîngele, de-a rostogolul, din picior în picior, din cap în cap, din salt în salt, din fulger în fulger, cu mîngea care trebuie să intre în plasa porții.

Trebuie, pomenește imens tăcerea cu freacă și pupile a miilor de oameni care au făcut din mingea de pe iarba verde — primăvară! primăvară! — uriașă pitică inima lor imperioasă, în care se îmbulește sîngele unei mulțimi unificate.

Deasupra-i cerul. Cerul zeilor.

balon al piciorului și-al saltului, pentru că din actual să treacă în antic, pentru că din sport să treacă în mitologie. . .

Și corul antic — mii de glasuri contopite — intona marele strigăt Dobay, Dobay, Dobay!»

Și paginile Medelenilor cuprind entuziasme pentru sport. Ionel Teodoreanu a fost un entuziast al acestei «arte» și crea mitologii moderne în fiecare mare nume de jucător. În articole, cronicari sportiv Ionel Teodoreanu recomandă polemica și nu pamfletul sportiv pe teren, recomandă contopirea frenetică cu fluxul tribunelor. Camil Petrescu privea jocul cu luciditate; Teodoreanu îl privește temperamental.

E. M.

Dedesupt, pământul. Pământul baladelor, pământul epopeilor.
Și între cer și pământ, o minge erică: o poruncă.
A intrat sau n-a intrat.

Minie sau delir.

Dar nu mai există niciun om lucid. O vastă fierbere de sânge. Toți laolaltă, toți,
cu urlet, gest și salt al trupului, sint lava unui vulcan izbucnit.

După ce a trăit o astfel de clipă epoeică, noul venit. . . va mai veni.

Iar dacă nu, — ducă-se! ¹

UN CAMPION DE ALTĂDATĂ: C. VÂRTOSU

Eram elev pe-atuncea, pare-mi-se în clasa a patra a Liceului Internat de la Iași. Actualul conducător al Adevărului literar, d. M. Sevastos proaspăt bacalaureat pe atunci îmi era din când în când dărnîc și binevoitor, profesor de română. Îi țin încă minte chipul de atunci, rumen, rotund ca al merelor domnești, cu ochi și musteasă de cărbune, glumet ca pe obrazul de lanuar al omului de omăt. În sine mea îl poreclisem oarecum sadovenesc: «dușu Sevasta», temul obrajilor și rotunjimea lor apărîndu-mi mai profund specific decât plăcujă mustăcioarelor vanilat brune.

Cu un an înaintea mea, Mihai Ralea își denunța de timpuriu contrastele complexe unități, fiind agresiv în nas, balansat în mers, cu minii de prelat catolic, lunguros în ochii și în genele de Sultană validă, și voltaire-ien în colțul buzelor cărnos sarcasice. Colegii săi, Suchianu, mai școlărește: Săche, era și atunci aproape ca și-acum. Tot cu mișcări de veveriță în alun, cu agerimi de popîndu iscoditor, tot cu păr roș de cățaveică boierească — nouă pe-atunci — buze nervos și sacadat volubile, ochi mici, dar încă micșorați de-un vesnic ris ghidus, avînd și atitudini și înfățișare de frondă repetată, deși era mereu premiant. Dar asta-i soarta lui Suchianu: seriozitatea lui de nobilă valută să nu fie luată prea-n serios, pîndînd o strategie umoristică vameșilor sociali prin fața cărora inteligența își strecoară contrabandele.

Mai mare decât noi, Demostene Botez, cu mască elegiacă și chică byron-iană, cu pumn formidabil la oină, trimitea versuri delicate pasionate, ca săgeți împodobite, făcînd conturul liric al primelor iubiri.

Virtosu era colegul lui și eroul luielului.

Oină era în clipele de apogeu și premergătoare declinului. Occidentul naționalofag nu zvirlise încă peste hotarul nostru balonul pneumatic care-a devenit mormîntul mingii românești. În licee, tenisul de pildă, era socotit mai mult un snobism decît un sport; și adevărat e că pe acea vreme jucau tenis mai cu seamă școlari care graseau ostentativ franțuzească în recreații, defrondînd canțonetele lui Mayol, recitînd tiradele lui Rostand, — deși deficiții în ce privește ortografia limbii elegante.

Bătăile inimii sportive de pe-atunci erau la oină. Acesta era sportul epoeic al vremii. Multime se adunau în jurul lui — nu numai cele școlare, dar și cele vîrstnice — pe mîrosul de iarbă și lumină tînăr al clipiilor de Mai, sub soare nou și cer de un albastru crud, participînd plină la-nfrîngerii și victorii.

Oină de-atunci avea străluciri colective: Normala din Cîmpulung. Cîmpulungenii erau o armată primitivă cîmpilă, un fel de huni ai năvălirilor cu mingea, mai mult temui decît respectați; fuți la joc, cu strategii instinctive, avînd la bătoe «cucuri» astronomice sub tractoria cărora trecea sălăbetele galop al hoardelor, iar la «pasari» purtînd cu

viteze-revolver pe captivul careurilor, accelerîndu-i istovitor bătăile inimii, pînă cînd mingea mușca din el ca un ogar din iepurile răpus.

Și mai avea oină de-atunci și supremații individuale: Basile Chefneux, un fel de Dempsey al mingii, Brudaru, Vasiliu și alții. Virtosu era deasupra acestora: unic,

În mintea copilăriei mele, Virtosu a rămas alături de doi eroi ai literaturii epice: Iliului e Messire Woldodowsky, trăsnet pomenit al epopeii lui Sienkiewicz; următorul e d'Artagnan-ul lui Dumas, iar Virtosu e al treilea mușchetar al trinității eroice, așa cum a întocmit-o viața închipuirii mele, rînduind realitatea alături de ficțiune, pe aceeași panoplie a amintirii. De-a lungul anilor de oină, . . . mingea s-a năpustit asupra lui cu viclesug, cu francă violentă, îndirjire, răsvrătire, ură chiar, — și nu l-a nimerit. Acestui Achile nimeni n-a știut să-i ale călciul vulnerabil.

Și singurul lui scut sportiv era călciul din două minii alăturate, mici, copilărește mici: împreunate, nu-nțreace cuibul de rîndunică; răsfrate nu erau mai mari decît un evantaiu de fețiță.

Sînt ochi hipnotici, care atrag imperios în mările lor tari, adînci și fixe, privirile din calea lor: fluente ape.

Minile lui Virtosu erau hipnotice ca unui ochi: mingea venea numai în ele, și de-dreptul, vijlînd, și-apoi cădea ca-n somn, jos pe pămînt, cu botul la dușmanul stăpînului

Într-o în joc fără pripire, nici fanfaronadă, luînd trapul mărunt al căluzilor de munte. Se oprea în mijlocul geometric al careului, și aștepta.

Numele lui trecea din gură-n gură, ca ieșit din trîmbiți antice: Virtosu, Virtosu, — alcătuid cloamora vestitoare a unui fapt viteaz. Apoi tăcerea se statornicea în cumpănă pe tactul mării inimii colective.

Ei, mic în mijlocul mulțimii, ca un Statu-Palmă în pădure, nu părea captiv, ochit de puștile cu minge-n loc de glonț, la pîndă-n patru colțuri — ci dimpotrivă, apărea ca un stăpîn dispus să acorde audiențe.

Viteza mingii începea, sîrînd din colț în colț, din om în om, din mină în mină, făcînd zig-zag-uri neîntrerupte, c-un vijlînt gemut-s-un pocnet mat în minile care primeau și trimiteau ca pe-o secundă materializată dur, mingea de piele.

Din clipă-n clipă mingea devenea altceva; nu mai era rotundul unei forme, concretul mort al părului îngrămădit într-un burduf bîd semidur, bulgăr tăbăcit, gutue împielită.

Nu. Așa fusese numai. Dar acum devenea puterea brațelor, întruchipată agresiv, rotund într-o mînușă grea. Pumn în salt năpraznic dincolo de braț, zvirlitură de copită, sfîrîmătură de bolid, bot de mistreț, frunte de taur — mat tăcînd de mitralieră: pac, pac, pac, pac. Din unghi în unghi, din om în om, din mină-n mină.

Fețe crispate-n jur. Pumni strînși. Anxietate. Pîndă. Respirații gîlfite. Parcă solemnă, moartea s-apropia cu arcu-nîntis cu o săgeată spre o inimă.

Și deodată mingea dispărea. Pac-pac-ul creșterii primejdiei, curmat subit ca în sin-copă, lăsa mîrarea unei mari tăceri întrebătoare.

Ce se întîmplase?

Nimic. Parturînt mantes, nascitur ridiculus mus, răspundea Horațiu juxtelor școlare. Redevenită fleac inofensiv, mingea cădea din minile lui Virtosu ca un ou atunci ouat. Și jocul, destins o clipă, rîncecea, mai îndrîjit, c-un fel de scrișnet. Inima

¹ România literară, 1, 2, 9, aprilie 1939, p. 34

spectatorilor rețea, în tactul mingii iar transfigurată, galopul spre primejdie, prin semnele de întrebare ale riscului mereu posibil.

Și iar mingea pica narcotizată, blândă și ridicolă, din mină la piciorul jucătorului. El nu zâmbea. Dar surideau spectatorii, fiindcă primejdia astfel învinsă, devenea mai rău decât o glumă.

Toți cei care l-au purtat pe Virtosu în careu, au înțeles treptat aceasta. De la o vreme optimismul vitejiei lor se blaza. Și după un tăcut acord al jucătorilor, mingea pornea spre halitor, spășită, lăsându-l pe Virtosu să-și continue cu același trap mărunț drumul spre fund, și-apoi întorcerea.

Așa și munții, care se băteau în capete într-o poveste, au renunțat să curme zborul unei rîndunele.

Din an în an faima lui Virtosu creștea, depășind hotarele Liceului Internat și pe-ale lașului sportiv.

La campionatele inter-urbane, mulți jucători s-au străduit să-l lovească, sperînd cu juvenilitate să răstoarne ceea ce părea un mit. Și n-au putut.

Pînă cînd, într-o zi neuitată, cînd Virtosu a ieșit în careul reputat invincibil, al păroșilor cîmpulungeni — aceștia l-au privit oarecum zburliti, c-un fel de miriit al făpturilor de dulăi rurali, s-au uitat unii la alții, au zîmbit, au ridicat din umeri; și au trimis mingea la halitor, renunțînd la luptă.

Și Virtosu a trecut printre cei mai glorioși ostași ai oinei, dușmanii lui din acea clipă, care cu brațele plecate, într-un fel de salut de arme, sau de ghioage, au lăsat să plece ca pe subț un arc de triumf, pe regele neînvins al jocului lor.

Nu l-a atins nici o minge pe mușchetarul amintirii mele.

Așa au vrut zeii.

Dar glonteile războiului l-a lovit printre cei dinți, în plină frunte a tineretii.

Așa pe semne au vrut zeii, să-l aibă neînvins de viață, învîluit în purpura epică a singelui tineresc.

(Adevărul literar și artistic, 12 martie 1933)

Portretele lui G. Călinescu, Camil Petrescu și Inel Teodoreanu de I. SILVAN

◀ Fotbalist — desen de DELAUNAY

UMBERTO SABA

CINCI POEZII PENTRU JOCUL CU MINGEA

ECHIPA NAȚIONALĂ

Și eu printre cei mulți vă salut, roșii
lovituri de halebarde,
izbucnite
din pămîntul natal, îndrăgite de un întreg
popor.
Ne-răbdător urmăresc jocul vostru.

Neștiutori

exprimați cu ei vechi lucruri
minunate
pe verdele covor, în aer, sau pe terenurile
limpezi ale iernii.
Neliniștile care
albesc părul, pe neașteptate,
sînt atît de departe de voi ! Faima
vă dă un zîmbet
trecător, dar el e cel mai bun, cel care hotărâște.
La braț alergați între voi cu gesturi voioase.
Sînteți tineri și-atît de viguroși pentru mama;
vă duce vîntul în apărarea ei. Vă iubește,
printre atitea altele, și pentru aceasta poetul,
la fel de mișcat.

II

TREI MOMENTE

În fugă ieșiți în mijlocul terenului, salutați
la început tribunele, apoi vă îndreptați
spre cealaltă parte, care-i neagră de lumea
care se îngărmădește. E o privești de nedescris,
care nu are un nume.
Portarul se mișcă încoace și-ncolo, ca o
santină. Primejdia
e încă îndepărtată.
Dar dacă o furtună se apropie, oh, atunci
o tinărie fiară se ghemuiește
și pîndeste cu atenție.
E sărbătoare în aer, sărbătoare peste tot.
Chiar dacă pentru puțin timp, ce dacă?
Nici un atac nu depășește poarta,
se încruciează strigătele ca niște focuri de artificii.
Gloria voastră, unsprezece băieți,
ca un fluviu de dragoste împodobește Triestul.

III

AL TREISPREZECILEA MECI

Pe trepte o mină de oameni slabi
se înflăcărează de ei înșiși — și cînd
— imensă aureolă — soarele își ascunde
în spatele unei case strălucirea, terenul
deslușește presimțirea nopții.
Aleargă încoace și-ncolo tricourile roșii,
tricourile albe, într-o lumină de o
transparență stranie irizată. Vîntul
abate mingea. Întîmplarea
își pune din nou legătura la ochi.
Mi-ar place să fie puțin amoriți și
uniți
ca ultimii oameni pe un munte
privind într-acolo ultima întrecere.

IV

COPILII PE STADION

Galletto
e după voce copilul; năbădăioase
iubiri și multe necazuri
se leagă de zburdălnicia lui.
La marginea terenului flutură
singuratic un steag pe un mic zid.
În pauză, ridicați pe el, se întrec
lansînd scumpe nume copiii, unul
cite unul, ca săgețile. Trăiește
în mine imaginea plăcută; la o
amintire se unește — în seară — cu
zilele mele imberbe.
Detestați pe cît erau de mindri
trec acolo în apropiere fotbalistii.
Toți îi văd, și nu pe cei mai dîrji.

V

GOL

Portarul căzut în apărarea
ultimului gol, își ascunde fața
la pămînt, să nu vadă lumina crudă.
Comaradul care-l îndeamnă în genunchi
cu cuvinte și cu mina să se scoale,
îi descoperă ochii plini de lacrimi.
Mulțimea — un fluviu de încinare — se
revarsă pe teren. Se adună în jurul
învîingătorului, se aruncă frații la gîtul lui.
Puține momente frumoase ca acestea,
care să consume atîta ură și atîta dragoste,
ți-e dat sub cer să vezi.
Lîngă plasa nestrăpunsă portarul — cellalt —
a rămas singur. Dar sufletul său
zboară cu bucuria care se avîntă,
și se face săruturi ce se dăruiesc de departe.
Și-ți zice: nici eu nu-s strădin de sărbătoare.

În românește de PETRU ȘFETCA

UN MIT AL SECOLULUI XX

PAUL VIALAR

Președintele Asociației scriitorilor
sportivi din Franța

Spiritul sportului

Spiritul — spiritul sportului — trebuie să fie totodată o disciplină și o morală. Această morală există, deși cîțiva par să se îndoiască. Unii cred că Sportul înseamnă — înainte de orice — victoria cu prilejul unei competiții.

Firește, ideea de a fi cel mai bun este o idee exaltantă; însă modul în care el ce se înclină și-o face și își admite înfringerea, este mai important — credem — decît o facilă acceptare a unei victorii, chiar smulșă cu prețul unor eforturi care pun în lumină voința și posibilitatea pentru o ființă umană de a se depăși pe ea însăși.

Pentru sportiv există un sens moral — din naștere aș îndrăzni să spun — care îi este propriu și s-a născut în aceeași zi cu Sportul.

Lupta pe care el o duce este, în realitate, o luptă împotriva lui însuși, însuflețită de dorința arzătoare de a exalta calitățile pe care le are; însă ea este totodată o luptă împotriva rivalilor și trebuie să fie o luptă fără ură. Despre aceasta cu prilejul multor competiții (n-aș vrea să amintesc unele faze ale Jocurilor Olimpice) avem nenumărate mărturii. Am avut — trebuie s-o spunem pe față — și mărturiile contrarii și,

PAUL VIALAR, scriitor francez, cunoscut cititorilor români și din romanul său *Impostorii*, președinte al Asociației scriitorilor sportivi din Franța. Textul reproduces este o conferință ținută la Academia Olimpică Internațională, un fel de universitate liberă de vară, care-și ține anual sesiunile, începînd din 1961, chiar la Olimpia (Grecia).

oricare ar fi calitățile și posibilitățile excepționale ale unui om, nimeni mai bine decât el nu știe în ce măsură se poate afla la bunul plac al unei « scăderi de formă », pe care, firește, nu trebuie s-o remedieze prin mijloace factive sau necinstite. În unele zile nu mai știe să fie ceea ce este în realitate sau virsta își spune cuvântul și el n-a simțit că-i dă tircoale, probându-l, pe neașteptate, implacabil, că nu mai este ce a fost. Aceasta constituie o lecție la fel de însemnată pentru mine ca o victorie; și modul în care este primită reprezintă măsura exactă a omului — dacă este în adevăr, un sportiv nu un simplu practicant de exerciții fizice, mult mai avid de glorie decât de adevărate valori personale.

... Spiritul sportiv este un spirit de noblete. El interzice să alunece pe panta facilului sau a compromisiurilor. Uneori poate să fie acela al competițiilor, însă, totdeauna are un caracter frater, trebuind să accepte la fel și înfrângerea. El încunosește pe om despre limitele lui, după cum îl exaltă și posibilitățile. El îi oferă momente sublime, satisfacția de a se fi învins pe el însuși, dar fără amărăciune — și recunoașterea limitelor și neputințelor sale, dându-i voința de a le depăși numai prin mijloace loiale, raționale... sportive.

Sportul înseamnă viață.
Cred că prin acest adevăr primordial trebuie să se înceapă. Conjurația sportivilor este o conjurație împotriva morții.

Nu există viață fără acțiune. Nu există acțiune valabilă fără măsură. Nu există măsură fără a te cunoaște. Nu există posibilitate de a te cunoaște totuși fără Sport.

Nu mai făcând sport se măsoară distanța care există între tine și ceilalți. Toate deosebirile mai întâi, acelea ale posibilităților pe care le porți în tine; pe urmă acelea ale voinței, caracterului, ale acceptărilor inferiorității tale, convingându-te că într-o bună zi, după multă risipă de voință și muncă, vei face mai bine și vei fi învingător. Înseamnă a-ți lua propria ta măsură. Cine ar putea astăzi s-o facă — fără să se amăgească — în afara de cel care practică sportul?

Cea mai frumoasă formulă pe care poate — după părerea mea — s-o folosească un sportiv în fața învingătorului său este de a-i spune (deplin convins): victoria ta este victoria mea.

A trăi înseamnă a acționa. Aș spune, mai mult: ceea ce, în același timp, deosebește și apropie gândirea și acțiunea. De fapt, totul nu este să gândești, trebuie de asemenea să poți acționa. Și cum să acționezi când nu ești obișnuit, antrenat s-o faci, când nu poți?

Sînt convins că într-o țară unde oamenii nu știu să alege, ideile nu vin repede... sau prea repede; însă, în acest caz, ele nu se realizează. Prietenul meu, Jean Giraudoux, spunea: « Țările care au ajuns primele la Pol sînt acelea care au cei mai buni alogatori ».

Minie, furie, acestea nu sînt cuvinte sportive. Singura minie pe care o încerci, când faci sport, este aceea de a vrea să fii mai bun. Singura furie pe care o resimți este împotriva propriei tale slăbiciuni. Și singura alinare o obții prin sport. Și greu este tocmai de a te proiecta dincolo de tine rămînind totuși tu însuși.

A fi sportiv înseamnă deci a te învinge pe tine însuși, a te domina. Nu vorbești însă de a domina omul, pentru a-l aservi sau a-l face să asculte servil, ci dimpotrivă, pentru a-l descătușa.

Sportul era ieri o serbare cavalerască pentru cițiva, pentru cițiva privilegiați. Astăzi a devenit o serbare cavalerască pentru fiecare, pentru oricine ar fi. Este mai ales serbare cavalerască unde chiar învinsul este un învingător, fiindcă s-a învins pe ei însuși. Altădată numai seniorii participau la serbările cavaleresti. Astăzi,

dacă vrem, datorită sportului, oricare ar fi originea noastră, putem să fim toți o rasă de seniori. Astfel, prin Sport, reîntîlnim evoluția unei lumi bazate pe egalitate.

... Corpul tău înseamnă viață. Gîndește-te la el. Gîndește-te la tine.

Dacă ești bolnav sau plîndind din vina ta, lumea este la fel: mai plîndind și mai bolnavă.

Cît de trist și necinstit trebuie să fie să urăști acest corp cu care ești condamnat să te culci, să suferi, să respiri! Cît de greu este să îți trăiești după tine un corp care nu vrea să te urmeze! Trebuie să te simți urmat de corpul tău. Cum poți fi fericit într-un corp nenorocit, într-un corp bolnav?

Un corp, ori ce ai face, nu se uită. Nu este un moment din zi în care să nu-și facă simțită prezența. Firește pentru bucuria noastră, nu pentru disperaerea și rușinea noastră.

Nu scapi de corpul tău, deci trebuie să-l stăpînești... Trebuie să fii destul de puternic pentru a fi mai tare decât el.

... Trebuie să te trezești în fiecare dimineață conștient că ești nu pentru că te doare capul sau ai vreo suferință fizică, ci fiindcă te simți fericit de a fi. A vieții și a supravieții. Ce depărcare între ele și cît de mult le marchează sportul limitelor!

... Doar sentimentele simple sînt sentimente mari. Sportul este unul din ele: este firesc.

Se cunoaște formula: « Să devii ceea ce ești ».

Cred că ar trebui mai curînd să se spună: Să devii ceea ce *ar* trebui să fii ». Trebuie să-ți porți posibilitățile tale fizice, așa cum o femeie poartă un copil: cu precauție și gingășie, cunoscînd valoarea acestei comori unice. Însă cînd le scoți la lumină, aceste forțe care le-ai înmănunchiat făuresc o ființă vie.

Civilizația zilelor noastre a devenit din ce în ce mai inumană. Ea este aproape totdeauna dizolvantă și ușurată. A face sport, înseamnă a te reînnoaște la elementele primordiale, la simplitate. Înseamnă a controla, de fiecare dată, totul pentru a căuta să devii un supraom fără a-ți pierde calitățile de omenie.

Se spune adesea despre o căsătorie că-i plină de « făgăduieli » (moștenirea părinților), sînt însă « făgăduieli » privind moartea. Unirea omului cu sportul comportă de asemenea speranțe care privesc însă viața.

Călii lagărelor de concentrare care erau denumite « lagăre ale morții », știau prea bine ce fac: începeau prin a înjosi trupurile și astfel sfîrșeau prin a zdrobina sufletele. Însă unii le-au rezistat. Să rezisti cu un trup subrezit, ce probă minunată de suflet sportiv!

Toți trebuie să murim. N-are nici o importanță. Moartea însăși face prețel vieții. Totuși cred că nu se poate atace moartea cu seninătate dacă nu lupți cu înverșunare pentru viața ta.

Trebuie să încerci de asemenea să te porți cu ceilalți cît mai frumos, cît mai onest: cred că aceasta este prima formă a poliției.

« Nu mă plac » spunea o femeie agreabilă, privindu-se în oglindă și, gîndind asta, izbutea să se corjeze atît de bine, încît pînă la urmă era îndîmărată. Frumoașă luciditate pe care o doresc multor bărbai! Acela care știe să-și spună: « Nu mă plac » privindu-și corpul sau apredindu-l astfel atunci cînd se află pe stadion, cînd trebuie să alege, să sară, să arunce greutatea, acela a câștigat. Trebuie să privești în oglinda sportului în fiecare zi, ca să-ți refaci frumusețea pentru tine însuși, pentru ceilalți.

Toate aceste formule, precum și multe altele, permit să-ți faci o necesitate din a explora mai bine acest tărîm, încă necunoscut pentru prea mulți oameni, care

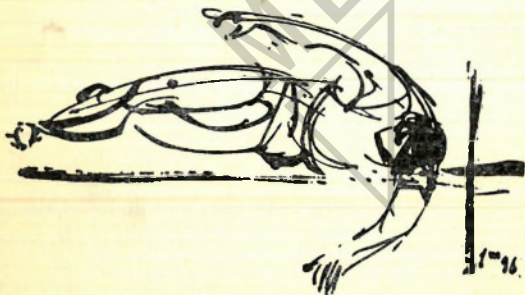
tăște recordul. Îi văd luptînd și învingînd,ajungînd singur la ținta lui, într-o necesară splendidă izolare.

Da, să-l privim pe el, și pe cei ca el. Cît de multe femei au fost iubite pentru că s-au citit cărți de iubire ! Cîți oameni au devenit eroi fiindcă au devorat pe Don Quijote ! Cum să asiiți la spectacolul unui om care vrea și se face mai bun și mai tare decît el însuși fără a avea dorința de a-l semăna ? Iată pentru ce sportul poate fi un spectacol. Căci cum să te identifice cu un atlet pe stadion fără a fi puțin tu însuși atlet ? O să vedem în apropierea Parisului un stadion de o sută de mii de locuri. Se pune problema : o sută de mii de spectatori și cîți sportivi ? Răspund : mult mai mulți la ieșire decît la intrare . . .

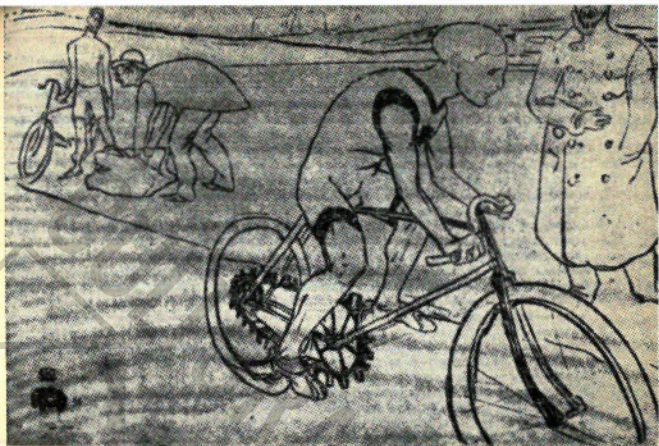
. . . Poate oare, în realitate, să existe o viață spirituală mai frumoasă decît cea determinată de asemenea calități morale cum sînt sensul efortului, acela al responsabilității, acela al disciplinei voios acceptate, al respectului regulei, al multor renunțări, al sincerității, al fair-play-ului și al spiritului de echipă ?

Asta înseamnă spiritul sportului. . .

În românește de ALEXANDRU BACIU

Săritorul — schiță de SARTHOU ▲
TOULOUSE-LAUTREC: Campionul ciclist Michăel ►

ROLAND BARTHES

Semnificația de epopee a Turului Franței

Există o onomastică a Turului Franței, care ar putea demonstra singură că Turul e o mare epopee. Majoritatea numelor proprii ale alergătorilor par să coboare dintr-o eră etnică străveche, dintr-o vreme în care răsunetul rasei străbătea un mic număr de foneme exemplare (Brankart francul, Bobet francianul, Robic celțul, Ruiz iberul, Darrigade gasconul). Și apoi numele acestea se repetă mereu, alcătuind pe parcursul plin de surprize al întrecerii puncte fixe, menite să facă legătura între o durată episodică tumultuoasă și esențele stabile ale marilor caractere, ca și cum omul ar fi înainte de toate un nume care pune stăpînire pe evenimente : Brankart, Geminiani, Lauredi, Antonin Rolland sînt patronime care se citesc ca niște semne albe albe ale valorii, cinstei, trădării sau stoicismului. Numai în măsura în care Numele concurentului este hrană și elipsă în același timp, poate constitui figura

principală a unui adevărat vocabular poetic, oferind spre lectură o lume în care descrierea devine în sfârșit de prisos. Această concrețiune lentă a virtuților ciclistului în substanța sonoră a numelui său, ajunge de altfel să absoarbă tot vocabularul de tip adjectival; la începutul gloriei lor, cicliștilor li se atribuie anumite epitețe de natură. După aceea, nu mai e nevoie de ele. Spunem: Coletto cel elegant sau Van Dongen Bataful; cînd e vorba de Louison Bobet nu mai spunem nimic.

În realitate, intrarea în ordinul epic se face prin diminuarea numelui: Bobet devine Louison, Lauredi, Nello iar lui Raphaël Geminiani, erou desăvîrșit fiindcă e și *bun și valoros* totodată, i se spune cînd Ralph, cînd Gem. Numele acesteia sînt ușor, au o vagă nuanță de afețiune și o vagă nuanță de servilitate; ele rezumă într-o singură și aceeași silabă o valoare supraomenească și o intimitate perfect umană, de care Ziaristul se apropie cu familiaritate, cam așa cum poezii latine se apropiau de Cezar sau de Mecea. În diminuețul ciclistului deslușim amestecul de servilitate, de admirație și de prerogativă, care ajută poporul să-și contemple zeii.

Diminuat, Numele devine într-adevăr proprietate a publicului și îngăduie instalarea intimității ciclistului pe prosceniumul eroilor. Căci adevărul teren epic nu e cel unde se poartă lupta, ci cortul, pragul expus publicului, unde luptătorul își elaborează intențiile, unde înjură, provoacă și face confidențe. Turul Franței înseamnă Perfect gloria unei false vieți particulare în interiorul căreia insulta și îmbrățișarea sînt formele majore ale relației umane; cu prilejul unei curse care a avut loc în Bretagne, Bobet a întins generos mîna în public lui Lauredi care, tot în public, a refuzat să i-o strîngă. Acestor conflicte homerice li se opun elogiile pe care, peste capetele mulțimii, și le adresează cei mari. Bobet îi spune lui Koblet: « mie - dor de tine » și aceste vorbe sînt suficiente pentru a schița un univers epic, în care dușmanul n-are ce căuta decît în măsura în care inspiră stimă. Adevărul e că în Turul Franței se pot desluși vestigii numeroase de înfeudare, statut care lega carnal, să zicem, pe oameni între ei. Concurenții Turului Franței se sîrău mereu. Marcel Bidot, directorul tehnic al echipei Franței îl sîrău pe Gem după o victorie și Antonin Rolland depune un eucenic sîrăt pe obrazul supt al aceiași Geminiani. Acolada e de data asta expresia euforiei mărețe în fața sfîrșitului cursei și a perfecției lumii eroice. În schimb, nu trebuie să facem nici o legătură între această fericire frățească și toate sentimentele de gregaritate existente între membrii aceleiași echipe; aceste sentimente sînt mult mai nelămurite. De fapt, perfecția în raporturile publice nu e posibilă decît între cei mari: îndată ce « slugile » intră în scenă, epopeea decade și se transformă în roman.

Geografia Turului Franței e și ea în întregime supusă necesității epice a competiției. Elementele și terenurile sînt personificate, căci omul cu ele se la trîntă și, ca în orice epopee, lupta trebuie să pună față în față unități egale: iată de ce omul e naturalizat, în timp ce natura e umanizată. Coastele sînt violene și reduse la « procentaje » ostile sau mortale, iar etapele, care, în interiorul Turului, au fiecare unitatea unui capitol de roman (într-adevăr, e vorba aici de o durată epică, de o adunare de crize absolute și nu de progresia dialectică a unui singur conflict ca în durata tragică), etapele deci, sînt în primul rînd persoane fizice, dușmani succesivi, individualizați de acel amestec de morfologie și de morală care definește Natura epică. Etape e hirsută, lipicioasă, incandescentă, zbrîlăcită, etc., adjectiv care aparțin toate unui ordin existențial al calificării și tînd să indice că ciclistul luptă nu împotriva cutărei dificultăți naturale, ci împotriva unei adevărate teme de existență, o temă substanțială, în care-și angajează cu un singur gest percepția și judecata.

Ciclistul descoperă în Natură un mediu insuficient cu care întreține schimburi de nutriție « auditive. » Cutare etapă maritimă (Le Hâvre-Dieppe) va fi « iodată »

și va oferi întrecerii energie și culoare; alta (Nordul) constituită din drumuri pavate, va alcătui o hrană opacă și colpușoasă, fiind « greu de înghițit » în sensul literal al cuvîntului; în timp ce alta (Briançon-Monaco), șistoasă și preistorică, se va lîpi de concurent, împotmolindu-l. Toate aceste etape ridică o problemă de asimilare, toate sînt reduse grație unei mișcări cu adevărat poetice, la substanța lor profundă și în fața fiecăreia dintre ele, ciclistul încearcă biblidul să se definească, să fie un cm total în luptă cu Natura-substanță și nu numai cu Natura-obiect. Iată deci că importante sînt nu numai încercările de apropiere de substanță: ciclistul e reprezentat totdeauna în stare de imersiune și nu de goană: el plonjează, străbate, zboară, aderă, e definit prin legătura cu solul, adesea în momente de spaimă și apocalipsă (*cumplitul plonjon spre Monte-Carlo, focal Estrelului*).

Etapa personificată cu mai multă energie e cea de la Mont-Ventoux. Oricît de primejdioasă ar fi trecătorile Alpilor sau ale Pirinelor, ele rămîn doar niște locuri de trecere și sînt simțite ca niște obiecte ce trebuie străbătute; e greu să personifici o trecătoare ca o gaură. În schimb, Mont-Ventoux cunoaște plenitudinea cuvîntului, e un zeu al Răului căruia trebuie să-și aduci jertfe. Adevărat Moloh, despot al cicliștilor, nu iartă nicodată pe cei slabi și care un nedrept tribut de suferință, Mont-Ventoux are un aspect fizic hidos; e chel (sufără de seborree uscată, afirmă « L'Equipe ») și pare însuși dușul uscăciunii; clima lui absolută (căci Mont-Ventoux e mai curînd esența unui climat decît un spațiu geografic) îl transformă într-un teren blestemat, un loc de încercare pentru erou, ceva asemănător cu un infern de natură superioară care-i dă ciclistului posibilitatea de a defini adevărul mintuirii sale: va învinge balaurul, fie cu ajutorul unui zeu (Gaul, prieten al lui Phoebus) fie din pur prometeism, prin înfruntarea dintre acest zeu al Răului cu un demon și mai cumplit (Bobet, *diavolul bicicletei*).

Prin urmare, Turul dispune de o adevărată geografie homerică. Ca și în Odiseea, întrecerea înseamnă un periplo de încercări și totodată explorarea totală a limitelor terestre. Ulisse ajunsese de cîteva ori la porțile pămîntului. Turul atinge și el în cîteva puncte lumea inumană; cînd e pe Mont-Ventoux ni se spune că s-a și desprins de pe planeta Pămînt și că începe să se învecineze cu aștri necunoscuți. Prin geografia sa, Turul Franței este deci un recensămînt enciclopedic al spațiilor umane; și dacă am pune din nou în circulație o schemă a istoriei Turului pe gustul lumii de la Vichy, Turul Franței ar reprezenta momentul echivoc în care omul personifică hotărît Natura pentru a o ataca mai lesne și a se descotorosi mai bine de ea.

Firește, adiezuina ciclistului la această Natură antropomorfică nu poate avea loc decît pe cîi numai în parte reale. Turul Franței practică în mod obișnuit o energetică a Spiritelor. Forța de care dispune concurentul pentru a înfrînta Pămîntul-Om poate lua două aspecte: *forma*, care e mai mult o stare decît un elan, un echilibru privilegiat între mușchi, ascuțimea inteligenței și voința caracterului, și *jump-ul*, adevărat influx electric care cuprinde în valuri succesive pe anumiți concurenți favorizi ai zeilor și îi ajută să săvîrșescă fapte supraomenești. *Jump-ul* implică o ordine supranaturală cînd omul iese învingător numai în măsura în care e sprijinit de vreun zeu, e *jump-ul* pe care mama lui Brankart l-a cerut Fecioarei pentru fiul ei în catedrala din Chartres, în timp ce Charles Gaul, beneficiar aluiilor al harului, e totmai un specialist în *jump*; el își primește electricitatea grație unui comerț intermitent cu zeii; uneori e posedat de zeii și atunci umește pe toată lumea; alteleori, zeii îl părăsesc, *jump-ul* e secăt și Charly nu mai poate face nici o ispravă.

O parodie oribilă de *jump* e dopajul: să dozezi un concurent este un act tot atît de criminal, tot atît de nelegiuit ca și a dori să imiți pe Dumnezeu; înseamnă să furi lui Dumnezeu privilegiul de a produce scînteia. De altfel, în asemenea cazuri, Dumnezeu se pricepe să se răzbune: știe asta bietul Malléjac, pe care un doping

provocator l-a dus în pragul nebuliei (e pedeapsa celor care fură focul). În schimb Bobet, rece și plin de judecată, nu știe ce înseamnă jump; e un răzvrătit, care-și face singur treaba; specialist al forme, Bobet e un erou foarte uman, care nu datește imic supranaturii și-și câștigă victoriile prin calități absolut terestre, majorează printr-o sancțiune umanistă prin excelență și anume: voiața. Gaul e o încarnare a Arbitrarului, a Divinului, a Spectaculosului, a Elecțiunii, a complicității cu zeii; Bobet e încarnarea Dreptății, a Umanității, Bobet nu recunoaște pe zeii, Bobet ilustrează morală omului singur. Gaul e un arhanghel, Bobet e prometeic, e un Sisif care a izbucnit să răstoarne piatra chiar peste zeii care l-au osîndit să rămână în mod magnific doar un om.

Fiește, dinamica Turului Franței se prezintă ca o bătălie dar fiindcă înfruntarea are trăsături speciale, această bătălie e dramatică numai prin decor, prin desfășurarea ei și nu prin momentele de șoc. Fără îndoială că Turul poate fi comparat cu o armată modernă pe care o definește importanța materialului și numărul savanților: el cunoaște episoade ucigătoare, transe naționale (de pildă, asediul Franței de acel *corridor* al lui signor Binda, director al Squadrei italiene) și atunci eroul înfruntă cursa într-o stare de spirit imperială înrudită cu liniștea divină care-l caracterizează pe Napoleonul lui Hugo (*Cu privirea senină, Gem se năpusti pe panta primejdiească care duce spre Monte-Carlo*). Totuși, miezul conflictului e greu de deslușit și nu poate fi introdus într-o durată. De fapt, dinamica Turului nu cuprinde decât patru faze: conduceri, urmezi, evadezi, te turtești. A conduce e acțiunea cea mai grea, dar și cea mai inutilă; a conduce înseamnă totdeauna a te sacrifica; e un eroism pur, merit mai curînd să poartetiască un caracter decât să asigure un rezultat. Pe parcursul Turului, panauul nu răspătește cu adevărat de obicei e redus de tactice colective. În schimb a urma dovedește totdeauna o doză de lășitate și de trădare fiindcă de un arivism care nu sîndiește de onoare; a urma în mod exagerat, provocator, face într-adevăr parte din mecanismul Răului (rusine color care «șug» roțile!). A evada e un episod poetic merit să ilustreze o izolare voită, puțin efecă de fapt, căci tot ești ajuns din urmă, dar glorioasă proporțional cu acel gen de onoare inutilă care se află la baza ei (fuga solitară a spaniolului Alomar: retragerea, aroganța, castilianismul eroicului de tip Montherlant). A te turti înseamnă a pferuga abandonul, ceea ce e totdeauna cumpit și tristător că o înfrîngere totală; pe Mont-Ventoux anume turtiri au căpătat aspecte «hîrosmatice». Aceste patru faze sînt evident dramatizate, introduse în vocabularul emfatic al crizei: adesea, una din ele, transformată în imagine, dă numele etapelor, ca și cum ar înțitula un capitol de roman. (Titlu: *Pedala tumultuoasă a lui Kubler*). Rolul vocabularului e imens aici, datorită lui capătă evenimentul — inezisabil în măsura în care e neîncetat dizolvat într-o durată — majorarea epică ce permite solidificarea lui.

Morală Turului Franței e echivocă: imperative cavaleresti se întrepătrund neîncetat cu amintirea brută a spiritului pur de reușită. E o morală care nu știe sau care nu vrea să aleagă între elogiul dovămentului și necesitățile empirismului, fie că vine din proprie inițiativă, fie că e impus de un arbitru (directorul tehnic), sacrificiul ciclistului de dragul victoriei echipei sale e totdeauna exaltat, dar în același timp totdeauna discutat. Sacrificiul e mare și nobil, el dovedește o plenitudine morală în exercițiul sportului de echipă, a căruia mare justificare este; dar el contrazează o altă valoare necesară legendei complete a Turului și anume: realismul. Cînd participi la Turul Franței, *nu faci pe sentimentalul*, iată legea care așită interesul spactaculosului. În acest caz, morală cavalereasă e resimțită ca riscul unei posibile influențe exercitate asupra destinului, și Turul se ferește de orice aparență de înfăptuire premeditată a norocului nud și brutal al luptei. *Zarurile n-au fost aruncate*, Turul e o înfruntare de caracter și are nevoie de o morală a individului, de o luptă

solitară pentru viață. Ceea ce-l încurcă și-l preocupă pe ziaristi e problema de a asigura Turului Franței un viitor nesigur; în 1955 pe tot parcursul Turului s-a protestat împotriva convingerii generale că Bobet va ieși învingător. Dar Turul Franței e totodată un sport, el are nevoie de o morală a colectivității.

... Uneori, cite un concurent își asumă misiunea cerebrală: e tocmai cazul lui Louisian Bobet și elementul de originalitate al «rolului» său. De obicei, forța strategică a concurenților e mediocră, ea nedepășind atîta cîtorva similitudini grosolane (e cazul lui Kubler care joacă teatru ca să-și înșele adversarul). Cît despre Bobet, absentă monstruoasă a diviziunii rolurilor dă naștere la o popularitate echivocă, mult mai dubioasă decât a lui Coppi sau a lui Koblet: Bobet gîndește prea mult, Bobet e un cîștigător și nu un jucător.

Această mediere pe care inteligența o efectuează între morală pură a sacrificiului și legea aspră a succesului trădează existența unei ordine materiale compozite, utopice și realitate totodată, alcătuită din vestigii unei etici străvechi, feudale sau tragice și din exigențe noi, specifice lumii competiției totale. În această ambiguitate constă semnificația esențială a Turului: amestecul savant dintre cele două albiuri, albiul idealist și albiul realist îngăduie legendei să acopere cu desăvîrșire cu un giulgiu care e onorabil și excitant totodată, determinîndu-se economice ale epocii noastre.

Dar oricît de echivoc ar fi acest sacrificiu, el revine în cele din urmă la claritate în măsura în care legenda îl împinge neîncetat înapoi spre o pură dispoziție psihologică. Faptul că e prin definiție lumea esențelor caracteriale, facilitează Turului Franței descotocirea de o libertate stînjitoare. Am mai explicat în ce mod luau ființă aceste esențe grație unui nominalism suveran, care transforma numele ciclistului într-un depozit stabil de valoare eternă (Coletto e eleganța; Geminiani regularitatea; Lauredi, trădarea etc.). Turul Franței e un conflict nesigur între esențe sigure; natura, moravurile, literatura și regulamentele pun pe rînd aceste esențe în raport unele cu altele; asemenea atomilor, ele se ating, se prind, se resping și epopeea se naște din acest joc. Putem spune că în acest caz, așa cum se întîmplă în comedia clasică și — ciudat lucru! — în comedia dell'arte, dar conform unei ordine de construcție cu totul diferită (durata comică rămîne specifică unui teatru al conflictului, în timp ce durata Turului Franței, ține de a unei povestiri românești) spectacolul se naște din mirare în fața raporturilor dintre oameni: esențele se ciocnesc în toate felurile.

Cred că Turul Franței e cel mai bun exemplu de mit total, deci echivoc, pe care l-am înțîlnit vreodată; Turul Franței e mit de expresie și mit de protecție, e realist și utopic în același timp. Turul Franței exprimă și-și liberează pe francezi grație unei fabule unice ale cărei fraude tradiționale (psihologia esențelor, morală luptei, magismul elementelor și al forțelor, ierarhia supraomnului și a serviciilor) se amestecă cu forme de interes pozitiv, cu imaginea utopică a unei lumi, care se încapățînează să încerce armonizarea relațiilor dintre om, oameni și Natură. În Turul Franței viciul se află la baza lui, în mobilitățile economice, în profitul final al competiției, generatoare de albiuri ideologice. Ceea ce nu înseamnă că Turul Franței nu e un fapt național fascinant, în măsura în care epopeea exprimă acel moment fragil al lășării cînd omul, chiar dacă nu se pricepe, chiar dacă-i amăgit de anumite fabule impure, prevede totuși, pe cît se poate, o adevărată totală între el, comunitate și univers.

În românește de IULIA SOARE

(Din vol. *Mythologies*, 1957)

MONTHERLANT: Olimpice

Cei unsprezece în fața porții de aur

DIALOG SCENIC

Dintre observațiile care mi-au fost aduse pentru acest dialog scenic, două îmi par că merită răspunsuri.

Mi s-a spus: « Pateticul celor Unsprezece nu este al sportului pur. Pateticul cursei Martin, din *l'Orgue du stade* (André Obey), sau al eroului pe 5.000 (Braga), acela e pateticul sportului. Dar interul acesta introduce un patetic cu totul sentimental, de loc necesar, și care de altminteri nu se potrivește aici. »

RĂSPUNS: Pateticul celor Unsprezece — și al Olimpicilor în întregime, în care mie mi se pare că văd micul poem așternînd o umbră destul de lungă, una din acele umbre nemăsurate de dinaintea omurgului — este pateticul omenească obșnuit, cel de toate zilele, dar aici provocat de sport. Dacă unii sportivi nu se recunosc în el, pricina e lipsa lor de sensibilitate — și în acest caz avertismentul interului către Peyrony, în acest dialog, vine la timp.

Mă îndoiesc că are vreun temei a dori să reduci pateticul stadioanelor la un patetic, dacă se poate spune, pur « tehnic »; sportivii sînt oameni ca și ceilalți. E ca și cu aforismul auzit adesea: « În sport, nu există sufletism ». Pardon. În rezultatele brute nu există sufletism. Dar în pregătirea acestor rezultate?... Întrebați o echipă pe care suporterii o încurajează cu toată însuflețirea, întrebați-l pe un internațional care joacă în străindătate, printre chipuri care nu-l susțin, întrebați-l pe micul boxer care vede toate privilegiile

Cei unsprezece în fața porții de aur a fost reprezentată la Filadelfia, de către *ebbișila de la Colegiul Hume* (1925); la Paris, de către grupul teatral al d-nei. Autant-Lara (1931); la Liège, de către grupul de amatori al d-lui M. Raymond Janne (1933) și de către *Compagnons de Saint-Lambert* (1936).

3*
HENRY DE MONTHERLANT

dintr-o sală convergându-și nădejile asupra lui numai pentru că are o « mutră simpatică », întrebați-l dacă-n sport nu există sufletism, și dacă ocest sufletism nu influențează rezultatele ! Dar arbitrul, cînd e huiduit, ce răspunde ? « Eu așa am văzut ! »

Și în sfîrșit, oricum ar fi, trăind sportul conform cu propriu-mi temperament, l-am exprimat după temperamentul meu. Aș fi un nefecit dacă m-aș deplasa eu pe terenul publicului, în loc să găzduiesc publicul pe al meu.

Dar nu e mai puțin adevărat că astăzi nici noi nu înțelegem toate sentimentele interului. Interul era în acea zi pe fundul unui sac de slăbiciune. A încerca să-l înlănuțșezi pe un tînr cu sentimentele înseamnă a te ridica împotriva firii virstei lui, și a atenta împotriva ei. Acești creștini hipociți care te iau de mină, te prind de braț, etc. . . Fermele, la fel, ar vrea să facă să se creadă că, și mari, copiii simt nevoia să fie iubiți. Țîncl, da, poate, Dar nu flăcăii. Și e meritul lor.

Altă chestiune. « Pentru ce este acest inter căpitan de echipă ? N-am întîlnit niciodată asemenea tip în cluburile noastre. Nu redați o idee justă despre o echipă. Etc. . . »

RĂSPUNS: În 1920, în primele zile după ce am fost demobilizat (și eram așa dezolat încît, redevenit civil, am continuat să port uniforma încă patru sau cinci luni, sfîșind toată jandarmeria Franței), atîta mă temeam să nu mă « încurc », încît nu m-am înscris în nici un club. Cu doi camarazi, asemenea mie la caracter, ne duceam duminica pe terenurile de fotbal din împrejurimi și, cum la fluierul arbitrului se întîmpla regulat să lipsească vreo cîțiva jucători, noi rasteam cu aerul unor copii care se întîlnesc la Bois: « Vreți să jucăm la voi ? » Acceptau întotdeauna (ceea ce a făcut odată, în timpul meciului — tri-courile noastre noi provocînd confuzii — să fim luați drept coechipieri de vreun adversar, și cîteva minute să joc împotriva colegilor mei, act care mi-a produs totdeauna o voluptate deosebită și care de altfel face parte din filozofia mea). Eram deîntîi puțin în starea de spirit a acelor soldați mercenari care odinioară își afeau serviciile în dreapta și-n stînga, și ceva din spiritul de atunci a trecut în Cei unsprezece, cu toate că, pe vremea cînd a scris acest dialog, scriitorul se dăruise cu prisosință dragostei pentru un singur club.

PERSONAJE:

INTERUL, căpitanul echipei a treia de fotbal a unui mare club parizian; 26 ani, 1,74 m., 69 kilograme.

JACQUES PETRONY, extremă dreaptă, elev în filozofie la liceu; 17 ani, 1,71 m., 62 kilograme.

RAMONDOU half centur, student.

BEYSSAC, fundaș, vinzător într-un magazin de articole de sport.

GRĂDINARUL-ȘEF al stadionului

și

FOCUL.

Într-un club adumbrit de pădurea Vincennes, în preajma Porții de Aur, la una dintre extremitățile terenului de fotbal: gazon fin, « de Scoția », pe care din cînd în cînd trebuie să-l lași, ca pe o flîșă, să se odihnească. La mijloc, pragul Sorșii, menit să rămîna mereu virgin: stîlpul porții și plasa lor gudronată. La stînga, careul de șapte metri, chelit de tălpile atacului și apărării. La dreapta, dincolo de poartă, tușa înverzită;

o pasăre zburătoare de-a lungul tușei, niciodată prea sus. . . Liniile drepte, albe și pure, și cîteva bare care înconjură terenul sînt uimitor de ațîțătoare pentru un spirit inclinat spre simbol. Terenul fiind mai jos, scena e mărginită, în fund și la dreapta, de panta destul de abruptă care urcă spre stadionul propriu-zis. Din pricina pantei nu se vede că primele trepte sînt șapte deadeptul în pămînt, după modelul stadioanelor grecești. Această etajare ridică deasupra celor două laturi ale scenei o construcție hieratică de o maiestrie severă, analoagă intruciva zidurilor teatrului grec.

Și e una dintre primele dimineți de septembrie, la vremea cînd se alcătuiesc echipele pentru noul campionat.

INTERUL, BEYSSAC, RAMONDOU

Jucătorii, în haine de oraș, stau de vorbă. În al treilea plan, un îngrijitor strînge morman frunzele moarte. Miresmă de frunze moarte și de chewing-gum.

BEYSSAC: Ni se propune să trecem în echipa unui alt club, mult mai puternică decît aceasta, sub conducerea faimosului internațional englez Blackwater, cu mai multe avantaje. Am fi nebuni să refuzăm. Ești foarte dragut cu părțile tale de rău, dar ai să ne înlocuiești ușor.

INTERUL: Sînt năucit. Din tot ce-am trăit împreună, nimic n-a fost destul de puternic pentru a răține.

RAMONDOU: Dacă te împiedici în astfel de considerații, n-ai să avansezi niciodată-n nimic. Dar, de bună seamă, vom fi întotdeauna oalecă înduoșafi cînd ne vom gîndi la vechiul club.

INTERUL: Noi ne-am biziut unul pe altul și, cînd ai gustat așa ceva, credeam că e greu să-i uiți gustul. Am mîncat împreună, și ne-am împărțit nădejile, cum ne-am împărțit plinea și vinul, cum ne-am împărțit tocul. Dar, în fond, era ceva de neîmpărțit. Astfel, obiceiurile noastre, culorile noastre, insignele noastre, strigătul nostru de repliere, golurile victoriei noastre, le părăsiți și, nu numai atît, vă puneți sub comanda unui căpitan străin ! Și îi veți întîlni pe albi-negri, și veți îndrăzni să jucați contra lor !

BEYSSAC: Ce trebuie să luăm aminte este că tu, care ne-ai făcut de-atîtea ori teoria spiritului sportiv, nu ai nimic din acest spirit.

INTERUL: Pentru voi, fotbalul, văd acum, înseamnă a înscric într-o mulțime de goluri. Pentru mine, era un exercițiu care făcea parte dintr-o regulă a vieții.

BEYSSAC: Absența noastră cu ce . . .

INTERUL: Aveam iluzia că această viață împărțită frățește ne sudase pe toți unsprezece. Trei sînteți gata să părăsiți echipa mea și să dovediti astfel că ea n-a însemnat mai nimic pentru voi. Nu discut concepția voastră despre sport — în fotbal, a ajunge campioni ; în atletism, a colecționa recorduri — ba chiar o găsec întemălată cumva. Dar eu am visat o astfel de unitate sufletească la echipa noastră, încît mă îndoiesc că aș mai avea inimă să rămîn într-un club în care voi nu mai sînteți.

RAMONDOU: Să renunți la joc pentru o chestiune de persoane !

INTERUL: Lumea se conduce după chestiuni de persoane.

(Sosește Peyrony)

Aceiași, JACQUES PEYRONY

INTERUL: Tu părăsești clubul?

PEYRONY (ursus, dusmănos): Da!

INTERUL: Cite strădanii iroste!

PEYRONY: Nu sînt care liber?

INTERUL: Voi toți sințeți liberi, numai eu nu, pentru că, îmi dau seama acum, eu depind de voi.

PEYRONY: Mi se oferă prilejul de a mă ridica la o clasă internațională. N-am să stau pe gînduri.

INTERUL: Tot ceea ce ai trăit împreună cu echipa nu contează în ochii tăi nimic?

PEYRONY: Nu.

INTERUL: Monstrule! Monștrilor! Nu degeaba ați fost porcediți « Pui de lei ». Băieți cu ochi duri. Cîtă suferință — sint sigur — le-ați provocat voi mamelor voastre; parcă le văd cum să așteptau seara, cînd vă întorceați de la meciuri, cum nădăjdiau un cuvînt bun, și voi intrați fără să le dați bună seara, și nu deschideți gura la masă, și ele suspinau: « Am avut totuși un băiețel, pe vremuri. . . » (Peyrony ridică din umeri. Atunci, deodată, cum în eprubetă un corp se schimbă în altul, emoția Interului se transformă în minie. Pălește, face un pas către Peyrony.) Nu-ți dau voie să pleci.

PEYRONY: Cum?

INTERUL (sufocat, aproape bîlbîndu-se): Nu pot să accept lipsa ta în ceasul cînd am nevoie de tine. Am alcătuit această echipă cu tine pe extrema dreaptă, cunoscîndu-ți calitățile și defectele. Aveam o linie de atac bună, bine echilibrată, pregătită pentru execuții de mare subtilitate. Unde să mai găsesc un om tot atît de sprinten ca tine? Și care să știe să se plaseze ca tine? de altminteri nîl nu vreau să-l caut. Nu-l numai atît, și e foarte simplu: nu pot să accept ca tu, care-mi datorezi tot ceea ce ești, să-mi lipsești în ceasul cînd am nevoie de tine.

PEYRONY: Dacă ți-aș fi lipsit din cînd în cînd, nu mi-ai vorbi acum pe tonul ăsta.

INTERUL: Perfect, neliipsindu-mi niciodată, mi-ai dat dreptul să conțez pe tine. Dar tot ceea ce am făcut pentru tine, se ridică în clipa asta din amintirea ta în vocea și în ochii tăi, ca să te încerce de ură. Și niciodată nu mi-ai fi răspuns atît de aspru dacă am fi fost străini unul de celălalt.

PEYRONY: Ne-ntorcem degeaba la problema asta.

INTERUL: Dacă părăsești echipa, să te mai văd în viața mea!

PEYRONY: O părăsesc.

(Interul se repede la el, îl ia de guler și-l zgîlție.)

BEYSSAC (băgîndu-se între ei): Doar nu ești nebun! . . .

(Interul se oprește, puțin incurcat.)

INTERUL: Vreți să ne lăsați singuri?

(Ei se retrag.)

INTERUL, PEYRONY

PEYRONY (fără să-l privească): Am să rămîn, dacă vrei tu.

INTERUL: Dă-ți cuvîntul.

PEYRONY: Ți-l dau.

INTERUL: Îți mulțumesc. Și renunț. Acceptarea ta îmi ajunge. Acum fî ce-ți place, eu atît am vrut să-ți cer. Esențialul este să fii tu mulțumit.

(Pe fața lui trăsăturile miniei se destind aproape cu totul. Minia se topește, ca o forță care se pierde. O obosală neașteptată îl încovoiea grumazul. Interul soarbe o înghițitură strășnică de aer.)

INTERUL: Ce lucru ciudat! De la o ființă la alta sînt aruncate niște poduri, niște punți. . . mă rog, niște pasarele delicate, și-acolo, sus, au loc întîlniri, se stă de vorbă, se fac jurămînte reciproce de iubire, pe cînd dedesubt curge-n tăcere vechiul fluviu original, fluviul nevindecabilei urli. Și dintr-odată, pentru un cuvînt, pasarella pîrlește și te rostogolește în fluviu.

PEYRONY: Vobești despre tine, despre prietenia ta, întotdeauna plină de primejdii. Intr-adevăr, ai fi rupt-o cu mine dacă nu ți-aș fi promis că rămîn?

INTERUL: Da. Patru ani de dăruire din partea ta să fie aruncați printr-o singură clipă în care îmi scapi. . . e nedrept, e absurd, e poate odios. . . dar asta e. Și asta să fie! Nu cer să fiu urmat, dar, dacă sînt urmat, să fiu urmat cum se cuvine. A urma pe jumătate e mai rău decît orice. Și-mi place mai degrabă să sufăr sacrificînd, decît să sufăr supunînd, pentru că a supune înseamnă a-l supune pe altul, dar a sacrifica nu depinde decît de mine.

PEYRONY (simplu): Dar eu mi-am spus: « Dacă sînt în stare să am un sentiment, îl am pentru el ». Cînd Blackwater mi-a propus să trec la A.C. n-am sovăit o secundă. Atunci am văzut că nu am nîl un sentiment pentru tine. Și deodată mi-am dat seama că nu pot să am un sentiment pentru nimeni: nici pentru părinții mei, nici pentru vreun antrenor, nici pentru vreunul din echipă, nici măcar pentru Blackwater, pe care l-aș părăsi minie, dacă mi s-ar propune ceva mai bun. Nu e nimeni în club după care să-mi pară rău.

INTERUL: Ar trebui poate să mă scribesc. Dar (o pauză) în sfîrșit, s-ar putea spune: « Asta e, nu e nimic altceva »... După atîta vreme în care n-am bănuit nimic, cînd, în sfîrșit, am descoperit, ca pe un izvor viu, ceea ce este, m-a cuprins un fel de beție ușoară, iar vorbele tale cîmplite de aspre mă descumpănesc și mă ușurează, și ceea ce ar fi putut să fie durerea mea se mistuie în acest foc al adevărului. Se spune că adevărul e în vin; oricum, sint sigur că e un vin în adevăr. Și îți mulțumesc, sincer, că mi-ai vorbit atît de deschis. De ce n-ai făcut-o mai de mult?

PEYRONY: Eu totuși îți port recunoștință. Tu m-ai cultivat, tu m-ai învățat elementele jocului frumos, tu m-ai adus lingă omenii prin care voi deveni poate cineva în sport.

INTERUL: Recunoștința pe care mi-o datorezi nu e pentru lucrurile pe care le știi, ci pentru acelea pe care nu le știi.

PEYRONY: Care lucruri?

INTERUL: E prea tîrziu să ți le mai înșir acum.

PEYRONY: Sinceritatea pentru care m-ai felicitat o datorez sportului.

INTERUL: Tu însuși mărturiseai că, încă din copilărie, ai fost destul de lipsit de duioșie. Socotești că sportul ți-a sporit această carență naturală?

PEYRONY: Da.

INTERUL: Și găsești că asta e un bine și nu un rău?

PEYRONY: Găsec că e un bine.

INTERUL: Sărmana ta mamă! Am fost întotdeauna de partea ta, împotriva ei. Cîte neazuri trebuie să-i fi făcut!

PEYRONY: N-am băgat de seamă. Nici ea n-a băgat de seamă, de altminteri.

INTERUL: Cum să-ți reprozez ceea ce eu te-am învățat?

PEYRONY: Nimeni nu datorează nimic în schimbul unei iubiri pe care nu a cerut-o.

INTERUL: Totuși, sufletul. . .

PEYRONY: Sufletul. . . haida de, e prea exagerat.

INTERUL: Tot eu te-am învățat și asta?

PEYRONY: Da.

INTERUL: Niciodată! Niciodată n-am putut să afirm așa ceva.

PEYRONY: N-ai spus chiar așa, dar se subînțelegea.

INTERUL: Ți-am propovăduit întotdeauna măsura.

PEYRONY: Rămănea de văzut ce fel de măsură!

INTERUL: Nu puteam să bănuiesc că ești pină într-atita de ascultător.

PEYRONY: Îmi reproșezi că te-am ascultat!...

INTERUL: Omul vorbește tare și îngroașă lucrurile pentru că oamenii sînt distrați și pentru că mai înțeli trebuie să-ți faci să te asculte. Și, concentrat, neștind dacă te ascultă, vorbind pentru o multime, crezi că în fond nu vorbești decît pentru tine însuși, într-o singurătate care te aprinde. Și deodată auzi: «Are dreptate!», «Așa este!» Da, te ascultau deci! Și ți se face frică: «Vorbește!»... «Nu mai am nimic de spus»... «Aven nevoie de tine»... «Sînteți nebuni! Cine poate să aibă nevoie de mine?».

PEYRONY: Capătene, am spus eu întotdeauna că te îndoiesti al naibii de tine.

INTERUL: Așa, reproșează-mi o slăbiciune pe care n-o cunoști decît pentru că ți-am mărturisit-o eu.

PEYRONY: Ești liber să tăgăduiești. Eu rămîn logic.

INTERUL: Și unde te duce ea, logica ta? Căci ridicarea ta în sport trebuie să influențeze proiectele tale. Ce-ai de gînd să faci în viitor?

PEYRONY: Voi deveni fotbalist internațional.

INTERUL: Bun. Dar ca meserie?

PEYRONY: A.C.-ul îmi va găsi o așa-zisă situație unde nu voi avea nimic de făcut și care îmi va lăsa timp să mă antrenez.

INTERUL: Și mai tirziu?

PEYRONY: O, mai tirziu, e departe. E timp destul să mă gîndesc.

INTERUL: Cînd nu vei mai avea tineretea, și nu-vei mai face cîinste, A.C.-ul o să te trimită la plimbare din «așa-zisa ta situație» pentru a pune în locul tău o tînră speranță, așemenei celei care ești tu azi.

PEYRONY: Ei bine, voi face parte din comisiile sportive. Voi fi președinte pe undeva.

INTERUL: Peyrony, Peyrony, mă îngrijorezi.

PEYRONY: Să nu te îngrijorezi pentru mine.

INTERUL: Nu știu de ce te simt primejdul... Am vrut să sădesc în tine dragostea pentru trup, ca să-ți cumpănești prin ea viața spirituală și viața inimii, și ar fi fost tare frumos. A fost o clipă cînd tu ai realizat această armonie, și pe vremea aceea ți-am spus: «Știm acum ce este vîrsta de aur». Și pe urmă armonia s-a destrămat. Trupul s-a aruncat într-o parte, ducînd după el tot restul. Sau, mai bine zis, e ca și cum dintr-un singur avînt te-ai fi cățărât pe o pantă plină-n virful dorit, dar avîntul te duce și aluneci pe panta cealaltă. Azi disprețuiești cultura; e vădit că n-ai să-nveți niciodată serios o meserie; lipsa ta de sensibilitate e fără pereche. Ești intelligent, dar închis cu bunăștiință la tot ce este spiritual, intelectual și sentimental în viață. Nu te văd cu un obraz grav decît atunci cînd, pentru a primi o pasă, îmi arunci dintr-un rîsuflet: «Uite-mă!» sau în împrejurări analoge. În schimb ce ai? Un corp destul de atletic. Da, destul, — pentru că o parte a corpului tău, nu e dezvoltată — tu nu ești în stare de unele exerciții esențiale, ca a te cățăra, a ridica, a învinge ameteala; nu știi nici măcar să înoți. Atunci îmi spun: «Asta am vrut eu?». Pentru că, știi, a fi în tot și în toate un așa fel...!

PEYRONY: Tu vorbești așa? Ah, mă scribești!

INTERUL: Eram alături seară înțîmplător într-un cerc de studii¹ unde făceau antrenament niște bălăitri între șaisprezece și douăzeci și opt de ani. Erau fii de muncitori, ei înșiși ucenici, sau de foarte mărungi funcționari. Munciseră nouă ore și, după masă, veneau acolo să se instruiască, să schimbe o vorbă, cu sufletul deschis, despre chestiuni morale și sociale, cu vreunul puțin mai vîrșnic decît ei, dar care recunoșteau că știe mai mult ca ei. Și era aproape de necrezut seriozitatea lor, sinceritatea lor, încrederea lor, dorința lor de a înțelege. Atenția le încrețea fruntea, încercau să se explice și încheiau cu gesturi stîngace și violente care înlocuiesc cuvîntul, hotărîră prea dificil. Și exista acolo ceva deosebit, o viață interioară... — înima: ceva umitor și fermecător, o apă pură și pierdută în flintinile neapătunsului. Cum? Mai există așa ceva, atîta dăruire și atîta devotament? Dintr-o dată mi-au căzut ochelarii de cal, m-am clătinat înfiorat, cucerit de acești bălăitri, ce spun eu, coplesit! Eram descompunînt, dezechilibrat pe trei zile, descurajat de mine însumi și de idealurile mele, plin de dorul de a mă afind în viața obscură a umililor din rasa mea și în neobosită, buna-lor-voință.

PEYRONY: Nimeni nu te împiedică să te afunzi...

INTERUL: Nu pot. Voința mă împinge într-acolo. Cîte lucruri ar fi de cîștigat! Dar, în fond, nu-mi place. «Fericirea, îmi spuneam, fericirea, — tîna, banii, totul am sacrificat pentru o ambiție. Dar nu e destul, trebuie să mă sacrific și pe mine însumi. Fie! Fie! Așa să fie! Ah, nu e posibil să capeți totul fără să dai neconștient totul!» Ei bine, nu încerc să compar ceea ce am văzut în acel cerc de studii cu ceea ce există aici, dar cum să mai am sentimentul că aici voi găsi sufletul dacă pe stadioane nu l-am găsit niciodată? Audaș că aproape tot se face acolo se făcea din inimă, aproape tot ce era de preț la acei bălăitri depindea în definitiv de o anumite putere de a fi sufletești, adică de o oarecare cantitate de slăbiciune care este inversul a ceea ce-mi place aici...

PEYRONY: Știi, tot ce-mi povestești nu mă interesează de loc.

INTERUL: Nu? (Îi privește o clipă, cu un fel de scribă). Să te privești, să te privești, pe tine care nu iubești! Și eu, care știu că un singur lucru e necesar, și știu și care: acela de a iubi pe cineva. (Pe urmă, după îndepărtarea tăcută a vocii, se deduce că o luot o hotărîre.) Hai, ajunge! Am visat destul. Așa sîntești, așa trebuie să vă iau, și așa am să vă iau. E o forță în bădăria voastră, ar fi păcat să nu mă slujesc de ea. (Privindu-l). Dulcea mașină de război! Sezonul rece nici n-a început și e nevoie de iod și de salicilat. Țînc ticălos, tu mă întorci spre latura cea mai puțin bună din mine. În fața bălăitrii de la cercul de studii am scos un strigăt: «Înainte de orice, să nu le fac rău! Să nu le fiu o ispită, nici o primejdie!» și multe pledicii s-au ridicat împotriva acestui strigăt, dar le-am îngenuchinit, le-am depășit. Ca un general al lui Marc-Aureliu înduioșat deodată de Cristos, simteam o remușcare înăgînindu-mi-li soldații ai mei: ei, instrumente ale mele, cînd aș fi vrut să fiu eu instrumentul lor! Dar tu, dar voi, cei scrupule îmi spulberă bădăria voastră, cîte posibilități îmi oferiți! Multumesc frumos, secătătorilor! Sînt gata s-o iau de la cap, dragul meu Peyrony, al văstă acum; acum am pinze la cap și-acum nu mai am, ca o corabie, care azvîrlă navighează. Din toate scot miere pentru mine. Dacă oamenii nu sînt destul de buni ca să-i slujesc, sînt de ajuns pentru a mă sluji eu de ei. Amîndouă aspectele îmi produc o egală plăcere, și puțin îmi pasă, la urma urmei, de tot ceea ce voi îmi dați. Voi mă înlănuiați cînd vă iubeam. Acum

¹ Cercurile de studii în Franța sînt organizații sindicale muncitorești pentru cultură și sport.

îmi redați libertatea. Mă voi folosi de libertatea mea... Hai, începe tu ! Fii arma mea. Spune-mi, de pildă, cine-mă folosește credincios în această echipă.

PEYRONY : De ce : mi-a fost ? O părești ?

INTERUL : Da.

PEYRONY (cu un accent de nepăsare) : Ah ! Și pe mine mă-ntrebi cine și-a fost credincios ?

INTERUL : De ce nu ?

PEYRONY : După... dulceleșurile pe care ni le-am spus ?

INTERUL : Ce ne-am spus ?

PEYRONY : Tu, că vei pune legăturile cu mine, și eu că...

INTERUL : A, da, că tu nu ai nici un sentiment pentru mine. (Rizind) Puștan pasiv !

Trebuie să mă port cămărește cu voi — și mă port. Așadar, tu nu ai, poate, nici un sentiment pentru mine, dar îmi ești credincios. Nuanță de sport. Răspunde-mi deci la ce te-am întrebat : cine-mă creștinești, în nesprețele noastre ?

PEYRONY : Crespin, Ferrière și Bigard.

INTERUL : Știți. După trei mociri, și pe cine poți conta. Și, dintre cele douăsprezece echipe, e vreuna care să fie cu totul de partea mea !

PEYRONY : A șasea, datorită fratelui lui Bigard. În schimb, prima, de la căpitan până la portar, nu te-ngește.

INTERUL : Dar dintre căpitani, care îmi sînt alături ?

PEYRONY : Lorchat, Peyret-Touzet, Brionne.

INTERUL : Cite trădări viitoare !

PEYRONY : Ale lor, sau ale tale ?

INTERUL : După cum merge piesa. Și junele Albert ?

PEYRONY : Nu-i prea sigur.

INTERUL : Cu toate astea, cred că o să-i acord încrederea mea junelui Albert. Are un cap isteț de pirat tînăr. Și Truffault ?

PEYRONY : Un arivist.

INTERUL : Cu-atît mai bine, voi avea priză la el.

PEYRONY : Cînd a fost vorba să fii numit căpitan, Truffault s-a opus. Zicea că o să devii prea infumurat.

INTERUL : Mulțumesc că-mi dai un motiv să-l disprețuiesc. A vă simpatiza sau a vă disprețui e ca și cum v-așamuși. Prea-infumurat... E ca povestea lui Guynemer care s-a supărat pentru că i s-a refuzat decorația, sub pretext că era prea tînăr : « Nu mă găsiți prea tînăr cînd e vorba să mă duc să string obuzele ! ». Cît despre mine, nu-i păsă nimănui, cînd vă serveam mingi, dacă din pricina asta devin prea infumurat : erați foarte mulțumiți. Și-apoi, josisca asta ! Să socotești că fiind căpitan de echipă poți să devii infumurat !

PEYRONY : Pînă la urmă o să-i ierți, pentru că pleci.

INTERUL : Oh, iertarea mă mă costă nimic. Să dăm iertarea și să păstrăm puterea. De altminteri, iertarea mea este uitarea. Ranchiuna mă plictisește, și nu-mi place să mă plictisesc, contrar celor mai mulți inși care se dau în vînt după așa ceva.

PEYRONY : Dacă nu știi să te plictisești cînd trebuie, dal fuga la șah.

INTERUL : Oamenii ca mine pot renunța la izbîndă.

(Grădinarul se oprește și se învîrtește împrejurul grămizii de frunze de lingă ei, apoi scoate din buzunar o brichetă. Interul îi spune dintr-o dată lui Peyrony : Du-te și adu-mi din vestiar tricoul și chiloții de rezervă ; îți dragă, uite cheia.

PEYRONY : Ce vrei să faci ?

INTERUL : Du-te odată ! O să trîncinești pe urmă.

PEYRONY : Sînt totuși mulțumit vîzînd că te cicatrizezi repede.

Grădinarul dă foc frunzelor moarte și se îndepărtează. Întîi ele scot un fum fărîlăcior, cu fiecare clipă mai gros și mai intens, în timp ce toate grămizile fac un șoșnet surd. Deodată focul izbucnește, nu mai e decît o vilvatoie mare. Sub vînt, flacăra se culcă și flutură ca niște plete aurite, sau ca și cum grămada de frunze ar fi dușă în zbor cu o iușeală nebună. Deasupra aerul tremură, ca apa care curge peste o oglindă.

INTERUL (apucînd sacul pe care-l adusese cu el, și care conține echipamentul de joc) : În tren, la înapoierie, noaptea, îmi sprijineam capul pe el, picotind de oboșală ; iar alte dăți, în adîncitura dintre doi omoșpi, de parcă niciodată n-aș fi avut altfel de pernă.

(Deschide sacul. Echipamentul e așa cum a fost lăsat acum patru luni, la sfîrșitul ultimului campionat de fotbal, mîndur, rupt, tototot, acoperit tot și scorțoșat de noroi uscat, asemenea zdrențelor care rămîneau pe cadavrele luptătorilor. Se ridică din el o plăcută mireasmă de ulei confortat, și nu știu ce mireasmă de putere. Interul scoate ghețele. Puțin noroi îi rămîne între degete. Spune :) Ah, mai e aici un firicel de iară ! (Le aruncă în spatele lui, fărî să se întoarcă, în flăcări. Scoate ciorapii, pudrați cu talc, și-i aruncă și pe ei, fărî să privească. Scoate tricoul, chiloții :) Ce puțin era între natură și mine ! (Și le aruncă. Pe urmă se întoarce.)

Echipamentul mai întîi înăbușă flacăra. Dintr-o dată, limbi de foc ținesc pe dedesubt. Ghețele se zbircesc, se răsucesc ca trupurile condamnaților. Chiloții, ciorapii încep să se miște, se umflă, închipuie formele ameninșătoare pe care le-au cuprins de atîtea ori. Interul e întors cu totul spre flăcări, în bătaia lor, privind cu ochii mari. În mîini ține cele două genunchiere, atît de credincioase tiparului genunchilor cît se recunoaște cea a genunchiului drept și cea a genunchiului stîng ; se simte că-i teamă să le arunce, de parcă ar fi într-adevăr o bucată din trupul lui pe care ar urma s-o vadă zbătîndu-se în foc. Fumul, adus de vînt, se întoarce deavalma peste el și-l învîluie.

INTERUL : E bine ? Ce-aștept pentru a vărsa valuri de romantism ? Ridicați-vă, furtuni dorite ! — Nu... cred că am întrecut măsura. Fusese destul și fără asta. Nu știu decît să gîndesc... nu știu nimic, decît că nu sînt fericit... Vai, vai, vai ! nu e o senzație plăcută. Ah ! Am pierdut deci puterea pe care le-am dat-o lor ! (Privește încă, parcă obosit, către foc, pare năucit, parcă sufocat de ceva interior... și brusc, cu vocea înspăimîntată, cu tonul cu care se strîigă ajutor :) Lorient ! Lorient ! Grebla ! Repede !

Cu ajutorul greblei, Interul trage din jăratul echipamentul pe jumătate ars. Parcă înfuriată, flacăra se repede asupra lui, ca o panteră care se repede asupra zăbrelelor curții sale.

INTERUL : Bietele lucruri, de ce le-am ucis ? Nu mi-au făcut nici un rău. Erau cîștite, credincioase, curajase. Vezi bocancii ăștia, Lorient ? Nicîi o singură dată n-am avut să mă plîng de ei.

LORiot : Păi chiar, ce idee să arzi lucrurile ! Gîndește-te ce fericiri ar fi fost cei cîrora le-ai fărîruit !

INTERUL : O să le spăl în iară înouată. (Își trece mîinile prin rouă, încoace, printr-o apă proaspătă.)

LORiot : Nepotelul meu s-ar fi bucurat grozav ! Și el joacă. Numai fotbal vîzează. E prislea al nostru, are paisprezece ani. Nu joacă aici. Aici nu e de el. E prea mic. Joacă la școala lui. Duminică dimineața cîntă în corul copiilor, la capelă. După amiaza, hai, schimbare de decor, la fotbal ! (Interul stă cu ochii oștinți asupra rămășițelor scrumite, cu aerul că nu ascultă.) Ah, zău, s-ar putea spune că e

tare draguț. Eu îi pregătesc săculețul în fiecare simbătă, dar el singur își spală întotdeauna lucrurile. Uite, azi dimineață, știți ce-mi spune? « Bunicule, acum am să te încălz eu. Tu te apleci destul toacă ziua, cit tropotești pe răzoare. » Cit tropotești pe răzoare, e unul dintre felurile lui de a vorbi. O ! E un poznaș !
(Sosește PEYRONY. LORIOT se îndepărtează).

INTERUL, PEYRONY

PEYRONY (zărind rămășițele echipamentului pe gazon) : Uite ce faci când te lăși omul singur cinci minute. Deșteaptă treabă !

INTERUL : Genunchierele n-au nimic. N-am avut curaj. . . Dacă le vrei. . . Poți să le folosești acolo unde te vei duce.

PEYRONY : Unde mă voi duce? Știi bine că rămân aici.

INTERUL : Rămii?

PEYRONY : Nu ți-am spus?

INTERUL : Iar eu ți-am spus că vreau să plec.

PEYRONY : Vrei tu sau nu. . . Eu rămân în echipă.

INTERUL : De ce?

PEYRONY : Te privește!

INTERUL : E destul de posibil, de bună seamă, să mă privească.

PEYRONY : A, și-ai s-ar putea să rămână și Ramondou.

INTERUL : Ce? Ramondou? Acum o jumătate de oră era hotărât să plece.

PEYRONY : Pesemne că-ntr-un timp s-a răzgândit.

INTERUL : Ai vorbit tu cu el?

PEYRONY : O, da !
(Tăcere)

INTERUL : Tinere Peyrony, ești o secătură microbistă. Aș avea multe lucruri să-ți spun. Dar, fii pe pace, n-am să ți le spun.

PEYRONY : Bine faci. Tot nu te-aș asculta !

INTERUL : Alaltăieri, când am aflat de hotărîrea voastră. . . numul cuvîntul beție ar putea să exprime amărăciunea mea; mă clătinau pe stradă. . . În tramvai, la fiecare zgudultură, mi se îndolau picioarele. . . mie, căpitanului vostru, mi se scursese toată puterea din ele. Îmi spuneam: « Această slăbiciune, această putere dăruită celorlalți, această frică de singurătate, această năvală de sentimentalism cu care nu ai ce să faci, această oboseală de a-ți fi singurul care nu ți-ai rezistat niciodată, iată tot ceea ce detest, și asta e tot ceea ce am ! Când mi-ai spus, adineaori, era deja altă poveste : mă ațîșam sub loviturile voastre ca flacăra asta sub vînt. Și crede-mă că am înțeles bine motivele voastre, dar a înțelege nu te consolează întotdeauna. Și-apoi, când am văzut echipamentul arzînd. . . Hai, toate astea-s caraghioase. Pe semne că mă găsești josnic. În fine, totul s-a sfîrșit, și sînt în cîștig cunoscînd totul.

PEYRONY : Ce-aș deveni oare, eu însumi, dacă mi s-ar interzice sportul ! Nici nu vreau să mă gîndesc.

INTERUL : Eu m-am gîndit timp de două zile. Știu, mai tîrziu, fără îndoială, voi ajunge să joc fără voi. Dar acum, nu, nu pot. Ți-am spus ce se petrecuse cu picioarele mele ! Realmente, nu mă mai țineau. S-au sfîrșit deci, îmi spuneam, toate aceste bucurii dezinteresate, toate aceste lucruri pure și clocotitoare, și atît de plăcute, și care nu păgubeau pe nimeni ! Am văzut ce pustietate rămîne acolo unde ele nu

vor mai fi — sinistrele duminici. . . Și această viață care mi s-a părut întotdeauna prea scurtă și pe care dintr-odată nu mai știam cum s-o umplu. Oh, natural, există munca, bibliotecile, «marile probleme» . . . Dar asta în timpul săptămînii! . . . În timpul săptămînii! . . . Vreau măcar aceste douăsprezece ore de nevinovăție, de ușurare, de dăruire, această duminică pe care am urit-o încă de pe cînd eram în liceu, care mi se părea ziua cea mai idioată și cea mai tristă din săptămînă, încît m-am dăruit sportului și el mi-a devenit o țintă lămuinoasă, mereu plină de neprevăzută și de inedit. Serios, dacă aș fi părăsit sportul, chiar din seara asta aș fi început să fac prostii.

PEYRONY: Și-apoi, la pat, pe două zile; o gripă strașnică! . . . Eu, cînd am vreun neceaz, fac gripă întotdeauna.

INTERLU: Da, ca noi, cînd eram în permisie. Și nu fără motiv. Ce vrei! Oamenii care au făcut cinci ani de război s-au întors epuizați. Dar cei de vîrstă mea, care n-au făcut decît sfîrșitul războiului, și totodată erau și mai tineri, și au gustat atmosfera marșurilor victorioase, au adus de acolo un anume neastîmpăr muscular pe care această viață l-a zădărit dar nu l-a satisfăcut. Poate că ei s-au aruncat în sport ca într-o activitate intermediară între marele lirism fizic al războiului și birocrăția păcii. Nu rămîne nepedepsită năvala în viață fără să îți cont de loc de trup. Cei care suferau durerea erau oameni bine intenționați dar nu destul de robuști pentru a-și domina nervii; spiritul și sufletul, care depind de trup, erau datoare să reziste pentru a-și face datoria; certitudinea că e mai de preț să ai șef un spătos descurăreț decît un toabă-de-carte cu lornion; deprinderea de a cîntări fiecare lucru după greutatea lui materială: iată învățămintele. Trupului îi era frig, el era expus, el era ținta gloanțelor, el își vărsa singele: cum să-l uiți? L-am văzut măcelărit, cusut din nou, clocit cu mîi de griji, cu mîi de neliniști — cum să nu-l respecti? Cum să nu gîndești că ar fi o nebunie, o ticăloșie să-l claustrezi, să-l înfometezi, după ce l-ai scos de-acolo și cînd el cere încă? Pe măsură ce mă apropiau de sfîrșitul tinereții mele, simt din ce în ce mai pătimaș nevoia de a mă folosi din belșug de trupul meu de-a lungul scurtei toamne a deplinătății lui. Mai e încă mult pînă cînd pîntecele mi se va fleșcăi, pînă cînd fruntea îmi va cădea în mină și voi molăi deasupra unei mese; natura însăși pare a ne sfătui să aminăm fără grijă aceste ocupații, pentru că judecata este singura facultate care întîrzie îmbătrînind.

PEYRONY: Toate astea le puteai spune în trei cuvinte: «Îmi trebuie zbuciumul!»

INTERLU: Dragă Peyrony, tu simplifici totul! El bine, fie, — elocința, dialectica, filozofia, tot ceea ce îi adaug eu sportului, cu mai mult sau mai puțin bun simț, toate acestea, dacă ții, nu există decît din cauza acestei prime rațiuni, acestei rațiuni puternice și lipsite de sublim: am nevoie de zbucium.

PEYRONY: Scurt, eu rîmîn, tu rîmîi, Ramondou rîmîne, totul s-a aranjat. Cît despre ceea ce ți-am spus mai-nainte. . . eram minios. . . Și-acum, hai să jucăm.

INTERLU: Hai să jucăm — ca puștii! Dar, mai întîi, să nu tăgăduim nici unul nici celălalt ceea ce am spus la minie. Așa e cînsit. Am văzut pînă unde merge prietenia noastră. Cu-atît mai bine. Să trăim cu ceea ce este, și nu cu ceea ce ar fi frumos să fie. Știm ce putem să cerem de la capacitățile noastre în joc, și să nu încercăm să ne cocolim mai sus. La fel să ne buzim pe sentimentele noastre reale, fără să ne mai facem iluzii. Zezi, ca-n vremurile de demult, focul ne inspiră gînduri bune. Pe-atunci el era zeul mișcării și zeul ordinii morale. Ce bivalență ciudată! Și-acum? E însăși contopirea pe care o căutăm noi! Ca și contopirea trecutului cu ceea ce trebuie să fie viitorul din cîntecul care se aude colo sus. . .

(Pe culmea taluzului, nevăzuți, atleții care-și fac lecția Hébert¹ cîntă alergînd, și cîntecul e cînd mai tare, cînd mai stîns, după cum sar ei, și e un cîntec foarte vechi, cîntec de străbuni. Cei doi nu-i văd pe atleții care cîntă, cum nu-i văd nici pe jucătorii de fotbal de pe teren, dar văd bolonul învîrtindu-se în jurul său însuși în traiectoria lui prin aer, ca o planetă deasupra cîmpiei acoperite de nenumărate strîgăte.)

PEYRONY: Deci, mișcare și ordine morală, rațiune și trupuri antrenate: se amestecă, se agită și obții omul complet. Și mai departe?

INTERLU: Cum, mai departe?

PEYRONY: Acest om perfect la ce vrei să-ți servească?

INTERLU: O, o, ieșim din domeniul sportului!

PEYRONY: Ei bine? Uite o oră de cînd te tot indignezi că nu-ncerc niciodată să ies din el. (O pauză) Nu răspunzi?

INTERLU: La ce?

PEYRONY: La întrebarea mea: omul tău complet, ce-o să-l poți să faci? Arma născocită, la ce ai s-o folosești?

INTERLU: Asta ne-ar ține prea departe. . .

PEYRONY: Ești foarte tare. Mă-nvinuiești că nu am curiozități intelectuale și, la prima întrebare mai serioasă pe care ți-o pun, dai îndărăt! Știi care-i adevărul? E că, în fond, dacă eu nu reflectez la nimic, nici tu n-o faci.

INTERLU: Peyrony! Ce spui tu!

PEYRONY: Ah, vroiai ceva mai serios! Răspunde-mi, deci, acum, răspunde!

INTERLU (lui însuși): Cui voi ști care să-i dau răspunsul pe care lui nu știu să dau?

PEYRONY: Tu ai încredere în tine, nu în ideile tale. Dacă mă înșel, spune-mi atunci în ce crezi tu?

INTERLU: Plano! Plano! Credința e ceva complicat. . .

PEYRONY: Eu știu răspunsul tău: A fi mai puternic, mai abil, mai voluntar, mai apt să te bucuri de tot, să tragi foloase din tot: asta, da, crezi tu că e bine. Și-atîta îți e suficient. Mai mult nu ști nimic, și nu te neliniștește nimic. A te război pentru tine însuși, da. Pentru o cauză — e o nerozie. Iar din pricina că, atunci cînd sîntem împreună, noi vorbim mai ales despre joc, tu ai decretat că nu am suflet și nu mi-ai mai vorbit niciodată decît despre joc. Dar erau foarte mulțumit, în ziua suspinelor tale de azi.

INTERLU (jucînd o pîterică de pe un picior pe altul): Du-te acum și adu mingea.

Am cheș să joc fotbal după atîtea aiureli.

PEYRONY: Iau act că numești aiureală problema de bază a vieții.

INTERLU: Ce mă mai plictisești! Ce de mai prostii! Nu ți-am spus decît că aș vrea să-mi dezmoartesc picioarele și să ștețez puțin la poartă.

PEYRONY: «Hai să jucăm». E fraza pe care mi-ai reproșat-o adineori.

INTERLU: Ce-mi pasă, la urma urmei! Ce-mi pasă! Lasă-mă liniștit cu mine însumi! Nu vreau să sufăr din pricina contradicțiilor lumii, nici celorlalte mele. Ah, sînt copleșit de materie. Se ridică în jurul meu ca o lavă. Nu chiar tu mi-ai spus că duminică seara, după ce joci toată ziua, nu mai poți nici o brumă din semnele de ortografie și că de-abia a doua zi îți revii? Să nu corectezi nimic. . . să lași totul în suspensie. . . să se plivească singură lumea. . . Și să te pierzi în miștile înfrîntate ale cuiva cu întregul suflet umbrît de trup, cu toată inteligența redusă la o combinație de tactică, în noaptea care nu pune nici o întrebare. . . Tot una-i

¹ Lecție de gimnastică

dacă această uriașă mișcare spre sport nu este decît o formă a scepticismului și a oboselii, o dezertare în masă, departe de lucrurile grave ale vieții.
PEYRONY: Hai, nu mai plînge, bebelușule. Hai să ne jucăm.
(Pleacă în fugă să aducă mingea.)

INTERUL: Ce taină e oare în jocul acesta al trupurilor, care mă cheamă cu puterea ei sumbră, ca o dragoste? Viața sănătoasă? Un duh al întinericului? Oare această lungă rugăciune își trage seva dintr-o blasfemie? Nu, duhul întinericului mă face să lau în seamă aceste piedici, aceste larve fără consistență născute din bețeșugul firii mele. Bat cîmpul pentru că în ceasul acesta de criză m-am sfărîmat și nu mai știu să mă adun. Miine voi reface la loc unitatea, în pacea pe care nu o capeți împrăștiindu-te, care se cucerește, nu se culege de pe jos. Mă voi reîntoarce și — jur pe focul acesta pe care-l ador! — voi face să se reîntoarcă împreună cu mine toți cei pe care îi iubesc.

(Sare prin flăcările grămezii de frunze moarte, apoi aleargă și trece prin cea de-a doua. Peyrony, care se întoarce cu mingea, mulțumit de a fi ieșit din lincezedă ca o fiară din cușcă, găsește jocul amuzant și se ia după el sărind la fel peste grămezile în flăcări. Dispar spre stînga, unde sar apoi peste întregul șir de flăcări. La fel Romulus și tovarășii săi au sărit prin flăcări, pentru a se purifica, atunci cînd au întemeiat Orașul; și ai noștri, asemenea celor de demult, au cetețat lor interioară de întemeiat. În urma lor, grămezile continuă să ardă molcom.)

În românește de H. GRĂDESCU

Neuilly-sur-Seine, 1919—1920.

Ce bucurie privind fructul pe care-l mîncîcă! ▶
În pauza partidelor de fotbal sau de baschet li se dau fetelor felii de portocalie, fi băieților felii de lămție. —
(Nota autorului)

Mireasma lămîii

Fundașii privesc bălăia, cu antebrațul ridicat la frunte, cum fac răniștii-ntîși pe targă, în contra cerului prea alb care-i jenează. O extremă mormăie că nu-i servit, și discută șutul cu tușierul. Răsuflările jucătorilor sînt aur în soarele pierind al lui noiembrie; fiecare poartă pe creșterea o mărunță cunună de soare. O echipă de tineri jucători tăcuți, care rămîn la posturile lor, oh, minunat e!

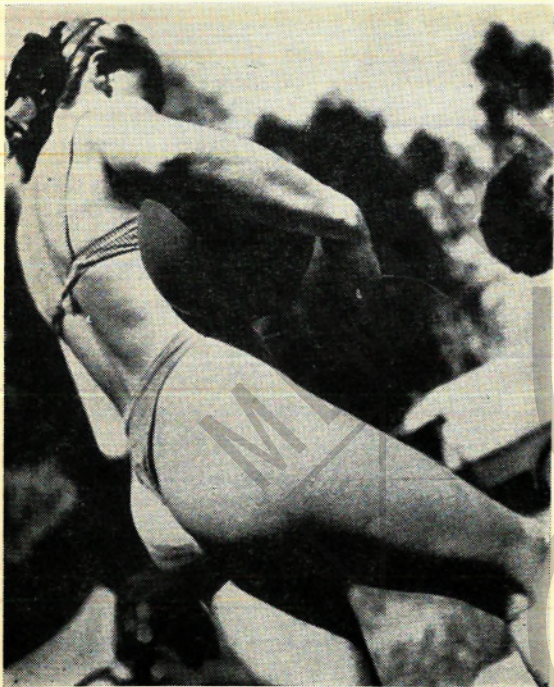
Arbitrul fluieră; pietrificat, cu brațul-ntins, ca o statuie în mijlocul învălmășelii rotitoare, indică locul sorții. Băieșii se retrag, diagonal, trăsînd frumoase linii nevăzute, ca dansatorii-ntr-un balet. Tricourile futură ca niște flamuri sfînte. În lumina subțire de amurg, nîcîind albastrul lor n-a fost atîta de aprins, nici într-atît de luminos. Sudoarea le străbate, se schimbă-ntr-o ciudată floră, sau mai degrabă-n mari coloane sumbre. De-ndată ce sudoarea se usucă, rămîn cu niște pete asemeni celor ce-n nisip le lasă marea. Marea și trupul produc sare.

Portarul, nostim prin contrastul dintre coapsele goale pînă sus și miinile bine-mbrăcate, se sprijină cu-o mîină de un stîlp, piciorul stîng bine înfîpt, dreptu-ndoit, șalele suple, aerul clasic al figurilor lui Praxitel. Și « îi întrece pe ceilalți toți în înălțime, așa cum se cuvine unul zeu ». Cînd e-ncofîpt, își sumete chiloșii. Și scoate limba sau uneori scuipă înaltele de-a degaja.

Mingea izbește bara de sus, jilavă de ploaie.
Cîteva picături îi cad în păr.

În românește de H. G.

Și fiindcă sînt de o frumusețe perfectă ele par, în fotografie, mai mari decît în realitate!

Cursa de 300 de metri

Hotărîtă să bată recordul în cursa de 300 de metri, o tînără, domnișoara de Plémour, a venit la scriitor ca s-o însoțească pe stadion și să urmărească — cu cronometrul în mînă — tentativa ei sportivă.

Închid ochii și văd totul aievea: primele ore ale unei dimineți încercînată de burniș, tăcerea, liniștea, fata aceea care-și pierduse prospețimea alergînd în atmosfera posomorîtă. Ea și cu mine; numai noi doi: tot ce realiza ea era pierdut. Alerga atît de frumos și nimeni n-o vedea; pentru un țel care nu interesa pe nimeni; alerga, alerga poate pentru ultima oară, alerga cu o groază sfîntă, ca și cum vîrsta și tristul timp alegeau sălbatoc după ea. Acum două secole, domnișoara de Plémour, cu o sutană și o cruce, ar fi mărșăluit cu picioarele înșingerate pe drumuri. În acest stadion de la periferie, vedeam însă repetîndu-se actul etern al tuturor acelor care au crezut că, pentru a auzi oracolul, nu trebuie decît să ofere un mărșă moment de nebulie.

A trecut pe lîngă mine cu capul înclinat — pe chip i se întipărise oboseala, suferința — o ființă cu toate abisurile ei, pe care nu o cunoșteam, motiv în plus ca să fie iubită. Am mai văzut asemenea tinere sportive oferind privirilor curioșilor, sub ochii mamelor, acest ultim secret pe care-l dezvăluie un chip desfigurat, acest spasmod de durere, în care odinioară numai soțul avea dreptul să se piardă, fiind creatorul și stăpînul! Pierduse din nou trei secunde: în total opt. Era ireparabilul. I-am strigat: « Ai pierdut patru secunde ».

Cît timp a trebuit pentru ca aceste grele cuvinte să călătorească din minte pînă în corpul ei? Aș fi putut să marchez pe pistă, cu o piatră, locul precis unde vigoarea ei slăbise, cedase; unde nu mai era o problemă de voință, de energie, de minie; unde nu mai era timpul care alerga, ci suflatul, doar un suflăt, un suflu care urma pista ca un liucric de-a lungul unui rîu.

Și eu, învîlmășindu-mi emoția cu a ei, doream să-i ies în întîmpinare, s-o opresc, s-o țin de frumoasele și incîntătoare încheieturi ale minilor și să-i spun: « Sărmănă micuță, încetează, încetează odată! Ce facem aici? Sînt mai tînăr ca dumeata — este adevărat — și totuși vezi prea bine, îți vorbesc ca tatăl tău, ești capîlul meu rădăcit. Am spus și am strigat sus și tare că nu te iubesc decît victoriosă; dar te iubesc mai mult acum în momentul acesta de disperare decît atunci cînd ai triumfat; și mă dezic și iar mă dezic de treizeci de ori, de cincizeci de ori, pentru că asta-mi place și pot orice. Însă, te rog, nu fi nenorocită atît de zadarnic. Nu-ți risipi disponibilitatea de a suferi pe care ar trebui s-o păstrezi în ungherele cele mai ascunse ale suflului pentru acela care poate aștepta și o va descătușa cu o neliniștită mîndrie. »

Unde s-au dus toate aceste cuvinte care mi-au venit pe buze și n-au fost spuse și care sînt întotdeauna cele mai bune? Dacă un înger le-ar fi înregistrat undeva, și într-o zi o să trebuiască să fie cunoscute, cît de inocenți o să ne trezim!

Să fii scutit de amănuntele sfîrșitului. Cînd s-a ivit în linie dreaptă, eram la fel de descumpănit ca și ea. Curajoasă, reușise să nu mărească întîrzierea: rămîneau totuși opt secunde. Trebuia să i-o spun? Să zdrobesc această supremă speranță și s-o arunc dincolo de măreție? N-ar fi trebuit s-o anunț că ieșise victoriosă?

S-a aruncat asupra firului de la sosire, cu chipul schimonosit de cadavru, smulgînd, înghițind o gură de aer, ca și cum o pîndea moartea și mușca din viață.

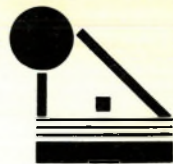
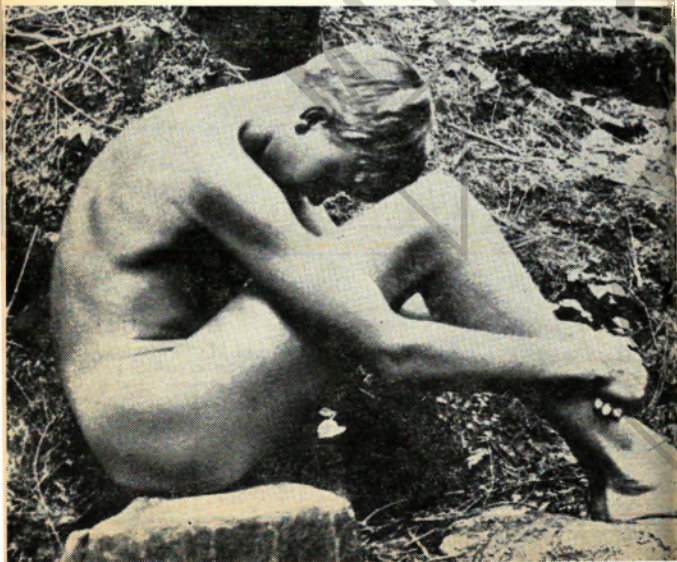
Recordul era de 3 minute și 16 secunde. Fixînd cronometrul, i-am spus cît marcase: 24 de secunde.

Cînd am ridicat capul se îndrepta spre vestiar. Am urmat-o, am depășit-o puțin, ca să văd mai curînd spațiul dintre noi, nu pe ea, pe ea ale cărei picioare păliseră la început din cauza talcului, și care acum erau înnegrite pînă mai sus de genunchi din pricina zgurei de pe pistă și a transpirației; pe ea, al cărei chip alb era plin de pete trandafirii — înfricoșătoare — pe tîmple și pe frunte, la rădăcina părului. Am mers astfel treizeci de metri, poate mai mult. Deodată, am auzit, am înțeles, m-am întors imediat. Se prăbușise, cu pieptul, cu fața, în noroi și era zguduită de hohote de plîns.

Fotografiile și comentariul lor, din volumul *Les olympiques*

În românește de AL. BACIU

Pe pieptul lui descoperit văd strălucind medaliile de aur

JOC ȘI SOARTĂ

RUDOLF HAGELSTANGE

Întîmplări omenеști din scenariul Olimpiadei de la Tokio

În cadrul unui turneu de conferințe mai îndelungat, încrepina în știrile din sudul Asiei, poetul vest-german Rudolf Hagelstange a asistat și la cea de-a XVIII-a Olimpiadă de la Tokio. Publicăm aici câteva extrase din compentele sale analize și din impresii:

Pentru posteritate, jocurile olimpice devin în curînd o listă de învingători sau tabele de medalii, în care spiritul de abnegație al oamenilor, strădania individuală, risipa de energie psihică sînt date uitării. Dar încă de cînd buna mamă a lui Pisdoros, rămasă văduvă, a vrut să-și vadă fiul cel iute de picior învingînd și, în ciuda faptului că putea fi pedepsită cu moartea, a cutezat să pătrundă înveșmîntată bărbătește pe stadionul olimpic, istoria jocurilor olimpice « brodează » o sumedenie de legende în care eroul apare ca fiu, ca soț și iubit, ca învățăcel sau

prieten, pe scurt ca un om înzestrat cu suflet și spirit. Și tocmai pentru că necunoașterea sau reavoința sînt atît de averse să acuze aspectul inuman și de mascară, golițiunea psihică și spiritală a sporturilor moderne, am pornit în căutarea acelor împliniri aparent lipsite de importanță care au însoțit, asemenea unor note marginale, faptele neobișnuite: un suris, o lacrimă, o acțiune sau un gest care fac ca omul să fie mai frumos, slăbiciunea sa mai simpatcă, virtutea și zelul său mai vrednice de urmat.

Una dintre cele mai palpabile încercări olimpice a fost într-adevăr aceea la săritura cu prăjina în timpul Olimpiadei de la Berlin (1936) prin duelul celor doi japonezi Nishida și Oe cu americanul Meadows. Acest duel s-a repetat douăzeci și opt de ani mai tîrziu la Tokio, numai că de astă dată în locul celor doi japonezi au participat trei germani. Acum, ca și atunci, lupta a durat pînă noaptea tîrziu, și de fiecare dată a învins neîndoielnic cel mai bun atlet, americanul. De astă dată cel care s-a apărut de cei trei adversari a fost Fred Hansen, de trei ori recordman mondial, un atlet și sprinter cu o pregătire tehnică exemplară, dînd dovadă de o mare putere de concentrare și stăpînire a nervilor.

Cu o zi înainte de deschiderea jocurilor olimpice, americanul în vîrstă de douăzeci și trei de ani a făcut o vizită lui Nishida, în prezent membru al Comitetului Olimpic Japonez, pentru a-l mînturisi că a fost încotdeauna un exemplu pentru el. Hansen studias pe cînd era elev istoria jocurilor olimpice și fusese zguduit de duelul atît de dramatic dintre japonezi și Meadows. Citise că cei doi japonezi își împărșiseră medalia de argint și cea de bronz dînd la sudat jumătățile diferite, ca să le amintească întreaga viață de această mare luptă comună. Întîmplarea l-a impresionat profund și l-a rămas întipărită în minte timp de șapte ani. Acum, ajuns el însuși cel mai bun săritor cu prăjina, din lume, voia să le arate celor doi japonezi admirația sa.

Nu l-a întîlnit decît pe unul — și anume pe Nishida — cîci Oe căzuse în bătaia navală de pe coastele filipineze. Dar între el a avut loc o convorbire însuflețită, ca între maestru și discipolul devenit și el maestru; în seara aceea de octombrie, printre spectatorii care înghețau și totodată se înflăcărau urmînd încrețirea nocturnă a săritorilor cu prăjina, se afla și Nishida, cel care ocupase locul al doilea la Berlin, pentru a fi de față și a vedea cine va fi primul la Tokio. Nishida sîrise, cu o prăjină de bambus, 4,20 metri. Aici el și-a văzut toți urmașii care depășiseră în ultimii cinci ani recordul mondial, sîrind peste cinci metri: Pentti Nikula, Penel și... în finală Hansen. Nikula a ocupat locul șapte. Penel doar pe al unsprezecelea. Hansen însă a dobîndit o medalie — de aur.

Medalii de aur există însă multe, numai Nishida are una pe jumătate din argint, pe jumătate din bronz.

Dar din asemenea fantezii se poate face modă — prin acest document de metal se exprimă evident, modul de a gîndi al japonezilor. Trebuie oare ca ger-

manii Reinhardt și Lehnertz să împartă cele două medalii în trei, pentru ca și coechierul lor Preussger să-și aibă partea cuvenită din succes. În cazul acesta, cum să-și arate finlandezul Nevala mulțumirea față de adversarul său Kulcar, care fiind socotit încă de la Roma unul dintre cei mai buni aruncători cu suliță, l-a împrumutat la Tokio instrumentul cu care a dobîndit victoria?

Maghiarul conducea, aruncînd la 82,32 metri, cînd finlandezul — numai el știe de ce — l-a rugat să-i împrumute suliță și apoi a aruncat-o la 82,66 metri. Cînd s-au decernat medaliiile, Nevala s-a scuzat că a aruncat atît de departe. Dar, maghiarul, politicoș, i-a replicat: « Este o minune că ai realizat victoria cu suliță mea, deși eu am prevenit-o clar să nu zboare prea departe ».

Și în alte discipline sportive există exemple de asemenea fairness liber consimțit, de pildă, la probele de iahting cu ambarcațiuni din clasa 5,5 metri cînd iahtul australian Northam l-a depășit pe cel italian, încălcînd regulamentul în vigoare, fără ca cineva să fi putut observa aceasta în largul mării. Dar australienii și-au recunoscut singuri greșeala și au renunțat la această manșă în litigiu. (În cele din urmă a cîștigat medalia de aur.) O atitudine asemănătoare s-a observat la campionatul de baschet, cînd Brazilia juca împotriva Uruguayului. Deoarece, către sfîrșitul meciului, uruguayenii se făcuseră vinoși de cîteva abateri, au rămas deodată numai cu patru jucători pe teren. Văzînd aceasta, cîpitanul echipei braziliene a scos de pe teren cîteva dintre oamenii lui, astfel ca de fiecare parte să nu fie decît patru jucători.

Am văzut în viața mea multe meciuri în care echipele erau slăbite din pricina abaterilor și eliminărilor. Asemenea dezavantaje sînt folosite de adversari întotdeauna spre folosul lor și nimeni nu le-o ia în nume de ruș. De aceea gestul valeresc al brazilienilor a fost răsplătit cu aplauze spontane.

Și în afara stadioanelor au existat acte de prietenie din partea gazdelor față de oaspeți, din partea celor care nu participau la concursuri față de concurenți.

N-a lipsit decît foarte puțin ca unul dintre cei mai tîrzi canotori din lume să nu poată participa la concurs și să piardă medalia de aur: e vorba de Viaceslav Ivanov, concurentul sovietic care ieșise învingător la Roma. Ambarcațiunea lui Ivanov a sosit la Toda cu trei zile înainte de concurs: era însă atît de deteriorată încît nu putea fi utilizată: avea într-o parte o crăpătură de peste doi metri lungime.

Ambarcațiunea fusese construită într-unul dintre cele mai vestite șantiere navale engleze, țînîndu-se seama și de conformația rușilor, fiind corectată de mai multe ori, pînă cînd i se găsisese forma ideală. Inginerul șef al șantierelor navale, care venise la Tokio cu echipa engleză de canotori, și căruia Ivanov îi ceruse sfatul, i-a explicat că tehnic este cu neputință ca ambarcațiunea să fie reparată într-un rîstimp atît de scurt. Dar șantierile japoneze « Delta », al căror director concursase cîndva la canotaj, în cadrul universității Waseda, a făcut imposibilul lucrînd cu opt muncitori toată noaptea, astfel încît ambarcațiunea a fost complet refăcută.

Ivanov le-a răsplătit osteneala printr-o strălucită victorie, pe care cu greu ar fi putut-o dobândi cu o altă ambarcațiune de o persoană. Știa foarte bine acest lucru și l-a recunoscut.

«Acestor oameni le datorez victoria mea».

Acolo unde se întâlnesc atâtea rase, popoare și indivizi, atâtea afecte temperamentale și unde se vădesc atâtea emoții sufletești, acolo unde bucuria unuia se însoțește cu amărăciunea altuia, nu se poate să lipsească aspectele comice, umoristice și hazul firesc. Cît de binefăcător au acționat aspectele omenești spontane, fanteziile, originalitățile și escapadele, în fața cărora chiar simțul pentru ordine al preazeloșilor organizatori a trebuit să capituleze din cînd în cînd.

Este un lucru de la sine înțeles grija pentru menținerea «ordinii» în incinta stadioanelor: dar uneori se întimpla ca oficialii însărcinați cu păstrarea ordinii să exagereze, mai ales cînd aceștia, prea zeloși, voiau să îndepărteze de pe pistă, ca pe niște frunze veștede, pe alergătorii sau alergătoarele care tocmai atinseseră linia de sosire. De trei ori însă păzitorii ordinii au eșuat în fața neprevăzutului.

Cazul lui Abebe, cîștigătorul maratonului de la Roma, cîștigătorul maratonului de la Tokio, gardian al palatului Leului luda chiar dacă acesta s-a manifestat într-un mod caraghios. Etiopianul era într-adevăr o figură neobișnuită, un flăcău demn de admirație, am putea spune chiar un fenomen. Cînd, după o cursă de 42 de kilometri, rapidă și neîntreruptă, a intrat pe stadion mult mai devreme decît era așteptat, tînrul acesta, subțire și înalt, n-a lăsat să se vadă nici un semn de oboseală sau de istovire. Părea alergătorul prin excelență, un atlet fără nici un punct slab, un erou unanim aprobat al sportului, un prînz al tenacității. Stadionul l-a aclamat ca pe întruchiparea unei utopii.

Abebe însă a trecut peste linia de sosire și de îndată un cerber s-a apropiat de el pe la spate, ca să-l scoată de pe pistă. Dar etiopianul a alergat mai departe spre peluză și, ajungînd pe gazonul din mijlocul stadionului, s-a așezat, și-a ridicat picioarele în sus, a pedala cu ele, s-a sculat apoi, a făcut cîteva mișcări de gimnastică și s-a purtat cu conștiinșoul om al ordinii ca și cu umbra lui: l-a răbdat dar nu l-a luat în seamă. Oficialul stătea în spatele lui lipsit de orice putere și ca fermecat îl urma pas cu pas, dar nu îndrăznea să se atingă de el. Omul din Adis Abeba era un tabu viu. Tabu-ul a triumfat.

În românește de SUZY HIRSCH

ROMULUS BALABAN

Fenomenul Pelé și dignitatea fotbalului

În luna iulie — 66 — Țara Albionului a fost teatrul unui eveniment deosebit. Devenise un fel de scenă, puternic luminată de reflectoarele presei și radiodifuziunii, iar în jurul ei se înălțase un imens amfiteatru din care privea sau asculta vrăjita aproape toată suflarea omenească.

Prin porturile și aerogările insulei, turiști debarcau cu nemiluita. Asistai la o invazie pașnică.

În fața ecranelor de televiziune luau loc aproape zilnic 400.000.000 de oameni. Între două sedințe de cabinet, premierul Wilson primea vești din cantonamentul unde Alf Ramsey și 22 de fotbaliști englezi învățau cum trebuie purtată hlamida gloriei.

Erau zilele celei de a 8-a reeditări a World-Cup-ului. Traseele de interes schițate, pot fi multiplicat în progresie geometrică. Popoare întregi manifestă față de jocul de fotbal o sensibilitate acută. Peste Europa și America Latină, peste Africa și Asia din ce în ce mai mult și acum și peste Statele Unite umbra fotbalului se întinde și stăpînește.

Epopoea «engleză» a fost în fapt doar o singură secvență din acest fenomen specific secolului nostru. Fotbalul reprezintă pe plan sportiv, una dintre trăsăturile cu putere definitorie pentru omul acestui veac. Este una din liniile care participă la alcătuirea profilului său psihologic, rezultat la confluința dintre evenimentele politice, economice, sociale, tehnice, științifice și sportive care l-au modelat cu asiduitate. Expansiunea, puterea tiranică prin care se impune aplicuinea de a se transforma în numitor pentru entități psihologice atât de felurite, mecanismul prin care declanșează stări afective acut de violențe, toate aceste semne de întrebare au început să atragă pe sociologi, psihologi, psihanalisti, statisticieni precum și pe oamenii de artă.

Este un refugiu vizitat pentru reîmprosărarea celui nervos obosit de încordarea și monotonia, proprii unei perioade de hipertehniciere? Este o reprezentare sintetică de abilitate, de forță, de curaj, de agresivitate, de stăpînire de sine, de sacrificiu și de loialitate? Exprimă sau permite exprimarea unor coordonate adînc umane mai plener decît alte ipoteze? Poartă în el neprevăzutul, transmite simțămîntul aventurii trăite pentru prevenirea imobilității sufletești, are un farmec misterios cu putere de regenerare continuă? Seducția fotbalului se exercită probabil prin toate aceste linii de forță și pe deasupra prin încă ceva greu de separat, deocamdată, din minerele ipotezelor.

În contextul celorlalte sporturi, pare a deține rolul muzicii printre arte sau al poeziei printre genurile literaturii. Însușind momente de dexteritate cu atlece cînd forța și viteza decid, alternînd clipe de acțiune automatizată cu pilde evidente de intuiție, fantezie și gîndire tactică, fotbalul dintre toate sporturile, permite cea mai totați exprimare a ființei umane. Gîndiți-vă la orice probă din atletism sau din natație. Veți căpăta imaginea unei dispute de viteză, forță sau rezistență purtată în linie dreaptă. Amintiți-vă o fază dintr-un joc de volei, de rugby sau de handbal. Veți aprecia-o drept un act de îndemînare colectivă efectuat cu mîna. Mîna cea devenită aptă în urma unei experiențe milenare de mișcări apprehensive în toate acele spații. O abilitate nuanțată dobîndită în procesul muncii și utilizată de curînd în tehnica anumitor sporturi. Dintr-un tînr de pe stradă, faci în 2—3 ani un internațional de handbal.

Pe cînd fotbalul e singurul sport în care dialogul dintre om și minge se înfiripă printr-o gamă bogată de lovituri de picior. O minge sferică, o formă perfectă și tocmai de aceea sensibilă, capricioasă și răzvrătită la orice percepție. De vreo sută de ani încoace, omul vrea să o supună cu ajutorul unui segment lipsit de vreo sensibilitate tactică deosebită, condus de un influx nervos nebulos, suficient doar pentru statică sau pentru mișcări automate dirijate în plan antero-posterior de mers și alergare. Fără intenție măturistă, fotbalul a însemnat o probă de dificultate ridicată în fața proceselor de adaptare ale omului și cîștigat cu ajutorul unor valențe nestimulate în întreaga sa filogenie. Gestul specific unui atleț, unui rugbist sau handbalist executat de un profan va părea ceva mai stingaci, dar niciodată ridicol sau grotesc așa cum apare încercarea unui neinițiat de a lovi o minge de fotbal. Distanța dintre mișcarea amorfă a acestuia din urmă și replica rotundă, perfect sflețuită, firească, la îndemna aceluiași lanț perfect de pîrghii denumit Pelé, se poate măsura în unități estetice, fiind egală cu cea care desparte blocul brut de marmură de expresia difuză a statuii, sau aglomerarea haotică de vibrații percepută ca zgomet, de dispozierea lor în conformitate cu legile armoniei și conrapunctului. Străbătarea acestei distanțe presupune o amplă cheltuială de energie umană și de ce nu, încă o modestă dar autentică dovadă de progres biologic, deocamdată fără alte urmări previzibile. Și aici trebuie să subziste ceva din forța răzbitoare a fotbalului. Referindu-se la trăsătura care singularizează tehnica jocului de fotbal, Giraudoux spune undeva: « Les mains sont des trucs; elles ont été données uniquement aux deux animaux truqueurs, à l'homme et au singe. La balle n'admet pas le truquage, mais seulement les effets stellaires ».

Să trecem pentru cîteva clipe la strategia jocului. Esența ei se compune din fuziunea luptei ardente, cu inteligență, cu luciditate, cu fantezia, cu spontaneitatea. O manevră neașteptată, care sfîrșim rezistența adversarului și deschide un bulevard prin apărarea sa, are ceva din forța unei replici dezarmante. Mișcările înșelătoare ale unui Garrincha, din nou Pelé, ale românului Dumitriu și ale altora, semnifică biruința rafinamentului asupra forței, au ceva din spontaneitatea și strălucirea unui paradox, o luptă aeriană pentru minge, reprezintă un grup statuar cu viață de o clipă, iar psihanalizii sînt de părere că înscrierea unui gol poartă în ea ceva din forța sugestivă a unei anumite metafore.

Dar jocul de fotbal mă înseamnă și un for unde tineretul cunoaște și deprinde stări și sentimente rupte parcă din straturile cele mai adevărate ale vieții. Să cioplești cu răbdare pînă dobindești acel ghem de calitate, dintre care unele sînt excepții de la legile fiziologiei. Să simți toate temperaturile unei lupte. Să rămi lucid, uman și artist cînd spectatorul arde ca o torță și tribuna devine o pădure incendiată.

Cu adversarul să te porți dirz dar moral, să te smulgi din ghiara oboselii cînd vrea să te imobilizeze, din suferință să-ți faci vaccin, împotriva tuturor durerilor, drojdia înfrîngerii să nu te dezechilibreze, nevoia de biruință să devină vitală, atingerea frunzei de laur să nu-ți otrăvească modestia, singura flăcără ce luminează drumul spre glorie. Marii jucători ai lumii, au trecut prin mina tuturor acestor dascăli. Pe unii i-am înțîlnit la ultimul campionat mondial. Am asistat la detronarea echipei Braziliei care dominează timp de opt ani implacabilă ca un destin. Mîinea îi asculta ca o femeie devorată de patimă. Echipa a fost învinsă. Dar și în această postură cel ce-și vîndă parca din leagăn sufletul Zeitei Fotbalului, au știut să aleagă între Gloria cea efemeră și Demnitate. Veniți dintr-o țară unde marii fotbalști sînt purtați din cînd în cînd la Palatul Prezidențial pe un car triumfal și au mai multă popularitate decît stielele oceanului, unde 10.000 de oameni sînt în stare să facă din cîmășile lor un rug uriaș în piața orașului drept cîrîndă învingătorilor, unde fotbalul după cum scriau cu cîțiva ani în urmă ziarele din Rio, este un element

al politicii naționale, unde jumătate din populația unui oraș cîntă și dansează pe străzi cit e noaptea de lungă de bucuria unei victorii, unde oamenii plîng pe la răspîntii după înfrîngerea echipei, ca cetățenii Troiei în ceasul deznădejdii fără leac, ei, acești mîunchi de oameni pentru care Victoria devenise o profesie, s-au repezit în clipa cînd soarta le era pecetluită, să îmbrățișeze în semn de laudă pe cei ce-i izgonise din Olimp. Adunați trecuților lor, cu clipa aceea și aruncați toate datele ținute în creierul unei mașini cibernetice imaginari, programată pentru analiza celor mai fine particule de viață sufletească. Rezultatul obținut va fi greu de explicat altfel decît prin cuvintele lui Albert Camus rostite cu puțin înainte de moarte: « Ce que finalement je suis plus sûr de la morale et des obligations des hommes, c'est au football que je le dois ». Ce altceva s-ar mai putea spune despre grandoearea fotbalului. Este unul din tărîmurile de pașnică dispută unde națiunile își caută gloria. În finala de la 30 iulie dintre Anglia și R. F. Germană, 22 de oameni au atins toate limitele pasiunii, uzurii fizice și nervoase, bărbății și fuziunii colective. I-am văzut la sfîrșit desfigurați de obosală, ciubulbi, sprînjindu-se, prăbușindu-se, n-ai fi putut să mai alege nici dacă viața le era brînbuită, sprînjindu-se. În aceste clipe distincția dintre învingători și învinși se estompase. Rămînea doar frumusețea omului în această ipostază.

S-ar putea vorbi și despre mizeriile fotbalului. Aceiași pămînt hrănește uneori meschinăria, fanatismul, suficiența, cinismul, ucidă discernămintul sau îngustează vizorul prin care e privită viața. Excesul și lipsa unei armături intelectuale poate conduce într-acolo și transformă fotbalul din crinul care ne ornamează existența cînd trăim în presajia lui cu ferestrele larg deschise, în crinii care ne ucid, respirînd și în noaptea parfumul lor într-o cămăruță fără aerisire. Fotbalul este deci o terapie excelentă pentru omul zilelor noastre și numai puțini comit eroarea să și-l auto-administreze în doze prescrise pentru cai. Cel ce trece pe la școala lui, iau lecții despre viață, cochetează cu celebritatea, puțini se logodesc cu ea dar toți se duc mai departe purtînd cu ei un ferment cu puteri multiplicatoare. Nu s-ar putea susține fără teama de a deveni ridicol, că omieria n-ar putea trăi fără fotbal. Dar n-ai fi tot așa de greu de a se imagina tabloul vieții cotidiane a milioane de oameni lipsit de spectacolul acesta.

În Anglia de exemplu, atmosfera unui meci se apropie din ce în ce mai mult de detaliile, proprii pînă mai ieri numai reprezentației teatrale. Partidele încep seara, la ora cînd în sălile de teatru faldurile cortinelor se trag în lături. Toate tribunele sînt acoperite de jur împrejur și publicul sosește îmbrăcat altfel decît fusese la uzină sau la birou, din aceeași rațiune pentru care englezul se abate mai întîi pe acasă în seara cînd, după atîta așteptare, va reuși în fine să intre la Old Vic.

Exemplul e britanic, fenomenul a început să fie mondial. Pretucindeni, oamenii vin la meciurile de fotbal să dobindă satisfacții refuzate în altă parte. În sălile de concert, spectatorul se identifică cu substanța sonoră, închide ochii și ascultă împletit. La teatru se zbuciumă sau se bucură, dar nu poate să-și manifeste pe loc adeviziunea sau resentimentul față de oricare dintre componentele spectacolului. În timp ce la un meci de fotbal omul din cel mai îndepărtat unghi al tribunei coboară în arenă, simte sub tălpi gazonul, are aceleași temeri, aceleași bucurii, intenții, dezamăgiri sau regrete încercate de jucători. Densitatea trăirii se completează cu explozii de admirație, cu opinii critice vehemente exprimate atîcînd se nasc, necenzurate, de gimnastică sufletească cu convenșii. Sînt momente de spontaneitate regisă, de gimnastică sufletească ce mobilizează segmente mai puțin utilizate în viața obișnuită, de întoarcere în timp spre vîrstă adolescenței, lată încă una din sevele cu efect reconfortant prin care fotbalul adevărat, bine jucat (de fapt numai la el ne-am referit tot timpul), nutrește multe milioane de oameni la care se adaugă mereu altele noi.

«...Învăț să merg pe pământ»

— Se pare că s-a produs o surpriză !
Dindu-și seama că a vorbit mai mult decît trebuie, a decuplat microfonul și a rămas în așteptarea deciziei judecătorilor arbitri.
În sfîrșit, am auzit.

— Locul doi și medalia de argint au revenit tinerei Inga Artamonova din Moscova.
O debutantă a întrecut aproape toate « vedetele ». Cîte nu se întîmplă pe lumea asta !
Acum am început să sper. După două probe, Sonia Kondakova ocupa primul loc, eu — locul 5.

A venit și ziua decisivă. « Vedetele », terminîndu-și cursa, s-au retras la vestiar. Ca și în ajun, în timpul cursei mele nu era de față nici una din componentele selecției naționale; considerau, se vede treaba, medalia mea de argint ca pe un accident. Nu le venea să creadă că după mizerabilul timp obținut la sprint voi alerga miea de metri.

La pocnetul pistolului am început să dau repede din picioare și din mîini, cîndtînd să mă detașez. Lucram aiurea, fără să-mi economisesc forțele, dar eram puternică și plină de ambiție ...

După ce am depășit linia de sosire, am căzut și m-am lovit de cuier. Subele s-au răsturnat peste mine. Mai eram încă întinsă pe gheață, cînd crainicul a anunțat pe un ton grav, « d la Levitan » :¹

— Inga Artamonova, Moscova, a stabilit un nou record mondial ...

La vestiar a venit lângă mine Nina Iasajina:

— Bravo ! Acum ai să devii campioană unională.

— Ce tot vorbești !

Pentru asta trebuia nici mai mult nici mai puțin decît să întrec două campioane mondiale. Și dacă totuși devin campioană absolută ? Dintr-o dată m-a speriat. Nu s-a mai pomenit ca un sportiv începător să-și întrecă pe toți sportivii țării. Și totuși ...

Cînd m-am prezentat la startul ultimei probe, pe stadion se petrecu ceva de neînchipuit. La vestiar nu mai rămăsesse nimeni. Îmi făcea plăcere să știu că toate moastele emise recunoșteau în mine o rivală și că așteptau să vadă ce timp voi realiza.

Nu-mi mai aduc aminte cum am alergat și cum am cîștigat. Acum, după zece ani, văd numai podiumul de premiere și mă văd pe mine, mîndră și frumoasă. Neapărat frumoasă ...

Doi ani mai tîrziu, în Suedia, Inga își apăra titlul de campioană a lumii. Da, pentru că acum era o regină a gheței, cîștigase în 1957 titlul suprem.

Inga Artamonova, de pascu ori, campioană mondială la patinaj viteză, a murit în împrejurări tragice la începutul acestui an; luera la o carte cu caracter autobiografic, intitulată « Învăț să merg pe pământ ». Reproducem cîteva fragmente din această carte, comentata de ziaristul Anatolii Iustin, colaboratorul campioanei în pregătirea manuscrisului pentru tipar.

¹ Crainicul Levitan de la radio Moscova, cunoscut în timpul războiului.

Pe gheața stadionului din Kristinehamn soarta cununii de lauri avea să fie decisă în proba de fond.

... După primele trei probe, ocupam locul doi. Ca să repet succesul de anul trecut, trebuia s-o întrec pe Tamara Rilova cu două secunde. Ceea ce nu era greu. În anul acela n-aveam adversare la 3000 m. Și totuși, înainte de start emoțiile nu m-au ocălit !

Rilova a avut ghinion: a alergat înaintea mea. Eu mi-am alcătuit graficul în așa fel încît s-o depășesc cu 3 secunde. Nici mai mult, dar nici mai puțin. Dacă respectam graficul, nu mi-l putea să mă întrecă nimeni. N-ay fi vrut să dau tot ce pot, pentru că sezonul nu se încheia cu campionatul mondial; mă așteptau încă alte competiții grele.

Pereche cu mine era o tină rălăgătoare suedeză. La această competiție, ea nu se prezentase prea bine și n-avea nici o șansă să se claseze măcar în primele zece locuri. Cu toate acestea, suedezii, care în primele două zile îmi făcuseră golerie numai mie, voiau s-o vadă învingătoare în cursa aceasta pe campioana lor.

M-am ridicat, m-am pregătit de start și am început pe linia de plecare.

« Tu ai nevoie numai să învingi. Fii calmă. Nu exagera. Urmărește graficul Tamariei. Cînd auzi pocnetul pistolului, pleci rapid și te plimbi liniștită toate turele », îmi ziceam.

În locul pistolului am auzit lătrat de cîini. Am întors capul: din tribună mă priveau ochi verzi de cîini. Erau mulți; suedezii își aduc cîinii în tribune.

« Cîini ! Căuți să mă calmez. Prietenii omului ! Nu atacă niciodată din spate. Preferă întotdeauna lupta cîinstă. Ei, nu cumva ai emoții ? »

Dar cîinii au simțit că mi-e teamă de ei: au început să se foiască, să-și arate colții. M-am speriat de-a binelea.

« Și dacă suedezii, care vor să-și vadă compatrioata învingătoare, dau drumul la cîini ? » m-a fulgerat gîndul.

Ca un făcut, pistolul startului nu lăsa foc. Nu știam cînd va pocni. Stăteam și mă uitam la cîini. Nu mă mai gîndeam la cursă. Tot graficul îmi ieșise din cap.

« Fie ce-o fi, mi-am zis. La nevoie, o iau la fugă ».

În clipa aceea un cîine s-a smuls din mîinile stăpînului și s-a repezit la start. Abia l-au prins ...

La pocnetul pistolului am țîșnit înainte și am pornit atît de repede, încît nu mă mai putea ajunge nici un cîine. Treceam pe lînga locul unde cîinii nu voiau cu nici un chip să se potolească, încheiam ochii și dădeam mai repede din picioare. M-or ține oare puterile pe parcursul celor trei kilometri ? Nu-mi venea să cred. Voiam să sfîrșesc mai repede cursa, ca să scap de sentimentul greșos al spaimii.

Am depășit-o pe Rilova nu cu trei, ci cu zece secunde !

La conferința de presă am fost întrebată:

— Ce v-a ajutat să parcurgeți așa de repede cei trei kilometri ?

— Cîinii.

— Cine ? a întrebant corespondentul unui ziar de seară.

— Cîinii. Dacă vă amintiți, înainte de plecare au început să lotre, cerind o performanță superioară.

— V-a fost teamă de cîini ? a întrebant suedezul, zîmbind enigmatic.

— Sînt totuși femeie, domnule !

— O. K. I All right. I a spus corespondentul și a ieșit zorit.

Seara, la banchetul de la clubul municipal dat în cinstea participatelor la întreceri, mi-a întins un exemplar al ziarului mirosind încă a cerneală tipografică. Sub un șapou mare care anunța că Inga Artamonova a devenit din nou campioană mondială, am văzut un clișeu ciudat. De fapt nu era fotografie, ci fotomontaj. Pe urmele mele alergau niște cîini. Explicația spunea așa:

« Numai clinii noştri suedezi au ajutat-o pe fermecătoarea Inga Artamonova să devină campioană a lumii ».

La plecarea din Kristinehamn mi-au atras atenţia nişte clinii duşi de zgârdă pe trotuarul de vizavi. Erau împodobiţi cu funde multicolore şi păseau minţii şi maiestruia, plini de importanţă conină.

— Ce splendore ! am zis. Ai cui sint clinii aceştia ? De ce sint aşa de răsfăţaţi ?

— O, miss, clinii aceştia sint prietenii dumneavoastră ! a exclamat translatorul. Dacă nu erau ei, dumneavoastră nu eraţi dublă campioană. Acum clinii aceştia au devenit mândria oraşului. Municipipolitatea va avea grijă de ei. O, la noi în Suedia, meritele sint apreciate !

Şi acum gîndesc-le, compară, amintesc-le. . . Pentru mine, anii biseci sint trişti: ori sint bolnavi şi zac prin spitale, ori alerg slab şi îmi pierd încrederea în mine. E ciudat că toate aceste metamorfoze survin tocmai în anii biseci, anii olimpici. Viaţa sportivului nu prea e lungă. La douăzeci şi şapte de ani te se pregădesc înlocuitorii, eşti socotit veteran. E bine cînd cîştigi şi te situezi deasupra adversarilor. Atunci poţi să te antrenezi în linişte, fără a forţa nota, fără a te indispuce. Dar cînd opar rivali de valoare ? . . . De fapt — şi trebuie să fie. Dacă sint rivali, înseamnă că va fi şi luptă şi vor fi recorduri. Rău e numai că atunci cînd ai înlocuitorii, nu prea eşti preţuit, ti se făc şicane, ti se tocesc nervii, şi se dă de înţeles că sportul nu prea va avea de pierdut dacă te vei retrage din activitatea competiţională.

Şi tu ce faci ?

Încerci să rămii în sport, realizezi performanţe la care nici nu visai la douăzeci de ani. Te dăruieşti sportului, dar . . . ai deja douăzeci şi şapte de ani. E stupid să n-o yezi . . .

Lotul reprezentativ e acum la Irkutsk. « Ferice de ei, se antrenează », li invidiez. Trebuia să plec şi eu cu toţi ceilalţi, aveam şi bilet de avion. Şi deodată — un acces neaşteptat, spitalul, nostalgia aşteptării . . .

După examenle de vară am plecat la mare să mă odihnesc. Alergam pe dune, mă antrenam. Atunci am simţit pentru prima oară că ceva s-a frînt în mine şi mă arde pe dinăuntru. Dar am continuat să mă antrenez.

A urmat accesul în preajma plecării la Irkutsk. Am fost internată la o clinică. Diagnostic: ulcer.

Un profesor mă trata cu somnoterapie. E îngrozitor cînd un om căruia nu-i place să doarmă e silit să se culunde în somn !

O lună întreaga am rămas singură cu gîndurile mele. Îmi făceam nervi, adesea eram nedreptăţită în gînd cu prietenile care plecaseră în Zăbakale. Voiam neapărat să părăsesc spitalul, dar profesorul era neînduplecat. De altfel îmi dădeam seama şi singură: cu trei săptămîni în urmă puteam alerga un cross de douăzeci de kilometri şi nu oboseam, pe cînd acum era de ajuns să urc fără lift la etajul cincii al spitalului, că inima dădea să sară din piept; începeam să mă sufoc încă de la etajul doi . . .

« Oare să abandonez sportul, să pun punct ? Pînă cînd atîtea victorii ? » Mă gîndeam la asta. Mă gîndeam zbuciumîndu-mă pe patul spitalului, am gîndit şi cînd am părăsit clinica, şi pînă la urmă m-am hotărît să termin, să nu mă mai antrenez. Povestea s-a sfîrşit. Două lacrimi şi gata !

Hotărîsem să nu mă mai antrenez. Dar nu ţinusem seama de faptul că fără patine nu mai puteam trăi. Stăteam la rînd la patinoarul public din Lujniki, îmi luam un bilet de 25 de copeici şi mă pierdeam prin mulţimea patinatorilor. Nu ştia nimeni că sint campioană mondială şi puteam să mă plimb în voie, relaxată.

O dată am văzut pe gheaţă un om de vreo patruzeci de ani. Învăţa să se ţină pe patine. Lîngă el era un băiat care arăta mereu spre mine şi făcea nişte mişcări care căutau să

imite felul meu de a alerga. Se pare însă că tîndrul antrenor nu avea suficiente însuşiri de pedagog, pentru că elevul lui vădea aceeaşi nesiguranţă pe gheaţă. M-am apropiat de bărbatul acela, i-am dat unele explicaţii tehnice, am făcut două ture cu el şi apoi m-am dus la vestiar.

După vreo trei zile ne-am întîlnit iar pe gheaţă. I-am dat din nou unele sfaturi, l-am ajutat. Întîrînd în vorbă, am făcut cunoştinţă:

— Artamonova.

— Mosolov.

— Celebrul aviator ?

— Celebra campioană ?

— Cum vă simţiţi ? îl întreb. Nu vă puteţi stăpîni picioarele, minile ?

Vorbeam aivior, roşisem toată, nu-mi venea să cred că îl aveam în faţă pe Mosolov, cel mai rapid aviator din lume, deţinătorul recordului mondial de altitudine, căzut de curînd victimă unui grav accident. Păstrasem acasă ziarul în care scria: « După catastrofa aeriană, în concluzia medicilor în care se priveşte starea sănătăţii lui Mosolov: fracturi la gamba dreaptă şi la umărul stîng, mină stîngă fracturată în trei locuri, o traumă grea la cap, comotie cerebrală, o coastă fracturată ». A stat la spital nouă luni, de patru ori s-a aflat în stare de moarte clinică şi de fiecare dată medicii l-au readus la viaţă ! . . .

Pe deasupra, voia să zboare. Începea cu patinoarul, pentru că patinase bine cîndva. Dar acum Mosolov nu putea face un pas pe gheaţă; se clătina, cădea. Nici nu-i venea a crede că numai cu un an şi jumătate în urmă patinase foarte bine. Acum învăţa din nou să patineze !

Ce bine că l-am cunoscut pe acest om ! Mi s-a făcut ruşine de lipsa de voinţă ce pusese stăpînire pe mine. Fie ce-o fi ! mi-am zis.

Am telefonat la federaţia de patinaj:

— Vreau să particip la concursurile de selecţie.

Recitesc pentru a nu ştiu cîta oară ultima filă a cărţii rămase neterminată. Anul trecut, în oraşul finlandez Oulu, Artamonova a devenit pentru a patra oară campioană mondială. O performanţă unică în analele patinajului !

Iată însemnările ei despre ultima seară petrecută la Oulu.

« Mă îndreacă de una singură prin oraşul troienit de zăpadă şi mă opresc pe malul mării. Feliarele sclipesc în întinerie. Zăpada e moale. Peste Oulu se întinde un ocean de oer. Furtunile au trecut. Mi-e atîta sete de viaţă, de muncă . . .

Zăpada pare roşie din pricina zorilor boreale. »

Aici manuscrisul se opreşte.

Am ajutat-o pe Inga Artamonova să lucreze la cartea ei. În ultimul timp ne întîlneam oprobie în fiecare seară: eram zoriţi şi terminăm cartea înainte de următoarea ediţie a campionatului mondial, pe care, de altminteri, patinoarea noastră intenţiona s-o cîştige. Visa să devină campioană mondială şi în 1967, apoi, după ce va fi participat la Jocurile Olimpice de la Grenoble, să se consacre ziaristicii sportive. Pînă atunci avea de gînd să înveţe toate limbile scandinave, limbile în care vorbesc cei mai buni patinatori ai lumii. Engleza o cunoştea. Mă surprindea repeziunea cu care îşi însuşea o nouă profesie — ziaristica. Munca la carte o captivase cu totul.

Lumea cu ochii sportivului

Trebuie să fie plăcut să mergi în străinătate pentru a vedea locuri noi și necunoscute. Vreau să spun: numai pentru a le vedea. Așa cum fac turiștii, sau gazetarii, sau scriitorii. Așa cum fac toți cei pentru care călătoria este un scop în sine, fie că își împartășesc și altora impresiile, fie că le tezușuriază.

Există însă și categoria celor pentru care esențialul este să ajungă într-un anumit loc, unde-i așteaptă ceva de făcut: să ducă tratative, de pildă, sau să întreprindă un turneu, sau să participe la o competiție. Acest obiectiv final reduce valajul, oricât de lung și interesant or fi el, la dimensiunile unui banal transport dintr-un punct într-altul al globului. Am auzit de artiști care, din zecile de capitale vizitate, nu cunosc decât sălile de concert, cu calitățile și defectele lor. Pentru noi, cei cărora ni se spune sportivi de performanță, problema este într-un fel și mai complicată. Unii mare interpret i se cere să facă o demonstrație a propriei sale măiestrii. Nici vorbă, se găsesc și pentru dînsul termeni de comparație — alții interpreți, sau el însuși altă dată. Dar în fața publicului e singur. Nu susțin că e mai ușor, doamne fereste, e altceva. În plus, criticile pot fi divergente: unii croniciari îi place, alții nu. Noi însă înfruntăm de fiecare dată adversari care concurează alături de noi (și împotriva noastră), iar judecățile de valoare impresioniste, cel puțin în atletism, nu-și au locul. Centimetru, secunda și subdiviziunile ei sînt neiertătoare, mai cu seamă de cînd electronica și-a introdus diabolicele-i născociri pentru a suplini carentele umane.

Întădă de ce spunem că trebuie să fie plăcut să călătorești numai pentru a vedea. Fără ca voiajul să se identifice neapărat cu o victorie, cu o înfrîngere și, mai ales, cu frămîntările care le preced și le urmează și pe una, și pe cealaltă. Căci din păcate, indiferent dacă la ducere mergem cu trenul, avionul sau vaporul, de întors ne întorcem ori sub scut, ori pe scut. Fără îndoială, există nuanțe: poți fi un învins glorios, așa cum poți fi un învingător lipsit de strălucire. Și totuși alternativa e strictă: înfrîngere sau victorie. Rezultatul e că impresiile noastre de călătorie sînt teribil de subiective: reflectorul transdrăului al unei izbîzni transformă o deplasare oarecare într-un voiaj fetic și, invers, sub capacul de plumb al eșecului, se înăbușă receptivitatea față de cel mai fermecător peisaj exotic.

Transcriind cîteva pagini din caietul în care-mi însemn diferitele drumuri peste hotare, mi-e cu neputință să desprind cele două componente, atît de strîns legate între ele: locul văzut și zbuciumul pre sau postcompetițional.

Ca dovadă: Atena, septembrie 1965. Fiește, Acropole. Acropole într-o luminoasă dimineață de duminică, dar după un concurs care mă lăsat un gust țepos în sulet. Am aruncat prust. Discul a plutit lenș și s-a oprit — de toate cele șase ori — la o distanță ridicol de mică. După atîtea concursuri, m-am pierdut ca o începătoare. Să fie de vină grija de acum două zile? Penicilina luată chiar ieri? Sau misterioasa chimie fizică a mușchilor, care o dată te osculă și de zece ori nu, capricioși și imprevizibili ca niște fiare sălbatice

LIA MANOLIU, inginer, maeștră emeriță a sportului, campioană și recordmană a României la aruncarea discului, campioană și recordmană balcanică, a participat succesiv la patru ediții ale Jocurilor Olimpice (Helsinki 1952, Melbourne 1956, Roma 1960, Tokio 1964), obținînd de două ori medalia de bronz

față de dresorul lor? Forma, celebra formă... Sînt în formă, nu sînt în formă... Dar de ce? De ce încă ieri am fost în formă și de ce tocmai la concurs n-am fost?

Întrebarea mi-am pus-o de-a lungul unei nopți întregi de nesomn. Acum, gata! Au prioritate formele Acropolei. Urc treptele de marmură, străluite de trupurile suple ale Propileelor. În fund, Partenonul. Coloare albe, care parcă se lungesc la infinit, sprijinind balta unui cer populat de zei. Mă așez pe treptele de piatră ale templului și visez la Olimpia ieri, locatarii lui nu mi-au fost favorabili. Cu ce-ar fi trebuit să le solicit bunavoiața? În orice caz, azi sînt hotărât să nu-i jignesc cu aparatul fotografic. Sînt la a treia vizită și am jurat că azi mă voi mărgini să privesc, să mă satur privind. Dar, fatalitate! «Mademoiselle, s'il vous plaît...». Un cuplu de tineri francezi mă roagă să-i trag în poză. Cum să-i refuz? Instalati la pictoarele Cariatidelor, surd felicită obiectivului. Felicită de ei, după toate probabilitățile n-au văzut niciodată un disc de aproape.

Ghizi grăbiți tirăsc după ei grupuri docile de turiști făcuți, nădușiți și buimaci de ritmul precipitat al exhibiției primite. La comandă își îndreaptă privirile și atenția spre punctul către sau către. Programul prevede două ore rezervate Acropolei. Două ore pentru atîtea secole de frumusețe pietrificată... Încerc să mă izolez de pâlăvirească dată și poliglotă a călădușelor, pe care le simt indiferente față de o priveliste transformată într-un loc de muncă. Ce bine ar fi dacă ar tăcea puțin, dacă ar lăsa să vorbească numai marmora... Sigur, n-am ști nici anul exact al construcției, nici dimensiunile ei precise, nici pedantele amănunțe tehnice. Dar parcă bătrîna Eladă ne-ar fi mai aproape...

De ce-o fi aruncat atît de prost ieri?

Siena, iulie 1964. Un punct abia vizibil pe harta Italiei. Concursul are loc după amiază. Promite să fie fără prea mari emoții, dar vor asculta oare tigris prigoniji de tandoane de biclul influxului meu nervos?

După șase ore cu avionul pînă la Roma și alte șase ore cu trenul pînă aici, destep-tarea o știu prea grea. În poarta hotelului ne așteaptă Giulio. Are 17—18 ani, ochi scăpă-rători și păr rebel și e un tifos al atletismului: cunoaște performanțele noastre și ale rivalilor noștri pe dinafară. Vorbește puțin franțuzește, iar noi, ca tot românul, înțele-gem italiană, așa că problema incommunicabilității nu se pune nici măcar în sensul vulgar al cuvîntului.

Giulio e îndrăgostit de orașul lui și ne povestește cu mîndrie de vremea cînd fortă-rează Sieniei ținea în șah potestatul Florenței. Întădă-ne ajunși și la poarta Camallia, pe unde se intră în vechea cetate. Ne uita în jur și constatăm că ne-am mutat în plin secol al treisprezecelea. Pe ulițele strimte, fără trotuare, pavate cu dale de piatră, de-abia izbuteste să se strecoare cîte o mașină. Casele sînt masive, cu ziduri groase și ferestre mici, coacețe sperioase la înălțime și opărate cu drugi și grilaje. Pe porțile grele, închise cu zăvoare uriașe, se mai văd inelele de fier, de care se legau caii. Deasupra clădirilor se înalță Domul și turnul grătoș de la Palazzo Pubblico.

Intr-o asemenea atmosferă medievală, aproape că nu ne mai miră apariția, în sunet de tobe și trîmbițe, a unui fantastic cortegiu. Parcă s-ar fi înșuflețit brusc o veche frescă, cu personajele ei gătite în catifea și fir de aur, cu pantaloni firi în două culori, cu părul lung și buclat, purtînd în mîini flămuri și halebare. Giulio ne explică: e vorba de un palia, alegere de cai care se ține de două ori pe an, conform unei multisecolare tradiții. Pe Piazza del Campo, jockeyi concurează în costume reprezentînd toate cele șaptesprezece contrade (cartiere) ale orașului. Spectacolul e impresionant. În prîta ca o scîrcă, împre-muită de palate din trecento, culoarea dominantă e galbenul-orăz, cîruiua nu degeaba i se spune terra di Siena. Lumina înșoși e aurie și difuză, creînd o atmosferă de ireală, de transcendentală, pe care o accentuează dangătul clopotelor Domului.

Iar după amiază, ciştig un concurs fără istoric printr-o aruncare mediocră. Surpriză: premiul constă într-o cutie cu tot felul de dulciuri — prăjituri, turtă dulce, noua — produse ale fabricii «Sopori». Se pare că şi această răsplătă face parte din tradiţiile atît de scrupulos respectate ale oraşului. Dar confeturile au un gust cam fad, iar vinul de Chianti, pe care Giulio îl deţineşte oarecum emfatic «rază din soarele nostru şi parfum al pămîntului nostru», îmi iţneşă limba şi cerul gurii. Dar obiectivitatea mea e discutabilă: dacă discul ar fi aterizat cu doi-trei metri mai departe, probabil că aş fi găsit dulciurile delicioase şi Chiantiul o licoare divină.

Olimpiada de la Melbourne, octombrie 1956. Din lunga călătorie spre antipodi, desprind un unic episod. În mod excepţional, nu are nici o conţinută terestră. La două ore după decolarea de la Bombay, avionul nostru intră în zona periferică a unui ciclon extrem de violent. Gigantica pasăre de oţel, care pe orăşor oferea certitudinea invincibilităţii, a devenit o sîdmună turturoasă neputincioasă în ciolul de fier al vijeliei. Ne prăbuşim cîte două-trei sute de metri, ne redresăm, iar ne prăbuşim, iar ne redresăm. De fiecare dată căderea este mai lungă şi urcuşul mai dificil — sau aşă mi se pare, numai mie?

Nu, nu numai mie. În jurul meu, figurile sînt contractate de spaimă şi grimasele lor ar fi amuzante, dacă împrejurările mi-ar permite să mă amuz. Din cînd în cînd ulei scîrte de groază, altorii văd buze care se mişcă în tăcere, gesturi dezordonate ale unor miini care se crispează inutil de spătorele fotoliilor sau de plasa de bagaje.

O singură excepţie: o familie de indieni — mama şi doi copii — care, pe scaunele din faţa mea, discută liniştiţi, cu şi cum s-ar afla într-un tren bine înfipt în roşile sale. La un moment dat, fetiţa cea mică izbucneşte chiar în ris, iar mama ei o mustră zîmbitoare, de parcă s-ar teme că deranjează liniştea din jur. Ce religie, ce filosofie îi investesc cu atîta calm pe aceşti oameni? Or fi reflectînd la o cugetare, a lui Buddha? Sau poate că unii brahmani, şi brahmani. ... Dar cunoştinţele mele confuze şi fragmentare de indianoistică nu reuşesc să furnizeze o explicaţie credibilă.

Explicaţia o capăt obia mai tîrziu, după ce am ieşit din ciclon. Soţul femeii şi toţi copiii erau este comandantul de bord al avionului. Încrederea în capacitatea lui de a birui stihiele dezlănţuite s-a dovedit, la această familie, incomparabil mai puternică decît teama. Fetiţa care a chihotit, spune desigur, asemenea tuturor fetiţelor din lume: «Total meu e cel mai...» Şi o crede sincer.

Olimpiada de la Tokio, octombrie 1964. Cea de a patra olimpiadă la care particip. Îmi arunc, pentru a cînsprezece mia oară, ochii pe catehismul meu personal — caietul de antrenament: braţ lung, sold de două ori rotund, răbdare în final. Închid ochii şi încerc să mă închipui aruncînd. Dar nu-mi merge nici măcar în imaginaţie. Sînt cum începe să mă cuprindă panica.

Noroc că ziarista, prietena noastră, mă scoate din cumplita reverie. Împreună cu Mihaela Penes, sînt invitată la o familie japoneză. Me îmbarcăm în moşină şi pornim. Dacă lămpioanele atîrnate în pragul prăvăliilor nu-şi schimbă formele şi culorile, aş fi convinsă că mergem de o oră pe aceeaşi stradă. Plină şi soferul consultă din cînd în cînd harta şi se mai sfătueşte cu trecătorii.

În cele din urmă, ajungem. În faţa casei, o grădiniţă, fără brazde, fără fîră. E o reproducere în miniatură a unui peisaj de munte, cu un lac de dimensiunile unui lîghean, un pin pitic, o leacă de muşchi şi cîteva pietre albe.

Familia ne aşteaptă în prag. E în formaţie supracompletă: au venit şi fetele măritate, şi soţii lor, chiar şi rudele îndepărtate, să ne vadă şi să ne cunoască. Total, un inginer grav şi politicos, ne înţîmplinea cu vestite plecăcuine japoneze, la potruzei şi cîmei de grăde, cu palmele atîngînd genunchii. Noi nu ne luăm riscul să-i imitam, mîrgîndu-ne să zîmbim. În schimb, cînd la intrarea în casă toată lumea se descalţă, facem şi noi

la fel, deşi, dintr-o privire schimbată cu Mihaela, văd că şi pe ea o preocupă întrebarea: se vor găsi oare papuci pentru picioarele noastre, nu numai europene, ci şi... atletice?

S-au găsit. În casa ca o jucărie din lemn şi hîrtie presată, pereţii sînt glisani, camerele aproape goale — în afară de rogojinile tatami şi masele joase, acoperite de vase cu flori — şi curăţenia uluitoare. Luăm loc în jurul unui gheridon scund. Cu picioarele strîns deşubt, gazele noastre se simt admirabil. Dar noi? Încep să mă furnice gâmbule. Dar pînă la urmă soluţia e să ne întindem genunchii într-un fel de grupă de pe masă, unde iarna se ară cărbuni.

De la unul din fi, care vorbeşte puţin englezeşte, aflăm că a absolvit politehnica. E suficient să-şi spun că sîntem cîntăci, pentru că ghioşa începutului să se topească, limbile să se dezlege şi conversaţia să devină din ce în ce mai însufleţită. Aflăm că le plac Hemingway şi Sartre, că şi nouă, Armstrong şi Gilbert Bécad, cu şi nouă, atletismul, că şi nouă, evident.

Gasturile comune sînt mai numeroase decît cele care ne despart. Pentru acestea din urmă se înscriu ceii verde, care nouă, româncelor, ni se pare achiziţionat de la «Plafar», peştele crud şi melcii proaspeţi. Fursecurile, însă, se topeş în gură. Iar după masă, din dulapurile ascunse în pereţi, îşi fac apariţia cîteva kimonouri splendide. În ciuda gabariturii noastre, ne încap. Drept care, fiecare membru al familiei ne immortalizează pe pelicule, în chip de «domnişoare crizanteme», cu propriul său aparat. Ca de obicei în asemenea împrejurări, se iscă certuri vesele, busculade, risete, mai ales risete.

Kipling nu are dreptate decît pe jumătate. Vestul este vest şi estul este est, de acord. Dar nu-i adevărat că nu se vor întîlni niciodată. Se întîlnesc oricînd, totul e ca s-o dorească oamenii — şi cei de la vest, şi cei de la est.

Apropie că am uitat de catehism cu vizita asta. Dar a venit ziua concursului şi mă scol de la 5 dimineaţa. Lingă mine doarme Mihaela, îmbujorată şi zîmbitoare. Are şi de ce: la 17 ani compioană olimpică! Medalia ei de aur stă pe un scaun, lîngă pot, se poartă vedea de cum deschide ochii, să nu-şi închipuie că a visat-o numai.

Prin urmare: braţ lung, sold de două ori rotund, răbdare în final. Să nu mă pripesc, să nu mă pripesc, să nu mă pripesc. Repet cu glas tare, să audă şi fiarele de pe umeri şi broşe. De-m ar asculta azi! De nu şi-ar minca dresarea!...

Îmi amintesc brusc că ieri a plouat. Sar repede jos şi dau la o parte perdeaua. Ura! E frumos! Mi-e groază de ploioie. Cercul ud a ajuns un coşmar de cînd la naţionalele de acum patru ani, cînd turna cu găleata, am alunecat, şi mi-am făcut o entorsă la gleznă. N-am încredere în colul de cer pe care-l văd de la fereastră, mă îmbrac şi cobor în curte. Din fereastră, nu se vede nici urmă de nor.

Ora 9. Calificările. Ca să intru în concursul propriu-zis, trebuie să arunc acum 50 de metri. În mod normal, or trebui să reuşesc. Dar ce-i ala normal? La campionatele europene de la Belgrad, în 1962, n-am izbutit să ating distanţa şi n-am intrat în finală. Două zile mai tîrziu, la Bucureşti, am «scos» un rezultat cu care, la Belgrad aş fi obţinut o medalie. Două zile mai tîrziu, două zile prea tîrziu. La 48 de ore interval, mai întîi n-am fost şi pe urmă am fost în formă. De ce? Haber-n-am!

Pe stadionul olimpic, pe care se sînt calificările, intru printr-un gang subteran, cu discul în mîină şi un nod în gît. Prima aruncare. Îmi tremură braţul. 47 de metri! Se repetă Belgradul? Nu, nu e voie să mă las copleşită. A doua aruncare. 53,66. M-am calificat.

Pînă la concurs mai sînt două ore. Încălzire serioasă, de un ceas şi mai bine. Din 21 de concurenţi, am mai rămas paisprezece. Asta înseamnă că, nici în cel mai rău caz, nu pot fi a cînsprezece. Dar gîndul nu are darul să mă consoleze prea tare de perspectiva unui rezultat prost.

În sfîrşit, stadionul! Vreme minunată, caldă, cu puţin vînt din faţă. De la prima încercare, arunc 55,95. Nou record românesc, nou record olimpic. Şi mai ales

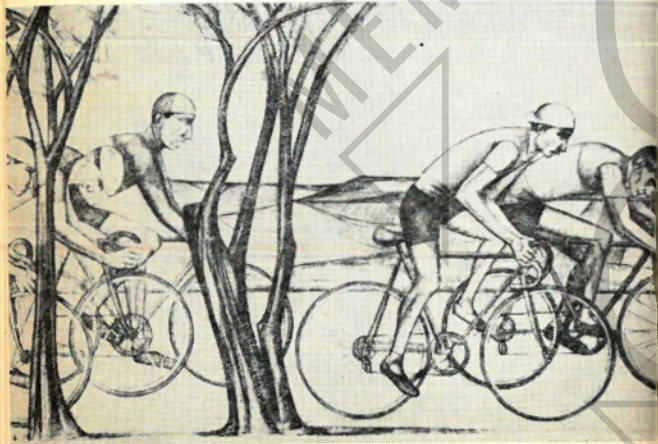
șansa de a intra în « finalissima » celor șase. Bucuria se amestecă cu îndoiala. Urmăresc tabela luminoasă de afișaj cu inima strinsă. De treisprezece ori apar alte cifre și nici una nu e mai mare decât cea realizată de mine.

Ultimul efort. Adică ultimele trei: la atâtea încercări mai am dreptul. De la prima aruncare — 56,09. Nou record! Dar n-am încă dreptul să triumf. Expir adinc și mă adun toată în mine. A doua aruncare: 56,97 ! Săr în sus de bucurie. Sint o două. Ba nu, a treia, căci Tamara Press mi-a luat-o și ea înainte. Ultima aruncare. E bună, o simt după murmurale și aplauzele publicului. Dar arbitrul ridică steagul roșu. Încercarea e anulată, am atins cu piciorul mărgeala cercului.

Așteptare. Cit vor arunca celelalte? Rămân pe locul III sau... Am rămas ! Medalie de bronz. Explodează ceva în mine. Cei patru ani de muncă istovitoare sînt dați uitării. Sint fericită, fericită, fericită...

Japonia pentru mine ? Un amestec în care intră și vizita la familia japoneză, și spectacolul de teatru Kabuki, și străzile amețitoare din Tokio, și demna maiestate a lui Fuji-Yama, și stadionul, și fericirea victoriei...

▼ Desen de PIERRE HENRY

SIEGFRIED LENZ

Alergătorul

O voce clară, vorbind răspicat, ceru prin megafon liniște pentru start, și stadionul amuți numaidecît. Se făcu o tăcere cumplită, înfricoșătoare, chinuitoare; chiar și vînzătoarele în halaturile lor scrobite se opriră printre rînduri. Toți se uitau spre locul de start pentru cursa de 5000 de metri, chiar și săritorii cu prăjina își întrerupseră competiția și lăsînd prăjiniile de bambus în iarbă, se uitară spre start. Nu era lucru obișnuit să se ceară liniște pentru pornirea curselor de 5000 de metri, asta se făcea de obicei doar pentru alergările pe distanță scurtă, dar de data asta se procedase contrar obiceiului, așa că toată lumea știa că se pregătise ceva deosebit.

Șase alergători stăteau unul lîngă altul. Încordați și nemicași, și tăcerea era așa de mare încît se auzea flîmîntul puternic al drapelelor. Vîntul trecea peste tribune și se năpustea asupra stadionului, iar alergătorii, stînd așa, cu capetele plecate, simteau că aerul lute le răpea căldura acumulată în treninguri. Spectatorii din apropierea lor se sculară în picioare deși la o alergare pe o asemenea distanță startul era cu totul neimportant; dar ceva îi îndemna să se ridice de pe băncile de ciment, umede, vroiau să-l vadă pe el, vroiau să-și dea seama cum pornește în momentul semnalului. Trăsele la sorți culoarul interior al pistei și stătea cu bustul aplecat, cu piciorul drept înainte și cu o mînă pe coapsă. Era cel mai în vîrstă dintre concurenți. Asta se vedea bine din tribună, era mai în vîrstă decât toți adversarii lui și avea o figură liniștită, indiferent; pe ceafă avea o cicatrice în formă de cunună; după aspect, părea să nu aibă nici o șansă. Lîngă el stătea marocanul care concursa pentru Franța, un atlet vînos, cu pielea brună, cu o frunte bombată și solduri înalte; lîngă marocan stăteau Aimo și Porhla, cei doi finlandezi, apoi venea Boritsch, concetățeanul lui, și la urmă, pe culoarul exterior, Drouineau, care, ca și marocanul, concursa pentru Franța. Stăteau strînsi unul lîngă altul în așteptarea semnalului, dar el părea de pe acum obosit și învins; încă înainte de începutul alergării, părea s-o fi pierdut.

Unii dintre spectatori știau că trecuse de 30 de ani, că participa la concurs la o vîrstă la care alți atleți s-au retras de mult, dar erau obișnuiți să-l lege numele de

ideea de victorie. Îl aplaudaseră îndelung când aflaseră prin megafon că în ultimul moment fusese decisă participarea lui; din pricina asta fusese retras un alergător mai tânăr, căci victoria în competiția internațională nu mai depindea decât de rezultatul cursei de 5000 de metri și fusese adus el, omul de rezervă, pentru că era mai experimentat și alerga mai bine ca tactică, și pentru că toți se obișnuiseră să-i lege numele de ideea victoriei.

Cronometrul-șef agita acum un mic drapel alb pe linia de sosire, starterul ridică mina în semn că e pregătit, și apoi zise calm «fiți gata» și ridică pistolul. Stătea la cîțiva metri distanță în spatele alergătorilor, era un tip scund și îndesat, într-un veston albastru ca cerul; purta tenisi curați și în timp ce întinea mina cu pistolul în sus, se ridică în vârful picioarelor; fața lui roză deveni deodată gravă și hotărâtă, o umbră de solemnitate sumbră trecea peste ea; în tăcerea asta îngrijorată avea aerul de a da ordinul de start lumii întregi. Se uita la alergători, îi vedea stînd cu fețele încovoiate, tremurînd în vîntul rece, și se gîndi o clipă la vremurile în care el însuși stătuse ghemuit pentru start ca unul din cei mai buni sprinteri ai continentului. Simțea că în secunda teribilă care precede detonătura îl cuprindea agitația de odinioară, un fel de greață de care nu putuse să se dezbrace niciodată, și se gîndea la clipa de izbăvire de după împușcătura. Trase, și vîntul răspîndi micul nor de fum ce se arătă deasupra pistolului.

Alergătorii porniră bine, ajunseră în curbă, și ei, el conducea, alergînd cu pași scurți, puternici, ca să cîștige de la început un avans. În urma lui venea marocanul, apoi Boritsch și Drouineau, iar finlandezii erau la coadă. Mina lui dreaptă era strînsă pumn, stînga desfăcută, și alerga masiv și energic, cu capul ușor plecat într-o parte; deocamdată nu arunca picioarele din sold, ci încerca să se degajeze printr-un sprint, și auzea vuietul vocilor, auzea murmurul admirativ și încurajările scandate care începuseră să răsunie îndată după pocnetul pistolului și acum umpleau stadionul cu ecoul lor. Deasupra capului auzea un zăbîlit profund, știa că e vechiul biplan și în timp ce alerga, simți umbra biplanului care zbura adînc, trecînd peste el, iar apoi simți umbra benzii de reclame pe care biplanul o trăgea după el în rotocoalele descrise de vreo oră deasupra stadionului. Iar vocile îl auziau nemeșd scandînd în mijlocul zgometului de avion, cuvintele scandate țîșneau ca niște hăvuzuri în spațiile lui, în fața, și Fred Holten, cel mai bătrîn dintre alergători, înainta acum drept, pe linia dreaptă de la sosire, și-l devansase pe marocan cu opt metri încă din prima jumătate de tur. Acesta alerga de pe acum cu pași lungi, lăsîndu-și picioarele să penduleze din sold, cu șalele cambrate, iar fața îi lucea în timp ce înainta liniștit.

De la linia de sosire mai aveau de alergat 12 tururi; de douăsprezece ori urma să mai parcurgă elipsa pe pista de zgură dificilă care murea de ploaie. Spectatorii se așezaseră din nou pe locurile lor, vînzătoarele începuseră să umble iar cu tăbăile printre rînduri oferind crenșurți, limonadă și înghețată pe băț. Dar vocile care ofereau marfa sunau subțire și pierdute, strigătele lor se pierdeau în deservul de capete, și cînd se găsea totuși cite un spectator care să i se adreseze uneia, era numai cu rugămintea să se dea la o parte.

În potcoava din a doua curbă, săritorii cu prăjina își reluă competiția, dar lumea nu prea îi lua în seamă; nimeni nu mai arăta interes pentru ei, căci participanții germani ieșiseră din competiție și acum urma să se desfășoare o întrecere solitară între un finlandez slabuț, cu pielea ca tăbăciță și un francez, care amîndoi atinseseră aceeași înălțime la prima încercare. Nu se grăbeau de loc și și puneau după fiecare săritură treninguli, făceau gimnastică în iarba udă și alergau să se încălzească.

Fred ajunse în curbă a doua păstrîndu-și avansul de care avea nevoie, căci știa că nu era destul de tare la finis; nu se putea bizui pe finisul lui, de aceea alerga de la început pentru izbîndă. Luă curbă alergînd pe marginea interioară a pistei cu pas energic și

des. Nu alerga cu nonșalanța marocanului, nici cu elasticitatea sălătarească a finlandezilor care erau și acum la coadă, alerga cu mai mult efort, mai cu putere, cu pași scurți, cioănăniți, și trecu și prin a doua curbă așa în sprint. Ajuns pe latura cealaltă, avea un avans de 15 metri față de marocan.

Trecînd pe la start, auzi o voce; știa că e a lui Ahlbörn; îi văzu ivindu-se pe partea dinspre centru, văzu fața neliniștită a antrenorului său și pulverul stîm albastru cu guler rulat, și acum încetă cu sprintul și se puse pe pas pendulat.

«Am mers bine», își zise Fred, «pînă acum totul a mers bine! După două tururi vine primul sprint intercalat și pînă atunci trebuie să-mi păstrez avansul. El Mărin m-a să se omoare acum; o să alergă ca atunci, la Milano, punîndu-și toată forța în finis».

Acum și Fred alerga din sold, pasul îi deveni ceva mai lung și mai ușor, și bustul îi era mai puțin plecat. Avea impresia că e degajat și puternic cînd luă din nou curbă în mijlocul strigătelor scandate și aplauzelor ritmice, și i se părea că îl poartă, îl împinge înainte, aprobarea, ropotele palmelor lovite în ritm, încurajarea vocilor organizate în ritm, care-i strigau numele, îi tipau în vîntul și vuietul stadionului, apoi încurajările individuale ale unora care se întindeau peste balustradă și-i făceau semn cu mina și-i trimiteau strigăte izolate. Inima îi era ușoară, nu-l apăsa, încă nu-i făcea dificultăți, așa că alerga de dragul exclamației lor, alerga și avea un sentiment fierbinte de fericire. Cunoștea acest sentiment, această fericire, o simțise în sute de competiții, ea îi crease obligații și-l pusese la tortură, făcîndu-l să alergheze pînă la istovire, chiar și atunci cînd adversarii erau de mult întrecuți și învinși; de fiecare dată alergase înainte cu o greață și fierbințeală în stomac, știind că alergă și împotriva adversarilor absenți și împotriva timpului, și fiecare alergare a sa semăna în ultimele ture cu o fugă pe viață și pe moarte.

Fred întoarse capul lute ca fulgerul, deși știa că asta-l costă o zecime de secundă, dar întoarse totuși ca să privească înapoi. Nimic nu se schimbase în ordinea în care veneau, marocanul alerga prudenț, cu pasul lung, apoi venea Boritsch, apoi ceilalți francezi și la coadă cei doi finlandezi. Și aceștia erau mai în vîrstă, dar nu ca Holten, iar acesta știa că e ultima lui competiție, ultima mare alergare a sa, la care fusese pus el, o rezervă, doar pentru că victoria în competiția internațională depindea de rezultatul la 5000 de metri; dacă întrecerea între cele trei țări ar fi fost pînă acum decisivă, nu l-ar mai fi lăsat să concureze.

Deodată simți niște sfîcnituri sub ochiul stîng, altfel de brusc înctî închise o clipă ochiul, gîndind: «Doamne, numai să nu mă apuce durerea de masea. Dacă începe iar să mă doară maseaua, să terminat, trebuie să renunț. Trebuie să închid gura, să apăs tare cu limba pe masea și gingie, numai să nu mă apuce!» Și alergă cu gura încheiată, trecu din nou prin curbă, ajungînd pe latura din fața tribunelor, fără ca durerea să se înteească.

În curbă de după sosire era atîrnat un placat mare de pînă albă, umflată de vînt; purta o reclamă în litere negre și butoase care promitea că «cu cauciucuri Hermes merge minunat». Fred zări așful ca un peisaj brusc ivit în fața; era bombardat spre el; și cînd ridică lute privirea spre marginea lui superioară, recunoscu părul lung, de culoarea pălelor, al lui Fanny. Linga părul ei recunoscu luciul verzui al unei haine de piele — era a lui Nobbe, și în timp ce intra în curbă, se simțea tras spre exteriorul stadionului, alerga acum mecanic, cu umeri bălăbăndu-se, și lăsînd controlul alergării în seama picioarelor, și mereu se simțea tras înspre afară. Deși era în plină cărbă, tot mai vedea figura lui Fanny în fața ochilor, o figură ironică, trează sub părul ca pielea, și lingă capul ei capul lui Nobbe care arăta ca al membrilor de corporații studențești, cu părul scurt, pieptănău cu apă, cu un șanț ce-i despică bărbia, cu gura aproape fără buze. Și în timp ce alerga complet mecanic, cu pași lungi, vedea fețele venind spre

el tot mai aproape, tot mai mari și mai desușite, și i se păru că fetele aleargă și ele. Vedeau casa tencuită și se gădăleau în șinele din spatele casei și la portul care fusese pe vremea aceea tăcut și părăsit, plin doar de epave. Acolo se dușese când scăpase din prizonierat. În drum, o luase de-a lungul cheiului uitându-se jos, în apa neagră care zvîcnea și în care înotau cocieni de varză putrezită, cutii și scînduri din lăzi des-făcute. Nu era nimeni pe chei, numai el, și miroase a ulei și a putregai și a urină. Acolo, pe chei, își răsuflă ultima țigară din chistoace păstrate, o fumă pe jumătate și o aruncă în apă, apoi se uită spre casă și părăsi cheiul. Trecu pe sub macarale ruginite, smulse de pe șinele lor, zăceau strîmbate, cu gîturile lungi spre pămînt, și picioarele, răscrîșcate ca niște girafe aplecate ca să bea apă. Apoi se dușese spre casa aceea. Era așezată pe o colină, și de acolo se vedea tot portul și toată lăstimea fluviului. Prin spațiile casei treceau șinele, în fața ei era un păr singuratic, un păr mic, bătrîn, în plină floare.

Fred urcă movila și intră în casa care n-avea poartă, așa că se pomeni în antreu. Privi în jur și zări deasupra capului, pe trepte, fața băiatului. Băatul îl văzuse venind din fereastră și acum se apleca peste balustradă, îl arăta cu degetul și zise:

- Știu cine ești, și-ai rîde.
- Așa, făcu Fred. Dacă mă cunoști, știi și eu cine ești.
- Ghici, cum mă cheamă, zise băatul.
- Timm, zise Fred, apoi rîse privind în sus spre băatul cu picioarele goale, își

luă ruscacul în mînă și dădu treptele. Băatul îl întîmpină. Îl luă ruscacul, Fred puse mîna pe părul blond și năclăit al băiatului, apoi se îndreptă spre o ușă.

- Aici e, zise băatul, poți să intri.

Fred bătu la ușă, deschise și simți un miros de prețuri umede. Rămase pe culoar, luă ruscacul din mîna băiatului și-l puse jos.

— Aici stăm, șopti băatul, mă dău s-o chem. Dispară pe după o ușă și Fred îl auzi șușotind între timp. Apoi se întoarse și în urma lui se iveau femeie într-un halat cu flori mari, era o femeie mai în vîrstă, greoaie și îndesată, cu o ceafă puternică și încovoaiată, cu minii roșii de marină, Avea o față lătareată și dădea din cap la fiecare pas, ca un porumbel. Îl primii pe Fred întînzîndu-i mîna fără o vorbă, dar deodată își feri fața și se întoarse în bucatărie dînd mereu din cap, iar Fred își dădu seama că bătrîna plîngea.

— Haide, zise băatul, du-te și tu în bucatărie. O să-ți facă o cafea. Și cum Fred ezita, băatul îl împinse pe culoar înainte în bucatărie, pînă la unul din cele două scaunele, apoi îl ocoli și din fața lui dădu un ghiont în burta, încît Fred se așeză fără să vrea pe scaunul. — Așa, zise băatul, acum mă dău să-ți aduc ruscacul.

Bătrîna ședea tăcută și absorbită pe scaunul celălalt înaintea mașinii de gătit, cu privirea ațintită asupra părului din fața casei.

Fred aruncă o privire în jur, se uită la înțeleșate pe un raft, la inelele de fier ale ochiurilor de masină agățate într-un cui, și privirea îi fu atrasă în cele din urmă de un divan vișiniu dintr-un colț al bucatăriei. Era un divan posonit din care zăgrasul ieșea în cîteva locuri dar era lat și avea groturi rotunde, și Fred simțea cum îl atrage.

- Iacă ruscacul, zise băatul, tirîndu-l pînă la picioarele lui Fred.
- Apoi se duse la bătrîna, o ciocini pe ceafă încovoaiată și zise:
- Fă-i cafea, mamă, fă-i multă cafea. Îl e sete. Întîi să bea cafea.

Băatul se urcă cu picioarele pe divan, luă o cană de pe raft și o puse pe masă. Apoi se așeză pe jos lîngă ruscac și întrebă:

- Cînd o să-l despatchetezi?
- Numai decît, zise Fred.
- Pot să mă uit și eu?
- Da.

— Bine, făcu băatul. Să te ții de cuvînt. Începu să pipăie ruscacul, uitîndu-se între-bător la Fred. Deodată femeia se sculă, luă o altă cană de pe raft și scoase din ea o carte poștală, și cu ea în mînă se apropiu de Fred.

- O mai am, zise. E ultima pe care am primit-o. Pe asta ai mai iscîlit-o și dumneata.
- Da, zise Fred, da, știu.

— Cît o să mai stea? întrebă femeia, în definitiv n-o să-l țină acolo o veșnicie. Trebuie să se întoarcă și el acasă.

- Sigur, zise Fred. Am fost împreună pînă la urmă.

Se gîndea la omulețul vesel cu care fusese pe la Donet și peste care se prăbușise, cu cîteva zile înainte de a fi trimis acasă, o încălțătură de cărbuni rupîndu-i coloana vertebrală. Se gîndea la Emma Kalisch și la clipa în care îl culcaseră cu coloana vertebrală zdrobită pe patul de scînduri și revedea figura veselă, isteasă, pe care mai zăbovea o expresie de șterșenie cînd medicul dădu din umeri a îndoială.

- O să reușească, zise Fred, sînt sigur că o să mă urmeze în curînd.

— Da, zise femeia. N-ai scris că ai să stai la noi. Poți să locuiești aici, poți să dormi pe divan.

- Fă-i cafea, zise băatul, S-o bea întîi, pe urmă o să despatchetăm ruscacul.
- Ai dreptate, băiete, zise femeia, uite, îl fac cafea.

Fred nu simți decît o mare oboseală și se uită cu jînd spre divan în timp ce femeia puse cana la loc și așeză cu mîna-i puternică și sigură o oală pe foc.

— A pomenit de multe ori de dumneata în scrisori, zise femeia fără să se întoarcă spre Fred. Aproape în fiecare scrisoare a povestit despre dumneata. A trimis și poze.

— Da, zise Fred examinînd lungimea divanului și gîndindu-se dacă e mai bine să lase picioarele să atîrîne peste margine sau să doarmă încolăcit. Oboseala deveni dureroasă, și după ce bău cafeaua, împinse ruscacul spre băatul, zicînd:

— N-ai decît să despatchetezi singur, Timm. Răstoarnă-l pur și simplu. Și ce nu poți utiliza, dă-i mamei sau pune pe pervazul ferestrei.

Apoi se culcă încolăcit pe divanul vișiniu, se întoarse spre perete și dormi.

Dormi totă după-amiază, toată noaptea și la două zi pînă tîrziu, și cînd deschise ochii, văzu fața lată a femeii și minile ei mari și puternice care așezau pline și cafea pe masă, pentru el.

- N-avem mare lucru, zise ea, dar în septembrie se coc perele.

Fred rămase culcat. Molfăia pînă dus pe gînduri, apoi bău cafeaua amară, se întoarse spre perete, trase genunchii pînă la bărbie și dormi în așteptarea prînzului următor. Aburii din oale treceau cu blîndețe peste el, și cînd nu dormea ci stătea cu ochii țîntă la perete, azeau clămpănitul vaselor de bucatărie sau al capacelor mișcate de ape ce clăcotea sub ele.

Fred zăcu pe divanul posonit zile de-a rîndul de parcă n-ar mai fi avut de gînd să se dezlepească de el nicodată. Numai duminicile nu putea dormi din cauza țipetelor din depărtare și al vîietului de voci ce pătrundeau în bucatărie; atunci se întorcea pe spate, se uită țîntă la tavan și asculta. În fiecare duminică asculta așa, și odată cînd intră băatul, îl chemă lîngă divan și întrebă:

- Ce-i asta, Timm? De unde vine zgomotul de voci?
- De la terenul de sport, zise băatul.
- Te duci și tu pe acolo?
- Da, mă dău mereu.

Fred dădu drumul băiatului pe care-l țînuse de încheietura mîinii și se uită țîntă la tavan. Zăcea în semisomn, mesteca mîncarea în neștire și părea să nu se poată desprinde de divanul vișiniu. Dar într-o zi, într-o duminică, cu mult înainte de începutul vîietului de voci, se sculă și se apucă să se radă în fața cuvei. Se rase cu atîta grijă încît femeia și băatul crezură speriați că vrea să-i părăsească. Nici nu

mîncă în dimineața aceea, bău doar o ceașcă de cafea, după aceea se ridică și se duse la fereastră.

— Cînd te duci acolo, Timm? Întrebă.

— Putem să mergem numaidecît, răspuse băiatul. Era surprins, și în același timp vocea îi trăda bucurie.

Se duseră împreună la terenul de sport; era un teren mic, înconjurat de plopi, fără tribună și fără locuri în amfiteatru, pista era cam moale pe margini, presărată cu zgură ieftină, plină de buclețe lucioase. În apropiere, lângă cabinile sportivilor, zăcea un tăvălug, dar se cam afundase în pămînt, dovadă că se utiliza foarte rar. Iarba era sărăcăcioasă și murdăra, iar în fața porților se vedeau petece mari de pămînt gol, care-i aminteau lui Fred roșăturile de pe divanul ponosit din bucătărie. Se rezemă de parapetul care separa pista de spectatori și zise:

— Ei, nu-i cine știe ce terenul vostru.

Apoi trecură pe sub parapet și păsăra pe teren, privind peste elipsa pe care zgura ieftină strălucise sub razele soarelui. Deocamdată erau numai ei doi pe teren, și deși acesta era mic și mizer și lipsit de tribune, avea ceva atrăgător, cu cicatricele și roșăturile lui cafenii, ca niște răni din lupte trecute, părea un veteran. Peste tot se vedeau urme de zgîrțituri și găuri, iar pe marginea interioară a pistei, zgura era bătătorită de pingelete alergătorilor de fond. Nu era un teren îngrijit ca un stadion mare de pe care se îndepărtăză orice urmă după fiecare competiție. Nici o cosmetică nu intervenea pe fața acestui nenorocit teren sportiv de mahala; arăta plin de răni și cît ținea seceta, se vedeau urmele victoriilor obținute și ale înfrîngerilor suferite aici. Era un biet teren printre plopi tineri și acoperiți de praf undeva aproape de port, bătătorit și uzat, un teren de ultima categorie, și în plus, se învecina pe una din laturi cu o fabrică de conserve de pește care și dăminca răspîndea un miros greu.

Făcură cîțiva pași pe pistă. Deodată băiatul ridică ochii spre el și îl întrebă:

— Ai dormit mult; erați chiar așa de obosiți, de ai dormit atîta!

— Da, zise Fred, da, băiete. Am fost al dracului de obosit. Cînd ești în halul ăsta de oboseală îți trebuie mult ca să-ți revii.

— Mai ești obosit?

— Nu, mi-a trecut. Acuma merge.

— Știi să alergi bine? Întrebă băiatul, lăsîndu-se pe vine.

— Nu știu, zise Fred. Habar n-am dacă alerg bine. N-am încercat.

— Nu-ai alergat niciodată?

— Ba da, băiete, am alergat o mulțime. Am alergat prin văile Caucasului și prin holdele de floarea soarelui pe la Stavropol și, cînd au venit cu tancurile, am tot fugit înaintea lor, treclînd prin Crimeea și prin totă Ucraina. Numai că puțin înainte de țintă m-au înhătat. Prin mocirlele Vistulei, băiete, acolo m-au ajuns din urmă, că aveau plămîni mai buni. Eram la pămînt astăzi, asta a fost cauza.

Băiatul nu-l prea asculta, stătea chirclî în direcția de alergare în timp ce Fred vorbea, și cînd acesta tăcu, întoarce lute ca fulgerul fața spre el și strigă:

— Hai, prinde-mă!

Și-apoi o porni cu picioarele goale pe marginea interioară a pistei spre curbă. Fred se uită după cele două picioare goale care treceau peste pistă asvîrlînd în urmă buclețe de zgură, văzu fața crispată a băiatului, expresia sa chinută și hotărîtă, brațele care se bălăbăneau cu putere, și știa că l-ar fi deșeptat dacă n-ar lua parte la joc. Timm ajunsesă în mijlocul curbei, urma să cotească pe latura opusă și să privească spre el, și atunci ar observa că nu-l urmașea, așa că Fred zîmbi și porni. Alerga fără efort pe marginea interioară a pistei, privind mereu spre băiat, alerga neglijent, cu pași lungi și rîdea de eforturile și crisparea puiștilui care-l provocase și care părea să fi conceput competiția de-a lungul întregii piste. Fred îi lăsa avansul cîștigat pînă

ce ajunse în a doua curbă, dar apoi, fără să fi comandat picioarelor sale un alt ritm, începu de sine să alerge mai repede, zîmbetul îi dispăru de pe față, pasul îi deveni mai energic și nu mai avu alt gîd decît acela că trebuie neapărat să-l ajungă din urmă. Cu fiecare metru cu care distanța dintre ei scădea, se simtea mai fericit; era o fericire neașteptată pe care o simțea și nu mai avea decît o singură dorință, să cîștige concursul. Băiatul se transformase subit în adversar și Fred nu mai vedea picioarele lui și expresia crispată a feței care-i provocase zîmbetul de adineori, nu mai stău decît de scăderea distanței dintre ei, nu vedea decît înțetirea uleiului băiatului, decît că acesta se întoarce privind în urmă cu o expresie de spaimă și această spaimă îl îndemna pe Fred să-și mărească viteza. Privirea fugăre, temătoare a băiatului îi spuse că acesta era sfîrșit și că se temea să nu-l întrecă, și Fred luă curba într-un sprint pentru a-l ajunge din urmă pe latura opusă, la cîțiva pași înaintea lui cînd din care porniseră.

Băiatul se așeză în iarbă gîlînd. Părea istovit și pînă-și reveni nici unul nu scoase o vorbă. Fred se așeză pe parapet, și-l observa bălăbîndu-se pe pistă, făcea din simțea că se petrecuse ceva în el și mai dăinua încă fericirea acestei mici victorii. După cîțiva timp sări în picioare, se apropie de băiat, puse o mîna pe părul lui blond și înclîcî și spuse:

— Ai alergat bine, băiete, pe primii metri ai fost grozav. Mi-ai dat de lucru. Serios, băiete, m-am străduiut serios pînă te-am ajuns. O să te faci un alergător pe cîntec.

Băiatul ridică privirea spre Fred. Acesta nu zîmbea, iar băiatul se sculă și-l întinse mîna: — Nu face nimic, zise, doar ești mai în vîrstă.

Fred îl îmbrățișă, îl strînse la piept și simți răsuflarea caldă a băiatului pătînzîndu-i prin cămașă pînă la piele. Apoi trecură iar după balustradă și abia atunci văzură că nu mai sînt singuri pe teren. Două bărbați și o fată veneau pe pistă, fata era blondă și mergea la mijloc, agățată de bratul unuia dintre bărbați. Acesta era palid, cu umerii înguști, purta un trening și în mîinile poasea o pereche de pantofi cu caie; figura îi era sumbră, privea spre pămînt. Celălalt avea un costum de oraș, era înalt și bine hrănit și avea un cap ca un cub. Cînd ajunseră în dreptul lor, Timm strigă un salut spre ei; bărbatul în trening ridica privirea mirat și răspunde. Ce trei se duseră spre cabine, cel în costum o descuie și toți trei intrară.

— Asta e Bert, zise băiatul. Cel îmbrăcat cu trening se cheamă Bert Sternberg. E cel mai bun alergător al nostru și cîștigă de fiecare dată. Încă n-am văzut să nu cîștige. E cel mai bun în asociația noastră.

E chipes, zise Fred, are o statură bună de alergător.

Fred se uita spre cabine, apoi se ridică deodată și fără să-l bage în seamă pe băiat, se îndreptă spre baraca maronie cu acoperișul de carton gudronat, și acolo făcu cunoștință cu cei trei. Omul bine îmbrăcat cu capul pătrat ce-i dădea un aer de membru al unei corporații studentești, se chema Nobbe, fata, pe nume Fanny, era logodnică lui Bert.

Nobbe era președintele asociației sportive a portului; nu era un tip rău, cum se dovedi îndată; se arătă prietenos cu Fred, îl lămură că asociația se făcea cu o bună tradiție, mai ales în alergări. De aici pornise Schmalz, marele Schmalz, al doilea campion al Germaniei. El însuși, Nobbe, alergase mai de mult în stațeta de patru ori patru sute, și echipa lui obținuse un premiu la campionatele pe Germania de Nord. Asociația cultiva în special tradiția în alergări, căci alergarea, zică cine ce o vrea, e sportul cel mai vechi, forma ancestrală a sportului, și se poate susține că noi, germanii, am înțeles adevăratul sens al alergării. Nobbe era dentist. Spuse că se bucură de a-l fi descoperit pe Bert, acest «material bun», din care se poate face ceva. Dar s-ar bucura de-ar găsi pe oricare altul care ar vrea să colaboreze în asociație, Fred să se considere invitat, dacă are poftă.

— Noi ținem mult la tradiția noastră în alergări, zise Nobbe. Nu sîntem mulți, dar sîntem solidari.

Nobbe îl întinse mîna, apoi ieși și Bert pe coridor și dădu mîna și cu el, apoi Fred văzu că Fanny îl salută dintr-un cap. Aveau intenția să facă un antrenament serios în dimineața asta, și după cîțiva timp mai sosită cîțiva alergători, toți intrară în baracă dîndu-și bună-zua cu prietenie și se pregătiră în cabinetele lor. Fred rămase pe culoar și asculta conversațiile, îi auzi vorbind și despre el. Nobbe le spusese că vrea și el să participe, și cînd ieșiră din cabină toți veniră să dea mîna cu el. Erau băieți sănătoși și veseli, numai Bert era timid, palid și mai tăcut decît ceilalți. La urmă, după ce ieșiră toți, Nobbe se apropie de Fred, îi puse mîna pe umăr și-l întrebă:

— Aveți prieteni?

— Nu, răspunse Fred, n-am prieteni.

— Dar un om trebuie să aibă prieteni.

— Am avut unul, zise Fred, acela s-a dus.

— O să aveți prieteni în curînd, zise Nobbe. Băieții sînt simpatici de o să vă mirați. Facem totul pentru ei.

— Vă cred, zise Fred.

— Toți sînt de clasă, băieții ăștia. Alergatul creează legături. Cînd niște bărbați alergă împreună, asta-i apropiere.

— În ce zile aveți antrenament? întrebă Fred.

— De două ori pe săptămînă, marțea și vineri. În duminică organizăm un antrenament special. Duminica ne antrenăm tare, cursă de fond.

— Nu știu încă, zise Fred, dar am să aleg probabil cursa de fond. N-am încercat încă. Ar trebui să încerc.

— N-ați alergat niciodată?

— Numai în timpul retragerii.

— Cel mai bun antrenament, zise Nobbe, pentru un alergător de fond, e cel mai bun antrenament.

Rise și-l împinse pe Fred spre o cabină, apoi îi dădu un chilot de gimnastică și niște pantofi de gimnastică de al lui Bert și zise: — Prima dată o să meargă și cu pantofi de gimnastică. Hai, repede, băieții sînt gata și așteaptă. Bert și-a adus pantofii cu cuie, n-are nevoie de gimnastică.

Fred șovăi, dar apoi se schimbă și ieși. Simți o apăsare groaznică în regiunea stomacului cînd păși pe teren. Văzu că toți își întrepriseră exercițiile de încălzire și-l examinează. Toți își aveau încă treningul pe ei, numai el rămăsese doar cu chiloții de gimnastică. Avea impresia că toate măruntaiele îi sînt presate spre șira spinării, și ar fi dat orice să se poată eschiva, dar Nobbe le strigă să se așeze pe locuri, era prea tîrziu.

«Băieții minunați» se postară toți pe linia de start. Veniseră și cîțiva spectatori care stăteau rezemați pe balustrada cap putredă și strigau din cînd în cînd cîteva vorbe spre sportivi, și deodată Fred se auzi strigat și el. Întorcînd capul îl zări pe Timm care se cotocose pe balustradă și rîdea. Alerga era senin și încurajator.

Apoi Nobbe dădu semnalul pentru start și toți porniră.

Se fixase ca distanță 3000 de metri, neuzuală la competiții dar pentru un antrenament forțat era foarte potrivită. Fred se pomeni îndată înaintea tuturor, și după patru tururi îi lăsase în urmă pe băieții minunați, numai Bert îl mai urma de aproape, dar și de acesta se descotorosi după al cincilea tur, iar de atunci încolo alergarea deveni o cursă de unul singur. Alerga ușor și regulat, într-un ritm pe care n-avea nevoie să-l potrivească, nu-și simțea picioarele, nu-și simțea inima, nu simțea nimic pe lumea asta afară de fericirea alergării, umerii, brațele, șoldurile, totul se coordona, servea alergării, îl sprijinea, și nu mai cedă nici un metru din distanță față de ceilalți, iar cînd

trece de linia de sosire se opri, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Cei douăzeci și ceva de spectatori trecură pe sub balustradă și se holbară la el nelăcrațorii. Erau veterani ai asociației, membrii care o sprijineau. Îl înconjurară, îl examinară, evaluîndu-și statura. Timm își croi drum cu greu printre ei, și cînd dădu cu ochii de Fred, fugi spre el, îl cuprinsese cu brațele și-l țină strîns.

Nobbe se uită la cronometru, trecu cu degetul peste cifre și scoti, și după ce în sfîrșit făcuse calculul, se apropie de Fred spunînd:

— Bun. A fost un timp curățel. Cel mai bun timp realizat la noi. N-am cronometrat prea exact. Dar ai realizat un timp nerușinat de bun. În jur de cincizeci și opt.

— Asta n-are importanță, zise Fred, pentru mine asta nu e decisiv.

Zări figura palidă a lui Bert și se duse spre el. Bert îi întinse mîna.

— Am alergat cu pantofii dumitale, zise Fred.

— Nu-i nimic, zise Bert.

— Poate de ala a mers așa de bine.

— Sper să rămîi la noi.

— Locuiește la noi, strigă Timm, e prieten cu fratele meu, și acum doarme la noi, în bucătărie.

— Cu atît mai bine, zise Bert, atunci într-adevăr ai să rămîi la noi. Mi-ar părea bine.

Iar Fanny dădu din cap.

La toate astea și la începuturile carierei sale de alergător se gîndea Fred acum, cînd mai avea de parcurs patru tururi, știind că e ultima lui competiție. Victoria în această competiție internațională depindea numai de cursă de 5000 de metri. Cîine cîștiga alergarea, cîștiga toată competiția. Asta nu mai putea fi modificat de rezultatul sîrîturilor cu prăjina.

Tot mai înaintau în aceeași ordine, marocanul în urmă lui Fred, și apoi nu departe unul după altul, Boritsch, Drouineau și cei doi finlandezi. Mai bine de jumătate din locurile stadionului erau ocupate — peste 20.000 de spectatori care știau ce importanță are rezultatul, și acești peste 20.000 de oameni strigau, aplaudau și-l încurajau pe Fred. Vuietul vorbelor scandate se amesteca cu zgomotul biplanului care își desfășura reclamele în volute largi, zburlind fără rest deasupra capetelor căci nimeni nu se uita la el. Toate privilegiile erau fixate asupra alergătorilor, peste 40.000 de ochi urmăreau fiecare pas pe care-l făceau, erau legați de ei, alergau cu ei; nu mai era un singur om care să se țină de o parte, toți participau, și cei care se așezau pe băncile de ciment se simteau deodată condamnați la alergare, și ei făceau înconjurări arenei, azeau sfîrșirea gîlfită a adversarilor, simțeau rezistența nemilosă a vîntului și crîsparea mușchilor, nu mai exista distanță, nici deosebire între cei care se așezau pe băncile de ciment, depindeau unul de altul, aveau nevoie unul de altul. Mai rămăseseră trei tururi și jumătate; pista era proastă, înnuiată de ploaie, un nor greu ascundea soarele, o ploaie rapidă gonea oblic peste stadion. Ploaia răpăia pe acoperșul tribunei, iar spectatorii din partea cealaltă deschisese umbrele. Partea aceea a stadionului arăta ca o pantă acoperită cu o pădure de umbrele, iar peste panta asta plutea fumul de țigări, al țigărilor de calmare. Oamenii aveau nevoie de un calmant, nu mai suportau tensiunea. Fred se îndreptă spre așful de pînză albă, auzea vocea antrenorului său care îi striga rezultatul pe tur de pistă, dar el nu se sinchisea de asta, se gîndea numai la faptul că e ultima lui competiție. Chiar dacă ieșea primul, știa bine că nu va mai fi pus să alerge, căci alergarea asta era ultima din sezon, iar la anul o să fie lichidat. În sezonul următor împlinea treizeci și cinci de ani, și atunci cu nici un preț nu-l va mai accepta nimeni într-o competiție, nici gloria de pînă acum nu-l va mai servi.

Întră în curbă cu pas greu, ciocănit, fiecare pas îi răsună în cap și-l împinge înainte, mai rămăsese doar două tururi și conducea mereu. Dar apoi auzi: auzi răsunarea gîfîită în spate, simți ceva ca o arsură în călă, și știa că acum e rîndul lui El Mamin. Marocanul era gata pe ultimii metri, o știa din experiența proprie de la Milano, unde atletul brun o luase înaintea celorlalți la finis, înaintînd cu șoldurile lui înalte și cu gura deschisă. Acum iar era prezent, se apropia cu pasul său splendid și-și dădea drumul. Amîndoi erau cu mult înaintea celorlalți; nimeni nu le mai periclită înfăptuirea. În urma lor, finlandezii se străduiseră cu spor și-l lășasă în urmă pe Boritsch și pe Drouninea fără speranțe: în urma celor doi din frunte, lupta pentru clasament era decia. Fred făcu pasul mai scurt dar mai iute, căuta să distanțeze mai mult pe următorul lui, dar răsunarea care-l gonesc de la spate nu amuți, continua să se audă în ceață. De unde scoate atîta putere, gîndi Fred, de unde scoate El Mamin puterea asta formidabilă? Trebuie să mă distanțez, altfel mă dă gata; dacă reușesc să cîștig zece metri, nu mă mai ajunge din urmă.

Și Fred o luă prin curbă cu trupul adunat și brațele atîrnînd greu, apoi o porni cu pași grei pe latura pistei. Auzi anunțindu-se ultimul tur și încercă să mai accelereze ca să se desprindă de adversar, dar porunca iscată în cap, nu se transmisese picioarelor, ele nu deveniră cu nimic mai iuți. Continuau să ciocănească pe pistă într-o uniformitate dezesperantă, nu mai ascultau de porunci. El Mamin însă tot nu-l ajunge. Nici el nu mai poate, își zise Fred, și el e mort, altfel mar fi depășit de mult, ar fi început finisul mai devreme, dacă ar fi avut putere, dar e sfîrșit și el, și doar o duce așa. Dar deodată i se păru că simte răsunarea marocanului. Acum e lîngă mine, își zise Fred, acum vrea să treacă înaintea. Zări umărul brun învîndu-se lîngă el, văzu că pasul uriaș al celuialt cade alături de al său; marocanul înaintea irezistibil. Alergau umăr la umăr acum, sforțîndu-se și gîfîind, și apoi Fred simți lovitură. Era o lovitură iute, de nedovedit, care-i nimeri șoldul, simțise lîmpede brațul marocanului, și fu precipitat spre marginea pistei, se împletici, își reveni însă îndată; dar acum El Mamin era în frunte. La un metru înaintea lui. Fred zări trupul brun al atletului care alerga ușor și splendid ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Nimeni nu observase ciocnirea, nici măcar Ahlborn cu figura crispată de atenție, și marocanul cîtu ajungînd pe latura pistei pe care era linia de sosire.

Mai sînt o sută de metri, își zise Fred, nici el nu mai poate, nu poate mări distanța dintre noi, trebuie să-l ajung. Închise ochii și mai făcu un efort, mușchii gîtului ieșiră în relief, brațele vîsleau scurt și cu crispare prin aer, pasul i se iuți. L-am dat gata, își zise, îl coclesc pe dreapta. Și în timp ce gîndi așa, marocanul se prăvăli scoțînd un strigăt silbatic, se prăbuși cu capul înaintea, cit era de lung, și mai alunecă pe zgura udă a pistei.

Fred nu știa ce se întîmplase, nu simțise nimic, nu observase că pantoful lui cu cuișcă călase pe călciul lui El Mamin, că cielele pantofului său îl trîntiseră pe rivalul său, nu știa nimic. Alergă trectînd dincolo de panglica de lînă și căzu în pătura pe care Ahlborn o ținea pregătită. Nu auzi vocea clără, deșușită care anunța prin megafon că e descalificat, nu auzi vîuieții și zarva din tribună; se lăsă condus pe iarba, învelit în pătura, se culcă pe pămîntul ud și rămase acolo, un biet balot cenușiu și uitat.

În românește de MARIANA ȘORA

Siegfried Lenz și condiția sportivului

Pentru omul modern, sportul e o noțiune fundamental disociată de orice cruzime. Sport, cuvînt a cărui accepție originară nu e alta decît joc, înseamnă înaintea de toate, ca atletismul pentru anticii, educarea trupului, dar și a unor calități morale ca decizia, perseverența, energia, loialitatea, spre idealul de echilibru exprimat prin dictonul *mens sana in corpore sano*; apoi mai înseamnă competiție pasnică în realizarea unor performanțe ce demonstrează capacitatea omului de a-și perfecționa cvasi nelimitat chiar și posibilitățile strict circumscrise de constituția sa fiziologică, deci o emulație esențialmente pozitivă și prin aceea că se petrece conform unor reguli universale respectate în spiritul «sportivității» care e tocmai supunerea la regulile jocului, stăpînirea de sine pentru a nu trece, din vînta de a învinge cu orice pret, peste granițele trasate de spiritul de justiție și de respectul pentru adversar. Și totuși, sensibilitatea modernă nu e șocată, statistic vorbind, de duritatea adesea de-a dreptul barbară a unor forme moderne ale pugilatului ca boxul și catchul, iar dacă taumomahiile nu decurg sîngeros decît prin accident în sudul Franței și în Portugalia, reacția ancestrală de a simți ca necesară încheierea spectacolului prin vîrsare de sînge e vie încă în Spania, lucru demonstrat prin faptul că adesea, fără ca luptele să aducă cu sine rănirea mortală a taurului învins, se procedează la executarea lui după toate regulile artei, practică ca un adevărat ritual, iar onoarea aceasta care revine matadorului împrumutată ceva din grandoarea hieratică și păgînă a preotului care săvîrșește actul sacrificiilor.

Astfel tectorul e în multiple feluri luptătorul modern cel mai înrudit cu gladiatorul roman, de altfel profesionist ca și acesta. Hemingway, fascinat de toate sporturile dure și nemiloase, de la vîntoarea de lei la vîntoarea de om în războaiele la care a ținut să participe, a dedicat, cum se știe, memorabile pagini luptelor cu taurii și eroilor lor. Trasînd în felul lui filmic și conșcis portrete de tineri luptători sărbătorii sau de matadori îmbătrîniți, el ne dă imaginea unui tragism inerent unor astfel de cariere, grandoarea și mizeria fiind corelate într-o viață întemeiată pe victorii, pe necesitatea de a se menține la nivelul de virtuozitate odată atins și la gradul de favoare a publicului odată dobîndit. Cu alte cuvinte, e vorba de o variantă a problematicei vedetelor, dar a vedetelor într-un domeniu al activității unde succesul și permanentizarea succeselor sînt legate de riscuri și de cheltuieli de energie deosebit de mari.

Pe cînd interesul lui Hemingway îl solicită mai ales aspectele ce țin de complexul de condiții fiziologice și psihologice combinate cu hazardul și cu factorii relaționali, sociali, scriitorul german Siegfried Lenz tratează tema vedetelor, și anume a vedetelor sportive, deplasînd accentul mai mult asupra aspectului etic al problemei. La amîndoi, forța și valabilitatea generală a viziunii provine în bună parte din ideea de destin incorporată în acțiune. Nu e desigur o întîmplare că Lenz, autorul unui roman intitulat

Brodt und Spiele (« Pline și jocuri », o variantă pentru *panem et circenses*), al cărui subiect e viața unui campion, este dintre scriitorii germani contemporani cel asupra căruia influența lui Hemingway este mai evidentă. Dat fiind că Lenz este o personalitate scriitoricească bine definită și originală, e vorba firește de o influență limitată, discernabilă în special în stilul voit impersonal și în atmosfera de duritate a unei serii de povestiri a căror tematică este pericolul, fuga, urmărirea. Lupta cu elementele, paralel cu lupta pentru existență, dau axa povestirilor sale. Cum întâmplările tragice, ce formează subiectul unei serii de nuvele ale sale și al romanului unui scufundător: *Der Mann im Strom*, se petrec în lumea pescarilor și corbierilor. În mediul urban împresurat de ape ale orașului său de elecție, Hamburg, și cum peisajul marin și al estuarului Elbei e mai mult decât dătător de atmosferă, mai mult decât o ambianță, aproape un personaj prin rolul său de forță elementară și mediu de viață, titlul dat de un critic cunoscut unui articol al său despre Lenz și anume « Tinărul și marea », aluzie la « Bătrînul și marea », a încetățenit în opinia publică ideea unei asemănări esențiale între cei doi scriitori. Porecla de « Hemingway din Harvestehude » (suburbie a Hamburgului) n-are însă mai multă semnificație decât o butadă. Caracterul frust dar uman, duritatea, simplitatea elementară a personajelor, redarea lor mai mult din exterior, prin gesturi, atitudini și fapte decât prin confesiuni verbale sau analize a ceea ce se petrece în conștiința lor, precum și dialogul sobru, adesea eliptic, aceste trăsături care țin în mare măsură de behaviorismul american, dar care sînt componente stilistice ale scriuturilor contemporani, atestă doar circulația universală a temelor și modurilor stilistice și dovedesc mai degrabă o înrudire decât o imitație.

Profund autentic și dătător de ton pentru toată creația literară a lui Lenz ni se pare a fi simțul său pentru tragic, pentru caracterul ineluctabil al destinului omenești. Acest element de viziune străveche este încorporat organic în problematici moderne. Încă în romanul de debut *Es waren Habichte in der Luft* (« Erau ulii în văzduh »), în parte roman de război, găsim în chip de reflecție concluzivă următoarele considerații: « Fiecare e urmărit: de dragoste, de ură, de tot felul de necesități. Nu poți fugi. N-are nici un rost. O să te urmărească pînă la capătul pămîntului. . . Dar indiferența nu te va ajuta niciodată ». Ne întîlnim aici cu preocuparea centrală din care porced mai toate scrierile majore ale autorului și deslușim, formulată sumar, natura angajamentului său. În tot ce a scris, afirmîndu-se după primele două romane printr-o magistrală artă a povestirii simple într-un ciclu de nuvele din mediul rural al copilăriei sale, pline de o blîndă melancolie, dar cu accente autoironice, apoi prin trei romane, numeroase piese radiofonice și culegeri de nuvele ce par a curge din izvorul nesecat al fabulotului născut, Lenz este urmărit — și el — de cîteva probleme esențiale ale omului, printre care în deosebi cea a răspunderii pentru actele sale. Scriitor angajat, el afirmă « datorita de a lua cunoștință de nedreptăți, foame, persecuții și visuri riscante », și în sensul angajamentului e de interpretat strădania sa de a căuta soluții dezbătînd

problema atitudinii juste în mijlocul unor situații care solicită o deosebită încordare a forțelor morale, pentru a face față dificilei obligații de a fi om. Destinale care solicită interesul scriitorului sînt ale unor oameni simpli, ale căror probleme sînt cele din totdeauna, greutățile vieții, dragostea, decepțiile, îmbătrînirea, moartea dar în anumite situații liminare devine cu totul evident ceea ce susține de la început, că fuga și indiferența sînt la fel de ineficace, și imposibile. Dacă prima e reacție firească în fața pericolului pe planul existenței imediate unde destinul se prezintă sub forma elementelor vrăjmașe — dintre care fac parte și timpul, cu îmbătrînirea și moartea — cea de a doua este o fugă transpusă pe planul trăirii proprii omului unde fuga sau indiferența, care e o fugă de răspundere, e nu numai ineficace dar și culpabilă. Destinul te ajunge, pare a spune Lenz, ori încotro ai apuca, pe ambele planuri, al existenței fizice și al existenței morale.

Măsura întregă a angajamentului său și a capacității sale de a transpune pe planul artei o problematică subtilă a dat-o în scrierile în care dezbateră poartă asupra răspunderii și mai ales asupra culpabilității aproape inevitabile a omului pus în situația de a acționa sub presiunea urgenței, a constrîngerii și a pericolului, pentru el și pentru alții. Drama alegerii între acte a căror semnificație etică depinde de consecințe previzibile și imprevizibile, dar la fel de grave pentru existența celor puși în cauză cît și pentru integritatea lor morală, formează subiectul piesei *Die Zeit der Schuldlosen* (« Vremea celor fără de vină ») căreia Lenz îi datorează adevărata sa faimă mondială, și al romanului *Stodgespräch* (« Ce discută tot orașul ») a cărui acțiune se petrece în Norvegia sub ocupația hitleristă. Problema răspunderii legată de o întregă etică a acțiunii se dezbate plecînd de la premise asemănătoare cu ale lui Sartre, în sensul amintit mai sus: a te sustrage acțiunii, a te eschiva de la participare și răspundere este tot o participare, negativă, la fel de plină de consecințe, la fel de supusă jurisdicției conștiinței. Dezbateră nu se plasează doar pe planul conștiinței subiective, al conflictului interior din momentul crucial al alegerii și în momentele examenului retrospectiv, ci este dusă din multiple unghiuri de vedere din care poate fi privită din exterior. Lăsînd la o parte expunerea demersurilor unei gândiri întemeiate pe o argumentație incisivă și multiplă, și fără să reliefăm calitățile transpunerii în fabulație ale acestei problematici în cele două opere capitale ale autorului, este suficient să subliniem aici înruderirea lor cu acele scrieri ale sale care sugerează considerațiile de față.

În scrierile axate pe problema răspunderii și culpabilității, Lenz, ca și Sartre, pune în evidență și interferențele dintre drama de conștiință și inextricabilul complex de cauze și efecte ale deciziei, ale acțiunii sau nonacțiunii personale. Dilema în care e pus omul în momentul deciziei pentru o atitudine sau alta nu e doar o dramă subiectivă, ea rezultă din însăși situația în care e pus. Or situația, liminară sau nu, este un complex de relații care joacă în literatura modernă rolul destinului antic. Originalitatea lui Lenz față de dramele răspunderii și culpabilității așa cum se prezintă ele în contextul existen-

fițial al literaturii contemporane, constă în surprinderea caracterului fatal al condițiilor și împrejurărilor determinante (dintre care face parte desigur și scopul vizat de cel pus în cauză sau « în situație »). Astfel, dincolo de drama alegerii apare la Lenz conștiința tragică a unei culpe inevitabile, așa cum este cea a lui Oedip, vinovat fără voie, dar trebuind să-și ispășească faptele neintenționate. Imposibilitatea de a nu-și asuma răspunderea pentru acte cu consecințe neprevăzute sau nevrute este o idee corelată cu ideea unei culpabilități inevitabile și deci cu sentimentul tragic al unui destin inevitabil.

Dar nu numai în scrierile a căror substanță dramatică — chiar dacă e vorba de roman, nu de dramă — este subtila dezbateră legată de etica acțiunii, ideea unui destin implacabil este la Lenz datătoare de ton. Ea apare de la început. În nuvelele sale care corespund în genere definiției clasice a genului: o relatare concentrată a unei întâmplări ieșite din comun, scriitorul se arată atras deosebi de împrejurările exterioare, extraumane, aduse de dezlanțuirea forțelor naturii, în care se joacă destinul unui om. În genere, povestirile sale sînt dramatice, vînd un crescendo, de urmărit și în limbaj, în însăși construcția frazelor, grădite de la tonul expositiv la cel angosant între exordiu și catastrofă. Deci sînt captivante, fie că reiau tema omului în lupta cu elementele, de obicei într-un peisaj exotic de la lumea polară la cea africană, sau în peisajul acvatic al nordului, fie că dezvoltă alte un fapt divers din mediul citadin.

Un învins de viață, de însăși trecerea timpului și slăbirea puterilor este eroul romanului *Der Mann im Strom* (« Scufundătorul »), ca și eroul povestirii *Der Läufer* (« Alergătorul ») și al romanului *Broet und Spiele*. Aceste trei scrieri formează o unitate tematică. Legătura dintre ele și reflecțiile noastre preliminare în legătură cu destinul luptătorilor din arene e evidentă. Întrucît eroii acestor scrieri ilustrează în moduri diverse, dacă nu prin sfîrșit singeros, dar prin înfrîngere, o înfrîngere totală, mai gravă prin latura ei sufletească, tragismul condiției lor, de a trebui cu orice preț să treacă din izbîndă în izbîndă.

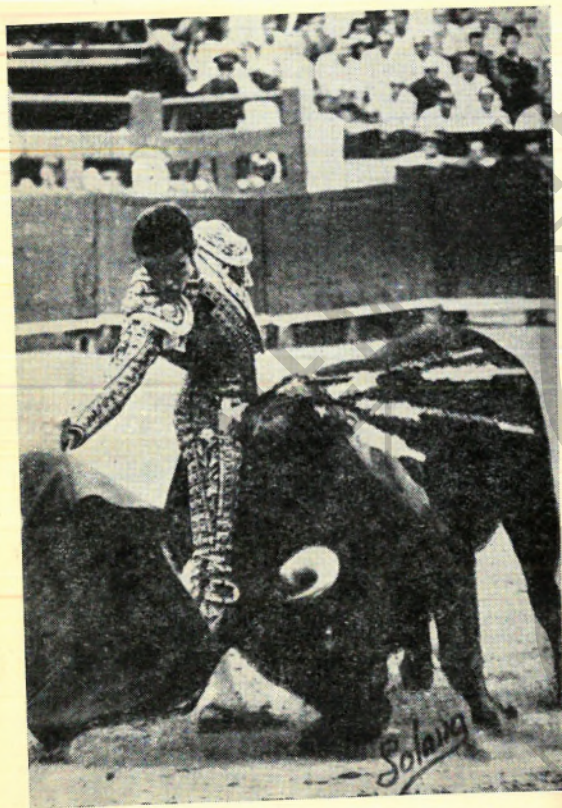
Desigur că un alergător, și cu atît mai puțin scufundătorul îmbătrînit nu sînt gladiatori supuși cruzimii publicului circurilor antice în momentul în care nu-i mai ajută puterile. Dar chiar și scufundătorul e un luptător, aproape un campion, prin meseria lui care cere condițiile fizice ale unui sportiv și care se practică cu pericolul vieții. Drama îmbătrînirii devine deosebit de acută pentru el, fiindcă în lupta sa pentru existență impiedimentele fiziologice ale vîrstei se combină cu greutatea materiale: trecînd limita de vîrstă, nu mai găsește de lucru, ceea ce-l determină să-și falsifice actele, pînă cînd simte că efectiv riscă să rămînă în adîncuri sub pînțele vapoarelor scufundate pe care trebuie să le examineze în vederea recuperării lor. Aici aspectul social al problemei capătă o importanță la fel de mare ca și cel fiziologic. Pe lîngă considerațiile de critică socială la care trimite cazul său, există în acest roman pașaje satirice și se atîng și alte probleme contemporane de ordin social, ca de pildă gangs-

terismul unor bande de tineri din generația postbelică. Asemănarea dintre scufundătorul îmbătrînit și toți hăituiții din nuvelele în care domnește tensiunea și angosa este că și el e un hăituit, nu de vrăjmași cumpliti dar de nevoi, și că și el subomă neputînd face față unor cerințe ce întrec puterile sale.

Nuvela *Alergătorul*, frustă în comparație cu romanul *Broet und Spiele* care e o amplificare a aceluiași subiect, mai ales în sensul adîncirii, ni s-a părut preferabilă totuși pentru a putea oferi cititorilor un întreg compozițional în loc de fragmente răslețite dintr-un ansamblu. În nuvelă, sensul mai adînc al eșecului e abia schițat prin aluziile la trecutul eroului, rememorat în clipele de tensiune. În roman, aceste frînturi de viață, rememorate și intercalate în relatarea momentelor alergării, formează grosul și substanța povestirii. Viața personajului, astfel reconstituită din fragmente, apare ca un destin în care căderea inevitabilă survine din vina lui: viciat de obișnuința succesului, el nu știe să renunțe la timp, dar și pentru a obține triumful de care e mereu însetat a trecut peste unele limite permise, călcînd în picioare considerente de prietenie, de loialitate, de recunoștință față de cei care i-au oferit un adăpost, o carieră, cei cărora le datorează totul.

Ancorat în realități contemporane — un aspect caracteristic al vieții moderne fiind și amploarea lută de competițiile sportive — romanul, cum arată și titlul, vizează și publicul care se agită pasiv, luptînd, alergînd prin delegație, prin gladiatoriile zilei, admirații și rîzgiați, uitați a doua zi dacă au avut nenorocul să piardă sau să piară. Tema eșecului unui campion ne poate apărea destul de minoră, recăderea în anonimat prea puțin gravă, exemplificarea prin care se condamnă beția succesului și « vedetismul » nu cu totul semnificativă, deși a confunda performanța cu munca productivă și a găsi în ea rostul vieții e o atitudine ce merită să fie analizată sub diverse aspecte. Faptul că cineva mizează doar pe succes la campionat nu ne-ar apărea însă ca un adevărat eșec tragic pe care să-l luăm cu totul în serios, nu ne-ar convinge că viața acestui om oarecare era o valoare simbolică, dacă nu s-ar atinge un obiectiv mai larg: acest obiectiv vizat este conturarea elementelor unui destin în care vina și ispășirea provin din necunoașterea propriilor limite. Căzul ilustrează de fapt hibriditatea interioară a însetatului de glorie. O ambiție ce prezumă prea mult de la propriile puteri, o încredere în sine păcătoasă, compo-nentă a complexului vedetei, o semeție care vrea să obțină împotriva firii, cu de-a sila — grecii numeau asta « hybris » — ceea ce natura sau destinul îi refuză, se manifestă în mod elatant acolo unde voința se lovește de obstacole invincibile cum sînt cele pe care și le pune în cale firea și trecerea timpului.

MARIANA ȘORA

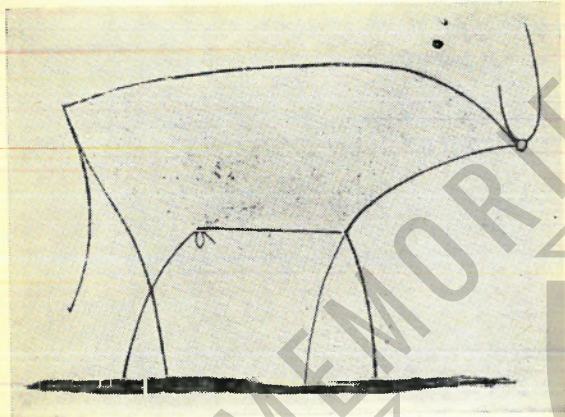

RECVIEM PENTRU TAURI

Tauramahia — bătrână instituție de petrecere și de moarte. E o competiție pe muchia incertă a iscusinței în gol; o întrecere cu moartea care nu pierde niciodată și soldoază litigiul dintre oameni și tauri. Petrecerea cu cadavre e numai o repetiție pentru viii care-și așteaptă apoteoza de sînge și de zabranie. Nisipul e tenace și obsesiv ca o parcelă de eternitate în cerc. Amintirea Romei persistă în memoria cărturarilor și în arenele uitatelor sacrificii umane, care nu s-au galit niciodată de public. Oamenii ucid vitele pentru hrană. Trist obicei necesar nescutit de sentimentul culpei: abatoarele sunt la marginea așezării și casele absolviți de păcat pentru că jertfesc în singurătatea breslei cornute posace presimțindu-și destinul, cu frunți resemnate atavice. Panem, Spania, pielea de taur a Europei, redd arenelor defuncte strălucirea deșartă și mirosul de sînge al serbărilor imperiale. Costumul cu paiele și coarnele aurite înnobilează sacrificiul cu martori? Moartea e o discreție, ca și iubirea. Corrida se numește fiesta, o sărbătoare a omului. Dar pitorescul n-o justifică, precum nici figurările și simulacrele artistice. Să fie un succedaneu de fanatism? O supapă de siguranță a refuzării mistice, a trudei fără compensații coaptă la soare? Et circenses. Soare și nisip. Arșiță și arenă. Capa prefigurează sîngele inevitabil. Trandafirul roșu la corsajul doamnelor din laji. Și un orizont vegheat de sutone. Pan y toros. Paleta severă și monotona. Numai albul infirmeriei nu se armonizează. El este rochia de seară a morții spaniole.

Războaiele oamenilor, marile evenimente, catastrofele intră în epopee, spre memorie. Sărbătorile singeroase și-au născut literatura. Din folclorul tauramahiic am ales o suită de coplas, naive și teribile, compuse de pașionați simpli ai festelor — țărani și orșeni afilicados. Pretutindeni unde vorbesc spaniolă și portugheza oamenii cîntă sau recită, acompaniați de instrumente, legendo și istoria taurăriei. Cîntece și dansuri fundamentale — o alegrie arogoneză, un corrido mexican, un fado portughez, un fandango andaluz, o guajira flamencă, o malagueña, o soléa segoviană, o siguidiya gitană, un tanguillo gaditano, o tarantă gauchescă, o vaqueria asturiană — relatează cu stîngăcie, cu aritmii și cu osanane, evenimentele acestui univers închis, compus din două ființe: taur și tăurar. Cancionero popular taurino, antologia lui Manuel Martínez Remis (Madrid, 1963), e o carte dedicată mai mult omului decît taurului, în ipostaza fauve a condiției umane, cu mizeria și cu gloria ei, taurul este considerat un figurant necesar în epilog. N-am putut decît cu greu reconstitui biografia nevinovatului compars, erau și victime în tragicul joc de-a vîrsarea de sînge. Dar desenul coarnelor teribile poate fi descifrat în filigranul tuturor coploilor, pe care le-am ales ca să-i compun acest recviem fără gîtară și fără muget.

R.V.

I. Taurul

Zahăr, iasomii și scorțișoară

*Eu sint taurul bătrîn,
creș de păr, scund, cu piept larg,
sămînță de singe bun:
din taur corcit mă trag.*

(Argentina)

*Nani, dormi, Luceferel,
uite, vine-un taur
cu coarnele de argint
și coada de aur.*

(Puerto Rico)

*Tăurașul ăsta, taur
de durere-amară
e un tăuraș de zahăr,
iasomii și scorțișoară.*

(Villas de Álamos)

II. Toreadorul

Tăuritul e o casă

*Taurul să iasă
sint toreador;
tăurind nu-mi pasă,
sint netemător.
Vino, căușagule!
Vino-ncoară, trușagule!
Sint toreador
și-am să te omor!*

(Soria)

*Tăuritul e o casă
doar cu două uși, se știe:
la glorie duce una,
alta la infirmerie.*

(Ávila, Guisando)

III. Corrida

Între cinci și șase

*Cind dă buzna taur negru,
nimeni nu mă părăsească:
am cu dînsul întîlnire
la cinci ceasuri după masă.*

(malagueña)

*Ce tăuraș sălbatec
de moarte-adorător...
Și ce nebună moarte-de-aplauze și-ovații,
de voioșie moarte, și de toreador.*

(siguidiya gitana)

*Cu-o sutană nu faci sîntul,
nici toreador cu-o armă,
nici taur cu-o fundă-n coamă:
pe toate le smulge vîntul.*

(malagueña)

*De cu ziuă pînă noaptea
trece viața și ne lasă,
și adesea trece moartea
între cinci și șase.*

(tanguillo)

IV. Teama

Dacă n-am să mor de taur

Vreau să fac o cetățuie
doldora de-argint și aur,
co s-o dăruî maicii mele
dacă n-am să mor de taur.

(siguidiya)

Hai cu mine la plimbare
cînd corrida se termină,
hoi cu mine la plimbare...
Dacă scap cu viață, vină.

(Soria)

Cum vrei tu să te iubesc
cînd toreador sînt, fată?
Totdeauna știu cînd plec
dar cînd mă-ntorc niciodată.

(Murcia)

Toreadorul tînăr spune
pasomoritei sale maici:
« De nu-ți aduc să-mbraci mătase,
zăbranic îți aduc să-mbraci ».

(malagueña)

V. Gluma

Sări, băiete,-ngrăditura

În arenă a căzut
astăzi, luna
și-n bănci uite că și-a rupt
coarnele, nebuna.

(seguidilla)

Taurii din Villacañas
sînt blînzi că să-i pui la jug:
îiucid toreadorii,
cu ac de cusut i-mpung.

(Toledo)

Fugi că taurul te prinde !
Fudulache, lasă-i capă !
Sări, băiete,-ngrăditura,
că te-mpunge de te-ajunge.

(Santander)

De mă vezi vorbind cu altul
nu mă bănuî de-aceea:
că bărbatu-i pururi taur
și toreador femeia.

(Valladolid)

De-un taur și de-o femeie
urmărit am fost pe drum:
am putut scăpa de taur,
de femeie nicidecum.

(Secolul al XV-lea)

VI. Amorul

Regii pleacă-n mieznoapte

Tot ce-ndur eu de la taur
socot că la fel îndur
— căci mi-a pus gînd rău și dînsul —
cum mă faci să sufăr tu.

(malagueña)

Taurul privește iapa,
iapa privește la el
și o lume-ntregă știe:
noi doi ne privim la fel.

(malagueña)

Fata tot țesea în fir
haină-albastră-n fir de aur,
fata tot visa mereu
la un asfințit cu tauri.

(malagueña)

Regii pleacă-n mieznoapte,
fetele la miezăzi;
eu, cînd vrei, toreadore,
plec unde-ai să-mi spui că vii.

(Zaragoza)

VII. Moartea

Lacrimi și durere mare

Să omor cînd mă chemară
cu tambură și cu corn,
și giza biziltoare
mi-a spus că mi-e dat să mor.

(Copla din secolul al XIX-lea)

Pămîntul cum e pămînt
tristețea-mi va bea cu sete
fiindcă mort e Manolete,
taurul l-a omorît.

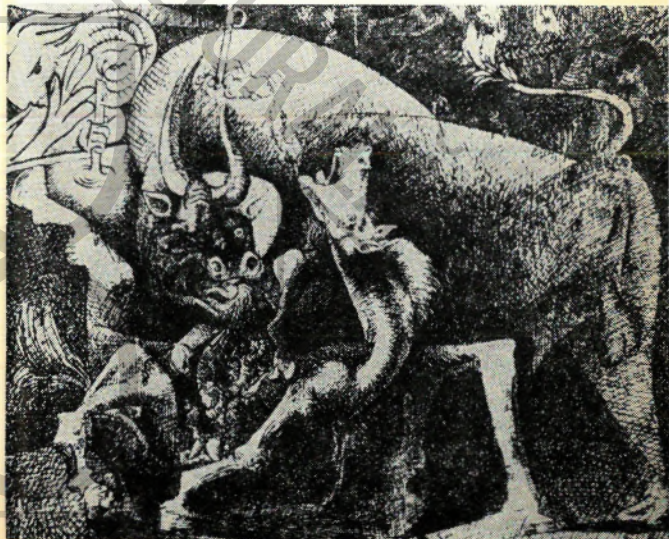
(soleá)

Taurul Pendón e mort
și ce jale grea, Isuse,
să-i vezi singele-nchegat
care pe pămînt se scurse.

(Villar de Álamos)

Dacă negrul mă răpune
nu-n pămînt sfințit vreau groapa:
îngropați-mă-n pășune,
să-mi umble pe piept circonda.

(Argentina)

VIII. Canción și chansonnette

Puțin nisip și soare, niște scînduri

I

Cad taurii, duminică, pe gînduri:
Sunt plictisiți s-apară pentru noi.
Puțin nisip și soare, niște scînduri
Și sînge — tot puțin — pentru puțin noroi.
E ceasul cînd se cred băcanii Don Juan,
Cînd orice englezăică se simte Mantherlant.

Ay !
Cum să afixăm ce-și spune-n gînd
Un toro-ntr-un vîrtej dansînd,
Cînd brusc observă că e gol doar el?
Ay !
Și ce revede, ca-ntr-un vis,
Un toro-al cărui ochi deschis
Zărește-ncoarnorații cu coarne de altfel?

Cad taurii, duminică, pe gînduri:
Sunt plictisiți să-i doară pentru noi,
Vin picadori, pe public răzbunîndu-l,
Vin matadori, de public sunt proclamați eroi.
E ceasul cînd se cred băcanii Lorca-n stal,
Cînd orice englezăică e-o Carmen fără sal.

Cad taurii, duminică, pe gînduri:
Sunt plictisiți să moară pentru noi.
Dar spada va lovi, e-o pînuță-a morții-n rînduri,
Dar spada a lovit, delirul e în toi.
E clipa de triumf; băcanii toți sunt Nero,
E clipa de triumf, cînd orice englezăică e-un
Wellington-torero.

Ay !
Cad taurii vișînd un iad
Cu matadori defuncți ce ard
În clipa ultimei imagini ?
Ay !
Sau, poate, n ceasul morții, blind,
Pot să ne ierte, evocînd,
Verdun-uri, Waterloo-uri și Cartagini ?
Ay !

(JACQUES BREL, Taurii)

II

Cu ochii țintă-n vid
Și trupul gol de năcru
Zaci jalnic și livid
Și teapăn sub cearșaf;
Costumul de paie
E-un tragic simulacru
Minjit de roșii pete
Și tăvălit prin praf.
Corrida nu s-a-nchis:
N-ai, ca învins, scăpare,

Tu mori cum ți-a fost scris
 Și-un public fără scrupul
 Aclamă alt erau:
 Dar rana nu te doare
 Ca numele cel nou
 Ce-ți săgetează trupul.

Nu, n-ai să mai revezi taridele coride,
 Sub soarele de plumb arzind la apogeu;
 Nu, n-ai să mai revezi nici fetele splendide
 Ce te-aclamau din loji precum aclamă un zeu;
 Nu, n-ai să mai încerci senzația unică —
 Amestecul de frică
 Și de orgoliu — nu,
 Când în arenă, grav, treceai cu gesturi sobre,
 În timp ce-un paso doble
 Vestea că intri tu.

Un taur ți-a învins
 Superba siguranță;
 Renumele ți-e stins
 Și anii ți-s răpuși.
 Ținuta statuară,
 Nebuna cutezanță
 Nisipu-nsingerară
 Și zac în rumeguș.
 Din targa ta de lemn
 Prind unghiile să rupă
 Când moartea-ți face semn,
 Căci tirfa-i fără scrupul
 Și, ultimul minut,
 Când gura ți-o astupă,
 Ți-l fură-ntr-un sărut
 Ca să-ți cuprindă trupul.

Nu, n-ai să mai revezi Andaluzia-n soare
 Când singur ai să zaci sub bulgării atroci;
 Nu, n-ai să mai revezi nebune dansatoare
 Dansind flamenco-n tact de pasionate voci:
 Un idol a murit, alt idol îi ia locul;

Te-a părăsit norocul
 Lăsându-ți doar un dric.
 Ay, faima-i fum: când speri că e a ta, în joacă,
 Ea cu un altul pleacă
 Nemaiăsind nimic.
 Nimic,
 Nimic,
 Nimic.

(CHARLES AZNAVOUR)

În românește de ROMULUS VULPESCU

La pp. 86, 89, 91, 93 și 95, desene de PABLO PICASSO

ERNEST HEMINGWAY

Moartea după amiază

fragment

Cursa de tauri nu este un sport în sensul anglo-saxon al cuvîntului, adică nu este o luptă egală sau o încercare de luptă egală între taur și om. Este mai degrabă o tragedie; tragedia morții taurului, interpretată mai mult sau mai puțin bine de taur și de om, în care primejdia îl paște pe om iar pe animal moartea fără echivoc. Primejdia la care este expus omul poate fi amplificată după voie de toreador, în măsura în care se apropie de taur. Regulile cursei pedestre de tauri pe un teren închis, formulate de experiența anilor, îngăduie celui care le cunoaște și care știe să le aplice, anumite figuri fără să fie atins de coarnele taurului; menținându-se în limita acestor reguli, toreadorul poate micșora după plac distanța dintre el și coarnele taurului, dar pentru aceasta, trebuie să se bizuie din ce în ce mai mult pe reflexele sale și pe aprecierea distanței, ca să evite astfel virfurile ascuțite. Primejdia pe care omul și-o crează singur se poate preschimba în certitudinea de a fi atins și lovit de taur, dacă omul, datorită ignoranței, încetinelii, lipsei de vioiciune, furiei oarbe sau a unei inhibiții de moment, încalcă una din aceste reguli fundamentale de executare a diferitelor *suertes*. Jocul omului în arenă se numește *suerte*. Este termenul cel mai comod deoarece este foarte scurt. Înseamnă «soartă», «acțiune», etc., dar cuvintele acestea au, în limba noastră, un sens prea vag, care poate duce la confuzii.

Cei care sînt la prima lor *corrida* exclamă: «Vai, cît de proști sînt taurii! Fug tot timpul după capă și niciodată după om.»

Dacă taurul fuge numai după percalul roșu al capei sau serjul sclipitor al muletei, totuși omul este acela care-l silește s-o facă, mînuind stofa

Death in the Afternoon, publicată pentru India oară în 1932, constituie o carte aparte printre operele lui Hemingway. Greșit intitulată de unii, drept roman, este de fapt un tratat de tauromachie, rod al pasiunii neostoite a marelui prozator american pentru luptele cu taurii. Este o carte pentru spectatori, plină de nostalgie pentru vremurile de glorie și de mult apuse ale coridelor clasice spaniole; o carte în care amănuntele de tehnică se îmbină cu ascuțita analiză psihologică proprie autorului.

97

Y con él, siempre el toreo,
el puro arte de torear
por obra y gracia de su

PERSONALIDAD

astfel încât ochiul taurului să fie atras de ea mai mult decât de om. De altminteri, spectatorul care vrea să guste cu tot dinadinsul cursele de tauri este bine să înceapă prin a asista la *novillados*, sau cursele de antrenament. Acolo taurii nu se mulțumesc întotdeauna să alege urmărind doar stofa, deoarece toreadorii înșiși învață sub ochii spectatorilor regulile luptei; nu odată se întâmplă să nu-și amintească sau chiar să nu știe locul pe care trebuie să-l ocupe pe teren, sau modul în care trebuie să-l țină pe taur sub ispită stofei stridente, distrăgându-i atenția de la propria lor persoană. Una este să cunoști regulile în teorie, și alta să-ți amintești de ele la momentul potrivit, când te afli față în față cu un animal ce caută să te ucidă. Spectatorului care preferă să vadă loviturile de coarne și oameni răniți, decât să admire modul în care taurii slint subjugăți, i se recomandă mai degrabă să se ducă la o *novillada*, înainte de a vedea o *corrida de toros*, sau o cursă de tauri în toată regula. În orice caz este bine să se ducă pentru început la o *novillada*, dacă vrea să se inițieze în privința tehnicii, dat fiind că arta de a folosi cunoștințele, pe care noi o desemnăm prin termenul acesta discreditat, nu este niciodată mai vizibilă decât în imperfecțiunile sale. Într-o *novillada* spectatorul poate observa greșelile comise de către toreadorii și repercusiunile lor. Va învăța de asemenea să aprecieze gradul de antrenament, sau lipsa de antrenament, a oamenilor cit și efectul împrejurărilor asupra curajului lor.

Odată, la Madrid, îmi amintesc că ne dușeam la o *novillada* în mijlocul verii, într-o duminică foarte caldă, când toți ceilalți care dispuneau de mijloace suficiente părăsiseră orașul ducându-se la mare, în nord, sau la munte. Cursa nu avea să înceapă mai devreme de ora șase seara. Șase tauri Tovar urmau să fie uciși de trei matadori-aspiranți, care ulterior se dovediră tustrei niște netrebnci. Ne-am așezat în primul rând din spatele barierei de lemn. Din clipa în care se ivi primul taur deveni limpede că Domingo Hernandezorena, un basc scund cu plete lungi, lipsit de grație, cu fața palidă, nervos și prost hrănit, îmbrăcat într-un costum de închiriat, nu va putea scăpa de ridicol sau neaccreditat, în cazul în care ar fi fost în stare să ucidă taurul. Hernandezorena nu-și putea stăpâni nervozitatea picioarelor. Ar fi vrut să se stăpânească și să distreze taurul executând mișcări lente de brațe și capă; dar încercând să rămână locului în timp ce taurul ataca, picioarele începeau să-i tremure dezordonat, cu zvâcniri scurte și nervoase. Se vedea limpede că îi scăpau de sub control; și efortul pe care-l făcea ca să-și păstreze ținuta demnă, de statuie, în timp ce picioarele i se deșurubau pentru a-l îndepărta de pericol, apărea extrem de ridicol în ochii spectatorilor. Îl găseam caraghios deoarece mulți dintre ei știau că și picioarele lor s-ar fi comportat întocmai în împrejurări similare. Și cum se întâmplă întotdeauna, nu le făcea cuțuși

de puțin plăcere să vadă câștigând bani în arenă un om care avea tocmai acele defecte fizice care îl împiedicau pe ei, spectatorii, să îmbrățișeze o profesiune atât de prestigioasă și atât de bine remunerată. Când le veni rândul, ceilalți doi matadori executară un foarte frumos joc de capă și, după ei, Hernandezorena, cu tremurul său nervos, păru și mai ridicol. Trecuse mai bine de un an de când înfruntase ultima oară un taur în arenă și îi era cu neputință să-și stăpânească nervii. După ce împințară *banderillas* în grabă și veni clipa ca el să pucească cu stofa roșie și spada pentru a pregăti și executa scena morții, mulțimea, care aplaudase în batjocură fiecare gest al său, aștepta să asiste la un spectacol nespul de caraghios. De sus, puteam vedea cum îi freamătă mușchii obrazilor, în timp ce apucă muleta și spada și-și clăti gura cu apă. Din spatele barierei, taurul îl privea. Hernandezorena nu putea să aibă încredere în picioarele sale. Știa că nu există decât o singură soluție să-l facă să nu se clinească din arenă. Alergă spre taur și, la zece metri de el, se lăsă în genunchi pe nisip. În această poziție scăpă de ridicol. Întinse stofa pe spadă și începu să înainteze puțin câte puțin, în genunchi, către taur. Taurul, cu urechile ciulite și ochii fiși, observă omul și triunghiul de stofa roșie. Hernandezorena înaintă, în genunchi, încă un metru și agită stofa. Taurul își încordă coada și-și plecă fruntea. Atacă, și, apropiindu-se de Hernandezorena, îl ridică dintr-o mișcare, săltându-l în aer asemenea unui balot, picioarele zbătându-i-se dezordonat în toate direcțiile, ca să-l lase să cadă din nou în țărână. Taurul îl cercetă cu privirea, apoi zări o capă largă, întinsă, pe care o scutura un alt toreador și se repezi asupra ei; Hernandezorena se sculă, nisipul i se lipise pe chipul alb, și se apucă să-și caute spada și stofa. Când s-a ridicat în picioare am observat în mătasea grea și cenușii întinat al pantalonilor de închiriat o despăcură în toată regula prin care se zărea femurul gol între coapsă și pînă aproape de genunchi. Băgă și el de seamă; păru foarte surprins, se pipăi cu mîna, în timp ce cîțiva săriră peste barieră fugind în întîmpinarea lui să-l ducă la infirmerie. Eroarea de tehnică pe care o comisese consta în faptul că nu ținuse stofa roșie a muletei între el și taur pînă în clipa atacului; atunci «în momentul jurisdicției», cum se spune, atunci când fruntea plecată a taurului trebuie să atingă muleta, el se dăduse înapoi ridicînd stofa și întinzînd-o cu bagheta și spada atât de departe înainte încît taurul, urmărind stofa, îl împinsese pe el. Nu fusese decât o simplă eroare de tehnică.

În noaptea aceea, la cafenea, n-am auzit măcar un cuvînt bun la adresa lui. Un ignorant, un neputincios, fără antrenament. De ce voise cu tot dinadinsul să se facă toreador? De ce s'îngenunchiasse? Pentru că era un fricos. N-avea nimeni nici un pic de îngăduință pentru nervozitatea sa de nestăpînit; doar era plătit pentru a-și arăta talentele în public. Mai

bine l-ar fi văzut cu pîntecele sfîșiat decît fugind din calea taurului. Să fi rănit, este un lucru onorabil; l-ar fi compătimit dacă taurul l-ar fi prins pe cînd încerca să-și stăpînească picioarele; deoarece, tot glumind așa, știau prea bine că nervozitatea de nestăpînit se datora lipsei de antrenament și l-ar fi preferat astfel decît să-l vadă ingenușchind. De fapt, lucrul cel mai greu, atunci cînd ți-e teamă de taur, este să-ți stăpînești picioarele și să lași taurul să se apropie; toate strădanile pentru a se stăpîni fuseseră onorabile, chiar dacă ceilalți riseră, găsindu-le ridicole. Ingenunchiase însă fără măcar să cunoască tehnica luptei din această poziție (tehnica pe care o posedă Marcial Lalande, cel mai științific dintre toreadorii în viață, singurul care imprimă un aer de demnitate acestei poziții); Hernández încercase să-și înfrîngă nervozitatea. Nu se temea de public, dar îi era frică să-și arate nervozitatea și s-o admită față de sine însuși. Astfel, fără a stăpîni tehnica și în același timp admițînd neputința de a-și stăpîni picioarele, matadorul ingenușchiasse în fața taurului și mulțimea îl privi cu aceeași lipsă de milă ca și pe un sinucigaș.

Pentru mine, care nu sînt toreador, dar mă interesează foarte mult sinucidările, problema care se pune era de a descrie corect faptul în sine. În timpul nopții m-am silit să-mi reamintesc un amănunt pe care memoria nu izbutea să-l reconstituie și care de fapt era tocmai ceea ce văzusem din accident; dar scormonindu-mi creierii, am găsit. Cînd toreadorul se ridicase, cu figura palidă și murdărie în jur, că văzusem pantalonii sfîșiați de la centură la genunchi, ceea ce văzusem era tocmai murdăria pantalonilor de închiriat, murdăria rufăriei sfîșiate și contrastul cu femurul alb, nesuferit de alb — acestea era, și avea mai multă importanță decît orice.

La *novilladas*, în afară de însușirea tehnicii și urmărilor unei tehnici incomplete, mai puteți avea prilejul să studiați modul în care sînt exersați taurii cu defecte. De fapt taurii cu un defect sau altul, ce-l împiedică să apară în cursele obișnuite, sînt trimiși la moarte în corridele de antrenament. În timpul luptei, aproape toți își dau la iveală defectele, și toreadorul trebuie să le îndrepte. Dar la *novilladas*, aceste defecte, cum ar fi, de pildă, un defect de vedere, sînt adesea observate de la bun început, ceea ce înlătură posibilitatea oricărei surprize, fie că sînt îndreptate sau nu.

Cursa de tauri ca atare este o tragedie, și nu un sport; taurul este cu certitudine ucis. Dacă matadorul nu-l poate ucide în cursul celor cincisprezece minute ce i se acordă pentru a-l pregăti să moară, atunci taurul trebuie scos din arenă viu, încredut de boi, pentru a discredita matadorul; dar, după toate regulile, trebuie să se prăbușească în *corrales* *.

* Taururi îngrădite, în vecinătatea arenelor, în care sînt ținuși taurii înainte de corride,

nici măcar riscul de unu la sută ca *matador de toros* sau toreadorul recunoscut oficial să fie omorît; doar poate în cazul în care nu se pricepe, este un ignorant, lipsit de antrenament sau prea bătrîn și greoi. Dar matadorul, dacă-și cunoaște meseria, poate să amplifice primejdia morții după plac, ținînd totuși seamă de regulile de protecție. Cu alte cuvinte se poate mîndri sfîdînd primejdia pînă la culme, dar totdeauna într-un chip cît mai geometric cu putință. Se discreditează imediat, dacă dă de bucluc din neștiință sau încălcînd regulile fundamentale, din lipsă de agerime fizică sau mentală, sau din furie orăbă.

Matadorul trebuie să domine taurul prin cunoștințele și arta sa. Te delectezi privindu-l, în măsura în care izbuteste s-o facă cu eleganță. Forța fizică îi este de puțin folos, doar în clipa anume cînd trebuie să ucidă. Într-o zi cineva îl întrebă pe Rafael Gomez «El Gallo», fratele lui José Gomez «Gallito» și ultimul reprezentant al marii familii de toreadori țigani cu acest nume și care se apropia de cincizeci de ani, ce exerciții fizice făcea pentru a-și păstra forța necesară artei sale.

— Forță? spuse Gallo. De ce-ăș avea nevoie de forță? Taurul cîntărește jumătate de tonă. Oare trebuie să fac exerciții ca să mă întrec în putere cu el? Nu, lui îi trebuie forță.

Dacă li s-ar îngădui taurilor să se instruiască, asemenea toreadorului, și dacă celor care n-au fost uciși în răstimpul celor cincisprezece minute acordate li s-ar îngădui să lupte din nou, în loc să fie doboriți ulterior în *corrales*, atunci într-adevăr ar ucide pe toți toreadorii, și cu atît mai mult cu cît aceștia ar continua să lupte după regulile stabilite. Cursa de tauri are drept temelie această primă și singură confruntare între bestie și omul pedestru. Este condiția primordială a corridei moderne ca taurul să nu fi fost niciodată înainte în arenă. Odiñoară erau îngăduiți în arenă și tauri care participaseră și la alte lupte, dar atîta matadori fuseseră uciși din această pricină, încît la 20 noiembrie 1567, Papa Pius al V-lea dădu un edict prin care excomunica pe toți acei prieteni creștini care permitau cursele de tauri în țările lor, și interzicea funeralii creștinești tuturor celor uciși în arenă. Biserica nu consimți să tolereze cursele de tauri (care persistară cu încăpăținare în Spania, în ciuda edictului papal) decît din clipa în care se ajunse la înțelegerea că fiecare taur să nu apară în arenă decît o singură dată.

Și astfel vă puteți închipui cum, dintr-un spectacol de pură tragedie, cursa de tauri s-ar fi prăschinat într-o vînaoare în toată regula, dacă li s-ar fi îngăduit taurilor, odată în arenă, să se reapear ulterior. Am asistat și la cursele care nesocotesc toate regulile, în orașele de provincie. Într-o arenă improvizată prin blocarea intrărilor unei piețe publice cu ajutorul șaretelor, au loc acele *capeas* sau corride ocazionale din piețele

publice, cu tauri care mai evoluaseră în arenă. Toreadorii-aspiranți, lipsiți de mijloace materiale, își pot crea o bază financiară din aceste *capeas*. Acesta este un sport, un sport foarte sălbatic și primitiv și, în mare parte, un sport pentru amatori. Cred și acum că datorită primejdiei inerente a morții nu s-a bucurat niciodată de mare popularitate printre amatorii de sport din America și Anglia. Ceea ce ne fascinează în jocurile noastre sportive nu este moartea, moartea atât de aproape pe care trebuie s-o ocolești. Noi simțim fascinația de victorie, și ceea ce încercăm să evităm este înfrângerea, și nu moartea. Este un simbol plin de tălc, dar al nevoie de multă bărbăție ca să practici un sport în care ai moartea drept partener. La *capeas*, taurul este arareori cins — un amănunt plăcut pentru amatorii de sport care se socotesc prietenii animalelor. Orașul respectiv este de obicei prea sărac pentru a-și putea permite condamnarea la moarte a unui taur și nici toredorii-aspiranți la rindul lor nu dispun de atîția bani încît să-și poată cumpăra o spadă; altfel, nu s-ar mulțumi să-și facă ucenicia la *capeas*. Este totodată o ocazie foarte bună pentru un amator cu stare; nu-i trebuie decît să plătească taurul și să-și cumpere o spadă.

În cazul acesta, datorită mecanismului său cerebral, taurul obișnuit cu arena nu oferă un spectacol strălucitor. După unul sau două atacuri, se înțepenește pe picioare și nu mai consimte să atace decît atunci cînd este sigur că îl va lovi pe omul sau băiețandrul care încearcă să-l ațîțe cu ajutorul capei. Dacă mulțimea este adunată grămadă în jurul său, se năpustește asupra unui om și-l urmărește, în ciuda tuturor ocularilor și întorsăturilor pe care este silit să le facă, pînă ce îl izbește și îl aruncă în aer. Dacă virfurile coarnelor taurului au fost bandajate, vinătorea și toate răsurile sînt, pentru un timp, de-a dreptul caraghioase. Nimeni nu este silit să se ducă să înfrunte taurul, dar bine înțeles sînt o mulțime de oameni care, fără să fie prea dornici, se duc pentru a-și arăta curajul. Este foarte palpitant pentru cei care participă; și acesta este un semn distinctiv al celui mai pur sport de amatori ce procură jucătorului mult mai multă bucurie decît spectatorului (de îndată ce oferă tot atîta bucurie și spectatorului încît să i se poată, cu profit, percepe o taxă de intrare, sportul conține un germen de profesionalism); cea mai mică dovadă de sînge rece sau de stăpînire de sine stîrnește aplauze spontane. Dar în cazul în care coarnele taurului sînt goale și ceruete, spectacolul devine îngrijorător. Maturi și băiețandri se exersează în minuirea capei în fața taurului, folosindu-se de saci, de bluze și de cape vechi, întocmai ca atunci cînd taurul i se bandajează coarnele. Singura diferență constă în aceea că atunci cînd taurul îi încolțește și îi azvîrle în văzduh riscă să nu se poată desprinde din

coarne fără să se aleagă cu mai multe răni, în fața cărora toți chirurgii localnici dau neputincioși din umeri. De-a lungul unei cariere de cinci ani, un taur, care fusese marele favorit al *capeas*-urilor din provincia Valencia, ucisese șaisprezece adulți și băiețandri, rîndind grav alți șaizeci. Uneori participații aspiră la profesunea de toredori, și vin să capete experiența contactului cu taurul fără a plăti taxe de școlarizare. Dar, de cele mai multe ori, sînt amatori care vin pur și simplu de dragul sportului, pentru o clipă de exaltare sau pentru plăcerea retrospectivă de a fi sfidat în public moartea într-o zi toridă, chiar în piața orașului lor. Mulți se duc din vanitate, sperînd să se dovedească viteji. Alții își dau bine seama că nu sînt cîțuși de puțin viteji dar, cu toate acestea, se duc. Singura satisfacție sufletească pe care o încearcă este de a se fi aflat într-o arenă față în față cu un taur; o astfel de experiență nu se uită niciodată. Încercî un sentiment ciudat văzînd un animal ce se îndreaptă spre tine cu intenția sigură de-a te ucide; și ochii deschiși care te privesc și apropierea coarnelor plecate cu ajutorul cărora vrea să te ucidă. Senzația este atît de puternică încît există întotdeauna indivizi care vor să participe la *capeas* din orgoliul de-a trăi această experiență și din plăcerea de-a fi încercat o anumită manevră cu un taur adevărat — deși, pentru moment, plăcerea poate să nu fie atît de mare. Uneori taurul este ucis: fie atunci cînd orașul dispune de suficienți bani ca să și-o poată permite, fie atunci cînd mulțimea pierde orice control, fiecare năpustindu-se asupra lui cu pumnale, cuțite, satrie și pietre; cîteodată, se întîmplă ca vreunul să fie săltat între coarne, altul să zboare prin văzduh și mai mulți să se agațe fără excepție de coadă; un furnicar de lovituri, împunsături și înțepături care-î pătrund trupul, îl biciuiesc și îl sîrteacă pînă cînd se împiedică și cade. Scena morții astfel executată de amatori, individual sau în grup, este un spectacol extrem de barbar, respingător și brutal, și atît de îndepărtat de ritualul unei adevărate curse de tauri.

Taurul care omorîse șaisprezece oameni și rănise alți șaizeci fu ucis într-un chip cu totul ciudat. Una dintre victime fusese un țigan, în jur de șaisprezece ani. Fratele și sora băiatului se porniră în urmărirea taurului de-a lungul turneurilor acestuia, nădăjduind să li se ivească prilejul să-l ucidă după o *capeas*, în timp ce se afla închis într-o cușcă. Extrem de greu, deoarece taurul, socotit un luptător extrem de valoros, era obiectul unor îngrijiri foarte atente. Îl urmăriră așa timp de doi ani, fără să-ncerce nimic, mulțumindu-se să meargă pretutindeni unde era dus taurul. Odată, cînd s-a interzis organizarea de *capeas* — mereu sînt interzise și reînțerrise prin ordin guvernamental — proprietarul se hotărî să-l predea abatorului din Valencia deoarece, între timp, taurul îmbătrînise.

Cei doi se prezentară la abator și tânărul ceru îngăduința, deoarece taurul îi ucisese fratele, să-l omoare el însuși. I se îngădui și începu prin a-i înțepa ochii în timp ce taurul se afla în cușcă; îi strivi în orbite cu cea mai mare grijă, apoi îl ucise înțepându-l în măduva coloanei cervicale cu vârful unui cuțit, printre vertebre, ceea ce îi dădu puțină bătaie de cap; apoi ceru îngăduință să-i taie testiculele; i se îngădui și împreună cu soră-sa încropiră un foculeț la marginea drumului prăfuit din fața abatorului; friperă cele două glande înfipte în țepușe și, când fură gata, le mncărară. Apoi întoarseră spatele abatorului și se îndepărtară de-a lungul străzii, ieșind din oraș.

Acum este necesar să vedeți o cursă de tauri. Descrierea uneia nu va corespunde celei la care veți asista, deoarece atît toreadorii cît și taurii sînt mereu alții, iar dacă m-apuc să explic toate variantele posibile, capitolul ar fi interminabil. În asemenea ocazii se consultă două feluri de manuale: cele pe care le citești în prealabil și cele pe care trebuie să le citești ulterior. Ultimele riscă să rămînă parțial de neînțeles celor care le citesc înainte — dacă aceste fapte au, în sinele lor, atîta importanță. Sînt asemenea cărților de schi alpin, educație sexuală, vînătoare de păsări sau despre oricare alt subiect, imposibil să-l faci să trăiască pe hîrtie și despre care este cu neputință să realizezi dintr-o dată mai mult decît o versiune. Aceasta ține, de fapt, de experiența fiecăruia. Parcurgînd o astfel de carte ajungi la un moment dat să și se recomande: nu vă aventurați prea departe înainte de a ști să schiați, fauriți-vă o viață sexuală, împușcați prepelețe sau cocoși sălbatici, sau asistați la cursele de tauri. Abia atunci vă puteți da seama despre ce este vorba. Tot așa, numai atunci se poate spune că ați văzut într-adevăr o cursă de tauri.

- Ați fost la cursa de tauri? Cum a fost?
- Infiorător. N-am putut suporta.
- Nu face nimic, o să vi se propună o recompensă onorabilă, dar nu și banii înapoi.
- Și dumneavoastră, v-a plăcut?
- A fost teribil.
- Ce vreți să spuneți prin teribil?
- Atît, teribil. A fost teribil, înfricoșător, groaznic.
- Bine, și dumneavoastră o să vi se propună o recompensă.
- Și dumitale, ce impresii ți-a făcut?
- Pur și simplu m-am plictisit de moarte.
- În regulă, dar ai face mai bine să dispări de aici.

— Înseamnă că nimănui nu i-au plăcut cursele de tauri. N-a plăcut nimănui, chiar deloc?

Nici un răspuns.

— V-a plăcut, domnule?

— Nu.

— V-a plăcut, doamnă?

— Categorie, nu!

O DOAMNĂ ÎN VÎRSTĂ (*în fundul sălii*): Ce spune? Ce vrea tânărul acela?

CINEVA, (*alături*): Întreabă dacă este cineva căruia i-a plăcut cursa de tauri.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Ah, credeam că întreabă dacă nu vrea careva din noi să se facă toreador.

— V-a plăcut cursa de tauri, doamnă?

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Mi-a plăcut foarte mult.

— Ce v-a plăcut?

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Mi-a plăcut să privesc taurii atacînd caii.

— De ce?

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Era ceva în acea situație nu știu cum, atît de intim.

— Doamnă, dumneavoastră sînteți o mistică. Nu vă aflați aici printre prieteni. Să mergem la cafeneaua « Fornos » unde putem discuta în voie despre asemenea lucruri.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Unde doriți, domnule. Cu o condiție însă, să fie curat și onorabil.

— Doamnă, nu există un loc mai salubru în toată peninsula.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Și-o să vedem și toreadori?

— Doamnă, localul este plin de ei.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Atunci, hai să mergem.

« Fornos » este o cafenea frecventată în exclusivitate de prostituate și de indivizi preocupați de cursele de tauri. În atmosfera plină de fum, în agitația chelnerilor și în zgomotul paharelor puteai afla intimitatea pregnantă a unei mari cafenele. Dacă doriți, putem discuta despre curse, în timp ce doamna în vîrstă șade privind toreadorii. Află toreadorii la toate mesele și pe toate gusturile, iar ceilalți clienți ai cafenelei trăiesc, într-un fel sau altul, tot de pe urma toreadorilor. Foarte rar se întîmplă ca un rechin să aibă mai mult de patru « pești-piloți » agățați de trupul său sau înotînd alături de el, dar un toreador de cum începe să cîștige ceva, cît de puțin, se pomenește cu zeci. Doamna în vîrstă nu se simte dispusă să discute despre cursele de tauri. I-au plăcut; acum îi privește pe toreadori, și nu obișnuiește niciodată să vorbească despre

lucrurile care i-au plăcut, nici chiar cu prietenii cei mai apropiați. Dar noi, noi discutăm, deoarece au fost câteva lucruri, spuneți, pe care nu le-ați înțeles.

Cînd taurul a ieșit în arenă, ați băgat de seamă că unul din *banderilleros*¹ s-a pornit pe fugă tăindu-i calea cu o capă pe care o țira după el și cum taurul urmărea capă amenințînd-o cu unul din coarne. Întotdeauna se procedează astfel la început, pentru ca să se vadă care este cornul cel mai des folosit. Matadorul, în picioare, în dosul pavăzei sale, ațîță taurul în timpul cursei, tirînd capă; el observă dacă animalul urmează zig-zag-urile capei îndreptînd spre el partea stîngă sau dreaptă, sau pe amîndouă, ceea ce arată că se folosește de amîndoi ochii, și cornul cu ajutorul căruia preferă să lovească. De asemenea, observă dacă alegea drept sau dacă tinde să irupă cînd pornește la atac. Un om iese ținînd capă cu amîndouă minile, și taurul este pus să alerge după el; îl provoacă din față, ținîndu-se teapăn în timp ce taurul atacă; și, agitînd lent capă cu brațele chiar în fața coarnelor taurului, îl face să treacă pe lîngă el, cu o mișcare lentă a capei, și pare să-l aibă sub control, între pliurile capei, silindu-l să-i alunece pe lîngă trup de fiecare dată cînd se întoarce pentru a ataca; repetă gestul de cinci ori și termină cu o mișcare de răsucire a capei care îl obligă să întoarcă spatele taurului. Atunci, oprind brusc atacul taurului, îl imobilizează în locul dorit. Omul acesta este matadorul; pasele lente pe care le executase se numesc *verónicas* și semi-pasa de la sfîrșit *media-veronica*. Pasele acestea sînt o demonstrație a ținutei și măestriei matadorului în folosirea capei, a autorității asupra taurului și diabolică de a-l imobiliza într-un anumit loc înainte de intrarea calilor. Se numesc *verónicas* de la numele Sfîntei Veronice, cea care ștersese fața Domnului cu o bucată de pînă; se mai numesc astfel pentru că sfînta este întotdeauna reprezentată ținînd pînă de două capete cu un gest asemănător toreadorului care țina capă la începutul veronicii. *Media-veronica*, figura prin care taurul este imobilizat la sfîrșitul pazei se numește *recorte*. O recorte este tot o pasă efectuată cu ajutorul capei care, silind taurul să se întoarcă cu o mișcare mai scurtă decît propria sa lungime, îl oprește abrupt sau îl împiedică să atace, tăindu-i elanul și făcîndu-l să se întoarcă împotriva lui înșuși.

Banderilleros nu trebuie nicodată să țină capă cu amîndouă minile la prima ieșire a taurului. Mînuind-o cu o singură mînă, o lasă să măture arena și atunci cînd la capătul fiecărei curse se întorc, taurul se răsucesce cu ușurință, nu brusc și pripit. Procedează astfel deoarece

¹ Toreador în slujba matadorului, plăcut de el, pentru a ajuta la ațîțarea taurului folosindu-se de capă și la împlîntarea în gresăbîlul taurului a unor harpoane, împodobite cu hîrce colorate, *banderillas*. În repriza a doua a luptei. De obicei fiecare matador este secundat de patru *banderilleros*, numiți și *peoni*.

curba descrisă de lungimea capei le indică cum trebuie să se întoarcă și le îngăduie să se orienteze. Ținînd capă cu amîndouă minile, *banderilleros* pot, cu un gest brusc, s-o îndepărteze de taur și cu un plesnet sec să i-o smulgă din priviri oprindu-l și silindu-l să se întoarcă atît de brusc încît să-și frîngă șira spinării, să-și răsucescă picioarele; elanul îi este tăiat, nu pentru că se află la sfîrșitul puterilor, ci pentru că șchioapătă și astfel devine inapt de luptă pentru restul cursei. Doar matadorul poate mînuși capă cu amîndouă minile în prima parte a luptei. Strict vorbind *banderilleros*, numiți și *peoni*, nu minuesc nicodată cu amîndouă minile capă, ci doar atunci cînd vor să silească taurul să se miște din locul în care s-a pironit cu îndrîjire. În măsura în care cursa de tauri continuă sau se curmă brusc, accident cîzînd din ce în ce mai mult asupra manierei în care sînt executate diferitele pase și tot mai puțin asupra efectului lor real, *banderilleros* au ajuns astăzi să îndeplinească o mare parte din acțiunile pregătitoare morții taurului, ce inițial reveneau matadorilor; pe de altă parte, cînd taurii nu constituie o problemă, matadorii, cărora le lipsesc mijloacele sau cunoștințele, și al căror singur merit este frumusețea fizică sau talentul artistic, îi pregătesc ei înșiși, îi epuizează, îi subjugă, și toate celelalte, cu ajutorul capei rigide și ucigătoare a unui *banderillero* iscusit.

Ar putea părea lipsit de sens să vorbești cît de cît deuciderea unui asemenea animal cum este taurul de luptă cu ajutorul unei simple cape. Firește, nu poate fi omorît astfel, dar se poate întîmpla să i se frîngă șira spinării și să i se răsucescă picioarele, făcîndu-l astfel să șchioapăte, și, profitînd de îndrîjirea animalului, să-l silească la atacuri inutile, repetate și întotdeauna întrerupte cu ferocitate; astfel poate fi vlăguit, schilodit și lipsit de întreaga sa utoaială nativă și de forța sa fizică. Vorbim adesea de uciderea unui păstrăv cu lanșeta. Ceea ce ucide însă păstrăvul este doar efortarea pe care o face. Un țipar de mare adus pe bordul unui vapor se află în posesiunea întregii sale forțe și energii. Un țipar, un păstrăv sau un somon se ucide adesea singur luptîndu-se cu undița dacă-î țineți la capătul ei atît timp cît trebuie.

Este și motivul pentru care s-a interzis ca *banderilleros* să se folosească de amîndouă minile la mînuirea capei. Matadorul este cel care în principiu trebuie să execute toate acțiunile premergătoare scenei morții și chiar execuția. Picadorii trebuie să domolească taurul, să-i schimbe purtarea și să-l facă să-și plece capul. *Banderilleros* trebuie să-l silească să alerge la începutul cursei, apoi să împlînte cu repeziune *banderillas*, astfel încît să-i îngreiească toate mișcările. Nicodată însă nu trebuie să porceadă la distrugerea vigoarei taurului, ca acesta să poată ajunge intact în minile matadorului care, cu ajutorul muletei, îi limitează tendințele de a merge

oblic dintr-o parte sau alta, îl silește, pentru scena morții, să rămână în poziția dorită, și-l ucide din față făcându-l, cu ajutorul muletei din mătase roșie, să-și plece capul și înfingându-i spada, de sus, în greebăn.

Cu trecerea timpului, accentul a ajuns să cadă din ce în ce mai puțin asupra spectacolului de pregătire a morții care altădată însemna totul; astăzi se acordă tot mai multă importanță jocului de capă, împlinirii de *banderillas* și jocului de muleta. Capa, *banderillas* și muleta au devenit un scop în sine, în loc să rămână doar simple mijloace; în felul acesta cursa de tauri a și pierdut, dar a și câștigat în același timp.

Odinioară taurii erau de obicei mai mari decât astăzi; erau mai îndrăzneți, mai puțin nesiguri, mai greoi și mai bătrâni. Crescătorii nu le reduceau dimensiunile ca să le facă toreadorilor pe plac, și erau puși să lupte între patru ani și jumătate și cinci, și nu de la trei ani și jumătate la patru ani și jumătate. Nu o dată matadorii făceau ucenicie ca *banderilleros* și *novilleros* timp de șase pînă la doisprezece ani, înainte de-a deveni matadori calificați. Erau oameni dirzi ce se pricepeau la tauri și îi înfruntau abia cînd atingeau culmea forței fizice, a energiei, a iscusinței în folosirea coarnelor, cu alte cuvinte atunci cînd prezentau cele mai mari greutăți și primejdii. Punctul culminant al cursei de tauri era lovitura finală de spadă, cînd omul însuși înfruntă animalul, ceea ce spaniolii numesc «clipe adevărului»; toate gesturile serveau unui singur scop, să pregătească taurul pentru scena morții. Ca să stîrnești emoția printre spectatori nu era nevoie, cu asemenea tauri, decât să lase dinadins taurul să treacă pe lângă el cît mai aproape posibil, folosindu-se de capă. Capa servea pentru a face taurii să alerge, să-i protegiască pe picadori, și pasele executate cu ele erau emoționante — pentru noi cei de azi, cel puțin — tocmai datorită dimensiunilor, vigoarei, greutății și îndrăzelii animalului și primejdiei la care era expus matadorul, și mai puțin datorită formei și ritmului lent al gesturilor. Un om manevra un asemenea taur și nimic nu putea fi mai impresionant; faptul că un om se afla în arenă cu un astfel de animal, dominîndu-l, iată ceea ce stîrnea emoția; și nu, ca astăzi, cînd încearcă cu tot dinadinsul să treacă cît mai matematic posibil virful coarnelor pe lângă trupul său fără să-și miște picioarele. Degenerescența taurului modern a făcut posibilă cursa modernă de tauri. Sub toate aspectele, astăzi este o artă decadentă și, asemenea celor mai multe izbucniri ale decadentismului, a atins culmea înfloririi în prezent, în perioada maximei degenerări.

Ar fi imposibil, cu ajutorul tehnicii moderne, care s-a dezvoltat începînd cu Juan Belmonte, să lupți zi de zi cu tauri, într-adevăr tauri, enormi, puternici, îndrăzneți și iuți, știind să se folosească de coarne și destul de în vîrstă ca să fi atins maturitatea. Primejdia ar fi prea mare.

...Antrenamentele au loc în Casa del Campo din Madrid... Casa del Campo este un parc situat dincolo de Ma zanares. *Maletillos* se antrenează acolo în fiecare zi înainte de amiază, între copacii înalți, pe un teren plin de praf. Arareori vezi de două ori același chip. Băieții vin și se duc; doar la fiesta din San Isidro rămîn vreme mai îndelungată. Atunci au loc la Madrid marile corride. E bine să fii atunci în capitală. Poate îți surde norocul.

Horst Munzig

Revista elvețiană «Du», iunie 1965

Belmonte a inventat tehnica. Fiind un geniu, a putut încălca regulile cursei de tauri și a putut lupta cum pînă atunci părise cu neputință. Fapta odată săvîrșită, toți toreadorii trebuiau să-l imite, sau măcar să încerce, deoarece nu mai poți da înapoi cînd este vorba de realizarea unor senzații înainte necunoscute. Joselito, care era puternic (Belmonte era firav), plin de sănătate (Belmonte era bolnăvicios), care avea un trup de atlet, grația unui țigan și se pricepea la tauri ca nimeni altul, atît intuitiv cît și din experiență; Joselito, pentru care orice problemă privind taurii era o bagatelă, care trăia pentru tauri, și care părea să fi fost plămădit și crescut după modelul ideal de mare toreador, a trebuit să-și însușească stilul lui Belmonte. Joselito, urmașul tuturor toreadorilor de elită, și poate cel mai mare toreador care a trăit vreedată, învățat să lupte după maniera lui Belmonte. Belmonte procedase astfel din cauza înălțimii sale nesatisfăcătoare, din lipsă de vigoare, din cauza slăbiciunii picioarelor. Nu accepta nici una din regulile în vigoare înainte de a fi dovedit că le poate încălca; a fost un geniu și un mare artist. Stilul lui Belmonte nu era nici moștenit și nici o expresie a evoluției; fusese o revoluție. Joselito își făcu ucenicia și, de-a lungul anilor în care se întrecură — atunci cînd fiecare dintre ei număra la activ cîte o sută de corride pe an — spuse: «Se zice că el, Belmonte, se apropie prea mult de taur. Așa pare, dar nu este adevărat. De fapt, eu acționez mai aproape. Dar gestul meu este mai firesc, dovadă că nimeni nu bagă de seamă».

În orice caz, stilul decadent, imposibil, aproape pervers, al lui Belmonte se grefă și se dezvoltă pe genul intuitiv și viguros al lui Joselito și, de-a lungul întrecerii sale cu Juan Belmonte, cursa de tauri cunoscu, timp de șapte ani, epoca de aur, deși se afla într-un proces de dezintegrare.

Astăzi crescătorii au redus mărimea taurilor; au scurtat coarneau, și încearcă să imprime atacului lor în egală măsură blîndețea și ferocitatea, deoarece Joselito și Belmonte puteau realiza un joc mai subtil cu asemenea tauri, mai mici și mai ușor de mînuit. De fapt același joc subtil îl puteau realiza cu orice fel de tauri ce se aveau din torii; nu-și pierdeau cumpătul în fața niciunuia, dar cu taurii mai mici și mai ușor de mînuit era cert că aveau să facă minunile pe care publicul voia să le vadă. Taurii mari nu prezentau nici o dificultate pentru Joselito, dar nu și pentru Belmonte. Astfel lui Joselito îi rămînea să-și creeze singur situații dificile. Întrecerea între cei doi se termină în clipa în care Joselito a fost ucis în arenă, la 16 mai 1920. Belmonte mai continuă un an, apoi se retrase*; iar cursa de tauri rămase cu noua tehnică decadentă, aproape imposibilă, cu taurii

mai mici și, drept toreadori, doar cu cei mai neînzebrați: de o parte, greorii și grosolanii, care nu au izbutit să-și însușească metoda nouă și care, în consecință, nu produc nici o plăcere; și pe de altă parte, o promoție de toreadori noi, degenerați, triști și bolnăvicioși, care stăpînesc metoda dar nu cunosc taurii, care nu au nici școală, nici măcar ceva din curajul viril, din calitățile sau geniul lui Joselito, și nici din frumusețea maladivă și misterioasă a lui Belmonte.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: N-am observat nimic decadent sau degenerat în spectacolul la care am asistat astăzi.

— Astăzi nici eu, doamnă, deoarece matadorii au fost Nicanor Villalta, îndrăznețul stîlp de telegraf al Aragonului, Luis Fuentes Bejarano, un muncitor de nădejde, mîndria Sindicatului său, și Diego Mazquiaran Fortuna, îndrăznețul ajutor de măcelar din Bilbao.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Mi-au părut cu toții băieți de nădejde și vînjoși. În ce sens, domnule, vorbiți de decadentă?

— Doamnă, aceștia sînt dintre băieții cei mai vajnici, deși uneori glasul lui Villalta este prea ascuțit și decadentă despre care vorbeam nu se aplică în cazul lor, ci se referă la destrămarea unei arte desăvîrșite, datorită dezvoltării excesive a anumitor aspecte.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Domnule, nu sînteți prea ușor de înțeles.

— O să vă explic mai tîrziu, doamnă, dar de fapt cuvîntul decadentă este un cuvînt dificil, deoarece a devenit, sau este pe cale să devină, un termen arhi-uzitat de critici pentru a desemna tot ceea ce nu înțeleg încă sau care li se pare în afara concepției lor etice.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Eu l-am înțeles întotdeauna ca însemnînd ceva ce conține o anumită doză de degenerescență, ca la curțile regale.

— Doamnă, toate cuvintele noastre, folosite excesiv s-au uzat; dar ideile dumneavoastră sînt dintre cele mai consistente.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Dacă nu vă supărați, domnule, nu-mi prea place această discuție despre cuvinte. Oare nu ne aflăm aici ca să învățăm ceva despre tauri și cei care se luptă cu ei?

— Dacă aceasta este dorința dumneavoastră... dar puneți un scriitor să vă vorbească despre cuvinte; nu va conțeni pînă la epuizare și vă va face să doriți să arate mai multă iscusință în a le folosi decît să țină predici despre sensul lor.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Nu puteți înceta acum, domnule?

— Ați auzit vreedată vorbindu-se de răposatul Raymond Radiguet?

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Nu pot spune că da.

— Era un tînăr scriitor francez care a făcut carieră nu numai cu pana ci și cu... «creionul», dacă mă înțelegeți, doamnă!

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Adică a...?

* Ulterior, a mai revenit în arenă.

— Nu tocmai, dar ceva asemănător.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Vreți să spuneți că el...?

— Exact. În timpul vieții, Radiguet se simțea uneori covoșit de societate prețioasă, entuziastă și insistență a protectorului său literar, Jean Cocteau, și se ducea să-și petreacă nopțile într-un hotel din apropierea grădinii Luxembourg, împreună cu una din surorile sale, care pe atunci lucra ca modele în cartier. Protectorul său se scandaliză foarte și îl acuză de degenerescență, spunând cu amărăciune, dar nu și fără vanitate, despre Radiguet: «Bebe este vicios, iubește femeile». Tot așa, vedeți doamnă, trebuie să fim foarte atenți atunci când sporovăim despre «decadență», deoarece acest termen nu poate avea același sens pentru toți cei de față.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: M-a șocat de la început.

— Atunci să ne întorcem la tauri.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Cu plăcere, domnule. Dar ce s-a întâmplat până la urmă cu Radiguet acela?

— S-a îmbolnăvit de febră tifoidă înotind în Sena și a murit.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Sărmanul băiat!

— Într-adevăr, sărmanul.

Se înțelege de la sine că, dacă izbutiți până la urmă să vă duceți la o cursă de tauri și să nu vedeți nici un matador de tip decadent, toată această explicație despre decadența corridei este inutilă. Dar dacă la prima dumneavoastră corrida aveți prilejul să aflați, în locul unui matador cum vi-l închipuiți că trebuie să fie, un om scund și gras, cu fața apatică, cu gene lungi, cu o mină foarte delicată, trădând pricepere dar și groază în fața taurilor, aveți nevoie de unele explicații. Este aerul pe care îl are astăzi Chicuelo, zece ani după prima sa apariție fenomenală în arenă. Mai are contracte, deoarece lumea tot speră că taurul său, taurul perfect pe care îl așteaptă, se va ivi din torii dându-i prilejul să-și desfășoare repertoriul impresionant de pase bine înălțuite, mai perfect chiar decât cel al lui Belmonte. Îl puteți vedea de douăzeci de ori într-un an fără să vi se ofere vreodată prilejul de a fi martorii unui spectacol complet; dar fiind este în formă, este minunat.

Printre cei care, prin numele și speranțele pe care le-au deșteptat dar fără ca să obțină victorii durabile, s-au remarcat în perioada imediat următoare lui Joselito și Belmonte, Marcial Lalanda s-a dovedit un toreador magistrat, fără să decepționeze, abil, savant și sincer. Poate minui orice fel de taur, și cu fiecare poate executa un joc savant și sincer. Are încredere și este sigur pe sine. Nouă ani de activitate l-au maturizat

și i-au dat siguranța și bucuria acțiunii, îndepărtându-i teama din suflet. Toreador științific și desăvârșit este cel mai bun pe care îl are Spania.

Valencia îl este același din totdeauna, cu iscusința și limitele sale, numai că s-a îngrășat și a devenit prudent și o rană prost cusută la coada unui ochi i-a deformat figura, încât și-a pierdut prestanța. Mînuiește foarte frumos capea, cunoaște dteva trucuri de muleta, trucuri și atît, și, în general, nu știe decît să se apere. Dă tot ce poate la Madrid, cînd se simte în stare, dar în provincie este cît se poate de cinic. Ca matador este pe drojdie.

Doi sînt matadorii despre care n-am pomenit încă nimic deoarece nu aparțin decadeltei, ci mai degrabă sînt cazuri aparte. Intotdeauna au fost egali cu ei înșiși. Este vorba de Nicanor Villalta și Nino de La Palma. Dar mai întîi trebuie să explic de ce mă opresc asupra unor cazuri individuale. Individii sînt interesați, doamnă, dar asta nu-i totul. În cazul de față, decadența a împrumutat curselor de tauri acest caracter particular, individual. Cineva vă povestește că a asistat la o cursă de tauri, îl întrebați cine au fost matadorii. Dacă-și amintește numele, vă puteți da exact seama ce fel de cursă a fost. Deoarece astăzi anumiți matadori sînt capabili de anumite fapte. S-au specializat ca și medicii. Pe timpuri vă duceți la medic și el repara sau încerca să repare ceea ce se dereglase în dumneavoastră. Tot așa, altădată, vă duceți la cursele de tauri și matadorii erau matadori; făcuseră ucenicie adevărată, își cunoșteau arta, iar în folosirea capei, muletei și banderilelor dovedeau atîtă dibăcie cît le îngăduia știința și curajul, și ucidau taurul. Este inutil să descriu stadiul de specializare atins de medici, sau să vorbesc despre aspectele cele mai respingătoare sau ridicole ale acestei stări de fapt, deoarece mai devreme sau mai tîrziu fiecare se va edifica singur; dar cine se duce la cursele de tauri nu știe că această boală a specializării s-a răspîndit pînă și în corride, astfel încît astăzi există matadori care nu sînt buni decît la capă și în rest, niște netrebnci. Se poate întîmpla ca spectatorii la prima lor corrida să nu observe prea atent mînuirea capei, care le este cu totul nouă și străină, gîndindu-se la ce le rezervă restul spectacolului; și astfel, de acolo de sus, își vor forma o părere despre cursa de tauri, nevăzînd în realitate decît cea mai tristă parodie.

Arena are astăzi nevoie de un toreador desăvârșit care să fie în același timp un artist, pentru a o salva de specialiști, de toreadorii care nu știu decît un singur lucru și pe care îl execută excelent, dar care totodată au nevoie de un taur special, făcut pe comandă dacă s-ar putea, pentru a-și valorifica la maximum iscusința sau, uneori, pur și simplu pentru a arăta că sînt și ei în stare de ceva. Arena cere un toreador, un zeu care

să gonească semi-zeei. Dar trebuie prea mult timp pînă se iveau mîntuitorul. Biblia nu pomeneste nimic de numărul preinșilor mîntuitori care vor veni înaintea Mîntuitorului, totuși istoria ultimilor zece ani de curse de tauri a adus unele clarificări.

Deoarece s-ar putea să ajungeți să vedeți pe unul dintre preinșii mîntuitori acționînd, este mai bine să știți dinainte unele lucruri. Nu vă puteți da seama dacă ați fost martorii unei corride atîta timp cît nu știți dacă taurii au fost tauri și matadorii, toreadorii, adevărați.

De pildă, l-ați putea vedea pe Nicanor Villalta. Văzîndu-l la Madrid, ați putea gîndi că este extraordinar, și că ați asistat la un spectacol foarte frumos, deoarece la Madrid și ține picioarele apropiate pe cînd mînuiește capa și muleta și astfel evită să devină ridicol; și în plus la Madrid ucide întotdeauna cu multă vitejie. Villalta este un caz ciudat. Are un gît de trei ori mai lung decît majoritatea oamenilor. Este înalt de 1,80 m și înălțimea sa constă mai ales din gît și picioare.

Nu-l putem compara gîtul cu cel al unei girafe, deoarece gîtul girafei are un aer firesc. Pare că și-l trage singur în afară. Este aidoma unei bucuți de cauciuc întinsă mult, fără ca să mai revină vreodată la dimensiunile inițiale. Dacă s-ar putea întîmpla una ca asta ar fi minunat. Un om, dotat cu un asemenea gît, are aerul aproape firesc, dacă-și ține picioarele apropiate: dacă din poziția aceasta, își răsucește torsul spre spate și-și pleacă gîtul spre taur, produce un anumit efect care, fără să fie artistic, nu este nici în întregime grotesc. Dar de cum își desface picioarele și brațele lungi nimic nu-l mai poate salva de a fi ridicol la culme. Într-o seară, la San Sebastian, pe cînd tropăiau de-a lungul Conchaiei, Villalta ne vorbea despre gîtul său, într-un soi de dialect de prunc aragonez, îl blestemă, și apoi ne povestește cum trebuie să se concentreze de-acolo de sus și să nu uite niciodată, ca să nu devină caraghios. A inventat un fel de manieră giroscopică de a se folosi de muleta și de a face fără naturalețe pașele numite *naturales*¹. Picioarele strînge și rigide, muleta uriașă (desfășurată în întregime, ar putea servi drept acoperitură de pat într-un hotel respectabil) în mîna dreaptă, întinsă peste spadă, se întornă lent spre taur. Nimănui nu-i trece taurul atît de aproape de trup, nimeni nu acționează mai aproape de taur și nimeni nu știe să se miste ca el, maestrul. Cînd trebuie să se folosească de capă, dă greș, acționează prea repede și prea sacadat; atunci cînd ucide este prea direct și face ca trupul să-i urmeze spada, dar, adeseori, în loc să lase în jos mîna stîngă pentru ca taurul s-o urmărească și astfel să dea la iveală punctul vital dintre

omoplați, el orbește taurul cu faldurile roșii ale muletei bizuindu-se pe înălțimea sa pentru a se pleca peste coarne să împlinte spada cum se cuvine. Uneori, totuși, ucide într-un chip extrem de corect și după toate regulile. În ultimul timp lovitura sa de spadă a devenit aproape clasică și foarte sigură. Tot ceea ce face, face cu bărbăție și tot ceea ce face, face după propria sa manieră așa că văzîndu-l pe Nicanor Villalta, nu înseamnă că ați văzut o corridă. Totuși ar trebui să-l priviți odată la Madrid, cînd se desăfoară în toată amploarea și, dacă are un taur care să-i permită să-și țină picioarele strîns — ceea ce nu se întîmplă decît într-un caz din șase — ați vedea ceva foarte ciudat, foarte emoționant și (gratie Domnului, cu excepția curajului impresionant de care dă dovadă) în întregime unic.

Dacă-l vedeți pe Nino de La Palma, aveți toate șansele să admirați lășitate sub forma ei cea mai puțin seducătoare, cu o crupă grasă, craniu pleșăvit din pricina cosmeticilor, aer de senilitate precoce. Dintre toți toreadorii tineri care s-au ridicat în cei zece ani de la prima retragere a lui Belmonte, el este acela care a trezit speranțele cele mai false și a produs cea mai mare dezamăgire. A început prin a se lupta cu taurii la Malaga și după zece ani de ucenicie execută douăzeci și una de lupte în arenă în loc de opt, cum făceau altădată toreadorii, înainte de a deveni matadori în toată regula. Doar doi mari toreadori au devenit matadori desăvîrșiți cînd abia împliniseră șaisprezece ani, Costillares și Joselito, și deoarece părea că ei trecuseră peste orice ucenicie, găsindu-și calea cea mai scurtă spre știință, ulterior și drept urmare, o mulțime de tineri au primit o educație incompletă și astfel dezastruoasă. Nino de La Palma este un exemplu tipic. Singurele cazuri de precocitate care se justifică sînt cele în care tinerii trec prin ani de corridă pentru copii și provin din familii de toreadori, unde pot să învețe aproape totul sub supravegherea și din sfatul părinților sau fraților, suplinindu-și astfel lipsa de experiență. Dar nici chiar atunci nu ar putea izbui decît dacă ar fi mai mult decît genii. Spun așa deoarece fiecare matador este în felul său un geniu. Nu poți ajunge matador desăvîrșit altfel de cum ajungi jucător de baseball de înaltă clasă, cîntăreț de operă sau bun boxer profesionist. Poți învăța să joci baseball, să boxezi sau să cînti, dar, dacă nu ai cît de cît geniu, nu izbutești să-ți câștigi existența jucînd baseball, boxînd sau cîntînd la operă. În cadrul curselor de tauri acest geniu care trebuie să existe de la bun început, trebuie printre altele să fie completat de curajul fizic de-a sfida eventualele accidente și chiar și posibilitatea morții după ce o rană sau alta a devenit realitate; și mai mult încă, după prima experiență curajul trebuie să persiste. Cayetano Ordoñez, zis și Nino de La Palma, a fost promovat matador primăvara, după cîteva

¹ Pasă executată cu muleta ținută în jos, cu mîna stîngă, prin care toreadorul provoacă taurul din fașă.

gesturi îndrăznețe executate în calitate de *novillero*¹ la Sevilla, Malaga și în urma unor succese mai mici la Madrid; în primul sezon părea să fie mintuitorul venit să salveze cursa de tauri, în cazul în care va mai putea fi salvată vreedată.

Am încercat cîndva, într-o carte, să-l descriu, pe el și două din luptele la care luase parte. Mă aflu acolo în ziua primei sale apariții ca matador la Madrid și l-am văzut în același an la Valencia, întrecîndu-se cu Juan Belmonte revenit din retragere, executînd două *faenas*² care erau atît de frumoase și de uluitoare încît mi le pot aminti și astăzi pasă cu pasă. Cu ajutorul capei, a fost sinceritatea întruchipată și stilul cel mai pur; nici de ucis, nu a ucis prea rău, fără să fie prin excelență un mare maestru; dar uneori se întîmplă să aibă noroc. De multe ori a ucis *recibiendo*, adică primind taurul sub spadă după vechea manieră și mînuirea muletei era magnifică. Gregorio Corrochano, criticul coridreilor de la A.B.C., jurnalul influent al Madridului, spuse despre el: « *Es de Ronda y se llama Cayetano* ». Este de fel din Ronda, leagănul coridei, și se numește Cayetano, nume de mare toreador, deoarece tot așa îl chemase și pe Cayetano Sanz, cel mai mare stilist de odinioară. Fraza făcu înconjurul Spaniei. Tradusă liber avea, prin tot ceea ce implica, același sens pe care îl va avea, mulți ani după noi, pentru un jucător de golf ajuns repede vestit, venit din Atlanta și numindu-se Bobby Jones. Cayetano Ordoñez avea aerul unui toreador, poza în toreador, și timp de un sezon a fost chiar toreador. L-am văzut în majoritatea luptelor sale, și n-am pierdut nici una dintre cele mai bune. La sfîrșitul sezonului primi o lovitură de corn aprigă și dureroasă în pulpă, foarte aproape de artera femurală.

Acesta i-a fost sfîrșitul. Anul următor i-a adus mai multe angajamente decît oricărui alt matador profesionist datorită succesului din primul sezon; dar ulterior mișcările sale în arenă au constituit un șir de dezastre. Cu greu putea să privească taurul. Groaza care-l cuprindea atunci cînd trebuia să ucidă era penibil de vizibilă și astfel își petrecu sezonul asasinînd taurii în chipul cel mai puțin primejdios, alergînd de-a curmezisul liniei de atac, înfigîndu-le spada în gît și împlîntînd-o în bojoci, neîntîlnind seama de loc pe care-l atingea atît timp cît nu era nevoie să-și plece trupul printre coarne. Acela a fost sezonul cel mai puțin spectaculos pentru un matador. Ceea ce se întîmplase era că lovitură de corn, prima rană adevărată, îl golise de toată îndrăzneala. N-a mai regăsit-o niciodată. Avea prea multă imaginație. Totuși, în anii următori, și-a revenit destul de bine ca să poată da spectacole de calitate la Madrid și în felul

¹ Începător, sau matador care se luptă în exclusivitate cu tauri tineri.

² Ansamblu de mișcări executate de matador cu ajutorul muletei în ultimele faze ale coridei.

COMENZO LA FERIA DE MALAGA CON EL TRIUNFO DEL MEJOR DE LOS TOREROS,

JOSE FUENTES

LA PRIMERA OREJA PARA UN ARTISTA DE EXCEPCION

acesta, datorită laudelor din presă, să obțină și alte contracte. Jurnalele madrilenne sînt difuzate și citite în toată Spania și triumful unui toreador în capitală este citit în toată peninsula, în timp ce o victorie în provincie își găsește ecou doar în imediata vecinătate. La Madrid n-o bagă nimeni în seamă deoarece managerii anunță întotdeauna prin telefon sau telegrafic victoriile toreadorilor lor, din orice colț de provincie unde-și fac apariția, chiar dacă se întîmplă ca toreadorul să fie aproape lînsat de spectatori indignați. Dar aceste acțiuni forțate nu erau decît actele de bravură ale unui laș.

Actele de bravură ale unui laș au multă valoare pentru romanele psihologice și cel mai mult pentru cel care le săvîrșește; în schimb nu au nici o valoare pentru public care, sezon după sezon, plătește să admire un toreador. Actele de bravură nu fac decît să acorde toreadorului un simulacru de valoare. Uneori un asemenea toreador se duce la biserică în costum de corrida pentru a se ruga înainte de luptă; transpirînd la subțiori el se roagă ca taurul embiste, adică să atace direct și să urmeze fără șovăire stofa: « O Sîntă Fecioară, de mi-ai putea da un taur care să atace direct; Sîntă Fecioară dă-mi taurul acela; Sîntă Fecioară fă ca să-nțilnesc acest taur la Madrid astăzi într-o zi fără vînt »; și apoi făgăduiește o ofrandă substanțială sau să se ducă în pelerinaj, rugîndu-se să aibă noroc, bolnav de groază și, sperînd ca în după amiaza aceea, taurul dorit să-și facă apariția; cu fața crispată de efortul de a-și păstra aerul de vitejie care-i lipsește, uneori simulînd aproape impecabil seninătatea unui mare matador, toreadorul fricos, printr-un efort uriaș și nefiresc al nervilor, ajunge poate, înăbușîndu-și imaginația, să realizeze un spectacol splendid și strălucitor. Un singur spectacol de felul acesta pe an la Madrid primăvara îi asigură alțiwa contracte cît are nevoie ca să se mențină în circulație; dar în realitate aceste reușite rămîn fără nici o importanță. Dacă ați fost martorul unui asemenea spectacol înseamnă că ați avut noroc; dar se poate întîmpla să vedeți un matador de douăzeci de ori într-un an fără ca să vă mai întîlniți cu un spectacol de aceeași clasă.

Pentru o justă apreciere trebuie să judeci atît din unghiul de vedere al toreadorului cît și din cel al spectatorului. Problema morții este cea care prilejuiește toată confuzia. Cursa de tauri este singura artă în care artistul se află în pericol de moarte și în care frumusețea spectacolului depinde de onoarea luptătorului. În Spania onoarea este foarte reală. Numită *pundonor* înseamnă onoare, probitate, curaj, demnitate și orgoliu, toate într-un singur cuvînt. Orgoliul este caracteristica cea mai puternică a rasei și este o cheștiune de *pundonor* să nu-ți manifesti lașitatea. Din clipa în care dă dovadă de lașitate, limpede și fără nici un echivoc, onoarea l-a

părăsit, și din clipa aceea toreadorul poate să dea spectacole de cinism pur, dozîndu-și efortul, necreîndu-și pericole decît atunci cînd are nevoie materialicește să-și consolideze poziția pentru a obține noi contracte. Nu se vorbește de toreadori buni, ci numai de faptul că se străduiesc cît le stă în putință. Li se iartă o evoluție slabă dacă taurul este prea dificil, spunîndu-se că se află într-una din zilele lor proaste; dar li se cere să facă tot posibilul cu taurul pus la dispoziție. O dată compromiși, însă nimeni nu mai are siguranța că-și vor da toată silința sau măcar vor realiza mai mult decît sarcina strict tehnică de a ucide taurul în chipul cel mai puțin primejdios, mai trist și mai puțin onest de care este în stare. Pierzîndu-și onoarea, continuă să trăiască din contract în contract, disprețuînd publicul în fața căruia luptă, socotind că spectatorii nu au nici un drept să-i hulească și să-i disprețuiască, pe ei care înfruntă moartea pe cînd ceilalți stau confortabil și în siguranță pe locurile lor, și repetîndu-și mereu că sînt oricînd în stare de o faptă măreață numai să vrea și că spectatorii mai pot aștepta pînă ce se vor hotări. Așa se întîmplă ca într-un răstimp de un an să observe că nu mai pot face treabă nici măcar atunci cînd au în față un taur bun și că trebuie să depună un efort imens ca să-l poată domina; anul următor, de regulă, este anul retragerii. Un spaniol trebuie oricum să-și păstreze un dram de onoare și, din ziua în care își pierde încrederea în capacitățile sale, atunci se retrage și-și face o onoare din această hotărîre. Onoarea nu este o fantezie pe care încerc să v-o servesc în maniera scriitorilor care se ocupă de peninsula enunțînd teorii proprii privitoare la popor. Vă jur că este adevărat. Onoarea pentru spaniol, oricît de lipsit de onestitate este, constituie un lucru tot atît de real ca apa, vinul sau untdelemnul de măsline. Există o onoare a hoților de buzunar cum există și onoarea femeilor de stradă. Doar tiparele diferă.

Pentru toreadorii onoarea este tot atît de necesară în cadrul unei corride ca și taurii buni. Există o jumătate de duzină de toreadori, și printre ei cîțiva de mare talent, care nu posedă decît un strict minim. Situația se datorește exploatării timpurii a toreadorului și cinismului consecutiv, sau, uneori, lașității cronice provocate de diverse accidente și pe care trebuie să o deosebească de pierderea temporară a controlului nervos cauzat mai întotdeauna de o lovitură de corn. Astfel puteți asista și la curse proaste, chiar atunci cînd nu sînt realizate de toreadori novici sau insuficient antrenați.

— Și acum ce vă intrigă, doamnă? Ce doriți să vă explic?

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Am observat că atunci cînd unul din cai a fost lovit de taur, a început să curgă din el rumeguș. Cum îți explici aceasta, tinere?

— Doamnă, un veterinar binevoitor a umplut cu rumeguș pîntecele calului în golul creat prin pierderea unor organe.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Mulțumesc, domnule. M-ați făcut să înțeleg totul. Dar desigur nu poți înlocui mereu organele cu rumeguș?

— Doamnă, nu este decît o măsură de moment pe care nimeni n-o găsește pe deplin satisfăcătoare.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Și cu toate acestea o găsesc bine venită, dacă, firește, rumegușul este curat și fin.

— Doamnă, nici nu poate exista altul mai curat și mai fin decît cel folosit pe arena din Madrid.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Sînt fericită să aflu. Spune-mi, cine este domnul acela care fumează trabuc, și ce are în farfurie?

— Doamnă, este Dominguin, marele organizator al curselor de tauri, fost matador și managerul lui Domingo Ortega și consumă creveți.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Să comandăm și noi dacă nu este prea greu, să mîncăm și noi. Are o figură plăcută.

— Da, aveți dreptate, dar să nu-i împrumutați bani. Aici creveții sînt dintre cei mai buni, cu toate că sînt mai mari și li se spune *langustinos*. Chelner, trei porții de *gambas*.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Cum ați spus, domnule?

— *Gambas*.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: În italianește înseamnă altceva, dacă nu mă înșel.

AUTORUL: Există un restaurant italian nu departe de aici dacă vreți să mîncăți.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Îi frecventează și toreadorii?

AUTORUL: Niciodată, doamnă. E plin de politicieni care dintr-o clipire ajung oameni de stat.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Atunci să mîncăm în altă parte. Unde mîncă matadorii?

AUTORUL: Mîncă în pensiuni modeste.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Știți vreuna?

AUTORUL: Da, firește.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Mi-ar place să aflu mai multe.

AUTORUL: Despre pensiunile modeste?

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Nu, domnule, despre toreadorii.

AUTORUL: Doamnă, cei mai mulți dintre ei sînt suferinzi.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Vorbiți-mi de suferințele lor, ca să pot judeca singură. Suferă de gîci?

AUTORUL: Nu, doamnă. Gîciile nu fac decît puține victime printre ei.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Eu am avut și cred că nu mă mai pot molipsi. Ce știu despre celelalte boli ale lor, sînt tot atît de rare și de ciudate ca și costumele pe care le poartă?

AUTORUL: Nu, sînt dintre cele mai comune. O să discutăm mai tîrziu.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Dar spune-mi acum, înainte de plecare, este într-adevăr Maera toreadorul cel mai viteaz pe care l-ai cunoscut?

AUTORUL: Da, doamnă, deoarece dintre toți cei dăruți prin natură cu vitejie el era cel mai inteligent. Este mai ușor să fii prost și viteaz de la natură decît să fii extrem de inteligent și în același timp viteaz în toată accepțiunea cuvîntului. Nimeni nu va nega faptul că Marcial Lalanda a fost viteaz, dar vitejia sa este de căpătai și se datorește inteligenței. Ignacio Sanchez Mejias, căsătorit cu sora lui Joselito și un excelent *banderillero*, dar în rest practicînd un stil greoi, era foarte viteaz, dar se folosea de vitejia sa ca de-un topor. Părea întotdeauna gata să arate cantitatea de pînă pe pe piept sau cum îi erau clădite părțile cele mai intime ale trupului. Nu în aceasta constă valoarea vitejiei în cursa de tauri. Ea trebuie să fie o calitate care să permită toreadorului realizarea tuturor acțiunilor pe care și le-a propus, fără să fie handicapat de conștiința situației. Cu asta nu facei publicul să se plictisească.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Pînă acum nu m-am plictisit niciodată.

AUTORUL: Doamnă, o să vă plictisiți dacă îl veți vedea vreodată pe Sanchez Mejias.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: O să-l pot vedea?

AUTORUL: S-a retras, dar dacă își va irosi averea îl veți vedea luptînd din nou.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Nu prea aveți aerul să vă încînte.

AUTORUL: Îi respect vitejia, priceperea și insolența, dar nu-mi place nici ca matador, nici ca *banderillero* și nici ca om. De aceea nu-i rezerv decît puțin spațiu în cartea aceasta.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Nu este o prejudecată?

AUTORUL: Doamnă, rar ați înțeles un om cu atîtea prejudecăți și care să aibă, după cum pretinde, un suflet mai deschis. Dar aceasta nu este din pricină că o parte a sufletului nostru, cea cu care îmbătrînim, își adună prejudecăți din experiența vieții, în timp ce păstrăm o altă parte, complet deschisă pentru a observa și judeca?

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Domnule, nu știu.

AUTORUL: Doamnă, nici eu, și e foarte posibil ca cele dezbătute să fie niște ineptii.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Iată un cuvînt ciudat pe care nu l-am mai auzit de cînd eram tînră.

AUTORUL: Doamnă, astăzi aplicăm acest termen cînd vrem să descriem lipsa de profunzime într-o conversație abstractă sau tot atît de bine întreaga tendință super-metafizică a unei conversații.

DOAMNA ÎN VÎRSTĂ: Trebuie să învăț să folosesc corect aceste cuvinte.

În românește de EL. SCĂRLĂTESCU

ÎN LOC DE CRONICĂ LITERARĂ

VIRGIL LUDU *

Scriitorii și sportul

În veacul al XVI-lea, de mai multe ori pe săptămînă, în fața echipei sale, a albilor sau partener al lui Henric al II-lea, Ronsard juca « la soule », strămoș al fotbalului. Goethe nu pierdea nici o dimineață fără să alerge, fericit, prin păduri, peste trunchiuri de copaci și ope, iar Tolstoi, destul de în vîrstă, patinează, călărește și învață, la saizeci și șase de ani, bicicleta.

În tinerete, Marcel Pagnol boxează la Marsilia, Tristan Bernard cîștigă pe betonul velodromurilor întîii săi lauri, Giraudoux aleargă ca școlar patru sute de metri în cincizeci de secunde, Camus e portar de fotbal în Alger, iar Hemingway neîntrecut șințas și pescar, vinător de lei în Africa și prieten al toreadorilor.

Sportul înseamnă elan, ritm, poezie, trăire intensă și neprevăzută. Arta scriitorului de asemeni. Sportul transfigurează eroii și legende. Fior și creație. Literatura n-a fost nici ea, nicicînd, altceva.

« Cînd eram mic — povestește scriitorul francez Marcel Berger — citeam din biblioteca tatălui meu Orlando furiosul și Ierusalimul eliberat. Adevărate romane războinice și ... atletice. Cîți campioni, de o parte și de alta. Și ce luptă fantastică între ei. La fiecare pagină vibram, așteptînd cu inima tremurîndă, ca la niște semi-finale olimpice, rezultatul ».

De altfel, întreaga literatură clasică e un lung șir de isprăvi și virtuți sportive. Comentatori: Homer, întîiul cronicar al jocurilor, Pindar olimpianul, Tucidide, Tacit, Xenofon (autor al lui Anabasis, epopee sportivă și-a unui tratat de cîlărie), Platon, Plutarh.

* VIRGIL LUDU, de mai multe ori campion și recordman al Romîniei (1945—1948) la 400 m. și 400 m. garduri. La Academia națională de educație fizică și-a susținut teza de licență cu tema « Sportul în literatură romînă ».

◀ ALBERT CAMUS adolescent, portar în echipa RUA

lată de ce nu le-a fost greu lui Marcel Berger și Emile Moussat să ne dea aceea înedită și valoroasă Anthologie des textes sportifs de l'antiquité (Paris, 1927). Și lui Ernst Curtius, filolog și istoric, să reînvie olimpiadele trecutului cu toată arta și literatura lor.

Nu lipsim nici noi. Sportul la eleni a lui Ștefan Bezdechici stringe laolaltă pitorești și semnificative pasaje despre lumea palestreii, gimnaziilor și a efebilor, de la Homer, Euripide și Aristot la Lucian, Pausanias și Philostratos. Și să nu uităm că Sofocle, Timocreon, Pitagora și Euripide au scris în acele vremi ferice, ei înșiși învingători în întrecerile de atletică, pugilat și poezie.

Pe-atunci, scria Zola, «întreg poporul mergea la exerciții cu dragoste, simpluși pudic, cum Evul mediu mergea la biserică». Climatul și moravurile făcuseră din greci «luptători, și alergători, soldați și zei». «Aș vrea să văd astăzi, exclama Zola, înțelegând aruncatul pe un cîmp imens discul și sulița! Corpul nostru s-a mîlesit, fiindcă am exaltat spiritul. Sîntem bolnavi și neînștiințați de progres. Undeva echilibrul s-a rupt. Să credem și să luptăm pentru «cultura inteligentă și întăritoare a trupului». (Literatura și gimnastica în Mes haines, Paris, 1880).

Aceeași teamă a cerebralizării, a monstrilor cerebrali de mine, o regăsim exagerat și fantasmă în paginile lui Wells și Aldous Huxley. Desigur nu va fi așa. Dar nici bine nu va fi dacă vom avea brute superbe și savanți coșcoviți.

Stadionul nu este numai luptă, mișcare, ci și poezie, poezia elanurilor pure și a sincerelor prietenii.

Acestei poezii, nu a stadionului, a fotbalului, îi dedică o prefață la o bogată și selectată antologie, La gloire du football, Jean Giraudoux.

Mingea, miraj al tuturor timpurilor. Înruite se pare cu balada (bal — ballade), jocurile cu mingea sînt însoțite de cîntece și de dansuri. Antonio Scaino publică în Italia, la 1555, un tratat al jocurilor, iar peste secole savantul englez Alfred Crawley îi consacră un aprofundat studiu The Book of the Ball (1913). Adevărat este, așa cum spune și Pascal, că oamenilor le place să urmărească un iepure sau o mîine.

Atît de mult pasionează mulțimea jocul cu mingea, înclt Blasco Ibañez, care nu vîrșe în viața lui vreo partidă de tenis, va primi 40.000 de franci ca să scrie pentru un ziar sud-american, un reportaj despre finala de la Cannes dintre Suzanne Lenglen și Hellen Wills. Iar Claude Anet va scrie chiar o carte despre viața glorioasă a acestei îneglate Suzanne.

Pe scriitori! Însă nu numai fotbalul îi atrage. Marcel Berger pătrunde intim și emoționant în lumea rugbiștilor (L'histoire de quinze hommes), Jack London descrie ca nimeni altul meciurile de box (L'histoire d'un mexicain), Tristan Bernard rămîne fidel ciclismului (Compagnon du Tour de France).

Olimpiada de la Paris din 1924 stîrnește un interes deosebit și pasiuni estetice pentru atletism. De atunci datează acel 5000 m al lui Dominique Binga și entuziasta L'orgue du stade de André Obey.

Scriitori și pictori, dîndu-și seama de frumusețea și utilitatea mișcării, înființează Plume — Palette Club, un club al celor care nu vor să îmbătrînească și să sufere de lumbago. În pădurea de la St. Cloud ei fac foc și joacă basket. De o parte Prévost, Arnaux, Ferrero, Suarès, Morgan, de alta Bertrand, Goerg, Thieck, Lotron. În curînd vor prinde autobuzul din mers, vor alerga pe nisip cu copiii lor, nu vor mai simți povara stingheritoare a anilor.

Nu lipsesc nici îndrăznele și extravagantele. Julien Luchaise în Aproape de cer (altitudine 3200 m) confruntă idealurile generoase cu prejudecățile citadine. André Obey scrie și realizează chiar pe terenul «Roland Garros» interludiul 800 metri, iar Jean Cocteau, plin de neastîmpăr, semnează un pretext muzical și coreografic Train bleu cu muzica de Darius Milhaud. Un roman al scriitorului finlandez Urho Karkumaki Irij alergătorul va fi ecranizat și interpretat chiar de campioni olimpici.

Desigur, un îndemna pentru a scrie literatură sportivă, au fost și întrecerile olimpice de artă care au însoțit, începînd cu Olimpiada din 1924, jocurile sportive. Au cucerit medalii olimpice pentru literatură polonezul Wierzinski, italianul Bruno Fattori, germanul Paul Bauer și încă mulți alții. În multe țări se organizează concursuri pentru cea mai bună carte de literatură sportivă și aceasta apare de obicei într-un mare tiraj și e tradusă în mai multe limbi. Așa a fost de pildă cu cartea lui Franco Ciampitti, Novantissimo minuto.

Porțîn literaturii sportive și cărțile munților, mării, cerului. Firește nu toate, dar cele mai multe. Alain Gerbault care străbate singur Atlanticul pe vremea cînd aceasta însemna un mare act de curaj, Antoine de St. Exupéry care povestește în nenumărate cărți întâmplări aviatice, sau Roger Frison-Roche, cucerător alpinist și talentat scriitor, toți aceștia sînt deopotrivă nume consacrate ale fetei sportive și ale scrisului.

De altfel se pare că adevărata literatură sportivă, cum recusea chiar scriitorii, nu va fi scrisă de ei, ci de sportivii cu talent lo scris, a răcoroasă experiență de viață este unică și inimitabilă. Gîndiți-vă numai la Nansen, Peary, Lindbergh, Hillary.

Nu putem în final să nu amintim și încercările românești de literatură sportivă. Cîndva, Ion Teodorescu, Victor Ion Popa, Mihail Sebastian, Camil Petrescu. Astăzi, Demostene Botez, Eugen Barbu, Dan Deșliu.

De la poezie și reportaj, am ajuns astăzi la eseu și roman. În cele trei volume românești de antologie sportivă apărute în ultimii ani sînt prezenți și mulți scriitori români. Sportul este astăzi un recunoscut fenomen social, un drept al multor, un mijloc de cunoaștere și înțelegere internațională. Dar cel mai mult, el este un mijloc de autocunoaștere. Nimeni n-a spus mai bine ca Hemingway acest lucru: «Sportul te învață să cîștigi cîștig. Sportul te învață să pierzi în mod demn. Prin urmare sportul te învață de toate — te învață ce este viața».

Temele clasice ale literaturii au fost pînă acum natura, dragostea, munca, moartea. Secolul nostru îi mai adaugă una, tinără, dinamică, generoasă — sportul. Și nu se poate ca scriitorii să nu pășească spre ea cu încredere, elan și reușită.

Viteza este singurul păcat nou, păcatul secolului XX. Dar viteza procură singura plăcere autentic modernă.

ALDOUS HUXLEY

Printre cei 15 jucători, o echipă de rugbi trebuie să aibă: opt jucători puternici și activi;
doi ușori și vicleni;
patru solizi și rapizi;
și unul, la urmă, model de nepăsare și sînge rece. Această e proporția ideală.

Tenisul este un dans trist în așteptarea ceaiului.

JEAN GIRAUDOUX

ROBERT DELAUNAY

Echipa din Cardiff ▲

Alergătorii ►

... « Devansînd pe futuriştii italieni, Robert şi Sonia Delaunay, exaltă dinamismul vieţii moderne în tablouri de mari proporţii, unde inventează noi expresii pentru a reprezenta mişcarea ».

BERNARD DORIVAL

«Acest straniu secol al sportului»

François Mauriac numește secolul XX: «acest straniu secol al sportului». Venerabilul scriitor francez depășește limitele ironiei, renunță la sarcasmul său obișnuit, pentru a constata și a consacra o realitate pregnantă a epocii noastre. Mauriac confirmă, pe alt plan, ceea ce limbajul sec, dar fascinant al statisticilor, stabilește negru pe alb: 400 de milioane de oameni au urmărit pe ecranele megafone drama lui Pelé, noul Waterloo francez, victoria echipei engleze pe Wembley. Oricât dispreț am avea pentru ceea ce nu intră în sfera spiritualului, trebuie să recunoaștem că asaltul terenurilor sportive este un fapt, că «mirajul stadioanelor» a depășit studiul unei expresii gratuite sau extravagante. Sportul a devenit ceea ce un ziarist numea «flecacul cel mai important al lumii», un fenomen social incontestabil, cu tot cortegiul lui de veleități, pasiuni, reușite și înfringeri. Sociologii sînt unanimi în a consemna că nici o cucerire a secolului, în viața domestică — nici frigiderul, nici automobilul, nici televizorul — nu conferă omului atâtea plăceri și atâtea motive de poșnic echilibru, cîte îi oferă sportul. Amendamentul este aci necesar pentru a preciza că în crearea «psihologiei sportive», proporția de merit este greu de definit: cît se cuvine diseminării educației fizice și cît efectelor spectaculare ale competițiilor. Ceea ce se poate spune însă cu siguranță este că «mișcarea sportivă» a dat «valoare de circulație» culturii fizice.

Lupta pentru generații sănătoase și-a lăsat cu toată greutatea amprenta pe secolul în curs. Înflorirea culturii și prosperitatea civilizației nu pot fi obținute doar cu generozitate și inventivitate, ele nu pot fi concepute în afară unei societăți umane viguroase.

Perfecțiunea fizică și spirituală — vis de veacuri al omenirii — și-a găsit propovăduitorii și expresia în pramyanaya hindusă, în kalokagathia greacă, în umanismul Renașterii. Montaigne preciza: «Ce n'est pas une âme, ce n'est pas un corps qu'on dresse, c'est un homme» sau cu alte cuvinte: să creștem un om întreg, nu un trunchi neînsuflit, nici un suflet trunchiat! Robespierre cerea, la rîndul său: «le perfectionnement de l'être physique».

Este locul să amintim aci interacțiunea, transferul de influențe pozitive, în dublu sens, dintre educația fizică și cea intelectuală. În contextul dat, nu mai surprinde pe nimeni afirmația lui Albert Camus: «tot ceea ce știu despre morală și despre îndatoririle omului, datoresc fotbalului». Se simte, firește, filiația din Henry de Montherlant, un apologet al eticii sportive (vezi cartea Les Olympiques, după a cărei apariție un critic a scris: «acum s-au deschis larg ferestrele camerelor în care a murit Proust»). Ceva mai ciudat apare mărturisirea unei persoane, oricum mai frivole, actrița Marilyn Monroe, care declara că de la primul ei soț — celebrul jucător american de baseball: Joe di Maggio — a învățat loialitatea. Dacă nu cumva o fost vorba, în cazul acesta, de o ieșire oarecum vindicativă față de dramaturgul Arthur Miller, al doilea soț al ei...

Dezvoltarea fizică și cea spirituală, nu în bună vecinătate ci în același corp, nu paralelă ci intrinsecă — iată baza utilă progresului general. Deși conceptul acesta apare clar, apele au fost o bună bucată de vreme tulburate. S-a iscat dilema (falsă, de altfel): minte sau mușchi? Detractorii sportului, adesea majoritari în raport cu simpatizanții, au condamnat «cultul corpului» în numele bunurilor spirituale. Între cele două războaie au fost și în România oameni de cultură care puneau semnul egalității între sport și

ceea ce se numea, pe atunci, «cultul barbariei». Rari au fost cei care — asemenea lui Camil Petrescu — au luptat de cealaltă parte a baricadei. În Declinul accidentului filosoful german Oswald Spengler — cu tot respectul pentru agonistica elină — nu se sfa să compare sportul modern cu ciroul roman, socotindu-l o excreșcență a civilizației. Asemenea reproșuri, îndoile și verdicte, pronunțate de scepticismul burghez, se mai aud și astăzi în Occident. Dar nu fără replică.

O pleiadă de scriitori de valoare al lumii a onorat, cu lucrări dintre cele mai interesante, capacitatea fizică intrinsecă în sportiv, mai ales atunci cînd erau dublate de valențe spirituale. Probabil că tocmai atracția acestei simbolice normale a adus pe scriitori și sportivi pe un tîrm comun. Citez într-o ordine de loc artoada, folosindu-mă de memorie: Tristan Bernard, Hasek, Jack London, Egon Erwin Kisch, Paul Vaillant-Couturier, Hemingway, Mark Twain, Roger Vailland, Frank Hardy, Shaw, Capek, Ilf și Petrov, Stanislaw Lem, Saroyan și așa mai departe. Fiecare schiță, fiecare năvălă, fiecare roman cu subiect sportiv, aparținînd acestor autori, fiecare poem «scrijelat» sau pana în nisipul fierbinte al arenei («Montherlant», reprezintă un omagiu adus fenomenului social care marchează acest «straniu secol» al lui François Mauriac.

Fără îndoială, este operă sterilă încercarea de a persista asupra vechii și stupidei opoziții între intelectual și corporal. Unitatea indisolubilă între corp și spirit ne dă nu numai dreptul, ci și datoria de a acorda aceeași valoare culturii fizice ca și culturii intelectuale și de a vedea în ele elemente organice ale culturii în general.

Secolul acesta al sportului poate fi încă-adevăr «straniu», dacă îl raportăm la unele malformații. Generația noastră, care a înălțat două jumătăți de secol, are avantajul de a putea judeca fenomenul sportiv în evoluție. Am pornit, naivi, de la credința senină că mișcarea este locomotorul vitalității noastre, că exercițiul fizic aduce sănătate și goneste boala. Am început prin a face gimnastică după «Sistemul meu» al danezului J. P. Müller. Am cules din diverse discipline sportive cîte puțin, pentru plăcerea proprie a destindării, a jocului și adesea întrecerii. Iar acum, de la credința primitivă, iată-ne alungați la idolatrie. Nu mai vorbim despre sport, ci despre măria-sa recordul; nu mai vorbim despre pregătire fizică, ci despre măria-sa performanța!

Nu-i vorba, și condițiile s-au mai schimbat. Cînd au luat verbul latinesc disportare (a se distra, a se destinde), și i-au cîntuit, transformîndu-l în substantivul sport, englezii nu bănuiau cu ve urma. La începutul secolului trecut, ei încă jucau cricket pîrînd cîlîndu. Astăzi, un meci oarecare, cu miză, nu va putea fi cîștigat, în înfocarea confruntării, de echipa care ar purta cîlîndu...

Din păcate, prea repede și prea brutal, rezultatul, victoria, medalia au adumbrît zălul primar, dar atît de nobil al sportului. Vest-germului Guido von Mengden se plînge că «într-o lume și așa plină de fantome care ne bîntuie visele, omeneria a mai creat, cu mina ei, o fantomă care circula și la lumina zilei și pe care a instalat-o în sport sub numele de record».

Pe arena sportivă și-a făcut deci apariția, în afară de concurenți, un adversar mult mai periculos, pentru că invizibil, un adevărat dușman: recordul. Dar degeaba îl hulim, pentru că a pîrînsu atît de adînc în viața de toate zilele, încît cu greu îl putem dezădăci. Mîncăm în timp record, batem recorduri la lucrările de birou, înregistrăm recorduri în vindicarea bolilor. Dicționarele l-au prefăcut în substantiv neutru comun, fără legătură expresă cu sportul, în așa măsură încît Dicționarul limbii române literare contemporane (vol. III, pag. 702) îl exemplifică printr-un citat din... Caragiale: «Nu ținem recordul gazetelor bine informat»!

Firește, condițiile s-au schimbat. Sportivul nu mai este reprezentantul unui efort solitar și generos, favorizat de anumite posibilități sau calități date; el este astăzi produsul

unei ambianțe, al unei mentalități « sportive », al psihozei care generează și aplaudă recordurile. Important mi se pare un singur lucru în acest domeniu: ca recordul să ocupe locul ce i se cuvine pe scară valorilor. Dacă recordul tinde să înlocuiască ființa vie, omul, atunci nu mai poate fi vorba despre sport. Recordul este un simbol de progres, un promotor, un fel frumos, dar utop.

Și mai este ceva, dacă îmi permiteți: o tragi-comică tentație. Tragi-comică pentru că atât cei ce vor să păstreze cu dinții un record, își dau repede seama că nu există pe lume proprietate mai disputată și mai instabilă. . .

Goana după performanțe nec pluribus impar este consemnată în protocoalele sportive. Cascada recordurilor obligă pe statisticieni să transforme fiarele tabele de altădată în tomuri cu palmaresuri și elimină cuvântul absolut din terminologia atletică. Recordurile își schimbă datele și titlurile într-un perpetuum mobile impresionant, nu fără a stîrni o legitimă întrebare: pînă unde?

Cînd a acceptat deviza « citius-altius-fortius » (mai repede, mai sus, mai puternic) pentru Jocurile Olimpice moderne, pe care le-a inițiat, Pierre de Coubertin era animat de nobila ispită a perfecțiunii. Astăzi, el este servit. Cronometrele și ruletele gradate nu fac altceva decît să măsoare și să confirme recorduri. Ceea ce l-a determinat pe ziaristul francez Jean Dauven să adauge clasei devize olimpice, tot pe latinește, pânditorul oarecum ironic « quousque tandem? », adică: pînă cînd, pînă unde?

Curiozitatea omenescă e nelimitată, ca și seria recordurilor. Va fugi cineva, într-o zi, suta de metri în nouă secunde? Va arunca cineva, vreedată, discul la 80 de metri? Nu știm, firește. Dar porcă tare am vrea să știm. Gustul imposibilului e o tentație prea mare.

Celebrul atlet francez Michel Jazy spunea recent: « Sînt oameni care coboară o sută de metri sub pămînt, ca să studieze capacitatea de rezistență în acele condiții. Eu aș fi fericit dacă aș afla care sînt limitele posibilităților omenști pe pista de zgură ». În aceste împrejurări, ne e teamă că Jazy nu va fi fericit niciodată. . .

Predecesorii de-al lui Jazy, atleți vestiți ai lumii, s-au hazardat în pronosticuri. Dar timpul a dezmințit adesea pe profeți. În 1937, Nürmi declară că 8 minute în proba de 3000 m, 14 minute în cea de 5000 m, și 29 minute în cea de 10.000 m reprezintă performanțele maxime ce se pot obține. Acum 30 de ani, asemenea prognoze puteau fi fascinante și nimeni nu-l va blama pe Nürmi pentru eroare. În martie anul trecut, Zatopek își spunea: « Cred că 10 ani de acum înainte recordul pe 10.000 de metri nu va coborî sub 28 de minute ». Patru luni mai tîrziu, « pîlăful » acesta a fost depășit. Ar fi interesant poate să adăugăm că, în cursa-record pe 5000 m., australianul Ron Clarke i-ar fi lăsat în urmă pe Zatopek cu 195 m, și pe Nürmi cu aproape un tur de pistă.

Neverosimile recorduri de azi, care mine vor fi doborîți și trimise în istorie, lasă totuși loc, dincolo de candidații profeției, pasionantei probleme a limitelor performanțelor atletice.

Natura a fost, fără îndoială, mai zgîrcită cu omul în privința darurilor fizice, decît a celor spirituale. Dar examinarea progresiei recordurilor sportive ne îngăduie să constatăm corectivele aduse acestei inegalități.

Desiminarea culturii fizice în lume este o explicație fundamentală, față de care năzuința spre recorduri devine o rezultantă. Printre componentele hotărîtoare, se cade a aminti: perfecționarea calitativă și tehnică a mijloacelor materiale (terenuri, echipamente, ustensile), înnoirea metodelor de pregătire (antrenamente planificate, dirijate, stăruitoare), progresul cercetărilor științifice. Astăzi, performanțele majore nici nu pot fi concepute fără conlucrarea sportivului cu antrenorul, cu medicul, cu omul de știință.

Despre fiecare record se va spune într-o zi « a fost odată . . . » Dar care sînt totuși hotarele facultăților noastre fizice pe curba realizărilor atletice? N-aș vrea să fiu eu însumi profet mincinos. . .

Hemingway nu trebuie firește luat prea în serios cînd spune că « cine nu vede măcar un meci de box bun pe an, acela degeaba trăiește ». Îl știm pasionat de infrumări brutale, decisive. Dar în exagerarea lui se străvede o oarecare tendință a omului modern de a substitui factorului educativ — spectacolul.

Sociologul austriac Manfred Meyer socotește că de vină este mediul, societatea, care impune transformarea sportului de performanță — rezultantă de altfel naturală a culturii fizice — într-un show. El deplînge pe atletul supus ascezei, rigurilor antrenamentului sever, pentru un fel care nu mai este al lui personal, care ajunge marfă profitabilă (și deci negociabilă). Sportul devine astfel utilitar, în sensul negativ al cuvîntului. El împrumută metode și condiții de viață din lumea spectacolului.

Mulți sociologi burghezi fac cor — adesea fără legitimare — în această privință. În observațiile lor se străvede nostalgia după anumite fațete patriarhale ale sportului pentru gentlemeni, în vădită contradicție cu progresele omnirii, sociale, tehnice, culturale. L. Mumford (The Culture of Cities, New York) se plînge că « nu mai există terenuri de joc, nu mai există decît stadioane ». Pentru el, apariția betonului, a materialelor plastice, a reflectoarelor, reprezintă « exgonirea din rai », exilarea sportului din natură spre clauzura peretilor opaci. Nu mai există cluburi (în accepția aristocratică), nu mai există decît birouri. Nu mai există cumuși simbolice pentru învingători, nu mai există decît performanța de dragul succesului. Sportul nu mai este un joc de societate, nici o distracție, ci o activitate. . .

Întrepru seria reproșurilor culese din diverse surse, pentru a mă apoi asupra unui punct de vedere interesant. Intervenția tehnicii materiale în sport poate fi considerată un progres, precum poate fi socotită o intruziune străină de spiritul sportului. Cu decenii în urmă, săritorii foloseau prăjini din bambus, apoi au apărut cele din tuburi de aluminiu, pentru ca astăzi să-i vedem obținind rezultate uimitoare cu prăjini din fibre de sticlă, care pur și simplu îi cataputează deasupra stachetelor. În prezența acestor noi ustensile, perfecționate, se pune întrebarea dacă performanțele stabilite sînt, comparativ, cu adevărat mai bune decît cele din trecut. Pentru că, orice s-ar spune, în acest caz, invențiunea omenescă a vizat mai curînd prăjina (sau spectacolul I) decît atletul.

Indiscutabil, sîntem nevoiți să consemnăm o accentuată transferare a centrului de greutate în viața sportivă modernă: de la exercițiul fizic tonic, iniviorător, la participarea plăcidă sau pasionată, cu certe satisfacții estetice. Curios este momentul cînd se petrece acest transfer. În epoca vitezelor, în epoca halucinantelor cuceriri cosmice — pentru a căror înțelegere trebuie să fim astronomi sau poet — tocmai în această epocă, noi ne așezăm trei ore pe băncile tribunei și ne închipuim că facem sport. Mauriac a avut totuși dreptate. Secolul XX, acest straniu secol al sportului. . .

Campionul în literatura americană

Nu vreau să pun la îndoială convingerile înțelepților și mai ales pe acelea ale lui Henry David Thoreau, care a fost într-adevăr un înțelept. Dar când unele convingeri sublimine se bazează pe informații greșite, eronate, se poate întâmpla foarte ușor ca și un înțelept ca Henry David Thoreau, care acum o sută douăzeci de ani s-a retras în codrii din Noua Anglie încercând să reconstituie «viața simplă», să încredințeze jurnalului său păreri de felul acesta: *Sportul popoarelor civilizate porcede de la sălbăticii care își apără și își conservau viața prin vânătoare și pescuit, prin vizit și înot, prin fugă și salturi; toate acestea sînt folosite azi numai ca mijloc de destindere. Tonul firesc, rezolut, al ipotezei lui Thoreau ascunde în realitate doar o carență de informație. S-ar putea ca afirmațiile filozofului american să fie plauzibile dacă ne referim la preistoria omenirii, dar sălbăticii la care se referă Henry David Thoreau nu sînt alții decît indienii Americii de Nord și Centrale și aceștia ar putea să-l acuze de inexactități. Deoarece fiecare trib în parte era deținător unei culturi cu mult superioare culturii cuceritorilor cu piele albă și apoi a celor cu piele neagră. Chiar triburile care au rămas la stadiul unor popoare de vînători și păstori au demonstrat conchistadorilor ceea ce probabil aceștia cunoșteau doar din scrierile antiorilor greci și anume, că activitatea spirituală și jocul, conștiința, religia și întrecerile sportive constituie o unitate indestruibilă.*

Henry David Thoreau nu avea de unde să cunoască asemenea lucruri. Pentru indologul de azi, «indianistica» de ieri nu reprezintă decît o slabă sursă de informare. În acest domeniu însă, nu numai Thoreau (1817-1862) și-a permis să emită ipoteze fantaziste. Abia în veacul nostru, după ce a fost studiată semnificația ritualurilor indienilor nord-americani, s-a renunțat — deși destul de greu — la asemenea ipoteze. După cite știu, omenirea se afla încețată în cel de al doilea război mondial, cînd moșneagul Hăchaka Sapa, căpetenia ogalaților — un trib frunțos de titonuan-sioux — i-a dezvăluit etnograful american Joseph Epes Brown tîlcul ritualului secret «Tapa wankan ieyepi» adică «aruncarea în sus a mingii».

Începutul povestirii lui Hăchaka Sapa («Cerbul negru») relatează următoarele: *Pînd nu demult, exista la poporul nostru un joc practicat cu mingea, la care participau patru echipe în foto a patru părți opuse în patru direcții opuse. Puțini sînt aceia însă care mai cunosc azi semnificația acestui joc sfînt, sau ceea ce semnifică el la începuturi, pentru noi. Nu era un simplu joc, ci un ritual extrem de important pentru noi. . . . Este ultimul ritual sfînt care ne-a fost transmis din vremurile străvechi de către chipul Marei Spirit. Tapa wankan ieyepi — «aruncarea în sus a mingii» — simbolizează scurgerea vieții omului, felul cum ar trebui folosită viața pentru a obține mingea, fiindcă mingea înseamnă «Ukan-Tanka», cosmosul. . . . Așa cum se practică astăzi jocul, este foarte greu să ajungi în stăpînirea mingii, fiindcă puterea jucătorilor este redusă — semn al*

HELMUT M. BRAEM (născut în 1922) este astăzi — după o tineretă în care a încercat diferite meserii — unul dintre angliștii de seamă din R.F.G. și un fervent critic preocupat de fenomenul literar anglo-saxon și american. Ca exeget a popoarei mai îndelung în proxima operă lui O'Neill și a teatrului american din secolul 19, Faulkner, Hemingway, E.E. Cummings, H. James și alții au găsit în Braem un bun traducător al operei lor în limba germană.

În colaborare, a întocmit o istorie a literaturii germane din secolul XX, o monografie asupra lui Dylan Thomas etc.

neștiinței — și fiindcă nu există decît una sau două echipe care vor să pună stăpînire asupra mingii, s-o cucerescă pentru ei. În ritualul originar însă, oricine putea obține mingea; dacă vîdîndu-i la semnificația simbolică a mingii, vîd puteți da seama cît adevăr există în acest ritual.

Căpetenia sioux povestește apoi în amănunt despre mingea din păr de bizon, învelită în piele de bizon, colorată în roșu și albastru, simboluri ale culorilor pămîntului și cerului, despre liniile care o străbat creînd o legătură între cer și pămînt. Mingea reprezintă regatul Marei Spirit. De aceea, povestea mai departe Hăchaka Sapa, «*fiicăruia care prinde mingea îi sînt hărăzite mari bucurii*».

O fată tînră — simbolul purității și tinereții vesnice a Marei Spirit — era aceea care arunca în sus mingea, succesiv în toate direcțiile, fiindcă Marele Spirit se află pretutindeni și oferă fiicăruia posibilitatea să pună stăpînire pe mingea, să descopere calea de ieșire din întunericul neștiinței și să pătrundă în lumea de lumină a spiritului.

În istoria Americii nu există un alt sport care să se fi bucurat de atîta considerație ca jocul cu mingea al indienilor. Cînd cu ajutorul armelor de foc și al bășturilor, al opreliștilor și al legilor, coloniștii veniți din Europa au izbit să distrugă cultura indienilor, băștinășii rămăseseră totuși superioari: știau să prelungească timpul liber, fiindcă timpul liber se asociază cu întrecerile libere prietenești, cu satisfacția de a-și măsura forțele în exerciții de înot, tragere cu arcul, lupte libere, curse de cai. Colonizatorii albi îi ocărau (învidioși poate, fără să-și dea seama): *lo, priviți-ți pe acești indieni puturoși!* Nici măcar copiii lor nu le permiteau să imite jocurile sălbaticilor. Prin 1679, consiliul orașenesc din New-Orange decretă: «Copiii care vor fi prinși jucîndu-se, alergînd sau făcînd zgomot pe stradă în zilele de duminică li se va confisca de către paznicii ordinei șapca sau haina, pînă ce părinții vor achita amenda de doi guldeni».

Pretutindeni în America unde se extinsese puritanismul adus nu numai din Anglia, ci și din Germania și Elveția, despre oamenii leneși sau cei care participau la sporturi și jocuri, se spunea că sînt stăpîniți de diavol. Pentru puritani, o asemenea noțiune avea un sens foarte strict, nicidecum simbolic.

Cînd pilotul decolează intră în contact cu apa, cu aerul. Cînd motoarele se dezlănțuie, cînd avionul brăzdează marea, cu un clipec puternic, carcasa lui răsună ca un gong și omul poate să-l stăpînească zdruncinîndu-și răncrunchii. Simte hidroavionul, secundă cu secundă, și pe măsură ce cîștigă în viteză, se încarcă de forță. Simte pregătindu-se în cele cincisprezece tone de materie, maturitatea care permite zborul.

Pilotul încheie minile pe manetele de comandă și — puțin cîte puțin — în pumnii strînși primește această putere ca un dar. Organele de metal ale comenzilor, pe măsură ce acest dar îi este acordat, devin solii forței sale. Iar cînd acesta s-a cîștigat, cu o mișcare mai mălăioasă decît la cules, pilotul separă avionul de ape și plutește în văzduh.

ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY

Felul de viață al francezilor care au colonizat Canada de azi și, împreună cu spaniolii, au întemeiat coloniile din Sud, nu a fost o piedică în acțiunea de deposedere a indienilor, de terenurile de viață a acestora, și de preluare după încheierea unor tranzacții brutale, a jocurilor practice de cei izoniți, ca bunăoară bogatowguul indian, un amestec de hochei și tenis, care se juca cu o biță îndoită la un capăt, ca o dirje episcopală, numită « Lacrosse ». Jocul se încetățen într-afia, încit în scurtă vreme deveni sport național canadian și cel mai îndrăgit joc al studenților americani.

Un joc indian, « Lacrosse », în nord, un joc indian « maratonul », în sud deci, la care, după spusele lui William Faulkner, participau inițial și albi. În sud însă, predomină mai mult legenda, în dauna documentului. Cind primii coloniști albi din sud renunțară la depodări trecind la tranzacții consfințite printr-o stringere de mână, unii albi se împrietiniră chiar cu pieile roșii, ca cel David Hogganbeck din povestirea lui Faulkner *A Courtship* (« Un pețit »).

În această povestire, una din capodoperele laureatului Nobel, doi tineri își măsoară forțele pentru a intra în grațiile unei fete pline de viață, dar nehotărâtă. Competiția are loc în provincia cu nume atât de poetic și plină de mituri, Yoknapatawpha. După ce indianul Ikemotubbe și albul David Hogganbeck încearcă zadarnic să se elimine reciproc din competiție, după ce au participat la un concurs de dansuri și unul de . . . mîncare, ambii se decid să participe la o cursă de alergare pînă la o pesteră situată la o sută treizeci de mile distanță. Aleargă trei zile, aleargă trei nopți, sprijindu-se reciproc, ca doi prieteni adevărați. Omul cu pieile roșie ajunge primul la tîntă, dar în clipa aceea grota se prăbușește, iar albul îl salvează pe Ikemotubbe de la pesteră. Fiecare în felul său a realizat o victorie: primul o victorie fizică, celălalt una sufletească. Cînd în cele din urmă revin la locul de unde și-au luat startul, află că în timp ce ei alergau, străbătînd înținsurile, frumoasa lor adorată s-a căsătorit cu un terchea-berchea. La care, indianul Ikemotubbe remarcă: « Am avut o dată printre noi un alb care spunea că toațele unei femei sînt ca un fluture care zboară din floare în floare, dar nu se lasă jos decît pe locul unde mai înainte a stat un cal ».

William Faulkner, care a scris și un fel de studiu de patologie sexuală *Pylon* (Pilonul), care totodată este și un roman sportiv despre zborul acrobatic, pune la baza povestirii *A Courtship* două virtuți: anglo-saxonele comportamentului unui gentleman și loialitatea unui sportiv. Ambele virtuți sînt încorporate atît în persana indianului Ikemotubbe cît și în aceea a prietenului său alb. Chiar dacă la capitulul cursei lor, cei doi concurenți nu cîștigă nimic, ba sînt înșelați de capriciile unei femei și de un om lipsit de scrupule, amîndurora le surde o victorie — victoria asupra lor înșiși.

În istoria culturală a Statelor Unite ale Americii, statele sudice, cu formele lor de viață feudală, sînt acelea care nu au văzut o operă a diavolului în modul plăcut de a petrece timpul liber și nu au ridicat vreo obiecție împotriva disciplinelor sportive, importate de la aristocrația britanică. Chiar azi încă, unii bătrîni instalați în foto-liile-leagăn pe terasele locuințelor lor din Maryland sau Carolina se entuziasmează povestind înțîmplări de pe vremea bunicilor, povestiri plasate prin 1851, cu prilejul *tournois*-urilor cu cavaleri și heralzi, cu baluri și banchete festive.

Nu puțini erau acei proprietari de plantații care dispuneau de hipodromuri ale căror piste treceau în imediata apropiere a intrării principale a vilei rezidențiale, de unde, plantatorul, așezat în fotoliu, dădea indicații jocheilor. Unii dintre acești magnaiți agrari, dotați cu talent literar, ca William Craft și William Elliot au relatat în povestiri pline de haz emoțiile care puneau stăpînire pe întreaga regiune cu prilejul săptămîinii dedicate curselor de cai sau cu prilejul evocării aventurilor cinegetice, în căutarea pisicilor sălbatice din pădurile din Carolina, la pescuitul de pești-fierăstrău în Port-Royal-Sound și a căror capturare cu harponul pare să fi fost, în comparație

BEN SHAN « Pelotă-baschet »

cu pescuitul de păstrăvi sau vinătoarea de becațe, tot atât de pasionantă ca vinătoarea de tigri bengalezi.

Dar «sărmanul alb», pionierul și grănicerul Sudului și al Vestului, nu cunoștea decât din auzite asemenea îndelungiri. Și măcar de-ar fi fost numai atât; mai trebuia să și asculte, în propria-i locuință, cele mai înfricoșătoare întâmplări care puteau cădea și asupra lui. Căruia însă se născuă și glumele la adresa münchhausenidelor americane, iar în 1831 se pare că ele luseră un avânt atât de mare, încât William T. Porter se încumetă să pună bazele unei reviste *Spirit of West*, destinată special celorlători unor asemenea glume. Timp de un sfert de veac, această publicație care purta și titlul de revistă a vinătorilor și sportivilor, a publicat cele mai extravagante năzdrăvăni, lată și o mostră.

În povestirea *A Bear Hunt in the Diggings* (O vinătoare de urși pe terenurile aurifere) un predicator presbiterian, originar din pășura săracă a albilor din Sud, se întindește pe neașteptate cu un urs. Pericolul era mare; doar o rugăciune adresată cerului îl mai putea salva pe predicator. Și acesta începe să se roage: «O, doamne, tu știi că eu te pun pe plătisesc cu rugămintele ca acei blestemați de metodști, care todeauna au cîte ceva de cerut. Te rog, însă, de astă dată să mă asculți! Ursul din fața mea este pus pe omor și eu nici măcar cutițul nu l-am luat cu mine. Ajută-mă, dacă poți, iar dacă nu ești în stare să mă ajute pe mine, nu-l ajuta nici pe urs. Rămii liniștiți de-o parte și ai să asisti la una din cele mai îndrăcite lupte cu un urs, din cîte ț-a fost dat să vezi.»

În vreme ce Sudul se amuza și proprietarii plantațiilor organizau vinători și curse de cai, în timp ce micul proprietar, arendaș sau grănicer practica, fără să vrea, sportul, fie apărându-se împotriva unui leu al peșterilor, fie alergând pe jos sau călare pe urmele unui bizon amenințat de urși — locuitorii din Nord nu cunoșteau decât o singură satisfacție: propria lor activitate. Construiau căi ferate, se ngrijorau de creșterea salariilor, participau la dezvoltarea industrială, fără să acorde, în rivala lor de albine, nici măcar o oră sportului. Abia după ce succesele economice au fost temeinic consolidate, s-a produs și acolo o schimbare ca aceea de la Cooperstown, bunăoară. Era în anul 1839 cînd pe domeniile unui vestit fermier, pe nume Cooper-ciorap-de-piele, au fost stabilite regulile jocului de baschet, sportul național de azi al americanilor. Căruia acest joc național deveni atât de popular, încît însă adevărate crize de isterie, așa cum de altfel se pot înregistra și azi. Nu de mult, o partidă din California a degenerat într-atît încît carul alegoric al echipei victoriei a fost literalmente făcut una cu pămîntul chiar de către suporterii echipei. Bineînțeles, dintr-o surdă și oarbă pornire de entuziasm!

Prin 1811, pe vremea cînd baschetul abia se nașteva, veni vestea că un anume Friedrich Ludwig Jahn a inaugurat la Hasenheide în Germania primul teren de sport. Ideea aceasta îi cuceri într-atîta pe unii pedagogi de dincolo de ocean, încît la numai un deceniu, trei universități americane își amenajară, cu concursul unor pedagogi germani, săli de gimnastică, pe care însă studenții nu le-au frecventat decât arareori.

După cîteva decenii, cînd Walt Whitman era divinizat, iar Melville intrase într-un cîrc de penumbra, eluda universitățile de la Harvard și Yale se entuziasmă de obiceiul britanic al studenților să vîslească și astfel regatele își făcură loc în sinul Almei-Mater.

Dar America, acest copil întîrziat al vestului european, era foarte înversunată împotriva preocupărilor sportive, chiar după războiul de secesiune (1861—1865), și chiar după ce revoluția industrială izbutise definitiv. Știrile sosite din Anglia, țara de bastină a noțiunii de sport, unde încă de pe la 1800 existau campionate de box, cros, călărie și unde chiar elevii și studenții practica, în cadrul școlii sau al colegiilor, atletismul, canotajul, înolțul și diferite jocuri cu mingea, asemenea știri, zic, erau acceptate numai din respect față de țara de bastină a coloniștilor.

Și totuși, America nu și-ar fi meritat numele de țară a traiului în viteză și a entuziasmului față de orice improvizatie, dacă nu ar fi izbutit ca în mai puțin de două decenii să ajungă din urmă tot ceea ce Anglia realizase timp de un veac, ba chiar s-o și întrecă. O dată cu uriașă creștere a nivelului de trai între 1880 și 1900 dorința de destindere a început să crească tot mai mult în America. Dintr-o dată începură să fie construite terenuri de sport și stadioane, exact cu același zel și entuziasm cu care o jumătate de veac mai înainte fuseseră construite rețelele de cale ferată. Pareă că fiecare cetățean în parte vrea să facă sport! Nimic cum începea mai fascinant în ochii americanilor decât competițiile străinilor. Dar de ce începea să se scrie istoria sportului în America, eroii stadioanelor deveniră niște semeezi. Spre deosebire de trecut, dimineața la micul dejun, dupăsrind ziarul, burghezul nu mai corda întâietate stărilor despre cursul acțiunilor și întîmplărilor politice, ci celor despre clameasmentul în campionatul de baschet și fotbal. Eroii manifestație sportivă deveni un *big show*, o gigantică întreprindere de spectacol; polițienii începură să atragă voturile alegătorilor lor, făcînd apel la semezi arenei. Adevorsii, agenții electorali nici nu cunoșteau prea bine numele candidatului pentru care lucrau, în schimb nu uitau să includă în rugăciunile lor de seară pe un idol al baseballului, un Babe Ruth sau Joe di Maggio. Un nou personaj și o nouă temă își făcură intrarea și în literatura americană.

Pe vremea cînd primul război mondial pustia lumea veche, un gazetar sportiv, Ring Lardner se impuse ca o senzație literară alături de altele senzații ale atletismului. Lardner, născut la 1885 în statul Michigan și mort în 1933, desenh în 1916 portretul unui jucător de baschet și scrisse sub formă epistolară o povestire intitulată «*You know me, Al*» care trezi hohote de ris în toată America, hohote care încearau să acopere senzația de oroare. Fiindcă atât stilul cît și ortografia eroului scoțeau la iveală nu un om, ci un conglomerat de carne și mușchi, fără creier, al cărui nivel cultural era departe pînă și de acela al unui elev de școală primară. Astfel bunăoară cînd acest personaj ajunge împreună cu echipa sa în California, singura impresie pe care o comunică interlocutorului său epistolar este următoarea: «Asta-i o țară unde aș juca meru baschet». E foarte adevărat că pe vremea aceea lumea era conșină că un sportiv vestit și mai ales un jucător de baschet este în același timp posesorul unei excepționale inteligențe. Șocul provocat de Ring Lardner care arăta că semezi arenelor, deși merita toată stima, nu sînt dect niște prostănaci, a fost de nedescris. Cu același acid ironic a descris mai tîrziu Lardner oamenii de pe stradă, din bi-couri, din marile întreprinderi din metropola, din căminele umile ale orașelor de provincie. În felul acesta Lardner și-a asigurat un loc precis în istoria literaturii sportive și a literaturii umoristice americane. Totodată, prin Lardner a apărut pentru prima oră în literatura americană nota de critică socială la adresa sportului, care de atunci s-a adîncit și s-a multiplicat fără încetare.

Nu ne-am putea imagina un Hemingway bunăoară, deținător altoit taine din viața vinătorilor, pescarilor, boxerilor și a toradorilor, fără precursorul său Lardner, deși fiecare îl vede în altfel pe campion. Eroii lui Lardner nu trăiesc ci mai degrabă vegetează într-un deplin haos spiritual, haos care există și la eroii lui Hemingway, ațt doar că ei nu se complac într-o astfel de situație, ci înceară să-și impună norme etice de comportare, în limitele cărora vor să trăiască. Cele două atitudini — a lui Lardner, pe de o parte, și a lui Hemingway, pe de altă parte — care caracterizează în același timp poziția social-critică a literaturii americane interbelice față de sport se materializează în două mici capodopere: povestirea *Campion* a lui Lardner și *Pentru un sfert de milion* de Hemingway.

Sub aspectul unui povestitor neutru, Lardner ne descrie cariera boxerului Midge Kelly. Chiar din primele rînduri ne dăm seama de personajul cu care avem de-a face:

Midge Kelly a realizat primul său knock-out la vârsta de șoptesprezece ani. Adversarul său a fost Connie, fratele său mai mic cu trei ani și înfirm. Învingătorul luptase pentru un dolar pe care mezinul Kelly îl obținuse de la o doamnă drept despăgubire pentru faptul că era cîț-poci să-l stîlcească cu o mașină greodie. În continuare, tînărul bătlăos o jefuiesc pe mama lui, dispare de acasă, începe să vagabondeze, răspîndind groaza în rîndurile acelor care au cunoscut forța pumnilor lui. În cele din urmă este descoperit de un manager și decretat boxer. Dar pentru Kelly, adversarul nu este decît un prilej de distracție. Victoriile se succed fără încetare. Eroul cîștigă sume fabuloase, rupe orice legătură cu ai săi, scrisorile tinerei sale soții le aruncă în coș fără să le citească măcar. mamei sale, care îl imploră pentru cîțiva dolari, îi răspunde în derdere. În cele din urmă, își părăsește și amanta pentru a fugi cu soția managerului. Nimeni nu îndrăznește să protesteze, fiindcă protestul ar însemna sfîrșitul protestatarului. Toată lumea așteaptă însă clipa cînd campionul i se va putea spune adevărul în față. Și povestirea lui Lardner se încheie astfel: « Chiar dacă adevărata poveste a campionului ar fi scrisă pe baza propriilor lui relații, nici o redacție nu ar primi-o, făcînd chiar dovada adevărului, tot nu o putem publica, fiindcă ne-am atrage doar neplăceri — ar spune orice redactor. Oamenii nu vor să audă lucruri defavorabile despre Midge. Fîndcă el este campion ».

Cu totul altele sînt aspectele prezentate de Hemingway, care deseori vorbește în limbaj sportiv chiar despre sine, cînd afirmă că scrisul constituie « un antrenament pentru menținerea condiției fizice » și că operele sale izbutite dovedesc că « a fost în formă ». Deși întocmai ca și Lardner, Hemingway pornește de la convingerea că oamenii epocii lui sînt « înspăimîntători de goi spiritualmente, autorul « Bătrînului » este convins că tocmai acest goi îi silește pe oameni să-și caute un sprijin pentru a se putea menține. Eroi lui Hemingway dau prin faptele lor un sens pretinsei lipse de sens. Iar aceste fapte se desăvîrșesc conform unui întreg cod de legi, unui adevărat ritual pe care află boxerul, cît și toreadorul său vîlnător trebuie să-l cunoască pe de rost; un ritual asemănător celui care îl silește pe soldat să se supună disciplinei, iar pe îndrăgostit, fidelității și prin care în ultimă instanță, nu se urmărește decît o singură țintă: victoria omului asupra propriei sale condiții. De aci și un anumit stil de viață, același însă, fie că e vorba de scris, fie de box, așa cum demonstrează « greul » Jack în povestirea Pentru un sfert de milion. El știe că-și va pierde titlul, dar continuă să se antreneze ca mai înainte, rezistă pe ring deși victoria adversarului nu o mai pune nimeni la îndoială, acceptă chiar un foul al adversarului pentru a nu se spune cîmva, mai tîrziu, că ar fi obținut o victorie prin descalificare. Jack vrea să rămîna un « învins onorabil », fiindcă, asemenea altor eroi ai lui Hemingway, știe că omul poate fi învins, dar niciodată învins, Jack se supune ritualului. Respectînd codul, este un învingător al propriei sale condiții umane.

Poate că nu mai este cazul să amintim că Hemingway a fost imitat. Ceea ce însă nu a izbutit să facă școala, a fost atitudinea lui Hemingway față de lume. De aceea, autorii postbelici au mai degrabă trăsură comună cu Lardner, decît cu Hemingway. Ei au revenit, ca și vorbim în termeni cît mai simpli, la atitudinea sceptică a celui de al doilea deceniu al veacului: ori de cîte ori scriu un roman, o dramă sau o povestire despre sportivi, creează situații care lasă să se întrevadă un destin tragic. Literatura americană a vremurilor noastre oferă mereu și mereu același exemplu al tînitorilor care au devenit celebri pe stadioane, care au fost fericiți în postura de star-uri mai mari sau mai mici, pentru care sensul existenței este stadionul, fiindcă acolo au avut revelația că se pot opune lumii întregi. Dar cînd sosește ceasul declinului, cînd publicul nu mai vrea să știe de ei, și cînd trebuie să coboare, cu toate iluziile zdrobite, în cenușii vieții cotidiane, în anonimat, se simt deodată în fața unui imens gol.

Povestea aceasta revine aproape fără încetare în scrierile americanilor din ultimele două decenii. Iată, bunăoară, piesa lui Tennessee Williams, Pisica pe acoperișul fierbinte, în care e vorba de fostul fotbalist, Brick, care s-a căsătorit, a devenit alcoolic, trăiește fără nici un echilibru, fiindcă nu poate uita trecutul său glorios. La un moment dat, la bar, el îi mărturisește tatălui său: Maggie pretinde că Skipper și cu mine ne-am jucat fotbaluși, după ce am părăsit colegiul, fiindcă ne-o fost teamă că ne vom maturiza cînd de fapt am fi vrut să executăm toată viața acea lungi, lungi și înalte lovituri, înspăimîntări de înalte, pe care nimeni nu le putea reține, acele « atacuri aeriene » care ne-au făcut celebri.

O seartă asemănătoare are și tînărul sît Rabbit, eroul excepționalului roman înscris de iepure al lui John Updike. Acest Rabbit ratează în câșnicie, ratează ca negustor, ratează sensul vieții, deoarece cîndva fusese un apreciat jucător de baschet. Ori de cîte ori își amintește de vremurile acelea, i se pare că se atunci i-ar fi reușit orice, ar fi putut face « orice ». Dar acum cînd este asemenea tuturor, simte în jurul său doar un gol imens, apăsător. În încheierea povestirii lui Rabbit, Updike spune: *Deodată vede cu o claritate extremă golul acesta întinzîndu-se în jurul său: un spațiu liber, curat, gol. În mijlocul unui năvod cu țesătură deasă . . . Nu-și poate imagina nimic, nu știe nici ce va face, nici încotro se va îndrepta, nici ce se va întîmpla cu el și acest sentiment că nu știe nimic, îl reduce la proporții înfime, care-l răpesc posibilitatea de a putea fi prins cît puțin în plasă. Această micime se extinde tot mai cuprinzătoare. Era exact ca pe vremea cînd era cunoscut, cînd ca o ghiulea, urmărit și asaltat de doi adversari, mereu același, ori încotro s-ar fi întors, și cînd pe el nu-l preocupa decît gîndul că trebuie să paseze cuiva mingea. Acum a fost și el pasat; făcea parte din rîndul celorlalți, din rîndul aceloră în a căror mînd nu a mai rămas nimic.*

Asta e tot ceea ce rămîne campionului prezentat în literatura americană: mîna goală. Și nu există nimeni, nici o organizație, nici o idee care să poată da mînilor goale ale sportivilor decăzut, înșingurat, vreun sens. Și nimeni nu-și mai amintește de moșneagul Hăchaka Sapa, căpetenia sioux, care a explicat albilor sensul ritualului mingii aruncate în sus, acea minge din pîr de bizon, simbolizînd lumea, lumea pe care fiecare ar putea-o obține.

În românește de L. VOITA

Nu există un om de seamă a căru imagine ar putea fi diformată de activitatea sportivă. Nu există un erou al lui Racine care să nu fie sportiv - o loană d'Arc clerotică, nu este loană d'Arc. Se uită că sportul înseamnă energie. Țările cu cei mai buni alergători au fost țările care au ajuns primele la cei doi Poli. Se uită de asemenea, într-o țară unde curtoazia este la loc de cinste, că politețea supremă înseamnă a fi sănătos și frumos.

JEAN GIRAUDOUX

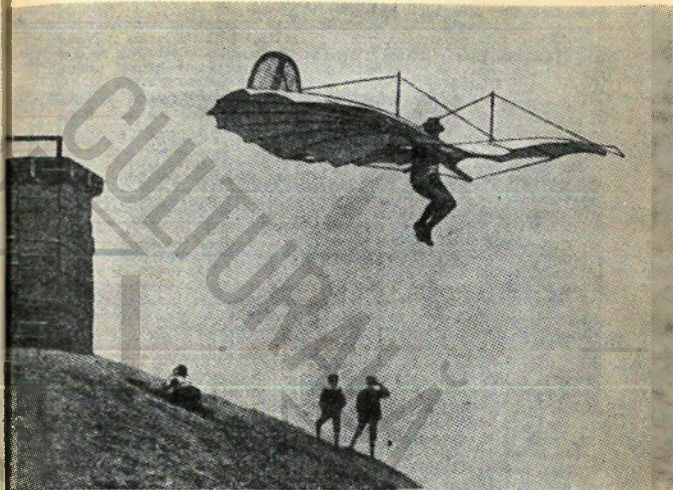

FRANZ KAFKA

Aeroplan la Brescia

«La Sentinella Bresciana» din 9 septembrie 1909 anunță cu entuziasm: «Brescia n-a văzut niciodată — nici în timpul marilor curse internaționale de automobile — o mulțime atât de pestriță și de impozantă ca aceea care a invadat-o din Liguria, din Piemonte, din Toscana, din Romagna, chiar și de la Napoli. Orașul geme de lume; hotelurile și locuințele particulare nu mai au camere. Se semnalează numeroși francezi, englezi, americani. Serviciul de tramvaie e insuficient. În incinta aerodromului, restaurantul care ar funcționa de minune pentru două mii de persoane, devine dintr-odată neîncăpător pentru cinci mii; bucătăriile trebuie să fie păzite de două plutoane de jandarmi, iar ospătarii, ca să ajungă de la bufet la mese, ar avea nevoie de o escortă militară».

Citind aceste stiri, cei doi prieteni ai mei și cu mine încercăm o senzație de îndrăzneală și de teamă în același timp. Indrăzneală, pentru că acolo unde e un vâlmășag atât de înspăimântător, de obicei, totul se desfășoară în mod democratic și nu trebuie să cauți locuri acolo unde nu sînt. Teamă: teamă de organizare italiană — a unor astfel de manifestări, teamă de comitetele care se vor îngriji de noi,

teamă de trenuri, cărora «Sentinella» le atribuie întârzieri de patru ore. Toate previziunile sînt greșite, toate amintirile italiene se învălmășesc încă de-acasă, nu te poți bizui pe ele.

Îndată ce intrăm în cavitatea neagră a gării Brescia, unde toată lumea țipă ca din gură de șarpe, ne propunem cu seriozitate să rămînem în grup compact, orice s-ar întîmpla. Oare nu intrăm cu un soi de ostilitate?

Coborîm: ne întîmpină o birjă ce abia se ține pe roate.

Vizitii e foarte bine dispus. Sosim, parcurgînd străzi aproape pustii, la clădirea comitetului de organizare, unde ne înfrîngem înverșunarea lăuntrică și primim informațiile necesare. Hotelul unde am fost repartizați ni se pare cel mai murdăr din cîte s-au văzut vreodată; dar pînă la urmă, nici nu e chiar atât de păcătoș. O murdărie străveche, o murdărie care nu se mai șterge, care a prins rădăcini, care, într-un fel, face viața omenească mai traicică și mai pămîntească, o murdărie din care hotelierul își face apariția mîndru (în ceea ce-l privește), umil (în ceea ce ne privește pe noi), mișcîndu-și tot timpul coatele și aruncînd cu mîinile (fiecare deget e un compliment) umbre mereu noi pe obraz, cu unduiri ale trupului pe care, mai

tîrziu, la aeroport, le reîntîlnim aioma, de exemplu la Gabriele d'Annunzio. Cine, care — ne întrebăm noi — se mai sinchiseşte de această murdărie?

Aerodromul e la Montechiarli, unde se ajunge într-o jumătate de ceas cu trenul local de Mantova. Linia aceasta şi-a rezervat pe şoseaua judeţeană două şine pe care aleargă, modest, trenurile, nici mai sus, nici mai jos decît celelalte vehicule, printre clişii care se avîntă în praf, cu ochii aproape închişi, printre trăsurile hodorigite ale întregului judeţ (care acceptă pasageri pînă la refuz şi care pe deasupra, nu se ştie cum, sînt şi rapide) şi printre automobilele adesea monstruoase, avîntate mereu înainte, parcă ar vrea să se depăşească unul pe altul, cu nenumăratele lor semnale, devenite nalve în raport cu viteza.

Din cînd în cînd, simţi că speranţa de-a ajunge la meeting-ul de aviaţie cu acest tren mizerabil, te părăseşte complet. Dar împrejuriul tău se ride, din dreapta şi din stînga hotelele pătrund pînă în tren. Stau pe platformă, înghesuit lîngă un ins uriaş, înfipt cu picioarele depărtate pe tamponalele celor două vagoane, sub un duş de praf şi de fulingine, care pogoră de pe acoperişurile vagoanelor legănate. Trenul se opreşte de două ori, în aşteptarea unei legături, să pe loc cu răbdare şi pentru multă vreme, ca şi cum ar fi vorba de o înfîlire întîmplătoare. Cîteva sate trec pe n-delete, afixe violente ale ultimelor concursuri de automobile apar ici şi colo pe ziduri, toate plantele de pe marginea şoselei sînt de nerecunoscut sub stratul de pulbere albă sau cenuşie, ca frunza de măsline. Neputînd să meargă mai departe, pînă la urmă trenul se opreşte. În aceeaşi clipă, un grup de automobile frînează şi-şi opreşte cursa. Prin vîlul de praf, în apropiere, zărim numeroase steguleţe, dar ne mai împotmolim o dată într-o cîrcă de boi, care, speriaţi, se strecoară printre movile şi aproape că dau buzna peste automobile.

Am ajuns. Dinaintea aerodromului se întinde un tâşan larg cu barăci suspecte, în virful cărora ne aşteptăm să găsim altfel de reclame decît cele pe care le citim: Garage, Grand Buffet International etc. Cersetori cu trupul mare, îngrăşaţi în cărucioarele lor, întind minile şi împiedică trecerea, încît dacă ai zor mare, te simţi ispitit să le depăşeşti printr-o săritură. O luăm înaintea multora, şi mulţi ne-o iau înainte. Ne uităm în sus, în vădăuş: cu toate cîntează. Mulţumim cerului, încă nu zboară nimeni. Nu cedăm pasul, şi cu toate astea, nici o maşină nu dă peste noi. Îndărătul şi înaintea lor, alături de miile de vehicule, aleargă la trap cavaleria italiană. Ordinea şi accidentele par deopotrivă de imposibile.

La Brescia, într-o seară tîrziu, voiam să ajungem repede într-o anume stradă care, după impresia noastră, trebuia să se afle destul de departe. Un birjar ne cere trei lire, îi oferim două. Birjarul renunţă la cursă şi din pură omenie ne înfaţişează depărtarea de-a dreptul înfricoşătoare a străzii. Începe să ne fie ruşine pentru oferta făcută. Hai, fie şi trei lire! Ne urcăm; birja coteşte după trei colţuri, pe nişte străduţe scurte, şi iată-ne ajunşi la ţintă. Otto, mai energic decît noi, declară că nici nu se gîndeşte să plătească trei lire pentru o cursă de un minut, Zice că o liră e mai mult decît suficientă. Poftim lire. Noaptea s-a lăsat de-a binelea, străduţa e pustie, birjarul vîinos. Acesta din urmă se-ninge cît ai bate din palme, de parcă gîlceava ar ţine de-o oră: «Cum adică? Asta se cheamă înşelăciune. Ne-am învoit pe trei lire, trei lire sînt fie. Ori scoateţi trei lire, ori vă arăt eu!» Otto: «Vreau să văd tariful, altfel chem poliţia!» Tariful? Nu exista tariful. Şi pe urmă ce-lare a face tariful? Era vorba de o cursă de noapte, dar se arăta dispus să ne lase dacă-i plătim două lire. Otto, cu o voce înfricoşătoare: «Tariful sau poliţia!» După multe zberietele şi scotociri prin buzunare, birjarul scoate un petec de hîrtie, pe care nu erau altceva decît pete ursuroase. Ne învoim pe o liră şi cincizeci, dar birjarul o înaintea pe străduţa prea strîmtă ca să poată întoarce, şi cu o doar furios ci — aşă mi se pare cel puţin — şi melancolic. Adevărul e că purtarea noastră

n-a fost cea mai potrivită; nu se procedează aşă în Italia: în alte părţi, da — aici, însă, nu. Dar zoriţi cum eram, cine mai avea timp să se gîndească? Nu-i nimic de făcut: într-o scurtă săptămînă aviatică nu poţi, desigur, să devii italian.

Cînta nu trebuie însă să ne strice bucuria de pe cîmpul de aviaţie, altminteri ar da naştere unei noi cînte. Nu se poate spune că am intrat pe aerodrom: mai curînd am sărit în incinta lui şi simţim în toate încheieturile entuziasmul care sub soarele acesta ne cuprinde dintr-odată, unul după altul.

Trecem prin faţa barăcilor care, cu prelatele întinse, par mai curînd scene închise ale unor actori nomazi. Pe frontoane sînt scrise numele aviatorilor cărora le aparţin aparatele din interior; deasupra numelor, steagurile ţării respective. Citim numele lui Cobiach, Cagno, Curtiss, Mouchet (un tîrîntin cu mai multă încredere în culorile Italiei, decît în ale noastre), Anzani, Cerdit aviatorilor din Roma. «Dar Blériot?» întrebăm. Blériot, la care ne-am gândit tot timpul, unde e Blériot?

Pe tâşanul împrejmuit din faţa barăcii sale, Rougier, un omuleţ cu nasul mare, aleargă în sus şi-n jos, cu mincile suflecate. Trudeşte din răsuferi, nu pricepem bine de ce, îşi agită braţele şi-şi muscă mereu degetele, se pipăie peste tot în timp ce umblă, îşi trimite lucrătorii în spatele barăcii, îi cheamă înapoi, intră înăuntru dîndu-i la o parte pe ceilalţi, în timp ce, într-un colţ, soţia sa, într-un costum alb şi strîmt, cu o pălăriea neagră îndesată pe cap, cu picioarele uşor depărtate în fusta scurtă, priveşte în gol, femeie aprigă şi săritoare, cu căpsorul plin de grijile întreprinderii.

În faţa barăcii vecine se află Curtiss, stînd pe scaun, izolat. Printro crăpătură a prelatei se vede aparatul său, care e mai mare decît se spune. În timp ce trecem pe acolo, Curtiss ţine în mîni «New York Herald» şi citeşte primele rînduri ale unei pagini; după o jumătate de oră, mai trecem o dată şi-l vedem că a ajuns la jumătatea paginii; după încă o jumătate de oră, a terminat pagina şi începe alta. E limpede că astăzi n-are chef să zboare.

Ne întoarcem înapoi şi privim cîmpul urias. E atât de larg încît tot ce e pe el, pare părăsit: pilonul de soare, catargul de semnalizare, catapulta de lansare (nu ştiu unde, în dreapta); un automobil al comitetului organizator, cu steguleţ galben fluturînd în bătaia vîntului şi descriind un arc de-a curmezeii cîmpului, se opreşte în praf ridicat în aer şi-şi reia cursa.

Aici a fost creat un pustiu artificial — într-o ţară ce s-ar putea afla la tropice — şi aici şi-au dat întîlnire înalta nobilime italiană, strălucitoare doamne pariziene şi alte mii de persoane, pentru a sta ore întregi să se uite cu ochii întredeschşi la pustiu acesta dezolat. Aici nu există nimic din ceea ce constituie distracţia obişnuitelor terenuri de sport. Lipsesc graţioasele garduri ale curselor de cai, liniile albe ale terenurilor de tenis, iarba proaspătă a arenelor de fotbal, tribunele de piatră ale autodromurilor şi velodromurilor. Doar de două sau de trei ori în toată după-amiază, un stol multicolor de cavalerişti străbate în trap cîmpia. Potcoavele celor nu se văd din pricina prafului, lumina uniformă a soarelui nu se schimbă decît spre ora cinci. Şi pentru ca nimic să nu tulbure contemplarea acestui şes, nu se aude nici un fel de muzică; doar fluierăturile multîmii din sectoarele populare încearcă să împlinescă nevoile urechii şi ale nerăbdării. Din tribunele cu bilete de intrare mai scumpe, din spatele nostru, tot poporul aşta s-ar putea contopi complet cu şesul pustiu.

Într-o parte a parapetului de lemn se află un grup de persoane. «Ce mic e lă» exclamă cîteva francezi, aproape ofensă. Ce s-a întîmplat? Ne croim drum înainte şi iată, pe cîmp, foarte aproape şi vopsit în galben, un aeroplan mic se pregăteşte de zbor. Acum zărim şi baraca lui Blériot şi, în apropiere, aceea a elevului său, Leblanc, montate chiar pe pistă. Sprijinit de o aripă a aparatului şi uşor de recu-

noscut, stă Blériot, cu capul rigid pe umeri, privind la mecanicii care trebăluiesc în jurul motorului.

Cu fleacul asta pretinde el să se înalțe în aer? Atunci, ar fi mai ușor, de exemplu, prin apă. La început s-ar putea antrena în bălți, apoi în mlaștini, apoi în râuri și numai după aceea să se avânte pe mare, însă pentru omul acesta nu există decât marea.

Dar iată, Blériot s-a instalat la locul lui și ține o mână pe pîrghie, îngăduindu-i încă, împrejurul său, pe mecanici, ca pe niște bășieți zburdalnici și sîrguincioși. Iși întoarce încet privirea spre noi, o îndreaptă apoi în altă direcție, dar rămîne mereu stăpîn pe căutătura sa. Acum are să zboare, nimic nu e mai limpede, simțim firescul imblănat cu acela al faptei excepționale, care nu-i poate fi străin, îi imprimă o asemenea atitudine.

Un muncitor apucă brațul unei elice spre a o pune în mișcare. Îl zmuște de la loc, se aude parcă răsuflarea unui bărbat vînos, în somn, dar elicea nu se urnește. Mai încearcă o dată, de zece ori, dar elicea se oprește imediat sau cel mult se lasă învîrtită de două-trei ori, apoi se oprește. Alți muncitori o iau de la capăt, spectatorii obosesc mai mult decît cei interesați. Motorul e uns în toate părțile, buloane ascunse sînt desurubate sau strînse mai tare; un om intră alergînd în baracă și iese imediat cu o piesă de schimb, care, însă, nu se potrivește; se mai întoarce o dată și, lungit pe jos, începe s-o ciocănească ținînd-o între coapse. Blériot își cedează locul unui mecanic, mecanicul — lui Leblanc. Cînd unul, cînd altul, smucesc elicea, dar motorul nu se îndură, ca un școlar pe care îl ajută toți colegii, căruia îi suflă toată clasa, însă el nu și nu, se îndărăstinește, rămîne împotmolit în același loc și nu iese la liman. Cîțva timp, Blériot stă liniștit pe scaun, cei șase colaboratori se află în jurul lui fără să se miște, parc-ar visa cu toții.

La un moment dat, spectatorii pot să răsufle ușurați și să se uite în stînga și-n dreapta. Trece tîrîra doamnă Blériot, cu aer matern, urmată de doi copii. Cînd soțul ei nu poate să-și dea numulmîntă, iar cînd zborul cade pe gînduri; și-apoi, hainele ei sînt prea groase pentru temperatura aceasta.

Încă o smucire a elicei, poate mai puternică decît prima sau poate mai slabă; motorul se pune în mișcare cu un bubuit asurzitor, de parcă n-ar mai fi același; patru oameni țin aparatul în loc și curenții stîrnit de elice umflă în rafale buzele oamenilor. Noi se aude nici o vorbă, zgomotul elicei e singurul care poruncește, opt mîini dau drumul aparatului, care aleargă îndelung peste brazde, ca un ins stîngaci pe un parchet ceruit.

Au loc numeroase încercări de felul acesta și toate se sfîrșesc într-un mod neprevăzut. Fiecare din ele ridică spectatorii în piciorie, îl urcă pe scaunele de nulele (unde-și mențin echilibrul cu brațele deschise), și-i face să-și manifeste speranța, teama și bucuria. În timpul pauzelor, însă, membrii nobilissimi italiene se pîmbă de-a lungul și de-a latul tribunelor. Se schimbă scările și plectiduni, persoanele se descoperă reciproc, se îmbrățișează, urcă și coboară scările. Lumea face semne spre prințesa Letizia Savoia Bonaparte, spre prințesa Borghese, o doamnă vestejită cu fata de culoarea strugurilor galbeni, spre contesa Monrosi, Marcella Borghese e cu toate doamnelor și cu nici una, de departe, departe de culturile guri. Gabriele D'Annunzio, mic și slăbuc, se agită, în aparență timid, în fața contelui Oldofredi, una din persoanele importante ale comitetului de organizare. Din tribună răsare peste parapet chipul energic al lui Puccini, cu un nas ce s-ar putea spune că aparține unui bețiv.

Dar toate aceste persoane se văd numai atunci cînd le căutam anume, altminteri nu vedem decît prelungile doamne ale model de azi, care umbresc tot restul.

Ele preferă să umble, nu să șadă: cu rochiile astea nu te poți așeza cumsecade. Toate chipurile, ascunse sub un val asiatic, par în penumbră. Haina, ugor largă în jurul pieptului, face ca figurile, văzute din spate, să apară sfioase; iar cînd aceste doamne par sfioase, încerci o senzație de tulburare și neliniște. Corsetul e jos, aproape că nu se observă; talia apare mai amplă ca de obicei, pentru că totul e subțire; aceste femei țin să fie îmbrățișate mai jos.

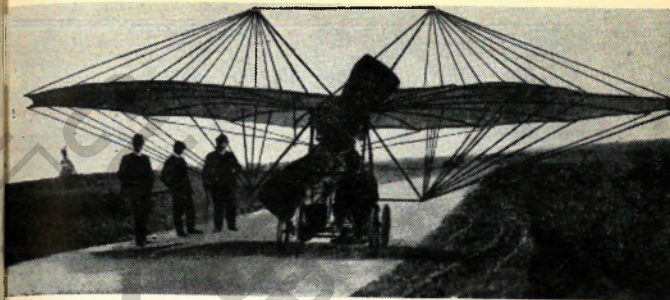
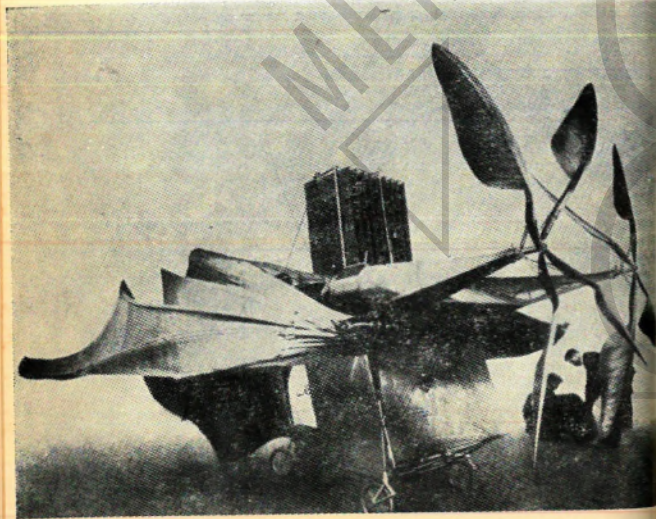
Înăuntru n-a fost prezentat decît aparatul lui Leblanc. Acum însă vine cel cu care Blériot a zburat deasupra Mîneci; nimeni n-a făcut precizarea aceasta, toată lumea o știe. O lungă pauză și Blériot e în aer. I se vede bustul încordat peste aripi, piciorarele parcă fac corp comun cu aparatul. Soarele a coborît spre orizont și tîrînd pe sub baldachinul tribunei luminează aripile în zbor lin. Toți privesc în sus cu admirație, în nici o inimă nu e loc pentru alteva. Blériot face un viraj și apare aproape pieziș deasupra noastră. Întorcîndu-și capul, toți văd cum vibrează monoplanul, cum e ținut în frîu de Blériot care-l silește chiar să se înalțe. Ce se întîmplă? Aici sau, la douăzeci de metri de la sol, un om e întemîit într-o cușcă de lemn și se apără de o primejdie nevăzută, înfruntată de bună voie. În schimb, noi sîntem respinși aici jos, reduși la zero, și ne uităm la omul acesta.

Totul se desfășoară în mod fericit. Antena semnalizatoare arată că vîntul s-a mai potolit: Curtiss va zbura, ca să cucerească Marele Premiu Brescia. Acum e acum. Abia apucăm să ne împărțim vestea, că motorul lui Curtiss și începe să bubuie; abia apucăm să ne uităm în direcția lui, că aeroplanul e undeva pe cîmpul care i se deschide dinainte, îndreptîndu-se spre pădurile îndepărtate ce ni se dezvăluie doar acum. Zborul se produce cu lungi adăstări deasupra pădurilor, avionul dispăre, vedem doar pădurile, Dumnezeu știe cum, iată-l că o zbughește din nou, la aceeași înălțime, de după niște case și se îndreaptă în viteză spre noi; cînd se înalță vedem cum se înclină suprafețele inferioare ale biplanului, iar cînd coboară suprafețele superioare strălucesc la soare. Curtiss virează în jurul antenei, indiferent la aclamațiile mulțimi, goneste drept spre punctul de unde a venit, devine iarăși mic și solitar. Execută de cînd ori asemenea viraje și, parcurgînd cincizeci de kilometri în patruzeci și nouă de minute și douăzeci și patru de secunde își adjucează Marele Premiu Brescia, treizeci de mii de lire. E o execuție perfectă, dar la urma urmei toată lumea se crede în stare de execuții perfecte, s-ar părea că pentru ele nu e nevoie să ai curaj, și în timp ce Curtiss acționează de unul singur, departe deasupra pădurilor, în timp ce soția sa, pe care o cunosc toți, e îngrijorată de soarta lui, mulțimea aproape că l-a și uitat. Toți se lamentează fiindcă nu va mai zbura Calderara (aparatul e defect), fiindcă Rougier lucrează de două zile la aeroplanul său « Voisin », fără să-l părăsească o singură clipă, fiindcă « Zodiac », dirijabilul italian, n-a sosit nici pînă acum. În legătură cu ghinionul lui Calderara circula pîneri atît de elevate, încît îți vine să crezi că iubirea de nație l-ar înălța în văzduh cu mai multă siguranță decît aparatul său « Wright ».

Curtiss încă nu și-a terminat zborul, cînd în trei barici motoarelor încep să lucreze ca năpădite de un adevărat entuziasm. Vîntul și praful se încrucișează din direcții opuse. O singură pereche de ochi nu ajung ca să poți privi. Ne răsucim pe scaune, ne bălănim, ne agîțăm de cîte un vecin, ne cerem scuze, cineva de alături se clatină și-ți dă un brînci, unii multumesc altora cu politețe. Începe seara precoce a toamnei italiene, pe cîmpul de zbor nu se mai văd lucrurile cu aceeași limpezime. În clipa cînd terminîdu-și zborul, Curtiss trece fără să se uite la noi și-și scoate bereta surîzător, Blériot începe un scurt zbor circular, de care toată lumea îl știe în stare, cu anticipație. Noi ne înțelegea prea bine dacă aplauzele sînt pentru Curtiss sau pentru Blériot sau chiar pentru Rougier, al cărui aparat mare și greoi se avîntă acum în văzduh. Rougier strînge pîrghiile, stînd așezat ca un

domn la birou, la care ajungi venind din spate și urcînd pe o scară. Rougier se înalță în cercuri mici, îl depășește pe Blériot, face din el un simplu spectator și iar se înalță, fără încetare.

Dacă mai vrem să apucăm un mijloc de transport, e cazul să plecăm; mulți ne-au și luat-o înainte. Se știe că acest zbor nu e decît o experimentare; dat fiind că e aproape ceasul șapte, nu mai e omologată oficial. La intrarea aerodromului, șoferii și servitorii stau în picioare pe capră și-l arată pe Rougier, vizitii fac la fel, în numeroasele lor trăsură împrăștiate ici și colo; trei trenuri înțesate pînă la ultimul tampon își amîna plecarea din cauza lui Rougier. Noroc că găsim o trăsură, vizitiul se ghemuiește în fața noastră (n-are capră) și, devenind în sfîrșit niște flințe autonome, plecăm. Max Brod face observația justă că asemenea manifestări ar putea fi organizate și la Praga. Nu e neapărat necesar să fie o competiție aviatică, zice el, cu toate că și asta ar fi interesant, dar ar fi destul să se invite un aviator; nimeni n-ar avea ce să regrete. Ar fi foarte simplu: de exemplu, Wright, care zboară acum la Berlin. E vorba doar de a convinge pe unul dintre zburători să facă un mic ocol. Noi nu răspundem, înțîi de toate pentru că sîntem obosiți și-apoi, pentru că nu avem nimic de obiectat. Soseaua descrie o cotitură și Rougier apare atît de sus, încît s-ar părea că poziția lui nu poate fi determinată decît în funcție de stelele care în curînd au să apară pe cerul decolorat. Ne uităm mereu înapoi; Rougier continuă să se înalțe, în timp ce noi ne scufundăm definitiv în cîmpie.

ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY

Avionul și planeta

Avionul este o mașină, dar ce minunat instrument de analiză! Acest instrument ne-a făcut să descoperim adevărul chip al pămîntului. În realitate, de-a lungul veacurilor, drumurile ne-au înșelat. Ne asemănăm cu acea împărăteasă care a dorit să-și cunoască supușii ca să afle dacă se bucurau sub domnia ei. Curtenii însă, ca s-o înșele, au înălțat în calea ei decoruri strălucitoare și au plătit figuranți ca să danseze în locurile pe unde va trece. În afară de scurtul drum pe care l-a străbătut n-a cunoscut nimic din imperiul ei și n-a știut niciodată că pe nesfîrșitul cîmpilor cei care mureau de foame o blestema.

La fel și noi călătorim de-a lungul drumurilor încortochiate. Ele ocolesc ținuturile stérpe, stîncile, pusturiile. Ele se înfrățesc cu vîntul omului și merg din fințînă în fințînă. Ele conduc pe locuitorii cîmpilor de la grajdurile lor la țarinile cu grîu, primesc în pragul stăulelor vitele somnoroase și le duc în zori spre pășunile cu lucernă. Ele unesc acest sat cu altul, căci unul cu celălalt se înfrățesc. Și chiar dacă vreun drum se aventurează să străbată un pustiu, lată-l că face o mie de ocoluri ca să se bucure de oaze.

Astfel înșelați de întortochelele drumurilor ca de tot atîtea indulgente minciuni, mergînd, în călătoriile noastre de-a lungul atîtor țărini rodnice, pășuni,

Din *Terre des Hommes* — cap. IV — fragment

- ▲ Aeroplanul « VUIA, nr. 1 », după efectuarea zborului de la 18 martie 1906
- ▲ Avionul lui ADER

livezi, ne-am înfrumusețat mult timp imaginea închisorii noastre. Această planetă am crezut-o numai rodnică și tandră.

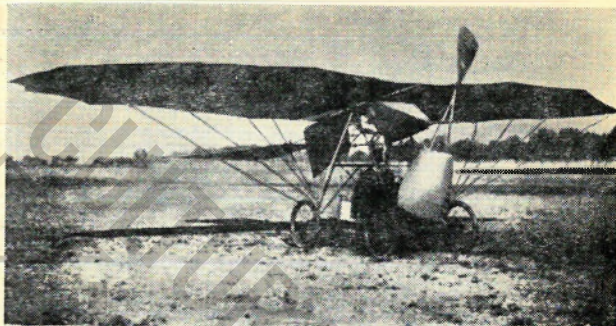
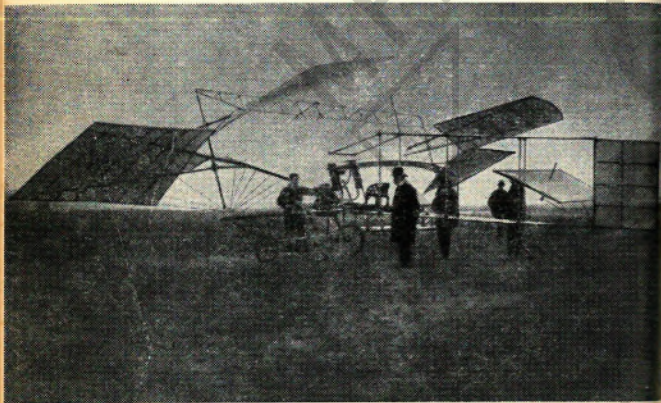
Dar vederea noastră a devenit mai subtilă și am făcut un progres crud. Cu avionul am deprins linia dreaptă. Căci îndată ce decolăm părăsim aceste drumuri care duc spre fîntîni și grajduri sau șerpulesc din oraș în oraș.

Totuși descătușați de servituile îndrăgite, scăpați de nevoia fîntînilor, ne îndreptăm către scopuri îndepărtate. De-abia atunci, de pe culmea traiectoriilor noastre rectilinii, descoperim semnele esențiale, rînduiala stîncilor, a nisipului și a blocurilor de sare, unde uneori viața, ca și mușchiul mărunt din crăpăturile ruinelor îndrăznește temerar ici și colo, să înflorească.

lată-ne deci schimbați în fizicieni, în biologi, cercetînd civilizațiile care împodobesc văile și uneori înfloresc niște parcuri acolo unde climatul le este prielnic, lată-ne deci judecînd omul la scară cosmică, observîndu-l prin hublourile avioanelor noastre, ca prin niște instrumente de studiu. lată-ne rectind istoria noastră.

Pagină din cartea «L'Aéroport de Paris», de Charles Dolffus, despre avionul cu care Traian Vuia a efectuat zborul de la 18 martie 1906 pe șoseaua Paris—Menton.

▼ Elicopterul «VUIA Nr. 2», experimentat în anii 1925—1926

Le monoplane de Trojan
(juin 1906-10-1906)

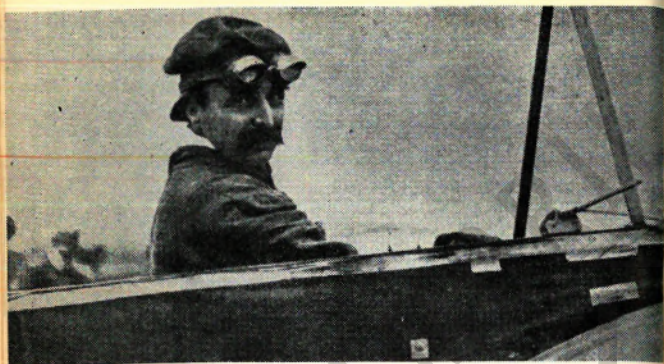
Le premier aéroplane qui ait quitté le sol du champ est le monoplane de Trajan VUIA, les 7 et 14 octobre 1906. Ses bonds ne dépassèrent pas quelques mètres.

En 1907, les frères VOISIN viennent s'y installer, et en outre, un hangar fut édifié par un restaurateur nommé GRAS, et mis à la disposition des aviateurs. Les hangars étaient bordés du terrain, là où se trouve actuellement l'usine S.E.V. Pour amener les aéroplanes sur le champ, il fallait leur faire franchir sur des planches un petit mur d'enceinte haut d'environ 1 m. C'est un souvenir pour ceux de cette époque.

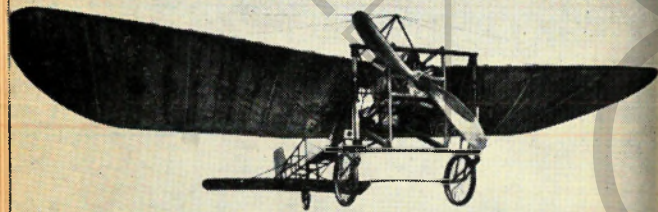
L'année 1907 vit, à Issy, les vols de BLÉRIOT, SANTOS-DUMONT, DELAGRANGE, Henri FARMAN, A. de FISCHOFF.

C'est là et alors que Louis BLÉRIOT, sur son monoplane tandem n° 6 « Libellule », fit à partir du 11 juillet ses premiers vols réels, notamment celui de 184 m. le 11 septembre 1907, périlleux mais terminé sans trop de dégâts.

En novembre et décembre 1907 BLÉRIOT accomplit plusieurs vols de quelques centaines de mètres sur son monoplane n° 7. Cet appareil n'a pas reçu en général dans l'Histoire la place qu'il mérite : il est, par sa date et ses dispositions, le prototype de toute l'aviation actuelle : fuselage complètement caréné aux ailes surbaissées, hélice tractive métallique, atterrisseur à

BLÉRIOT

Avionul lui Blériot

Blériot și Lindberg

HIP-HIP-URA 1900

Jarry sportivul

TEXTE ȘI PREZENTARE DE ROMULUS VULPESCU

Pentru că prietenia — fie ea postumă și unilaterală — amenință răceala egală și analitică a aprecierii obiective, îmi interzic plăcerea portretului speculativ și îmi refuz deliciul studios al elaborării unui comentariu sagace al operei.

Pe de o parte, chiar dacă aș sucomba acestor ispite, circumstanța nu e cea mai potrivită, de vreme ce textele alese care urmează vizează amatorul de sport (desigur, pentru că sportivul acesta este înainte de toate scriitor) și nu scriitorul.

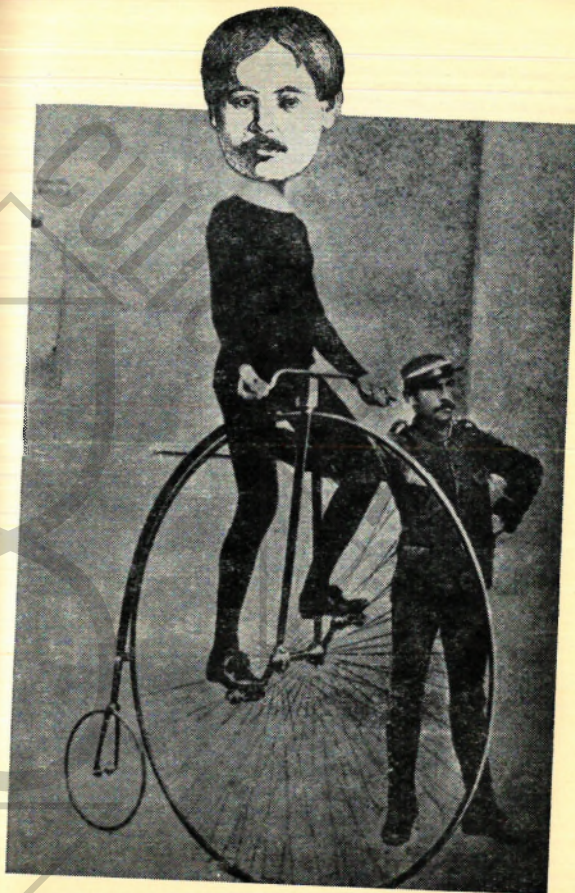
Pe de altă parte, vîlvă pe care autorii controversași o iscă din cînd în cînd, periodic, vîlvă ce se pretează la exagerări și la răstălmăcirii, justifică prezentarea competentă.

Drept care, înainte de isprăvile lui Jarry, sportivul, aventurile lui Jarry, omul, și tribulațiile lui Jarry, scriitorul, apreciate de cumpăna exegezei franceze.

Despre om :

„Pentru a înțelege locul pe care-l ocupă Alfred Jarry în literatura contemporană, ar trebui evocate umbrile lui Rémy de Gourmont și Guillaume Apollinaire, care l-au cunoscut și care l-au iubit pe acest geniu straniu. Influența pe care-a exercitat-o și pe care-o exercită încă Jarry este considerabilă, dar mai mult decît opera, viața lui, viața lui frămîntată, i-a impresionat pe contemporanii săi. Ca să reluăm o vorbă a lui Wilde: « Jarry și-a pus tot genul în viață »¹. Se povestesc pe seama lui numeroase

¹ Citat trunchiat, parafrazînd cuvintele adresate de Oscar Wilde lui André Gide, la Blidah, în Algeria, în ianuarie 1895: « Vrei să știi care e drama vieții mele? Că mi-am pus genul în viață; în opere nu mi-am pus decît talentul ». Cf. André Gide, *Prétextes* (Pretexte), Mercure de France, 1903, articolul în *Memoriam* (Souvenirs), partea a II-a, nota 1.

anecdote. Toate reflectă acest umor atât de particular pe care l-a creat realmente și care-ai putea fi comparat, poate, cu cel al lui Swift, autorul *Călătoriilor lui Gulliver*, dar mai ales al *Sfătorilor pentru servitori*. S-o cităm pe cea mai celebră. Într-o zi, Jarry făcea trageri cu pistolul în grădina d-nei Rachilde, în împrejurimile Parisului¹. Stingea o lumină plasată pe coama zidului. După câteva minute de împuscături, sună cineva la doamna Rachilde. Vecina, înnebunită, declară că gloanțele ricoșează în grădina ei și că au să-i fie ucizi copiii. Jarry răspunde majestuos: «Nu-i nimic, doamnă, vă facem alții!»

Viața lui Jarry era o continuă paradă. Operele sale, la fel ca și viața lui, produceau scandal. Reprezentarea cu *Ubu* rege a dezlănțuit în toată prona un vacarm fără precedent. Jarry, indifereț, își bătea joc de risetele multimei. Lucra. În afară de culegerea de poeme, în afară de articolele la *Revue Blanche*,² și se datora o mulțime de romane curioase, *Messalina*, *Supramasculul*, diferite volume de eseuri cu greu «clasabile», și *Isprăvile și opiniile doctorului Faustroll*, patafizician.

De la Laval, unde se născuse în 1873, Jarry a venit la Paris, după ce moștenise o sută de mii de franci, pe care l-a devorat la lăutăle, publicind o revistă literară și artistică. Începând din această epocă, autorul lui *Ubu* rege a trăit într-o mizerie neagră pe care a suportat-o cu majestate. Ii plăceau cafelele și-și petrecea în ele cea mai mare parte din viață. Aicea veneau prietenii săi - vadă. El își clama ura față de apă: «Lichid atât de impur — spune — înclt o singură picătură ajunge ca să tulbure absintul». Se plimba pe fortificații. Aici l-a descoperit pe pictorul Henri Rousseau.

Dar pasiunea pentru alcool l-a ucis treptat.

Celebrițea lui în lumea literară era mare. I se citau vorbele de duh, erau imitat, dar succesul vieții dăna succesului operelor sale. Veritabila lui influență se exercita foarte lent.

În poemele moderne se regăsește acest umor indefinibil ca poezie, care este pecetea geniului lui Jarry. Această influență este atât de sensibilă, înclt de curând un profesor³ de la nu mai știu care colegiu s-a străduit să facă dovada că *Ubu* rege era o farsă de liceu, opera unui colonel de artilerie. Dom'Ubu, căruia Jarry ha-da viață, este nemuritor. Fratele lui, doctorul Faustroll, nu va muri nici el; patafizica este o știință pe care contemporanii noștri o cultivă care mai de care.

Alfred Jarry a murit în 1907, în aliaa tuturor Sfîinților, la spitalul Caritatea⁴.

(xxx. *Anthologie de la nouvelle poésie française, nouvelle édition revue et corrigée*, Kra, Paris, 1928, ed. a XL-a; pp. 89—90. Texte alese și bio-bibliografie datorate probabil lui André Gide.)

Despre poezii și despre proze:

„Breton din Laval, Alfred Jarry (1873—1907) a venit la Paris să publice versuri malar'mene în *L'Art littéraire* (*Arta literară*), a locuit într-un decor macabru și mistificator, pe care l-a înmiresma mirosul unei colivii de bufniță, într-o fundătură de pe bulevardul Port-Royal, pe urmă în umbrasoara stradă Cassette, o vreme chiar într-un vechi vagon dezafectat din nu știu ce gară [sic I.R.V.]. În sfîrșit, a murit de alcoolism acut la spitalul Caritatea, fericit de un bun suprem: scobitoarea căpătată de la infirmieră. I se cunoștea o ascendență maternă atînsă de nebunie.

Jarry a fost poet înainte de-a deveni autorul lui *Ubu* rege și al *Supramasculului*, și poet foarte decedat.

¹ La «Falansterul» de la Corbeil. Cf. Rachilde, *Alfred Jarry ou la Surmène des lettres* (Alfred Jarry sau *Supramasculul literelor*), pp. 140—141. Vezi și prezenta antologie de texte, pp. 166—167.

² Charles Chassé, *Sursile lui Ubu rege* (n.a.).

Decadent, prin gustul lui pentru vocabulele pe cît de obscure, pe atît de magnifice: semnificația lor nu mai era pentru el decît o importanță secundară. Nici un decadent nu s-a jucat *bilboquet*¹ cu un vocabular mai bilă. Decadent, de asemeni, prin confuzia voită a tuturor limbajelor — misticul cu eroticul mai cu seamă — și printr-un sens exacerbat al corespondențelor ultra-baudelairene. Decadent, în sfîrșit, prin afectarea unei revolte burjuoaze și prin patima turbată de-a face tărboi. Acest decadent s-a exprimat în poemele și în prozele poetice grupate în *Minutele nisipului memorial* (1894) și în *Cezar-Anticrist* (1895). Gustul coșmarului predomină. Amintirile, visele, închipirile evocate sună a solitudine pîndită de moarte și prin într-adevăr ieșite dintr-o carte de farmece a unui necromant. În poeme ca și în proze izbucnesc fanfare pe jumătate copilărești, pe jumătate glumețe, care merg pînă la cele mai zgometoase aliterații, dar care lasă să se ghicească esențialul în umbră, ca pentru a pune mai bine în plină lumină cutare versi ori cutare distih din întimplare emoționant, cutare frază scandalos de insolentă. Ceea ce are poate mai particular această literatură dezvoltată este folosirea fantezistă, bufonă și satirică a miturilor, în care se poate recunoaște un discipol al lui Laforque și al lui Péladan². *Cezar-Anticrist* mai sopoște, pe deasupra, cu obsesii, provenind dintr-o vrăjitorie cabalistă³ la Petrus Borel⁴, și se imbibă de elfiuvii lautrămotive.

Căci opera lui Jarry, dacă e atent citită, se dovedește un haos de influențe erudite, de reminiscențe și de imitații. Lautréamont, Villiers de l'Isle-Adam, Nerval, Remy de Gourmont se adaugă etimologiilor grecești și latinești, la fel ca la Péladan, ca la Laforque, ca la Borel.

În afară de asta, școlarul așa beat simțea că se apropie noaptea nebulniei, lucidul «încă» nu se deslușea bine de nebulnă «curînd». De unde, paginile extravagante. Totuși, poziția asta pare să-i fi ascuțit uimitorul simț al corespondențelor, care-i inspiră cele mai surprinzătoare imagini, și în același timp, să-i fi activat dansul feeric și diabolic al cuvintelor. Firește, candidații la nebunie se remarcă întotdeauna printr-o logică imperturbabilă și trist de comică. Extravaganța și logica multiplicîndu-se una prin alta l-au ridicat pe Jarry la un umor înalt și savant. Acest hiper-Alphonse Allais⁵ liric pune mereu universul în discuție, cu un amestec de ceremonie și de tifele. Întreaga lui operă nu este poate — conștient sau nu — decît un «Pentru un absurd, un absurd și jumătate», care a triumfat în farsa *Ubu* rege, într-o șarjă împotriva sportului (*Supramasculul*, 1902), în curioasa parodie a vieții, care este *Doctorul Faustroll*, neliniștit doctor care a inventat «patafizica», știința universului ireal substituit universului nostru în planul buriei: formă extremă a umorului, de la care suprarealismul își va lua sîmțina... Vom reveni asupra lui *Ubu* rege.

Datele autorizează să ne gîndim că Paul Fort, scriindu-i și versurile ca pe niște rînduri de proză, va ceda sugesiei din *Lieduri funebre* cu care se deschide *Minutele nisipului memorial* și care încep la fel ca baladele lui Fort. Dar influența lui Jarry asupra poeziei nu se va opri — vă puteți da seama — aici, mai ales influența bufoneriei lui, care pune realitățile cele mai statornice să dăntuie sarbada. Forma violentă a scepticismului său — rareori cuscmeda, mai de grabă sarcastică — servită de un sistem de imagini pline de monștri și de fantome de o năstrucnică gratuitate, va face carieră

¹ Joc de adresă franțuzească specific, în care o bilă de lemn, prevăzută cu un orificiu, trebuie azvîrlită în așa fel, înclt să se fixeze pe un pivot de lemn de același calibru cu al orificiului. Bila este legată de suportul cu pivot printr-o sîmță.

² Joseph Péladan (1859—1918), supranumit Sâr Péladan, literat francez curios, autor de tratate ezoterice și de eseuri estetice năstrucnice.

³ J.-Pierre Borel d'Hauterive, zis Licantropul, zis Petrus Borel (1809—1859), poet și romancier francez, romantic minor.

⁴ Alphonse Allais (1855—1905), umorist francez ale cărui calambururi orale sunt mai celebre decît cărțile lui.

mai tîrziu cu Apollinaire, cu Max Jacob, cu Fargue, cu Cocteau, cu suprarealiştii, şi cu mulţi alţii încă. De la Jarry începe o poezie umoristică inventată, cu totul detaşată de real, se nvrîte în jurul nostru ca o lună artificială.”

(Henri Clouard, *Histoire de la littérature française du symbolisme à nos jours*, Albin Michel, Paris, vol. I, 1947, vol. II, 1962; pp. 96–98).

Despre Ubu rege:

„Jarry, personaj legendar şi palid, înarmat cu pistoale, îmbrăcat în foi de ziar şi purtînd cravate desenate cu cerneală, nu e poate singurul sau veritabilul autor al lui *Ubu rege*, dar asta n-are multă importanţă. În ciuda unor pagini destul de comice, restul operei lui cedează în faţa acestei farse, în care prostia, frica şi cruzimea joacă primul rol. Lumea n-a avut vreme încredere în piesa asta fenomenală de teama unei mistificări, dar mădm Ubu şi madam Ubu sînt acum eroli indispensabili în teatrul nostru, cu acelaşi rang ca Jupin Pathelin şi Ruy Blas. De altfel, aventura lui dom' Ubu e mult mai puţin neverosimilă decît s-a crezut şi s-ar putea deduce o politică din *Ubu rege*, la fel cum Bossuet deduce una din Sfînta Scriptură. Ubu nu se demodează. Dimpotrivă.”

(Kléber Haedens, *Une histoire de la littérature française*, René Julliard, Sequana, Paris, 1943; pp. 422–423.)

După acest colaj de opinii critice, se aliniază memorialiştii care l-au văzut în pantaloni bufanţi de ciclist, l-au văzut pescuind cu undiţa sau exersîndu-se cu pistolul de dat la semn.

● GUILLAUME APOLLINAIRE CONTEMPORANI PITOREŞTI¹

Răposatul Alfred Jarry (Fragmente)

[...] În seara despre care e vorba, Alfred Jarry mi-a apărut ca personificarea unui fluviu, un fluviu tînăr fără barbă, în haine ude de înecat. Mustăţile micuţe, pleoştite, redengota ale cărei pulpane se legănau, cămaşa moale şi încălţămîntea de ciclist, toate acestea aveau ceva moale, spongiu; semzeul era încă umed, părea că numai cu puţine ceasuri înainte părăsise muiaţ patul în care îi lunea unda.

[...] Mi-am petrecut aproape toată noaptea, măsîrînd cu Alfred Jarry bulevardul Saint-Germain, şi discutăm despre blazon, despre erezii, despre versificaţie. [...] Pe la patru dimineaţa, un om s-a apropiat de noi ca să ne ntrebne pe unde s-o ia spre Piau-sance. Jarry a scos la luteală un revolver, i-a ordonat trecătorului să se tragă şase paşi înapoi şi i-a dat informaţia.

[...] La întorcerea lui de la Grand-Lemps², unde fusese ca să lucreze cu Claude Terrasse³, a venit să mă ia dintr-un bar « englezesc » din strada Amsterdam, unde mă duceam cu multă regularitate. Am mîncat acolo şi cum Jarry avea oardire, a vrut să

¹ Revista « Les Marges » anul VI, 15 noiembrie 1909; recipărit în aceeaşi revistă, anul XIX, nr. 91, 15 ianuarie 1922, pp. 21–27.

² Localitate montană în departamentul Isère.

³ La libretul « pîeni naţionale în cinci acte şi un prolog », Pantagruel; vezi Almanahul lui dom' Ubu, ilustrat, din 1899. Proorodici.

mă invite la Bostock⁴. Sus, la galerie, în ultimul rînd, şi-a îngrozit vecinii vorbindu-le despre lei, dezvăluindu-le unele secrete înspăimîntătoare despre dresor. Mirosul fiarelor îl ametea. Pretindea că a vinat pantere într-o grădină din strada la Tour des Dames. În realitate erau nişte pui de pantere care scăpaseră din cuşa deschisă din neatenţie. Iată-le pe gatzde lui Jarry foarte necăjite şi gata să ucidă bieteie pantere, cu focuri de carabină, pe fereastră.

— Nu vă grăbiţi (spune Jarry), mă ocup eu de asta.

În sufrageria unde se aflau, exista o armură pe măsura lui. Se costumează în cavalier şi, împloşat în fier, coboară în grădină cu un pahar în mîna înzăută. Fiarele sălbatice se napustesc şi Jarry le întinde paharul gol. Pototile pe loc, îl urmează şi intră iar în cuşa, pe care el o închide.

— Pentru că (explică Jarry), metoda asta e cea mai bună ca să domoleşti fiarele. La fel cu majoritatea oamenilor, fiarele cele mai crude au oroare de paharele goale şi, cînd vad aşa ceva, groază le preschimbă în mîie; atunci pot face tot ce vor pe ele.

Şi cum, povestind întîmplarea asta, îşi agita revolverul, spectatorii se dădeau înapoi, femeile îşi manifestau spaima, ba cîteva au vrut să plece. După aceea, Jarry nu mi-a ascuns bucuria pe care a gustat-o sperîndu-i pe filistini, şi pe imperiala omnisubului care trebuia să-l ducă acasă, la Saint-Germain-des-Prés, s-a urcat cu revolverul în mîna. Des us, în semn de rămas-bun, îşi mai flutura încă *bull-dog-ul*.

Bull-dog-ul asta a rămas vreo şase luni în atelierul unuia dintre prietenii noştri. Iată în ce împrejurări.

Fusesem invitaţi la masă în strada Rennes. La masă, cineva vrînd să-i citească în palmă, Jarry a dovedit că avea toate liniile duble. Ca să-şi demonstreze forţa, a spart cu pumnul cîteva farfurii întoarse şi-a ajuns să se rănească. Aperitivele⁵, vinurile îl aţîţaseră. Lichiorurile i-au pus capac, infierîntîndu-l. Un sculptor spaniol a vrut să-l cunoască şi i-a spus cîteva amabilităţi. Dar Jarry îi dădu ordin acestui « paipoi » să iasă din salon, să nu mai pule piciorul înapoi, asigurîndu-mă că tipul îi făcuse cele mai josnice propuneri. După cîteva minute, spaniolul care fugise s-a întors şi număidecţ Jarry a şi tras în el un foc de revolver. Gîlţul a găurit o perdea. Două femei însărcinate, care se aflau în preajmă, au leşinat. Bărbaţii nu erau nici ei mai liniştiţi şi doi dintre noi l-am scos pe Jarry afară. În stradă, mi-a spus cu vocea lui dom' Ubu: « Nu-i aşa că era frumos ca literatură? ». Dar am uitat să achit consumatiile. »

Cînd l-am luat afară, îl dezarmasem şi, după şase luni, a venit în Montmartre să ne ceară revolverul, pe care prietenul nostru uitase să i-l restituie.

[...] La Coudray, trăia din ce pescuia; şi, desigur, a fost un noroc pentru el că a avut prieteli şi locuiau adevse în afara Parisului, pe malul fluviului. Oraşul l-ar fi ucis cu cîteva ani mai devreme.

[...] O dată, mi-a vorbit îndelung de o scrisoare, în care domnul Francis James îl mustră în legătură cu *Supramascul*, care tocmai apăruse. Poetul de la Orthez spunea că în cărţile lui Jarry se simtea citadinul, căruia viaţa în afara Parisului i-ar reda sănătatea morală etc. Asta sau cam aşa ceva susţinea. « Ce-ar spune — remarcă Jarry — dacă-ţi săi cum petrec cea mai mare parte din an la ţară, pe malul apei, unde pescuiesc zilnic? »

¹ Un circ al epocii.

² Revolver cu butoi, cu şeză scurtă.

³ Băuturile aperitive.

● ANDRÉ GIDE

FALSIFICATORII¹

Partea a treia — Paris
Capitolul VIII, Banchetul Argonauților

Olivier își umplu paharul și-l goli dintr-o înghițitură. În aceeași clipă, îl auzi pe Jarry, care circula de la un grup la altul, că rostește cu glas scăzut când trecu prin spatele lui Bercail:

— Și-acum, o să-l ucidăm pe drăguțul de Bercail.

Acesta se întoarse pe loc:

— Repetă cu glas tare ce-ai spus.

Jarry se și depărtase. Așteptă până ce ocoli masa și repetă cu glasul în falset:

— Și-acum, o să-l ucidăm pe drăguțul de Bercail; apoi scoase din buzunar un pistol mare cu care Argonauții îl văzuseră jucându-se desori; și ochi.

Jarry își crease o reputație de trăgător. Se auziră proteste. Nu se putea ști sigur dacă, în halul de betie în care era, putea fi în stare să se mulțumească cu simulacrul. Dar Bercail vru să arate că nu-i este frică și, suindu-se pe un scaun, cu brațele încrucișate la spate, luă o poză napoleoniană. Era nițel cam ridicol și se auziră cîteva risete, acoperite numaidecît de aplauze.

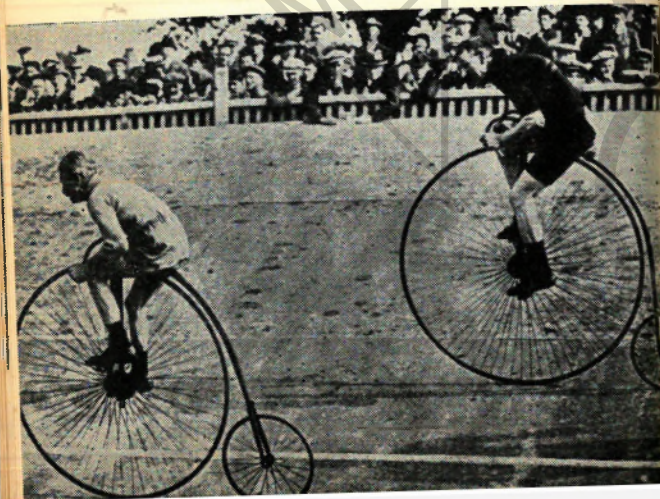
Passavant rosti foarte iute către Sarah:

— Poate să iasă rău de tot. E beat cu desăvîrșire. Ascunde-te sub masă.

Des Brousses încercă să-l țină pe Jarry, dar acesta, descotorosindu-se de el, se urcă pe un scaun (și Bernard băga de seamă că era încălțat cu niște pantofiori de bal). Exact în fața lui Bercail, întinse brațul ca să ochesească.

— Stingeți, stingeți! strigă des Brousses.

¹ Les Faux-Monnayeurs, Paris, 1925, pp. 381—382.

Edouard, rămas lângă ușă, suci comutatorul.

Sarah se ridicase, ascultînd de îndemnul lui Passavant; și, îndată ce se stinse lumina, se lipi de Bernard ca să-l tragă sub masă cu ea.

Se auzi focul. Pistolul era încărcat cu gloanțe oarbe. Se auzi totuși un strigăt de durere: al lui Justinien pe care bura îl lovea-n ochi.

Și cînd se aprinse din nou lumina, toată lumea îl admiră pe Bercail, tot în picioare pe scaun, păstrîndu-și poza, imobil, ceva mai palid numai.

Totuși, prezidenta avea o criză de nervi. Toți începură să se agite.

— E o prostie să provoci asemenea emoții!

Cum pe masă nu era apă, Jarry, care se dădea jos de pe pedestal, muie în alcool o batistă ca să-i fricționeze templele, în chip de scuza.

● RACHILDE

ALFRED JARRY SAU SUPRAMASCULUL LITERELOR¹ (Fragmente)

Alfred Jarry, într-adevăr, îmbrăcat ca un alergător ciclist care-a căzut pe jos, mic sau scund, bondoc ghemuit, numai mușchi, mi s-a părut o sălbăticiune primejdioasă. Încă nu istorisise povești minunate, arbora, în schimb, o mască palidă, cu nasul scurt, cu gura aspru desenată, umbră de-o mustață ca funingine, cu ochi negri larg decupați pe chip, ochi de-o fosforescență ciudată, priviri de pasăre de noapte, fixe și luminoase totodată. [...]

Alfred Jarry la "Mercure de France",

S-a spus că Alfred Jarry era un atlet, dar, desigur, în accepția rea a cuvîntului. N-avea decît forța maimuței, amestec de dibăcie și de pripeli inutile, forță mai mult neliniștitoare, decît într-adevăr de temut. În realitate, era un impulsiv dublat de un om slab. Fără teribila lui patimă pentru alcool și-ar fi putut, poate, domestici firea de « om al pădurilor ». Abuzul de absint făcea din el un nebul; or, nebulii sunt întotdeauna eroi ratăți.

Alfred Jarry la « falanster »

[Falansterul era o casă de pe un chei de la Corbeil, pe care am închiriat-o mai mulți pentru ca să ne petrecem vara. [...]]

La falansterul din Corbeil i-a dat el proprietăresei noastre — burgheză foarte virtuoasă, cu care tocmai de aceea nu ne-aveam bine — memorabilul răspuns citat adesea în legătură cu libertatea de limbaj a lui Alfred Jarry.

Cum acesta avea deplorabilul obicei de a trage focuri de pistol cu orice prilej și chiar fără prilej, zisa proprietăreasă, care se afla într-o grădină vecină cu-a noastră, a venit să ne facă observație în legătură cu aceste împușcături, avertizîndu-ne că plozi ei se plimbu dincolo de zidul care separa cele două proprietăți.

Am întîmpinat-o cît am putut mai bine în pragul porții falansteriene, rugînd-o să intre și să se convingă de inocența jocurilor noastre, cu spaima secretă c-am să-l văd pe vinovat apărînd sau participînd la discuție. Se ivi în spatele meu, ținînd încă revolverul în mînă:

¹ Alfred Jarry ou le Surmâle des Lettres, Bernard Grasset, 1928.

— Gîndiți-vă, doamnă — se lamenta biata femeie — că domnul ar fi putut să-mi omoare un copil.

— Ei, doamnă, ripostă flegmatic dom' Ubu, dacă s-ar întîmpla o astfel de nenorocire, v-am face alții!

Nu-i nevoie să-adag că cocoana a făcut repede stînga-mprejur și că nu s-a mai arătat niciodată.

Aici am să fac loc unui comentariu în favoarea lui dom' Ubu: trăgea foarte bine, ucidă privighitorile cît și orice alt ideal la-ndemină, dar era cu totul incapabil să omoare un copil, fie și din neatenție. [...]

Alfred Jarry erudit și sportiv

[...]

Biațul ăsta — totdeauna nelîngrijit, care, purtînd prin cine știe ce întîmplare un costum nou, se așeza în mijlocul unei băltoace de noroi ca să-și repare mai comod bicicleta — avea un gust foarte sigur și rafinat, ceea ce nu l împiedica să se împotoneze cu cămași de damă roz-deschis sau bleu-pal, fiindcă, pretindea el, rufăria masculină și asprimea ei care rănește și stînjeau ușurînța în mișcări. Era sportiv pînă la limita efortului maxim. Cum soțul meu îl inițiaze în plăcerile canotajului, a săvîrșit minuni de imprudență, era cît pe-acî să se-nece de cîteva ori, pe urmă, la rîndu-l, i-a fost profesor de ciclist lui bărbatu-meu și, cum deplîngea lipsa mea de entuziasm pentru acest vehicul, mi-a propus un alt mijloc de locomoție, dacă nu mai primejdios, cel puțin mai accesibil leneverii mele: «Ați avut încredere, cîndva, în scrierile astea de cai, doamnă, care au fost alese, pe nedrept de alfel, drept exemple de forță pentru turbine, ceea ce ar trebui să ne indice slăbiciunea lor, de vreme ce ajunge a le multiplica prin cifre probante; ei bine, facem înșira că vă punem în situația de a atinge, în trăsuri, viteza unui alergător profesionist, și asta mai ușor decît dacă ne-am jucat!...»

În această epocă, de pruncie a vitezei, era foarte șic să te plimbi în trăsuri de răchită — un coș ușor pe două roți paralele — care era legată cu o simplă curea de piele de bicicleta unui domn înzestrat cu o perche de pușcă vinjoasă.

Nu sunt fricoasă, dar dacă trăsura mi se părea și confortabilă și încîntătoare, calul, în schimb, mi se părea grozav de nădăvș, ca să folosesc un termen de fel jignitor în această împrejurare.

— N-aveți încredere în noi, doamnă?

— Nu! Deloc! I-am răspuns eu cu deplină convingere.

— Chiar dacă domnia-s domnul dumneavoastră de soț merge alături de noi, gata să ne sară-n ajutor în caz de accident?

— Și dacă se rupe cureaua?

— Vires *acquirit* unde /Bôrbații au făcut rost de eg/, doamnă!

M-am lăsat, în cele din urmă, convinsă și-am putut să-mi dau seama — aflîndu-mă în trăsura de răchită cu pricina — că Jarry nu exagera cînd vorbea de un antren. ... de altă natură decît antrenul celui care trenează¹, ca să folosesc unul dintre eufemismele lui.

De altfel, îi datorez o emoție teribilă, provocată mai mult de-un reflex al acestui creier prea pripit, decît de-o împrejurare în-adevăr accidentală.

Plăcusem din Corbeil în urma unor neînțelegeri cu proprietăreașă, doritoare desigur să scape de niște chiriși care nu-i locuiau cu o cumințenie burgheză imobilul (vezi focurile de pistol citate mai înainte), și ne instalase în La Frette, într-o casă frumoasă, prea nouă, binecuvîntată cu o grădină în perspectivă încă, pe care am aranjat-o cu mare cheltuială, conștii că o să-i vedem copacii crescînd. Locul era o frumusețe.

¹ Celui qui se traine — trenul.

Vila cu pricina era lipită de-o măgură acoperită cu liliac în floare și, amănunt care-l încînta pe Ubu, puteai intra și pe ușa de la pod și pe cea de la pivniță. Sena curgea în grădină, de vale, și, vrea anunțîndu-se călduroasă (pe vremea aceea încă mai era cald vrea l), ne puteam scălda l. ...

Cum nu ne luasem nici o informație asupra locului, ne extaziam în fața sătucului apropiat, alit de liniștit, alit de pustiu, în care, ciudat lucru, toate ferestrele dinspre loc și-am constatat că vîrînd minile-n apă nu le mai vedeam l. «Ștyxul l murmura Jarry. Apă neagră l» «Și totuși e Sena l» zăsesneau ceilalți. ... Pe urmă, surprindem pe fețele marinarilor gravi care treceau pe-acolo, niște zîmbete cam răutăcioase cînd dădeau peste echipa asta de pescari carajoși.

De fapt, nu se vedea solz de pește, afară de niște scribe mărunte de mormoloci viscoși și buni de fript mai mult de-o grămadă. Ne-am interesat în sat, unde toată lumea tăcea pentru că nimeni nu voia să-și descurajeze pe bieții parizenii ăștia comentarii, un pic naivi. Dar cînd am ajuns în iulie am căpătat și explicația fără comentarii, dovada flagrantă! Valuri-valuri, după capriciile celui care sufla, ne asaltau miasme-n-grozitoare. Și-a trebuit să facem la fel ca sătucul modest, să ne-nchidem ermetic obloanele și ferestrele dinspre apă: ne aflam în fața faimoaselor deversore ale Acheres l. Atunci ne-am pornit să facem ca apucați ciclist, ca să fugim, ca de cîmă, de locul ăsta încîntător.

Nu puteam totuși, să ne stricăm vacanța schimbînd încă odată locul și-atunci ne resemnăm să schimbăm numai aerul, plimbîndu-ne cît mai departe cu puțină.

În felul ăsta m-am hotărît să mă sui în superbul coș de răchită, pentru că, la urma urmei, mai bine să risc să-mi rup gîtul, decît să respir asemenea parfumuri. Nici să beau, nici să mîncîc nu mai eram în stare. Ba chiar mă gîndeam să mă hrănesc numai cu lămii, fructe recomandate contra holerei l.

În acest moment are loc mica dramă despre care voiam să vă vorbesc.

Ne aflam pe drumul spre Herblay, într-un loc domînd o splendoare de peisaj și de unde cuprîndeam cu privirea o vale traversată de un viaduct mare cu arcele de-o albeașă orbitoare. Drumul tăcea niște zigzaguri impresionante, cu turnante periculoase, dar Jarry răspundea de tot. Pînă acum umblasem pe drum drept și, în afară de cîteva momente de viteză nebulă, sigure la culme, potrivit formulei conductorului meu, n-aveam de ce să ne-nedom de trănăcia trăsuri noastre. Era, de altminteri, un mijloc nepus de plăcut de plimbare pentru că se dovedea extraordinar de liniștit. Nu tu zăcîncînturi, nu tu scrișturi, roșile de cauciuc aproape că nu lăsau nici o urmă în prașt și nu-l ridicau, puteai sta de vorbă fără ca nimic să tulbure conversația.

Trebuie să adaug că în privința conversației, Jarry nu mai conțenea, ocupîndu-se numai el și de întrebări și de răspunsuri.

Bărbatul meu, după ce-a privit cam neliniștit la panglica drumului ăsta deschis, gerpînd pînă în hăul uneia dintre arcele ale îndepărtate care păreau s-o atraga, s-o soarbă, s-o înclăcească în jurul unuia dintre piciorarele de piatră, a strigat:

— Atenție, dom' Ubu! Poate-ar fi mai bine să cobori pe jos.

— Pe căldura asta? Doar no-să ne tîrîm ca niște prăpădiți. Ei, dom'le, ia gîndiți-vă că și-așa mi-e foarte sete. ...

Mergeam iute, Jarry, puțin trîs înapoi pe șă, și-a încrucișat brațele:

— Avem douăzeci la oră — a rostit cu filosofie — dar, n-avem nici o vină l! La prima curbă, din cauza unei perdele de arbori, nu i-am mai văzut nici pe Vallette², nici arcelele. — Extraordinar virajul ăsta în linie dreaptă l a spus Jarry. Eu nu vedeam nimic

² Alfred Vallette, soțul aucoarei.

extraordinar într-un viraj mai mult sau mai puțin drept, numai că de la a doua turanță am început să am senzația că sunt lansată într-o spirală, pe care, de fiecare dată cînd luam turnanta, viteza sporea cu atît mai mult, cu cît era mai din loc virajul.

Jarry nu putea nici înfrunsa brațele; aplecat pe ghidon, părea că e una cu bicicletă.
Vintul îi guera ciudat pe la urechi. Ma crampom cu oarecare nervozitate de brațe, scâneluilor. — Mergi pea repede, dom'Ubu! I am spus eu neliniștit, văd că nu oi ne-dreptea spre arcada viaductului, ci arcada, făcând pași mari și adăci-tele ei de piatră, părea că se năpustește spre noi de par-că-îi vrut să ne-nghită. Jarry nu-ntorcea capul, încercând să frîneze cu orice pret. — Ba dumneavoastră a mergeți pea repede, doam-nă, a mîrlit el cu glasul scăzut. Dumneavoastră ne conduceți acum. Bolurile s-au inversat!

[illegible]

Și-a pipăit, prin pantalonii ruși, genunchii. — Nu s-a rupt nimic, a rostit cu
sînge rece, afară de pedala stîngă! Pentru că nu făcea nici o deosebire între
el și bicicletă. M-am așezat pe marginea șanțului în timp ce el s-a dus să-și
caute briceagul.

— Nu vă prezentăm scuze — a mormăit când s-a-ntors și în timp ce-și închidea cu grijă briceagul — pentru că n-avem nevoie să vă dovedim că nu făcăm decât ceea ce hotărâsem să facem... dar n-am avut niciodată ca acum atita chef de c-o rupem c-o femeiei...

I-am fost recunoscătoare pentru insolență, fiindcă mă scutea să-i mulțumesc.

● JEAN SALTAS¹

AMINTIRI DESPRE ALFRED JARRY ²

L-am cunoscut pe Alfred Jerry în cursul iernii lui 1897. Ne-am întâlnit pentru prima oară într-un mic hotel din strada Bara, unde se aduna în fiecare luni seara un ceneclu restrâns al tinerei școli. Erau acolo doamna Rachilde, domnii Henri de Régnier,

¹ Prieten al lui Jarry, colaborator la traducerea romanului grec al lui E. Rhoïdes, Popesa Ioana, apărut la Fasquelle. *Revue de l'histoire de la littérature grecque*, XIV, nr. 91 15 iun. 1922, pp. 28-32.

² Revista «Les Morges», an. XIX, nr. 91 15 ian. 1922, pp. 28-32.

Pierre Louys, Alfred Vallette, Ferdinand Hérold, Gustave Kahn, Charles-Henry Hirsch, Franc-Nohain, Maurice Ravel, Claude Terrasse și alți cîțiva. [...]

optsprezece-nouăsprezece ani, bine legat, mulat într-o ținută de ciclist, și sigur cel mai tânăr din toată adunarea. Era Alfred Jarry. [...]

Aș putea spune, cred, că pentru Alfred Jarry cea mai bună epocă a fost cea în care a colaborat la «Revue Blanche».

Tot în această epocă — putînd realiza cîteva economii — și-a cumpărat la Coudray, lângă Corbeil, un teren pe care l-a îngrădit cu un grilaj de sîrmă și pe care a instalat un vagon de marfă dezafectat de pe linia P.L.M., vagon din care și-a făcut faimoasa lui casă Tripodul și unde ne-a invitat pe soția mea și pe mine pentru deschiderea sezonului de pescuit și pentru a-și sărbători convalescența în urma unei grave maladii. [...]

Prefață la Ubu rege

(Fragment)

[...] jumătate restabilii, Jarry s-a ntors la Paris. Mare mi-a fost surpriza să-l văd sosind peăbra sub brucșeaa simătuț; mi-a adus o fotografie de-a lui ca scrierime, în care îl vimee data de viață și sănătate. Voia cu tot dinadinsul să mă facă să cred că e recentă, era ca nu mă avea în ochi. În fizionomie, nici cunoscuta vivacitate de expresie, nici atât de des feței lui asemănarea cu o mască japoneză. [...]

● AMBROISE VOLLARD

AMINTIRI ALE UNUI NEGUSTOR DE TABLOURI²

(Fragment)

Capitolul VII. Ospetele de la pivniță

N-a existat figură de literat mai nobilă decât Jarry. Foarte sărac, nu-și etala nicio dată mizeria, evitându-i chiar pe cei pe care-i bănuia capabili să se intereseze de el. Cât de scrupulos! Îmi aduc aminte că l-am întâlnit într-o zi ducându-se la un abonat al unei mici reviste pe care-o conducea el, ca să-l restituie suma de 1 franc, 50, încașată, din greșală, pe deasupra. Venise pentru asta de la Corbeil cu bicicleta.

și în care trăia mai ales din pe pescuia. Venea la Paris cu bicicleta, care, împreună cu un revolver, era singurul bun ce-i mai rămăsese de pe urma unei moșteniri modeste, tocată foarte iute și fastuos. Când un pieton nu-l auzea apropiindu-se, Jarry, ajuns în dreptul lui, trăgea din mers un foc de pistol.

² Linia Paris-Lyon-Marsaille.

^a Din același loc și din aceeași perioadă ca și precedenta scrisoare, către Rachilde. Prima, datată 23 mai 1906, a doua, numai 1906.

— Dar, Jarry (i se spunea) dacă unul din ăștia s-ar fi supărat?
 — A l... (explica autorul lui *Dam' Ubu*), înainte de-a avea timpul să se dumi-
 rească, eu eram departe, și, pe urmă, ce, dindu-i omului ăsta iluzia c-a fost atacat, îi
 ofeream material pentru niște povești palpitante, pe care le putea istorisi priete-
 nilor și cunoscuților l...

În fine, însuși sportivul față cu instrumentele pasiunii.

● ALFRED JARRY

SCRISOARE CĂTRE RACHILDE¹

(Fragment)

Duminică, am făcut corvoada cu strada Bootz și cu credincioșii noștri supuși, adică
 am recuperat ceva phynanse, cu prețul unei osteneli care — în asemenea măsură mie-
 silă de aceste demersuri, chiar dacă sunt legitime — ne-a pus la pat două zile, și prin
 mijlocirea ziselor phynanse ne-am procurat pantofi (curiozitate pe care n-am mai con-
 templat-o de multă vreme!) și o placă matricolă 1907 pentru bicicleta noastră.

SCRISORI CĂTRE JEAN SALTAS²

(Fragmente)

Sunt aici ca să caut niște documente pe care nu le puteam găsi nicăieri, termin
Dragona, i-o dau, când mă-ntorc, lui Fasquelle, și totul o să meargă bine cu *Paposo*, iar
 pescuitul îl deschid la 17 iunie. Te invit la primul pește, împreună cu doamna Saltas,
 dacă îmi face această onoare.

A. Jarry

I-am scris lui Vallette să-mi trimită bicicleta! Sunt atât de-nvâțat cu exercițiile fizice,
 încât aerul are să mă salveze.

A. Jarry

¹ Datînd, probabil, din 1906 și trimisă din Laval, unde Jarry locuia la sora sa, Charlotte.
² *Souvenirs d'un marchand de tableaux*, Albin Michel, Paris, 1937.

Cele mai vechi automobile

Pe vremea cînd tata învăța tenisul

Pe vremea cînd tata învăța tenisul, îmbrăcămîntea mamei ajungea pînă la glezne. Ea se compunea dintr-o fustă-clopot, un brîu și o bluză cu guler înalt, îngust și răsfrînt, semn, ce se contura pe atunci, al intenției femeilor de a se elibera din chingile în care fuseseră ținute. Tata purta și el un astfel de guler, care-i stînjea însă respirația. Nu arareori, amîndoi purtau în picioare ghețe din piele marron, cu carlîmbi înalți, cu tălpi de cauciuc. Singura chestiune controversată era aceea dacă corsetul purtat de mama trebuia să ajungă pînă în solduri sau putea fi și mai scurt. Pe vremea aceea, deci, tenisul constituia o aventură, de care tînăra generație alintată, de azi, nu-și poate da seama. O, frumoase vremuri de demult, cînd încă nu se știa pe continent că pe terenul de tenis nu se cultivă iarbă! Fiindcă în zadar a-i fi întreținut-o cu grija coaforului care încearcă să oprească prin orice mijloace chelia progresivă a clientului său! În timpul jocului, pe astfel de terenuri cu iarbă se puteau înregistra diferite surprize, fie cînd mingea se oprea pe vreun mușuroi de cîrțită, fie cînd adversarul se împiedica de un smoc de iarbă.

Bineînțeles că s-a renunțat la astfel de terenuri de tenis romantice; au fost create spațiile goale, bătute cu muiul, acordîndu-se astfel și sportului respectiv cuvenita tălăsură de seriozitate. Au dispărut apoi și personajele care puteau fi văzute la începuturile acestui sport, felul lor de a privi mingea, ca printr-un vizor, și respingînd-o cu adevărate gesturi de gimnastă. Fulgerător de repede au fost stabilite și regulile care, cu foarte puține excepții adoptate mai tîrziu, dăinuie și azi. S-au născut pînă și vicisitudinile jocului, care însă nu purtau numele de tactică și strategie, poate din pricina marelui respect de care se bucurau locotenenții și științele spiritului. Multe ne-a fost dat să vedem; ne mirăm uneori de geniul omului primitiv care din mai nimic a ajuns să utilizeze focul, roata, icul, piroga, dar noi, părinți voștri, dragi copii, sîntem acele genii preistorice ale loviturilor la tenis, chiar dacă — recunosc — nu ne-am prea ales cu ceva, fiindcă abia în toiul jocului

Mai puțin cunoscută, cele patru eseuri ale lui Musil scrise pe tema sportului, comentează mai ales raportul dintre tehnica sportului și psihologia sportivului. El însuși a fost un practician al sportului, ceea ce l-a ajutat să cunoască nu prin deducție, ci din experiență, reacțiile omului pe terenul de sport. Unul din aceste eseuri, pe care-l publicăm aici, aduce nota de ironie fină, abia perceptibilă dar atît de frecventă în opera lui Musil, la adresa exagerărilor sportului profesionist.

prinzi tîlcurile lui. Fiecare epocă își creează propriile-i unelte. Ceea ce a urmat după noi, nu înseamnă altceva decît o considerabilă creștere a cunoștințelor medii și a recordurilor; noi însă am fost aceia asupra cărora s-a revărsat harul acestui veac... De aceea îmi și arog dreptul de a povesti unele întîmplări.

Dar să mai zăbovim cîteva clipe în preajma tenisului. Cu zece ani în urmă, dacă nu mai puțin, se puteau descoperi în acest sport unele aspecte ale moralei originare. Cînd, venind de pe oricare alt teren de sport, intrai pe un teren de tenis, ți se părea, în cazul cînd ochiul știa să sesizeze îmbrăcămintea, că pătrunzi de pe un loc luminos, deschis, într-o pădure cu copaci înalți. Rochiile aungeau numai pînă la jumătatea pulpei, talia era la înălțimea încheieturii minilor, deși, pe altundeva, tricoul se restrînsese de mult pînă la dimensiunile unei coli de hîrtie, dacă nu chiar la acelea ale unui bilet de intrare. Ei da, ca și azi, bărbății, în ceea ce-i privește, erau îmbrăcați în alb; doamnele scurtau tot mai pe îndelete lungimea îmbrăcămintii care ajunge să le acopere doar brațele și picioarele. Această trăsătură conservatoare a tenisului ține probabil de faptul că, vreme îndelungată, sportul respectiv a fost considerat un « joc de societate », practicat doar din simplă plăcere, iar goliciunea nu constituia « ceva nou », ci făcea parte din taina garderobei, o taină pe care n-o puteai afișa decît arareori, fiindcă era invariabilă. Un alt sport, tot atît de conservator, este scrima, acea artă cavalească practică în drapaj de mătase neagră, care ține mai mult de secolul XVIII, decît de formele de azi; de aceea poate ca valoare sportivă, a și rămas atît de mult în urmă. Scrima era un sport al cavalerilor; în genere, nici nu era un sport, ci mai degrabă ceva ce aducea a sport și care, în ciuda mlădiei pe care o imprima trupului, a trebuit să vadă că a fost nevoit să cedeze în fața boxerilor și a luptătorilor de jiu-jitsu. Așadar, de pe vremea cînd tata învăța tenisul și pînă azi s-a mai schimbat cîte ceva, dar aceste schimbări se leagă mai mult de valorificarea unor exerciții corporale decît de exercițiile în sine. E drept că nu existau încă raporturi între tehnica motorului și îndiferența omului, însă, încă de pe atunci existau trăsăturile caracteristice ale « exercițiilor corporale » propriu-zise, excepție făcînd golful și hochei-ul încă necunoscut, dar care au apărut imediat după aceea. Tot pe atunci au intervenit « schimbările revoluționare » în tehnica alergării, a călăriei și a saltului și chiar crawl-ul în tehnica, importată mai tîrziu, a înotului, deși, ca mișcări ale brațelor și tehnica a respirației nu se deosebea prea mult de înotul rapid practicat pe vremea bunicilor.

Ceea ce a făcut ca sportul să devină sport, nu ține atît de materie, de trup, ci de spirit. Înainte însă de a vorbi despre acest faimos spirit, trebuie să vă povestesc ceva care pornește de undeva de mai departe, dar tot la spirit ajunge.

Se știe că Viena este cel de al doilea mare oraș german; întrucît însă o mare parte a locuitorilor Vienei trăiesc la Berlin unde-și cîștigă, în mod specific german, merite deosebite ca scriitori, ingineri, actori și chelneri, acasă rămîn destul de puțini care să cunoască acest lucru. S-a ajuns în felul acesta la un eveniment de extremă importanță, atît pentru istoria culturii, cît și a sportului. Nu numai că de peste un an se construiește un stadion olimpic, dar se și sacrifică pentru el și ultimele resturi ale Praterului. Lucrul aceasta merită o explicație. Praterul, ține de cele șapte minuni ale lumii, de care vienezul, aflat departe de țară, începe să-ți povestească de îndată ce îl cuprinde nostalgia. Și minunile se numesc: fîntîile arteziene ale Vienei, prăjiturile vieneze, negustorii de prăjituri vieneze, Dunărea albastră, vinul din âst-an, muzica vieneză și Praterul. E drept că dacă unui astfel de vienez îi amintești bunăoară de Schönborg, pentru el asta se asociază cu oficiul poștal W 30 sau autobuzul nr. 8, iar cînd îi spui de muzica vieneză, el se gîndește numai la Johann Strauss sau Lehar; și chiar dacă Dunărea nu e albastră, ci de culoarea lutului, iar apa de băut din Viena conține prea mult calciu, cînd e vorba de Prater, aici, în mod cu totul excepțional, idealul se suprapune realității. Fiindcă marele oraș este strîns îngemănat cu un parc natural situat la numai

o oră de mers, cu minunate și bătrâne pajști, boschete și copaci; un peșoiș, în care omul nu este dect oaspete; o surpriză, fiindcă peșoișul acestuia este cu cel puțin o sută ani mai vîrșnic decît natura pe care o contemplăm. Pe scurt: un loc care, dacă ar mai exista pe undeva, ar fi decretat de popor să se plimbare cu automobilul, un spațiu în totuși altceva decît o parădă de poposă, să se poarte chiar opri și așeza, un peșoiș care-î trezește are omul se poate mișca alene, se poate chiar învinde. În epoca periculi cu alonje se pare că sentimente și gînduri greuri de exprimărit în cuvinte. În epoca periculi cu alonje se pare că oamenii au fost conștienți de acest lucru fiindcă, deși pe atunci Praterul era un parc imperial de vîntoare unde se călăra doar în galop, există suficiente mărturii care atestă că toate se făceau nu fără un anumit respect al naturii. În lunga epocă de domnie a lui Franz Iosef, epocă în care s-a format felul nostru de a zi de a trăi și a gîndi, exista măcar adevărul că, în afară de modificări; nu se cedau decît zonele periferice ale Praterului, așa încît chiar aristocraticul «Jochel-Club» și «Asociația trăpășilor» au trebuit să se mulțamească doar cu un colț mărginaș. Abia după ce noi înșine, ca oameni, am capitulat și astai-cel mai important punct – Praterul a început să se ducă și el de răș; ceea ce ne va împiedica totuși să vorbim de el, fără să ne dăm seama că nici nu mai există. În locul lui au apărut terenuri de sport de toate felurile, și așa se-ntimplă, garduri și străjuțe de ghere pentru vînzarea biletoanelor de intrare. Și așa se-ntimplă, fiindcă așa trebuie să se-ntimplă; chiar dacă s-ar fi găsit alte spații adecvate terenurilor de sport, ele nu prezentau totuși amprenta unor atît de nobilă victorii ale ridicolelor pretenții de exerciții corporale, ale pretenșii înțoirii a naturii naiv, arrogant și brutal exprimat.

toate procesele subdiare, să combine, intelectualizate, cu lăptea unui jongleur, dar nu pe măsura lui, lei conștiință de faptul că însecurse reprezintă semnalul de învătă prea mult și a învătă prea puțin, că realizările depind de stări subiective și mai ales, își dai seama de efectul aproape miraculos al stării de spirit pe care ți-o provoacă, dar toate acestea, ca să spunem astăzi, o consecință a efortului, și chiar cartofilor, sportul acela care în modurile ale Inoletriciilor, bunăoară la culesul pe toate, Nu trebuie să uităm nici emoliile pe care le simți în competiție, trucerile de parcă pungi, ezităările adversarilor, timiditatea, siguranța victoriei și multe altele, atât de simplu denumite: tactica și strategia sportului.

Ce perspective ar putea deschide posibilitatea de a ști, încă de la distanță, pe care picior te vei opri la capătul unei curse! Din întunericul trupului, trăirea sportului aruncă lumini asupra eului, chiar dacă lumina cade tot asupra unui întunecimii. Aș vrea să știu însă cîți sportivi își pun azi asemenea întrebări sau sînt dispuși să li se pună asemenea întrebări? ! Poate însă că nici nu au nevoie !

Și acum, fiindcă mi-am permis să vă povestesc cîte ceva despre triumful sportului asupra naturii, îmi voi lua îngăduința să vorbesc și despre triumful sportului asupra artei, imaginîndu-mi ce se va întîmpla cînd ultimul copac din Praterul vienez va deveni membru al unui club sportiv, deoarece există de pe acum o propunere a asociațiilor artiștilor plastici de a doborî acești membri, care nu fac decît să vegeteze, și de a-i înlocui, deocamdată, cu o « poiană de statui ». « Arta nu va fi destinată contemplării », o atare acțiune, justificată prin argumentul că « arta nu va fi destinată contemplării », o atare acțiune, justificată prin argumentul că « renasterea corporală ». Ei bine, despre așa ceva se pot spune multe. Impasurile artelor plastice sînt mari și în clipa de față ele pot justifica multe. Neputința de a crea un nud în care să descoperi expresii proprii este mare, chiar dacă în ultima vreme plastica figurativă a fost tratată, fără succes, cu valțurile și ciocanele pneumatice. Dacă, așadar, în căutările ei, arta nu a găsit o temă mai frumoașă și mai adîncă decît trupul celor specializați în atletism, aceasta reprezintă fără îndoială o mare victorie a sportului asupra spiritului.

Firește că pe vremea naivelor mele eforturi corporale, asemenea ideii nu mi-au trecut nicodată prin minte. Mă dispensam pe atunci cu totul de spirit, numai pentru că a doua zi să mă pot simți proaspăt spiritualicește. Foarte puține probleme sufletești mă preocupau în timpul competițiilor și dacă reușeam să fiu cît mai dur, era totmai ceea ce doream. Sînt și azi de părere că absența spirituală e foarte recomandabilă cînd ai spirit, însă o atare premiză devine periculoasă în timp ! Dar ce rost are să vorbim atît de mult despre spiritul sportivului, cînd de fapt tot secretul constă în faptul că spiritul sportului nu s-a născut din practicarea exercițiilor, ci din vizionarea lor ! În Anglia, ani de-a rîndul, un mic grup de oameni și-au frînt falgalele lovindu-se cu pumnul gol; o asemenea îndelungă devenit sportivă din clipa cînd s-a descoperit mînașă de box, care a permis ca spectacolul să fie prelungit pînă la cincizece runde și să se transforme, în același timp, în obiect de tîrg. Secole de-a rîndul oamenilor au văzut fondisti, călărești, dar aceștia au fost considerați simpli saltimbanci, atîta vreme cît spectatorii nu știau nimic despre sport. Douăzeci și doi de oameni, supravegheați de unul de meserie, luptă pentru o minge, iar cîteva mii, dintre care majoritatea nu a atins măcar o asemenea minge, fac o pasune de care, cel ce practică jocul, sînt scutiți. Astfel ia naștere spiritul sportului. El se naște dintr-o uriașă jurnalistică sportivă, din sportivi competenți, din școli sportive, universități sportive, savanți sportivi, din faptul că există maeștri de sport, că sportivii sînt înnobiți, primesc Legiunea de onoare, sînt citați în ziare. Dintre toți participanții la sport, ei singuri sînt acei care nu practică pentru propria lor satisfacție nici un sport, ba poate îl și detestă. Ceea ce a vrea să spună că te consacrîi unui lucru doar cînd ai de cîștigat de pe urma lui. (...)

(1931)

În românește de L. V.

modă costum și sport

Primul meu costum de sport a fost un costum-marinar. L-am primit în dar, în 1910. Costum de sport? Pare aproape de necrezut și, totuși, dacă ne gîndim bine, costumul-marinar reprezenta, atît pentru fete cît și pentru băieți, o copie fidelă a uniformei marinărești și se purta cu mult entuziasm. Costumul se născuse din nevoia de a te putea mișca cu viciune și uneori chiar cu grație artistică ; în felul acesta, cel puțin copiii au fost eliberați de strînsarea corsetului pe care secole de-a rîndul au trebuit să-l suporte, chinîndu-se și fără să crîcnească.

Și apoi să nu uităm că matrozii revoluționarii francezi din secolul XVIII purtau pantalonii vîrğați în albastru-alb-roșu. Pantaloni aceștia, care au adus răsculașilor porcela de « sans-culotte » adică « cei fără pantalonii de curte, pînă la genunchi » și-au deschis drumul în societate și în modă, ca îmbrăcăminte sportivă de navigator ; chiar azi, proeminențele lumii poartă pantalonii lungi, comozi, marinărești.

Costumul-marinar, azi mai degrabă ironizat decît admirat, a fost prima îmbrăcăminte care a eliberat corpul de blindajul impus de « Belle Époque ». Însăși Effi Briest, încîntătoarea eroină a romanului lui Fontane ne este prezentată într-o rochie de stofă, aducînd a mîntean, cu dungi albastre și albe, cu un guler lat, marinăresc, care lasă gîtul gol.

Costumul meu din 1910, croit autentic « à la Kiel », fusese cusut de mama ; gulerul albastru-închis care se purta la costumele din dril alb, bleumarine sau petrecută prin nodul marinăresc din mătase neagră, se lega în fundă. Pe beret, o panglică marinărească autentică purta inscripția « S.M.S. Bremen », adică « Nava maeștrilor sale » ; noi copiii, aveam pe atunci un adevărat cult pentru prințul Adalbert, marinarul, fiul Kăizerului. Exercițiile sportive executate în special pe veliere, departe de a fi un dulce farme de fin de siècle, impuseseră o astfel de îmbrăcăminte.

ODA SCHAEFER, născută la Berlin-Willemsdorf în 1900 ; o preocupă deopotrivă pictura, grafica, moda, critica literară și, în primul rînd, poezia, prin care a intrat în istoria literaturii germane contemporane. Din 1939 cînd și-a tipărit primul volum *Die Windharfe* (deși ca publicistă începuse să activeze cu vreo zece ani mai înainte) și pînă azi, Oda Schaefer a semnat patru volume de poezie, două de proză literară, patru de eseu și două antologii din lirica feminină, în afară de numeroase contribuții radiofonice și scenarii pentru televiziunea germană. A obținut pînă acum patru premii prestigioase, din care unul al Academiei din Mainz și unul al celei din München.

Moda, această misterioasă revoluționară, și-a găsit apoi un tinăr « general al ei » în persoana Gabriellei Chanel, numită Coco. Tot ceea ce se reprezentase până atunci « Chi-Chi »-ul atât de îndrăgit și în « Belle Époque » fiindcă evoca nostalgicul rococo, a fost într-o clipă abolit și decretat ridicol.

A urmat după aceea primul război mondial care ne-a pus dintr-odată în fața unui stil cu totul nou. Arhitectul Le Corbusier concepea clădiri de tip ciudat, al căror sens abia îl puteam înțelege; se vorbea despre funcționalism, noile genuri de clădiri se ridicau din materiale care surprindeau: sticlă, oțel, beton. Moda, dimpotrivă, mergea pe un drum invers: domnișoara Chanel, pledind pentru o maximă libertate a mișcărilor, puse să i se țasă materiale speciale pentru modelele concepute de ea, modele care-i exprimau concepția și care erau și practice totodată. Făcu apel mai întâi la genul *marinière*, bluză matroz, rochii-chemistice, jachete-cutie; în același timp scurtă fustă și părul — maestrul Antoine crease de altfel încă în 1913 prima tuncsoare « la garçonne » pentru actrița Lavallière —; într-un cuvânt, Coco Chanel abolii în totul corsetul, întocmai cum încercase mai înainte Poirer și Madeline Vionnet, precursorii acestei revoluționare decizii. O glumă de pe vremea lui Poirer spunea: « Domnule locotenent, ce părere aveți despre mișcarea împotriva corsetului? — În ce mă privește, prefer cucașele fără corset, chiar dacă pentru locotenenți rămâne o anexă indispensabilă ».

Chanel era preocupată de structura îmbrăcămintii în funcție de împrejurări; a reabilitat astfel — din nou — jersoul, coborât până atunci la rangul de tricot lavabil utilizat la confecționarea cămășilor de vinători; alese în acest scop, pentru pulover, țesături groase, tweed-uri care se pretau fustelor largi, gen salopete. Bineînțeles că acestea înceară să mai reprezinte un *tailor-made*, în special după ce mășturile netede se impuseră ca material pentru rochiile de după amiază și seara. Până la urmă, Coco schiță și ideea pantalonului pentru femei. Nu cu mult în urmă, Poirer, pe atunci angajat la Worth, creatorul de modele al împărătesei Eugeniei, concepu și el un costum simplu, la vederea căruia se spune că Phillip Worth-fil ar fi exclamat dezgustat: « Si asta numiți dumneavoastră costum? Asta-i adevărată momie! ». Încă prin 1913, cu prilejul unui turneu în America, Poirer prezentase un film în care manechinele puteau fi văzute cu rochii scurte. Filmul a fost interzis, fiind considerat « scandalos și obscen ». Precursorii modei moderne, moda propriu zisă a veacului nostru, au debutat, cum se întâmplă adesea, cu un eșec. A trebuit să vină primul război mondial, să zdruncine concepțiile burghieze și să sfârșim tabăurile.

Rochiile scurte ale lui Chanel — lucru aproape cu totul uitat azi — abia prin 1925 ajunseseră până la genunchi, au concentrat întreaga atenție asupra piciorului. Fabricanții de ciorapi au trebuit să depună adevărate eforturi pentru a da piciorului îmbrăcat în mătase naturală culoarea cârnii; azi, putem spune că trăim cu adevărat veacul picioarelor. Evoluția mișcărilor sportive a izbutit să pună stăpânire pe oameni, să modifice radical stilul în îmbrăcămintă, într-o măsură cu nu se mai cunoscuse vreodată. Veacul nostru a mai impus o serie de elemente cu totul noi: costumul de baie din tricot, treningul de schi, cel de antrenament, pantalonul fust, puloverul larg ca un sac, hanorackul, canadiana, jacheta și rochia sport, fiecare cu specificul lui.

Înainte de primul război mondial, exodul spre mare era un lucru necunoscut. Pentru Goethe, scaldă în aer liber constituia una din nebuniile tinereții și de aceea — ca să facem un salt înapoi în istoria sportului și a modei — împreună cu prietenul său, tânărul conte Stolberg, nu se scălda decât gol-pușcă; de altfel, în secolul XVIII, un asemenea gest era considerat ca fiind conform cu prescripțiile anticității și ale sănătății. Urmarea acestui gest însă l-a implicat pe Lavater, gazda

lui Goethe din Darmstadt, un alt prieten din tinerețe al lui Goethe. La 1780, Consistoriul din Leipzig a pus la îndoaia poezia studentului teolog Seume, acuzându-l că prea se îmbăiază des; și e vorba de acel Seume, care mai târziu a făcut, ca un adevărat sportiv, o călătorie pe jos până la Siracusa pe care a povestit-o într-o carte rămasă celebră.

Englezii, adevărații inițiatori ai revoluționării port marinară cu pantalonii lungi, se impuseseră de multă vreme în domeniul apelor luiŋd-o cu mult înaintea continentalilor, fie că era vorba de *hot-water*, sau de tuburile de cauciuc prin care stabileau contactul cu coloniile. Un învățat englez a și publicat, în versiune latină, oarecând, un tratat referitor la folosirea internă și externă a apei de mare. Iar caricaturistul britanic Rowlandson ne-a transmis și primele desene înfățișând aspecte ale scaldei în apa mării: de pe niște plute, pluate cit mai în larg și acoperite cu niște umbrele imense, doamnelor coborâș, gale, în valurile care năvălesc spre țărmul crenat al Dover-ului; textul explicativ spune că « de pe o stîncă, un grup de domni mai virstnici privesc cu binoculurile spre aceste nimfe », care nici pe departe nu se aseamănă cu îndrăznețele și modernele « nimfete » de azi de la Saint-Trop.

Primum costum de baie feminin apărut în Anglia era de fapt o rochie dreaptă din flanel de culcare cenușie, încrețită la gît și strîns legată sub bîrbie. În apă, luînd diferite forme, sacul acesta se umfla și plutea ca o floare de lotus, complice — ceea ce a făcut să se nască versuri de genul următor: « Doamnelor în rochiile de flanel / Nu-și arată de cît capul și brațele ».

În prima jumătate a veacului trecut nu apăruse încă un model adecvat de costum de baie, deși se pare că încă de pe la 1833 exista la Viena un bîzin de înot pentru femei, prevăzut chiar cu trambuline pentru sărituri. Caricaturistul vremii ar descoperit acum o temă nouă: femeia care cade îmbrăcată în apă, dar e salvată de la inec prin înfiorarea crinolinelor, asemenea unui colac de salvare. Primele costume de baie, care merită acest nume erau, dependente de modă, extrem de largi, cu pantalonii bufanți, Jupôn strîns iar pe dedesubt, aveau bineînțeles, corsetul, care nu se scotea nici la moarte.

În eleganta epocă « Eugénie », din timpul celui de al doilea imperiu al lui Napoleon III, prin 1852, pariziencele se plimbau pe falezele de la Trouville, Dieppe și Biarritz, în jurul corșilor vîrgate, îmbrăcate în crinolinelor și pălării largi, arcuite. Rochiile aveau garnituri bogate sau erau întretesute cu fir de aur, cizmulile satinate aveau tocuri înalte, iar « virfurile, din piele făcută, ascuțite. Promenada se făcea cu precauție pe poteci podite cu lemn, nu pe nisip. De sub corșurile plutoare își făceau apariția frumoasele doamne cu mijlocul strîns în corset, cu rochiile încheiate piezîș deaupra pantalonilor, în plute cu un fel de tunică bogat garnisită cu volanșe, vîpșuri, nasturi și nasturășe, chiar și acolo unde nu era nimic de îmbumbat. O încălțăminte ușoară cu pampoane și șiraturile legate « stil antic » în jurul gleznelor, pe cap, o pălărioară de paie cu funde, plutea pară adăsc înaltele. Halatul de baie era o copie fidelă a burnusului algerian, devenit modern începînd de prin 1830, cînd francezii reușiră să-și stabilească acolo o colonie.

O caricatură a lui Daumier ne înfățișează pe Monsieur și Madame Prudhomme, reprezentanți tipici ai burgheziei franceze, pîșind încet pe falează, îmbrăcați în haine de stofă în dungi sau pepit — el cu săpăc moțată, ea cu bonetă. « Totu-i să nu te pripești — îi spune el — fiindcă demnitatea este singurul lucru care-l deosebeste pe om de lumea animalelor ».

Pe la sfîrșitul veacului, Misia Sert, bogata și frumoasa muză a artiștilor francezi scria următoarele despre ținuta la mare: « Sub tunică se poartă pantalonii care ajung

pină la gleznă, unde sînt strîni cu un elastic ascuns sub volănaș. Aceiași volănaș se repetă și la minci, care — la femeile îndrăznețe — ajung doar pină la cot. O pereche de cizmulțe de cauciu și o pălărioară cu voalul înodată la ceață, completează costumul. Cele mai cunoscute vilegiaturiste îndrăznesc chiar să înceteze: cele prevăzătoare se zbangue doar la marginea valurilor, în vreme ce un cavaler cu mustași și în tricou vîrgat le susține cu un deget, sub bărbie ».

În ceea ce privește bărbășii, aceștia adoptă foarte repede tricoul de baie în dungă, de cele mai multe ori compus din două piese, partea superioară fiind un fel de vestuță ce se purta și la canotaj, asemănîndu-se cu îmbrăcămintea profesională a artiștilor de circ. Prințul de Wales, care avea să devină ulterior regele Eduard al VII-lea, a inițiat nu numai dandyismul în Anglia, ci și felul « edwardian » de a flecări, în ținută cu pantaloni pină la genunchi, cu un basc uriaș pe cap și ciorapi în picioare asemeni ciorapilor lorzilor mai vîrșnici.

Fetele tinere puteau fi văzute în fustițe scurte de sub care apăreau pantalonii strîmți acoperindu-le în întregime pubele, iar pe virful cositelor, cu un beret marinăresc de modă franceză, rotund, cu pampon roșu. Probabil că dintr-o astfel de « bande joyeuse » făceau parte și « tineretele fete în floare » descrise de Proust, bineînțeles cele de pe malul francez al Canalului, dar tot pe atît de grațioase și amănitoare de sport ca și consorele de dincolo de Canal.

Dar, rînd pe rînd, se prăbușesc și dispar toate; și pantalonii pină la genunchi sau bufanți, și batıcıurile legate în jurul capului, și pantoforii de balet, ciorapii sumeși, bluzele largi ca la ținuta de zi, minciile. Își face apariția în sfîrșit tricoul negru de bumpac. În Anglia, el a fost primit cu neîncredere și decretat *daring* and continental, adică cutezător și continental, întrucît de pe continent, și mai ales din Franța, veneau toate marile pericole, destrăbălările — cum se spunea imediat după revolta puritanilor britanici din secolul al XVII-lea — cînd atîți dandy și tineri duci de Buckingham, petrecîndu-și anii de surghiun la Paris, adoptaseră fără multă bătaie de cap obiceiurile frivole ale francezilor.

Pe la începutul veacului nostru, pantalonii reușiseră să se scurteze pină la jumătatea coapselor: în 1919 însă își fac din nou apariția fustițele, scurte și cochetă de astă dată, iar prin 1923 își croiesc drumul primile costume colorate, confecționate din cel mai fin tricot de bumpac. În 1927, revista americană de modă « Harper's Bazaar » uluiește pe cititorii ei cu proiectele de costume de baie extrem de scurte, cu pantalonași prinși cu funde deasupra genunchiului.

Abia pe la începutul celui de al treilea deceniu își făcu apariția decolteul adînc în spate, care fu salutat cu entuziasm, mai ales de vilegiaturistele care doreau să se bronzeze.

Ca material, erau preferate lînuirile groase de toate culorile, dar în special albul, deși lîna, îmbrîndindu-se cu apă, amănîta să-și tragă la fund pe îndrăznețele nălăde. La Hiddense, pe faleza vestică Perrow sau la « Abisînă », pe insula Sylt, se practica chiar nudismul, ca în Suedia, fapt care nu trebuie pus în legătură nici cu hitlerismul, nici cu BDM¹, așa cum afirmă un istoric englez al modei, ci doar cu « gașca de artiști libertini » din Berlinul cosmopolit.

După cel de al doilea război mondial, toate acestea s-au spulberat ca frunza în furtună, sau au pierit în adîncul mării, ca pe vremuri feticita Vineta, așa încît, la scurtă vreme, Jacques Heim putu să creeze cel mai mic costum de baie din lume, pe care-l boteză frivol « Atom », de parcă moda și-ar fi asumat atribuțiile judecășii

de apoi. Acest costum de baie compus din două piese s-a încetățenit sub denumirea de « Bikini », ceea însă unde s-a experimentat o bombă atomică. Acest « bikini » are legături tot atît de pușine cu sportul ca și recenta strădanie lipsită de gust, « topless », apariția femeilor pe plajă cu sîni neacoperiți.

În materie de culori, azi, înnoțitoare pasionate preferă tot negrul, iar ceea ce e modern se confecționează din materialele cele mai fine, sintetice, rezistente și elastice totodată, așa numitele « stretch ».

În ceea ce privește protecția capului, variația este extrem de largă, începînd de la casa roșie din cauciu, aducînd a pungă de gheață, pină la șepcuța cadrilată din material spongius, model 1904, și tichiele albe de cauciu, model 1928, asemănătoare întrucîtva cu pălăriile de pîslă și șepcele automobilușilor din epocile respective.

Iată-ne ajunși, printr-o simplă asociație, la sportul automobilistic. Ce act de curaj din partea Clarei Benz, fiica inventatorului, care în 1887, se avînta la drum — ca o adevărată amazoană motorizată — cu viteza de 20 kilometri pe oră, uimindu-l pe toată lumea întreagă cu trăsura cu benzină de 4 HP a tatălui ei. Parcă o și vedem pe Clara Benz așezată pe scăunel, ca la « char-à-banc », avînd în spatele vehiculului motorul cuplat printr-un angrenaj cu lanțuri de roșile de dinapoi, acestea mult mai mari decît cele din față, în timp ce cirna sau volant-ul — cum se spunea — era minuscul cît o jucărie. Și în timpul acestei îndelungate călătorii, cu totul noi și despre care încă nu se putea spune că ține de sport, Clara Benz poartă o jachetă voluminoasă, închisă pină la gît, cu minciile umflate ca niște sunchi, o fustă largă de culoare deschisă și o pălărioară cu penaj — adică întocmai costumul de promenadă al unei lady.

Acest gen de automobil, care mai mult pufăia și arăta ca un monstru, lăsînd în urmă dire de fum sufocant, a fost salutat cu deosebit entuziasm, mai ales după ce, în 1894, cîștigă prima cursă de automobile din lume, pe distanța Paris-Rouen. Imitînd-o pe Clara Benz, numeroase femei începură să ia loc în fața volanului propriilor lor mașini, model Daimler-Benz, așa încît, pe la sfîrșitul veacului s-a putut da și primul start al unei curse mai lungi, al primului rally: la cirna vehiculului care aducea mai mult cu ghidonul unei troinetă de azi, ședea, sigură pe sine, Madame de Gast, primul sofer femeie din lume. Ea cîștigă cursa, însoțită de fidelul ei mecanic așezat pe un scăunel, cu un sferet de metru mai jos decît ea. Cîte vorbe nu s-au vînturat pe seama acestor mecanici !

Marcel Proust nota cu amărăciune: « Pe vremuri, ușoarele trăsurici *Victoria* avînd în față vizitiul și în spate micul groom, zburlau în goana calilor. Astăzi, automobilele sînt conduse de tehnicieni bărboși, lîngă care sînt valați îmbrățișîți înalte de vreme ». Aceasta, fiindcă primele « Benz-Victoria » nu erau decît tot un fel de trăsuri, însă fără cai. Nu pușine au fost cazurile cînd, din pricina unui asemenea tehnician bărbos, posesoarea automobilului și-a concediat fata din casă, deoarece aceasta săruta mai bine decît cucoana ! Cine îndrăznise să spună asemenea lucruri ? Bineînțeles, soferul ! Așa s-au născut numeroasele sanșonete de genul: « *Hai, Laura-n automobil / Să mergem / de la Hamburg la Kiel / Prețu doar un bagatel* », sau « *O, micul sofer / Avu un malheur* », ale căror partituri aveau pe copertă un desen reprezentînd o doamnă care, de pe banca din spate, cuprinde într-o îmbrățișare gîtul soferului, tocmai cînd acesta se pregătește să ia o curbă periculoasă.

O îmbrăcăminte specială pentru automobilești, prevăzută cu halat împotriva prafului, fusese creată în 1914 de firma pariziană « Haute Couture ». Ca o măsură împotriva curentului puternic de aer, reprezentanții protipendidei descoperiră « diabolica metodă » de a-și pune cascheta înțoarsă, cu cozorocul spre spate. Inovația fu primită cu delir și adoptată imediat de lumea întreagă. Automobiliste, în schimb, își legau un vîl de șifon în jurul canotierei sau a beretului care semăna

¹ BDM = Bund Deutscher Mädel, organizație libertină a fetelor germane, în care se practica frecvent nudismul în grup.

cu o plăcintă așezată pe o coafură impozantă. Își îmbrăcau apoi halatul gri deschis, care le apăra de praf. Vălul acesta lung, obligator, a fost fatal Isadorei Duncan, dansatoarea care apărea desulțu pe scenă. Fluierat de vînt, vălul s-a încolăcit în jurul roții din spate, strângîndu-o pe dansatoare. I-a fost scris poate acestuia să nu aibă noroc în nici o plimbare cu automobilul: cei doi copii ai ei urmăritți de aceeași scartă, se înecară în Sena din pricina unui sofer care, în loc să frîneze, a ambat și, escaladînd parapetul unui pod, s-a prăbușit cu mașina în rîu. Astfel de întâmplări producuse conștarea în lumea întreagă, deoarece nu prea se înregistrau pe atunci accidente de mașină.

Din «roadster» fără capotă, prevăzute cu roți cu spițe descindate domniile din înalta societate purtînd costume grele de Ulster cadrală, șepci à la Sherlock Holmes. Astăzi este moda așa-zisului «autococot», evoluat din «duffecot», mantaua ofiterescă engleză din timpul celui de al doilea război mondial. Se aseamănă instructiv cu «covercot»-ul de odinioară, scurt și cu alură sportivă; paralel, s-a impus și trench-coat-ul, mantaua de tranșee a primului război mondial, care, prin diferite variante, a supraviețuit pînă azi. Cel care au crăit după primul război la Berlin, fiind nevoiți să chivernisească înfimele sume din portmoneurile și mai infime, au făcut adevărată pasiune pentru o asemenea uniformă, nu numai fiindcă era practică, ci și ieftină și denotînd totodată și gust. Combinați cu bascul, constituia îmbrăcămintea intelectualilor. Încă înainte de a deveni un bun comun, artiștii adoptaseră așadar ținuta sportivă, luînd-o înaintea burgheziei greoaie, devenită avară din pricina războiului pierdut. Astăzi, spre marea noastră înlesnire avem la dispoziție pantaloni și jachete elastice, pulovere, mănuși lăsetă, mantouri scurte și încălțăminte cu toc jos. Iar pe deasupra — ciudată reciprocitate între sport și modă — nu arareori automobilele au culori identice cu cele ale stofelor moderne.

De îndată ce și făcuseră apariția «mîncătorii de kilometri», secolul nostru, ciudat în felul său, și-a creat un ritm propriu. Automobilele cu compresor, de sport, model S. Mercedes, tip 1927, răgau pe drumuri întocmai ca automobilele de curse, ca nu știu atît de rivnite de femei. Era de bon-ton să devii automobilist de curse, ca nu știu atît de cinstite de femei. Era de bon-ton să devii automobilist de curse, ca nu știu atît de cinstite de femei. Era de bon-ton să devii automobilist de curse, ca nu știu atît de cinstite de femei. Era de bon-ton să devii automobilist de curse, ca nu știu atît de cinstite de femei.

Se născu apoi salopeta: îmbrăcînd-o, puteai schimba chiar pneurile fără să riști pătrarea hainelor cu ulei. Locul de naștere al salopetei nu a fost totuși America, ci Valle din Sătersdalene, unde țărani scandinavii purtau de cînd lumea niște pantaloni «monstruoși» prinși cu bretele și ajungînd pînă la claviculă. Norvegienii au fost acela care au popularizat această îmbrăcămintă în America. De curînd, 1962, spre marea cinerelor existențialiste franceze care bănuiau că trănăile vestimentare sînt o creație exclusivă a lor, filmul *Les années folles* a evocat epoca charlestonului. Senzația cea mare a filmului o constituia o tînră din «roaring twenties», decenul al doilea, care apărea într-un dress automobilistic, croit din piele de vitel în alb-negru, cu «brechees», «lumberjack» și cascheta mulată.

Am devenit deci azi niște auto-mobili, zburăm de-a lungul șoselelor și ne strecurăm anevoie în interiorul mașinilor aerodinamice plate, turtite. Întrucît interiorul unei asemenea mașini nu permite decît un minimum de mișcări, s-a și pus întrebarea dacă nu cumva automobilismul începe să devină neigienic. Deocamdată însă continuă să mai facă parte din categoria sportului.

Niciieri, mai mult ca pe stradă, nu se poate vedea cît de adînc a pătruns ținuta sportivă în moda zilei. Trebuie să vedem aici adevărată descăsurare din chingile atîtor tabu-uri, o adevărată emancipare a corpului, după veacuri de constrîngere. Mai

vizibil însă apare această emancipare la jocul de tenis și la patinajul artistic și, în ultima vreme, la baletele pe ghiță. Greșesc deci cei care cred că revenind la unele figuri ale baletului din secolele 17 și 18 ne reîntorcem la vechile tabu-uri. Tuu-urile, fustele de balet, așa cum le-a immortalizat în viziune impresionistă Degas, au fost acelea care au permis executarea îndrăznețelor salturi, a nesfîrșitelor piruete, senzație faptul că prima balerină pariziană, Camargo, în ciuda mălăcovului ei larg și a pantalonilor de catifea care se purtau pe atunci, izbutea un triplu *entrechat*, adică să-și lovească de trei ori minunatele ei picioare în timpul unui salt.

Si acum cite ceva despre tenis.

În secolul XVIII, «Jeu de paume»-ul se juca la Balhaus în pantaloni pînă la genunchi și în cămașă. În umbra copacilor din parcuri, doamnele în mlaçoave se întrecuau să tragă cît mai puternic cu racheta. Partidele feminine de tenis de la începutul secolului nu pot fi imaginat decît în ținută de *garden-party*, ceea ce anula de la început orice fel de acțiune la plasă. Acrită vestie se fotografiau în *sketch ready for Lawn-Tennis*; o asemenea fotografie ne înfățișează o acrită într-o fustă lungă, de culoare închisă, o bluză albă cu mâneci lungi și cu un guler mare de dantelă, capul acoperit de o pălărie imensă, cu garnitură de voal alb, dantelă. Abia prin 1906 a fost abolită pălăria, pentru că în curînd să-și facă apariția fusta albă, iar la bărbai, costumul din flanel alb, cu nuanță gălbuie. Prin 1887, la Wimbledon, cîțiva domni jucau încă tenis în pantaloni lungi; tot pe atunci însă se purtau și pantalonii bufanți, albi, și ciorapii negri, modă foarte îndrăgită spre sfîrșitul secolului trecut. Uneori se mai purta și o șapcă de cricket, colorată care, curînd, a fost adoptată ca *nouveauté* și de doamnele cu profil roman și cu coșule scurte. Moda «sport» fu asimilată atît de repede de către femei, încît lumea «bună» exclaima îngrijorată «Pentru numele lui Dumnezeu, te pomenești că revenim la Chi-Chi».

Constrîngerile cele mai aspre începură apoi să fie înlăturate. mai ales cînd neuitata Suzanne Lenglen — «divina Suzanne» — stabilii citeva recorduri: ea a fost prima franțuzoaică victorioasă la Wimbledon și, lucru nemaiuzit, prima jucătoare de tenis în fustă scurtă. Asta se întimplă prin Iulie 1919, cînd tînră de 20 de ani, cu nas acvilin și ochi verzi de panteră, «o jună Achille în carne și oase», cum a numit-o pe Lenglen pasionatul jucător de tenis și înfocatul ei adorator, Claude Anet, autorul romanului *Ariane*, care avea să devină un succes mondial. Suzanne, fără a avea nimic comun cu Ariane, mai degrabă aducînd cu un tip de intelectuală plină de spirit, apără în memorabile *rencontres* cu adversara ei Mrs. Lambert-Chambers într-o bluză ușor decoltată, fustă scurtă care permitea picioarelor să se miste în libertate, cu părul scris în *bandeau*. Mrs Lambert-Chambers, virilită într-o fustă largă, lungă, părea că se împiedică la fiecare pas: purta o bluză *chemisette* cu mâneci foarte lungi. Era greoaie și desirată, o înfățișare fără sex, crescută special pentru scopuri sportive, așa cum se obișnuiesc în Anglia. În această parădă, una din cele mai grele din cite a susținut, Lenglen și-a adăugat victoria cu 10-8, 4-6, 9-7, devenind campionă mondială de tenis. Un adevărat afront adus Albionului. Mai cîrziu, concentrîndu-se întreaga energie, cîștigă din nou la Cannes, în 1926, în fața noul stelu americane, Helen Wills, supranumită *Miss Pokerface*, după care epuizată, deveni antrenoreasă. Nicînd nu a existat o jucătoare cu o popularitate atît de mare ca Lenglen. Îmi mai amintesc și azi indescriptibilul entuziasm pe care-l dezlănțuise în anul acela, în lumea întreagă; pînă și femeile care nu aveau nici în clipă nici în mîinec cu sportul se grăbiră să adopte cel puțin *bandeau*-ul gen Lenglen.

Prin 1921, tenisul se juca în rochiile de vară; simultan însă s-au impus bluzele și jupele de lînă. În 1927 fustă scurtă pînă la genunchi, combinată cu bluză fără mâneci și decolteu «en cœur» devenise modă. Ciorapii de mătase din ce în ce mai fini,

trebuiau să fie protejați prin șoșete; curînd însă americana Mrs. Fearnly-Witingstall, jucînd la Forest Hills, apărui la « courts » fără ciorapi și cu șoșetele rulate pînă la marginea încălțămintei. Moda fără ciorapi triumfă imediat, așa încît port-jartierele în timpul jocului de tenis dispărură fără regret.

Dar, fiindcă așa cum spune Erich Kästner, moda este « nebulie metodică », anul 1930 înregistrează un reviriment, de necrezut aproape, și anume fusta lungă. Evoluția normală a fost întreruptă, pînă ce acum vreo cincisprezece ani australiana Gussie Morans apărui în *pants* scurți cit o stenogramă, cum se spune, cu garnituri de dantelă. Astăzi, respectiva garnitură a devenit la Wimbledon o adevărată tradiție. Dar izvorul noutăților nu secase. Teddy Tinling fu aceea care în 1964 renunță la toate prescripțiile de pînă atunci. Soluția ei s-a concretizat într-o discretă țesătură de aur și argint, poate fiindcă se simțea nevoie de puțină cochetărie în acest sport aspru, fără îndoială. Să fi fost nostalgia după Chi-Chi-ul de odinioară? Sufletul modei este tot atît de enigmatic ca și acela al femeilor. Fusta plisată a signorei Lia Percoll, supranumită Lolo a tenisului, combinată cu o garnitură de atlas de 60 de metri, nu a împiedicat-o să atingă cîteva mingi; însăși presa a înregistrat ca o senzație tutu-ul ei format din 300 de pene de lebădă. Teddy Tinling a mai conceput un lucru senzațional: o pijamă din dantelă albă de nylon, cunică pînă la solduri, fără minci, pantaloni pînă la gleznă, *languette*. Și totuși, nici penajele, nici dantelările nu au putut ascunde un trup prea viril; demnă de admirat a rămas doar tentația costisitoare de a învălui în iluzii aceste linii virile.

Începînd de prin al optulea deceniu al veacului trecut și pînă către sfîrșitul acestuia, pantalonii trei-sferturi bărbătești, care se purtau cu precădere la tenis, devin o excelentă ținută și la ciclism. Pînă și femeile ajunseseră la convingerea că asemenea pantalonii « golf », strînși sub genunchi, foarte strîmși și răsfrîngîndu-se pînă la jumătatea pulpelor, reprezentau ceva « care îmbracă ». Și chiar dacă primele femei care au făcut uz de o asemenea modă au auzit expresii de genul « ticăloasă nerușinată », tinerele amazone nu se descurajau, mai ales cînd era vorba să schimbe șaua calului pe aceea a bicicletei. Poate că vor fi fost puțin acelea care să îndrăznească să încalece pe primele biciclete a căror roată din față era înaltă de un metru și optzeci, iar cea din spate de numai patruzeci de centimetri, fiindcă în prealabil trebuiau să se exerseze pe *droisine*, acea roată de lemn inventată în 1813 de baronul Drais — înobilarea îi venise în urma invenției — care se manevra cu picioarele, de pe pămînt. După care, învățacelul legat de o frînghie care atîrna în tavanul sălii de exerciții era ridicat și așezat în șaua roții uriașe. Și totuși se pare că mulți dintre ei au devenit adevărați maeștri în această artă a ciclismului — purtînd, firește, tricourile vîrgate ale luptătorilor sau canotorilor, așa cum îi vedem în desenele lui Manet, în naturile moarte pictate pe malurile Senei, fiindcă pentru Manet modelele nu reprezentau altceva decît niște veritabile *nature morte*.

A apărut însă foarte curînd bicicleta comodă cu două roți, cea din spate fiind acționată printr-un lanț. Prima cursă ciclistă, de șase zile, avu loc în 1875 la Birmingham. Către sfîrșitul veacului, o dată cu introducerea noțiunii de sport, ciclistele au fost și ele decretate sportive. De acum încolo, ele începură să se îmbrace în costume îmbumbate pînă la gît, pantalonii trei-sferturi și centuri late din piele. Cînd centura era din împletitură de piele, ea scotea un scrișnet ciudat, ori-de-cîte ori un braț puternic, bărbătesc, cuprîndea talia de viespe. Culmea eleganței o constituia costumul colorat în verde rusec; pînă și cizmulițele înalte, încheiate în nasturi, erau de aceeași culoare, ba chiar bicicleta. Multe berlineze, pasionate de sport, pedaleau kilometri întregi pe dealul urcînd lîn spre Potsdam, însă pînă la urmă au trebuit să renunțe: cordul nu rezista. Ultima creație a modei pentru un asemenea sport a fost bluza cu minci în formă de jigou, fustă de culoare deschisă,

SCHERZO SPORTIV

ARKADI AVERCENKO

Necazurile unui profesionist

- Păreți a fi un om umblat, am zis eu.
- Da... Meseria mă poartă pe aproape întreg globul pămîntesc. M-am uitat cu un aer interrogativ la tovarășul meu de drum.
- Mda... Ce profesie aveți?
- Sînt luptător. Campion mondial.
- Din delicatețe nu mi-am arătat mirarea. Am clătinat din cap și am zis:
- A, asta e... Coboriți la Harkov?
- La Harkov.
- Nu pot suferi tirgusorul ăsta: plictisitor, murdar, într-un hal fără hal... Are însă oameni de treabă.

Din volumul *Icne negre*, în curs de apariție la Editura Tineretului.

Am rămas o vreme tăcuți.

Campionul mondial se uită la mine cu coada ochiului. Apoi, nemaiputîndu-se stăpîni, mă bătut pe umăr și zise:

— Știți, comportarea dumneavoastră mă miră.

— De ce?

— E pentru prima oară că întîlnesc un om ca dumneavoastră. Noi luptătorii sîntem niște nefeiciți. De-abia ai făcut vreo cunoștință nouă că respectivul individ aflînd ce profesie ai se socotește dator să-ți pipăie bicepsii și apoi să angajeze o discuție interminabilă despre luptători, despre forța fizică, despre nu știu ce atleți înnașcuți, hamali voinici din popor și alții de soiul ăsta. Își Inchipuie că noi nu sîntem în stare să întreținem o conversație pe vreo altă temă. Își aduce aminte de Foss, pe care l-a văzut cu cincisprezece ani în urmă, își mai pipăie o dată pulpele, apoi îți cere să-i pipăi tu brațele, ca să-ți spu chipurile părerea dacă are și el ceva înșușiri în direcția asta. Și vorbește, vorbește într-una despre niște lucruri de care n-ai mai vrea să auzi, de care ești plictisit de moarte... Dumneavoastră sînteți, se pare, primul om care m-a tratat cu adevărat așa cum se cuvine. Ceilalți consideră că e de bonton să vorbească cu omul despre lucruri care lui îi stau uite-aici.

Și zicînd acestea, își trase o palmă peste grumazul voinic.

În vremea asta, în vagon intră alt călător. Se vedea îndată că era un om vioi și sociabil. Se așeză pe canapea lîngă mine, își scoase pălăria, se șterse pe frunte cu batista și, fără altă vorbă, se adresă campionului:

— Mergeți departe?

— La Harkov.

— Ce v-a venit să poposiți în tirgul ăsta prăpădit? Pe vremea asta nici n-ai ce face acolo.

— Mde, mi-oi găsi eu de lucru. Fac tuș vreo douăzeci de adversari și uite c-am făcut o treabă.

— Cum, sînteți luptător?

— Luptător.

— Serios?

— Zău că da.

— Ie-te-te! De-ai-a mă uitam eu... Îmi dați voie să vă pipăi mușchii?

— Mă rog.

— Oho! Parcă-s de oțel... Spuneți-mi, nu e periculos să luptați? Aud că unecori sînt cazuri mortale.

— Sînt.

— Și cine ia parte la campionat?

— Mulți. Din cei mai cunoscuți: Pahuta, Emile de Ben, Papa-Kostotsulo, Iliasevko...

— Și Foss pe unde mai e?

— Foss s-a retras de mult.

— Bun luptător ! Avea o mână ... Și picioarele — ca niște stilpi ! Dumneavoastră aveți bune picioarele ?

— Mulțumesc, destul de bune.

— Îmi permiteți să văd ? Oho ! Otel curat ! Ia puneți mâna pe brațele mele. Ce ziceți, merită să le antrenez ?

Necunoscutul cel sociabil își îndoi brațul și-l întinse campionului.

— Da, ceva-ceva e.

— Nu-i așa ? Pe vremuri ridicam două puduri. La noi la Rostov, în port, era un hamal ceva de speriat. Era un fleac pentru el să ridice douăzeci de puduri, apoi o lua la fugă cu ele.

Campionul răsuflă o dată adânc și întrebă obosit :

— Și unde e acum ?

— Nu știu. În gară la Razdelnaia, aveam un ungător de vagoane care ridica osia cu roți cu tot. Credeți-mă, zău ! Așa, dacă ar merge undeva să lupte, ar face minuni ! Cu aceasta discuția păru a se fi epuizat, pentru că surveni o pauză prelungită.

Apoi călătorul cel vorbăreț își scoase iar batista, își șterse sudoarea de pe frunte și după ce fredonă un cântecel, întrebă :

— Unde-o mai fi acum Lurich ?

— La Varșovia.

— Dar Pitlhasinski ?

— În străinătate.

— Mda-a ... Și e greu să lupti ?

— Așa și așa. Totul depinde de antrenament.

— Avea taică-meu un vînzător ... Așa pe cine provoca, nimeni nu voia să lupte cu el; toți se temeau. A făcut o dată scandal la circ și a plecat. Ia să ies și eu, să fumez o țigară ...

După ce călătorul cel sociabil ieși, campionul își făcu cu ochiul și zise :

— Ați văzut ce specimen ? Toți sînt la fel. E în stare să vorbească așa tot drumul Zău, dumneavoastră sînteți primul om cu totul aparte.

— Mă rog, am replicat zîmbind, profesia mea trebuia să mă învețe să am tact, bun simț și să fiu original ...

— Iertați-mă, ce ocupație aveți ?

— Sînt scriitor.

— Scriitor ? Și unde scrieți ?

— La diferite reviste și ziare ...

— Spuneți-mi, cînd vă așteptați la masa de lucru, aveți tema gata ?

— Mai întotdeauna.

— Uite asta nu pot eu s-o înțeleg : cum oare îți vine în cap o temă ? Poți să stai așa o veșnicie și să nu-ți vină nici o idee !

Am ridicat din umeri :

— Totul depinde de antrenament.

— O dată am scris și eu o povestire. Dar am pierdut-o. Dacă o găsesc, v-o trimit s-o citiți ... Bine ?

— Mă rog ...

— Aveam la Lodz un cunoscut care era scriitor — Kolea Vicegodze. Ați auzit cumva de el ?

— Nu, n-am auzit.

— Scria și el povestiri, versuri. Spuneți-mi ... ce părere aveți : nu-i așa că Nekrasov scria grozav ?

— Da, scria bine.

— Și mie îmi place cum scrie. Dar e adevărat că își bătea țărani și le lua banii la jocul de cărți ?

— Astea s vorbe ...

— Scrieți și versuri ?

— Nu, versuri nu scriu ...

— E și mai greu. Kolea Vicegodze scria și versuri.

Campionul mondial rămase o vreme tăcut, plesnindu-se mereu peste mîna cu cordonul de la geam. Mi-am închipuit că discuția s-a încheiat. Dar campionul, după ce fluieră o vreme, scoase un căscat și ducîndu-și mîna la gură, întrebă :

— Kuprin pe unde mai e ?

— Nu știu. Mi se pare că e în străinătate.

— la lămuriți-mă dumneavoastră, Andreev ... Ce a vrut el să spună cu « Anatema » lui ? ... Zău dacă am înțeles ceva ...

M-am uitat la el cu o privire obosită și am bîguit în silă :

— E o lucrare profundă, filozofică ...

— Mda, da ... Dar Gorki, mai scrie ? Ce i se mai dusese vestea într-o vreme ! Nu-i așa ?

— Da, am întărit eu, i se dusese vestea. El și cu Foss erau celebri. Apropo, e adevărat că Foss putea să țină pe umeri șazece de puduri ?

Campionul mondial se îndispușe deodată și strînse din umeri plictisit.

— Șazece de puduri, da, se poate.

— Dar Abs pe unde mai e ?

— A murit.

— Zău ? Și Lurich unde mai luptă ?

Campionul nu-mi răspunse. Se ridică cu un aer sumbru și se apucă să-și pregătească bagajele.

Era, cred, pentru prima oară cînd un campion mondial era învins, făcut tuș de un scriitor pașnic și lipsit de puteri.

În românește de IGOR BLOCK

Amatorii de fotbal

Pentru toți cetățenii vara luase sfârșit. Cetățenii umblau cu galoși în picioare, așteptau resemnați apariția gripei, se apropiau adesea de elemente caloriferului pe care-l mîngiau cu degetele lor înfrigurate.

Dar pentru iubitorii de fotbal vara e încă în amiaza ei. Îi vezi stînd ticsiți pe stadion cu capetele înclinute de coifuri din ziare, pe obraji li se scurg picături groase. Cine știe, e oare ploaia care picură pe obraji iubitorilor de fotbal? Sau lacrimi de entuziasm în fața jocului de mare clasă.

De cîteva ori pe an există zile senine, neobișnuite, aproape nefirești, cînd în Moscova nu are loc nici o ședință. În aceste zile nu auzi sunind clopotul în mîna președintelui, nimeni nu cere cuvîntul la ordinea de zi, nu se aud glasurile rapoartelor, venind parcă de undeva de dincolo de mormint.

Toți sînt plecați. Pleacă pe stadionul Dinamo la un meci de fotbal. Din toate părțile se îndreaptă spre Piața Strassnaia șuvoale de amatori ai jocului de fotbal, amatori tineri și vîrstnici, iubitori ai sportului. De aici duce cale dreaptă spre stadionul Dinamo. De aici mulțimea de meci de oameni o pornește în iureș.

Aci, tocmai aci, pe această linie dreaptă, formată din prelungirea străzii Tverskaia și a șoselei Leningrad, a avut loc primul și deocamdată unicul caz în lume cînd un automobil a fost strivit de pietoni.

Repetăm. Nu pietonii au fost striviți de automobil, ci automobilul a fost strivit de pietoni.

Drama a avut loc în dreptul indicatorului kilometric. Amatorii de fotbal, nerăbdători, văzînd în fața lor profilîndu-se prin desfurile parcului Petrovski bastioanele cenușii ale stadionului Dinamo, au deslășurat o viteză inadmisibilă și au strivit într-o clipă un mic Ford, model «A», care traversa pașnic drumul. Micul Ford sclnă ca un iepuraș. Dar era prea tîrziu. Peste el au trecut 50.000 de oameni, după care victima a fost, bineînțeles, dusă la deșeu.

Pe aceeași linie dreaptă o bătrînă sosită la Moscova din Mojaisk, în ziua meciului, a stat fără succes opt ore la coadă la tramvai, drept care, complet năucită, neînțelegînd nimic, s-a întors în urbea ei natală.

În ziua meciului, situația cetățenilor de rînd este îngrozitoare. Toate căile de comunicație sînt blocate de amatorii de fotbal. Făcînd gesturi dezordonate cu minile, urlînd pentru a-și împărții presupunerile în privința jocului ce urmează să aibă loc, ei pun stăpînire pe vagoanele de tramvai, pe caldarim, pe trotuare, înconjoară taxiurile și cu chipurile rugătoare, cu lacrimi în ochi ca niște cerșetori, imploră pe șoferi să-i ducă la stadion.

În cele din urmă, într-un chip sau altul, posesorii fericite de bilete (aceștia sînt în genere spectatori care vin în colectiv, cîpătînd bilete prin sindicat) reușesc să ajungă la stadion. Aici sînt întîlniți de o mulțime și mai impunătoare. Aceștia sînt spectatorii care nu vin în colectiv, ci pe cont propriu, care nu au putut găsi bilete și nici nu le vor găsi. Ei au venit cu speranța unei minuni.

Socoteala pe care și-o fac ei e simplă: măcar unul dintre cei 50.000 de spectatori trebuie să aibă nevastă sau vreun prieten bolnav. «Se-ntîmplă doar

cazuri de-astea», visează în sinea lui acest spectator venit pe cont propriu. Și, în asemenea cazuri, se găsesc de vînzare și-un bilet. Sau, poate că vreun individ pe jumătate dement, după ce a reușit să-și facă loc pînă la poarta tribunei din nord se va răzgîndi. Poate că cineva se va răzgîndi în genere să mai meargă la meci și-și va vinde biletul.

Dar zădărnice se uită spectatorul venit pe cont propriu rugător în ochii spectatorului venit în colectiv și-i șoptește la ureche:

—Nu cumva aveți un bilet în plus?

Totul e zădărnice. Într-o zi ca asta nici nevastă, nici prietenii nu se-mbolnăvesc, iar indivizii pe jumătate demenți nu găsesc niciunul.

E adevărat că se povestește că un tip cludat ar fi oferit cîndva spre vînzare, un bilet la tribuna centrală. Dar n-a apucat nici să rostească bine oferta că s-a și înecat în mulțimea spectatorilor veniți pe cont propriu. Vreo două minute a durat vinzoleala, s-au auzit trăsături grele, iar cînd tot s-au împrișnit cu fețele congestionate la locul întîmplării nu s-au mai găsit decît doi nasturi de la o haină bărbătească și o grămăjoară de lut. Nici pînă astăzi nu știe nimeni unde a dispărut proprietarul biletului ce făcuse o propunere atât de riscantă.

Cu o jumătate de oră înainte de începerea meciului, cînd spectatorii înaintează asemenea unui cîrd de scrumbii iar automobilele adunate din toată Moscova formează o panglică lungă, veselă, multicoloră, Studioul cinematografic trimite un grup de operatori, care filmează în mare grabă secvențele necesare pentru a înfățișa în filmul *Rechinii capitalismului* circulația de stradă de la New York.

Povirnișurile de beton ale stadionului sînt ocupate pînă la refuz. La tribuna dinspre nord, spectatorii scot pachetele cu mîncare din buzunar și, în ciuda emoției de care sînt stăpîniți, încep să prinzească (n-au apucat s-o facă acasă). În tribuna dinspre sud expunșii soarelei, spectatorii fabrică din ziare niște coifuri caraghioase în formă de triungiuri sau de corăbioare pe care și le pun pe cap.

În sfîrșit din fluierul uriaș al arbitrilor răsună un flîrlit subtil. Fără să vrea toți răsuflă ușurați. Fumătorii își aprind dinainte țigara, ca să nu se mai întrerupă apoi, nefumătorii pun în gură drajeuri de mentă și pocnesc nervoși din limbă.

Meciul se desfășoară într-o viteză de care suflatul amatorilor de fotbal este indignat. Deși jocul durează o oră și jumătate, amatorului i se pare că a fost înșelat, că jocul n-a durat decît două minute. Și chiar în aceste două minute arbitrul a favorizat evident una dintre părți. Amatorul are întotdeauna impresia că arbitrul îl înșală, că nu este obiectiv, că centrul înaintaș aleargă prea încet, că extrema stîngă nu e bună de nimic, s-a ramolit complet, că golul a fost tras din oșaid, că în genere, dacă el spectatorul ar fi pe teren, jocul ar fi cu mult mai interesant, s-ar desfășura conform regulamentului și în condiții mult mai bune.

Totuși amatorul de fotbal este pînă la urmă un om cumsecade, un om adevărat. E tînar. Se emoționează ușor, se înflăcărează, îl doare sufletul, prețuește mult jocul strîns al echipei, pasa precisă a mingii și lovitură exactă la poartă. Nu-l plac cei ce joacă fără elan sau așa-numiți individualiști, care fac pe vedetele, caută să arate numai jocul lor și în felul acesta strică muzica minunată a fotbalului.

Nici un spectacol nu se poate face că reușește să intrunească un auditoriu muncitoresc atât de mare ca stadionul în zilele meciurilor internaționale. Colectivul muncitoresc ocupă în asemenea zile numai zecimi din locuri.

Sfîrșitul celei de-a doua reprize se desfășoară în amurg. Deasupra stadionului trece greoi în zbor un avion de poștă. Avionul mai e luminat de ultimele raze de soare, în timp ce pe tribune se conturează limpede flacăra chibritului. În această clipă de tăcere, cînd mai rămîn doar cîteva momente prețioase în care se poate lua revanșa și jocul se desfășoară la o tensiune maximă, un fante cu chipul alb din

piele de antilopă se ridică primul de la locul său și, călcându-i pe ceilalți pe picioare, o pornește spre ieșire. Visează să ocupe un loc într-un vagon gol de tramvai. Imediat după această întâmplare se definește precis numărul de fanți prezenți pe stadion. Sînt aproximativ trei mii de oameni, toți își părăsesc locurile și alegă înnebuniți spre ieșire. Ce oameni de nimic pentru care tramvaiul este mai scump decît fotbalul ! Publicul îi privește cu dispreț ca pe niște spărgători de grevă.

Și în timp ce acești fanți luptă în stația de la capătul tramvaiului pentru un loc, scoțînd țipete stridente, mușcînduse unii pe alții, masa de spectatori trăiește intens ultimele combinații de neuit ale luptei pe terenul de fotbal.

După ce fluierul a anunțat încheierea meciului, încă un minut toți rămîn nemicați, apoi se ridică fără să se grăbească și se îndreaptă solemn spre șosea, lăsînd în urma lor nori de praf. La indicatorul kilometric se discută jocul și se rostește verdictul definitiv cu privire la învingători.

Ce rău e să fii singur în asemenea clipă ! Ai vrea să-ți împărtășești impresiile cuiva, dar nu ai cui. Cu un zîmbet jalnic pe buze, aprofundat spectatorul singurac de grupurile constituite și încearcă să intre în vorbă. Dar toți sînt ocupați, discută și apariția unui nou interlocutor este primită cu răceală. Rău e să fii singur !

La ultimul meci de mare clasă unui mare iubitor de fotbal i s-a întîmplat o nenorocire. Venise pe stadion într-un grup mare, dar la ieșire își pierde în mulțime prietenii, și s-a întîmplat atunci lucru cel mai îngrozitor : nu mai avea cui să-și împărtășească impresiile.

Iubitorul de fotbal s-a zvîrcolit printre spinări străine și indiferente, neștiind ce să facă. Se simțea atît de plin de impresii ! Neîlînd în stare să-și mai stăpînească sentimentele s-a hotărît să trimită măcar o telegramă. Dar cui anume ?

Ca o consecință s-a petrecut următoarea întâmplare : noaptea tîrziu, în orașul Sîzranî, poștașul a trezit din somnul lui adînc un funcționar paznic, unchiul amatorului nostru de fotbal, căruia i-a înmînat o telegramă. Unchiul, pierdut în acest fund de țară, a stat mult timp tremurînd în picioarele goale, pe podeaua rece, încercînd în zadar să descifreze telegrama misterioasă.

Felicitări stop trei la doi pentru echipa națională stop extremul stîng turc. Rebiî evi- dențiat stop mult tactic orbitor Chemaî Rîfat stop bucură mîdușa stop.

Toată noaptea n-a dormit bietul unchi. Mătușa a plîns, neînțelegînd nici ea nimic.

În românește de TATIANA NICOLSCU

E. CALDWELL

Vick Shore și interesul jocului

Cine nu-l cunoștea în Delta pe Vick Shore ? Și dacă vreunul de prin comună nu-l îndrăgea sau îi purta cumva pică, asta putea să rămînă disprezeze sau chiar cîinci-sprezece ani o taină în toată legea. Vick era o holție bătrîn, senin și cumsecade, plînuț la față, trăgea spre cîincizeci de ani și ținea o frizerie cu un singur scaun chiar lîngă poșta. Și întrucît Delta era atît de micuță, frizeria lui a rămas unica în comună. Vick Shore își iubea meseria ; obișnuia să spună că ea îi oferă privilegiul de a face pentru

oameni lucruri care le-ar pricinui dăune infernale dacă ar trebui să le facă singuri ; el, însă rareori se tundeă și, de la un an la altul, cîrlionții castanii îi cădeau tot mai mult peste față.

Cînd se întîmpla să n-aibă chef de meserie, închidea ușa și trăgea, pe jumătate, jaluzelele verzi de la fereastra prăvăliei. După care lua loc pe scaunul de frizerie, îl lăsa pe spate, ca și cînd ar fi avut un client la bărbierit, și așa își petrecea regulul zilei întins comod pe spate, cu picioarele în sus, sprijinite de perete, și studia regulamentul oficial al ligii de baseball, învîtînd pe dinafară fiecare regulă în parte și repetîndu-le apoi cu ochii închiși. Puțin îi păsa lui de clienții care-i băteau la ușa și strigau de zor, că au de mers la vreo nuntă sau la o înmormîntare, și că trebuie să fie tunși sau bărbierii ; nici nu se sîchisea de tîrsobul de afară.

Adeșori, în lunile fierbinți de vară, din mai și pînă-n septembrie, Vick închidea prăvălia — lucrul acesta se întîmpla destul de des chiar și sîmbăta după-amiază cînd era aglomerația mai mare — și se ducea pur și simplu să arbitreze meciurile echipelor profesioniste de baseball, fie în Delta, fie în alte comune ale districtului.

Motivul principal pentru care era solicitat atît de des să conducă întîlnirile consta — în afara simplului fapt că nu aștepta nicio dată remunerații pentru serviciile sale, declarînd că el arbitrează de plăcere, numai în interesul jocului — în aceea că de fiecare dată, fără excepție, el se străduia să-i satisfacă deopotrivă pe adversari. Dacă uneia din echipe nu-i plăcea vreo decizie luată de el, fie că era vorba de vreo îngrămădeală prea mare la una din baze, sau de o minge bună sau proastă, greu de deslușit, a bătașului, Vick oprea imediat jocul, se lăsa înjurat de ambele echipe după pofta inimii lor, gratulat în fel și chip cu toate porecelele ce le veneau în minte, pînă cînd se săturau de ceartă și scandal și le revenea cheful de joc. În toți anii săi de arbitraj, Vick n-a admonestat nicio dată jucătorii, și cu atît mai puțin a eliminat pe vreunul din joc. Întotdeauna spunea că interesul jocului e mult prea important pentru a permite sentimentelor sale personale să-i influențeze cumva atitudinea în arbitraj.

Se întîmpla destul de frecvent ca jocul să fie întrerupt pentru o jumătate de oră și chiar mai mult, în care timp Vick se așeza pe postamentul aruncătorului, își lăsa pe ceață cască de arbitru, scoțea din buzunar regulamentul de baseball și stătea așa citînd pentru el, regulă după regulă, pînă cînd jucătorilor le trecea pofta de cîndă-neală și declarau că sînt dispuși să-i recunoască hotărîrea. Indiferent de cele întîmplate, Vick avea grijă oricum să dea întotdeauna o compensație pentru deciziile litigioase, acordînd cu prima ocazie avantaj celeilalte părți, atunci cînd se întîmpla vreo înghesuială la o bază etc. În felul acesta, în decursul celor nouă manșe, izbutea să echilibreze frumos jocul ca pînă la urmă cu toții să fie fericiți cînd fluierul lui anunța sfîrșitul întîlnirii.

Cînd, după meci, se întorcea acasă, de obicei în prăvălia lui se aduna cîte o bandă de suporteri care discutau și se certau asupra cutărei sau cutărei decizii luate de Vick în timpul jocului. Oricare ar fi fost pricina, Vick le spunea întotdeauna că a conduce o întîlnire de baseball e întotdeauna ca atunci cînd tunzi un client.

« În momentul respectiv trebuie să-l mulțumesc pe clientul respectiv, dacă vreau să mă bucur de reputația unui frizer bun pe care omul se poate bizui », le explica el: « iar atunci când se arbitrează un meci de baseball¹, în momentul respectiv trebuie mulțumită partea respectivă, adică de fiecare dată, una din părți. »

« Dar cum e cu toate înjurăturile acelea, Vick? » obișnuia să întrebe câte unul. « Știi, doar, că jucătorii de baseball se pricep să nascăcească cele mai îngrozitoare porcării, numai ca să le arunce în cap arbitrului. Oare pe tine toate astea nu te supără? Nu știu de ce, dar mi se pare că uneori ar trebui să-ți ieși din pepeni și să-i dai afară din joc. »

« Eu sînt sportiv și apoi, m-am obișnuit cu vorbăria lor », le răspundea Vick. « Nu-mi pasă de ea cîtuiși de puțin. Mi-a fost dat să aud absolut tot ce poate să scornească pe teren un jucător înfuriat pe arbitru. Și în afară de asta, toate aceste blesteme și înjurături țin de baseball întocmai ca plastroanele sau genunchierele prințzătorilor, și dacă aș încerca să le pun stavilă, treaba asta n-ar fi în interesul jocului ».

Evenimentul culminant din vara acestui an a fost turneul echipelor feminine de softball², sosit la Delta pentru un meci demonstrativ, cam la vreo săptămînă după 4 iulie. Cu cîteva zile înaintea acestei întîlniri sosisse la Delta organizatorul turneului care acoperise toate zidurile din comună cu afișe tipătoare anunțînd meciul extraordinar de softball dintre « Reginele Louisiane » și « Florile de portocal din Florida ».

Terenul de baseball din parcul nostru are cu totul vreo cinci sute de locuri pe scaune, dar pînă în ziua întîlnirii fuseseră vîndute aproape de două ori mai multe bilete de intrare, astfel că o bună jumătate din spectatori au fost nevoiți să se așeze pe jos lîngă tușe sau să se cățere pe gardul ce împrejmuia terenul. Organizatorul turneului și-a manifestat dorința de a angaja să conducă întîlnirea un arbitru din localitate, pentru a demonstra în felul acesta suporterilor că e vorba de un meci corect și cinstit, și de îndată ce a auzit de numele lui Vick Shore, l-a adresat acestuia, foarte firesc, rugămîntea de a accepta să conducă meciul.

Întrucît Vick știa, în esență, absolut tot ce se putea ști atît despre baseball cît și despre softball, și întrucît în ultimii ani studiasse regulamentul oficial al ambelor jocuri, nu i-a fost de loc greu să arbitreze o întîlnire de softball dintre două echipe feminine. Așadar, în acea după-amiază de iulie, la orele două fix, echipele au apărut pe teren și « Reginele Louisiane » împreună cu « Florile de portocal din Florida » stăteau gata să înceapă jocul.

Puțini oameni din Delta văzuseră pînă atunci un meci profesionist de softball între două echipe feminine, dar jocul se aseamăna atît de mult cu baseballul, încît la sfîrșitul primei manșe aproape toți spectatorii își aleseseră favoritele după gustul lor, încurajîndu-le ca niște adevărați suporterii. În afară de asta, după atîția ani de privit bărbății

1. Baseball = un sport tipic american, socotit sport național în SUA, foarte asemănător cu oină noastră.

2. Softball = un baseball atenuat, jucat pe un teren cu dimensiuni reduse, accesibil astfel femeilor și copiilor.

că vreau
plica ei:
trebuie

ite unul.
rozitoare
supără?
dai afară

«Nu-mi
pe teren
njurături
dacă aș

sinine de
înă după
turneului
ul extra-
lorida »,
escaune,
bilete de
pe jos
turneului
ocalitate,
și cinstit,
te firesc,

seball cît
or jocuri,
feminine.
e teren și
teau gata

ball între
a sfîrșitul
r, încura-
t bărbații

or cu oina
el femeilor

Sportul la sfîrșitul secolului XIX

CONTRASTE

jucând baseball în tricourile lor de doc, acum îi interesa pe toți să vadă pe terenul de baseball fugărindu-se niște fete desculțe, îmbrăcate în șorturi strîmte, viu colorate.

Primele patru manșe au avut o desfășurare aproape calmă, fără nici un incident sau vreun protest la adresa deciziilor lui Vick Shore, cu toate că, între noi fie vorba, unele din ele cu greu puteau fi susținute, și ar fi provocat, fără îndoială, discuții contradictorii dacă pe teren s-ar fi înfruntat două echipe masculine de baseball. Dar iată că, chiar în prima jumătate a manșei a cincea, o fată zveltă din echipa «Florilor de portocal» a jucat în cîmpul interior o minge care venea încet pe jos și la prima bază jucătoarea a fost eliminată din joc. Cel puțin așa a hotărît Vick Shore. Cu toții au recunoscut că mingea depășise «puțin» linia de tușe și majoritatea suporterilor a căzut de acord că decizia lui Vick a fost cinstită, într-un cuvînt: «așa a văzut el».

Aruncătoarea «Reginelor» aștepta ca bastonul să fie preluat de jucătoarea următoare a «Florilor de portocal», cînd, deodată, pe banca acestora izbucni un scandal. Îndată după aceea căpitanul «Florilor de portocal» dădu buzna pe teren agitănd enervată minile și protestînd cu voce tare împotriva deciziei lui Vick.

Vick se uita la fată cu mirare, neînțelegînd de ce face atîta tărăboi și îl înșuși arbora o mină ca și cînd n-ar fi știut pe loc cum să se poarte într-un asemenea caz. Mai stătea încă ținîtu-l locului și pe fața durdulie îi aprinsă i se citea conșternarea, cînd deodată se trezi de-a dreptul încercuit de toate «Florile de portocal». În clipa aceea pe teren era atîta agitație încît nimeni din parc nu deslușea despre ce era vorba. Majoritatea spectatorilor însă stăteau liniștiți și așteptau cu răbdare să se termine scandalul. Aveau impresia că nu era vorba decît de o scurtă întrerupere a jocului pentru schimbarea jucătoarei. De bună seamă, fiecare își închipuia că un arbitru încercat ca Vick Shore va izbuti la începută să calmeze fetele iritate și că în cîteva minute «Florile de portocal» aveau să se întoarcă pe banca lor pentru ca jocul să poată continua.

Iată însă că lucrurile nu s-au petrecut tocmai așa. În mijlocul vacarmului, așa ca din senin, Vick își smulse de pe cap casca de arbitru, dădu cu ea de pămînt și, rupînd-o la fugă, părăsi terenul fără să întoarcă măcar o dată capul înapoi.

În tot parcul nu se auzi nici pîs în clipa în care Vick sălîndu-se peste îngrăditura din stînga a terenului se pierdu fără urmă, îndreptîndu-se spre frizeria lui. Ținînd seamă de faptul că era un lucru atît de neobișnuit ca un arbitru să lase totul baltă și să plece de pe teren în mijlocul partidei, a durat nițel pînă cînd oamenii să-și dea seama ce anume se întîmplase. În cele din urmă, chiar dacă după o întrerupere de douăzeci de minute, jocul a fost reluat. Organizatorul turneului reușise între timp să-l convingă pe antrenorul de atletism al școlii medii din Delta, aflat printre spectatori, să preia el pînă la sfîrșit conducerea meciului. Din clipa aceea nu s-a mai produs pe teren nici un incident și nici una dintre jucătoarele celor două echipe n-a mai protestat. «Reginele Louisiane» au cîștigat înfrîmarea cu scorul de cinci la trei.

După terminarea meciului, un grup de bărbați dădu năvală în frizeria lui Vick Shore. Vick își lăsase scaunul pe spate, stătea întins cît se poate de comod și citea netul-

burat regulamentul oficial de baseball. Doisprezece sau, poate, paisprezece bărbați se înghesuiau în mica prăvăliară și aproximativ tot atâția stăteau afară în ușă sau băgau capul pe fereastră.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Vick, ce s-a întâmplat cu tine? I-a întrebat unul dintre ei. Ce te-a scos așa din sărite de-ai dat dracului arbitrajul tocmai în mijlocul jocului? De când mă știu n-am văzut un arbitru să se lase păgăș de arbitraj.

— Eu sînt sportiv, i-a răspuns Vick foarte calm ridicîndu-și ochii de pe regulamentul oficial. Sînt sportiv și întotdeauna caut să mă port ca un sportiv atunci cînd arbitrez. Și mă port ca un sportiv pentru că asta e în interesul jocului. Dar doamnele acestea... aceste doamne care joacă softball... acestea...

— Ce ți-au spus, Vick? Întrebă cineva. Te-au înjurat cumva?

— Bineînțeles că nu, răspuse grav, și clătînd din cap. Sînt doamne. Și doamnele nu-l pot înjura pe arbitru.

— Atunci ce-a spus, ce ți-au spus de ai lăsat totul baltă, Vick? Întrebă un altul.

Apăsînd pe maneta scaunului de frizerie, Vick se sălta sus de tot și iată-l deodată stînd deasupra lor țepăn de parcă ar fi fost scrobît. Își vîrî regulamentul de baseball în buzunarul de la spate al pantalonilor și începu:

— Bine, am să vă spun ce mi-au spus. Una din fete — frumusea aia roșcată, cu părul legat cu o panglică verde — în sfîrșit, n-are importanță cum era, s-a apropiat de mine cu mîna întinsă. Am întrebat-o de ce face asta și ea mi-a răspuns că dacă mi-ăș scoate ochii de sticlă mi i-ar curăța. Pe urmă alta — știți, blonda aceea cu sîinii obraznici — da, a venit și ea lîngă mine și m-a întrebat, dacă n-am suferit în ultimele nopți de insomnie. Cînd, la rîndul meu, am întrebat-o de ce ține să știe acest lucru, dînsa mi-a spus că mă port pe teren ca și cînd aș vrea să recuperez somnul din cîtare sau cîtare noapte. Au mai spus ele multe, și desigur ar mai fi avut încă multe de spus dacă n-aș fi întins-o de pe teren, așa cum bine ați văzut.

— Las-o încurcă, Vick, vorbi unul din înghesușii și rise scurt; asta n-a fost nimic. Am auzit odată un jucător de baseball, încins ca o șină, spunîndu-i arbitrului niște lucruri de o mie de ori mai îngrozitoare cît acestea. Numai tu, de cîte ori n-ai fost înjurat așa, în lege, ca pe vremuri.

— Da, e adevărat, încurvîntă Vick și dădu încet din cap. Eu știu că n-are nici o importanță dacă un jucător de baseball trîncănește în felul ăsta sau chiar mai rău, dar vezi, e o diferență atunci cînd treaba asta o face o fată.

— Care-i diferența, Vick? Întrebă de data asta un al treilea.

— Diferența e că, în timp ce mă batjocoreau, fetele alea așteau, pricepeți? Rideau, asta-i diferența. Fiecare din ele, pînă la ultima, s-a apropiat de mine și mi-a zîmbit cum se pricepea mai bine și mai frumos, și în timpul asta mi-au spus ce mi-au spus. Și vedeți, eu asta n-am putut îndura, pentru că în felul ăsta un lucru era sigur: credeam cu toată seriozitatea în tot ce-mi spuneau. Eu unul, ce mai, mă știți, pot

rezista oricît cînd mă înjură jucătorii de baseball, și, precum bine ați văzut, nici nu mă sinchiesc de ei pentru că le cunosc convingerile și știu că ei fac asta în interesul jocului. Pe cînd puștoaicelor astea de la softball — ăstora, puțin le pasă de interesul jocului! Pe astea un singur lucru le interesează: să cîștige meciul!

În românește de JEAN GROSU

WILLIAM SAROYAN

Filipinezii...

— Cred că n-ai văzut în viața ta un filipinez de o sută douăzeci și cinci de kilograme. Din ăstia, ce-i drept nu găsești pe toate drumurile, dar cînd apare cîte unul atunci să te ții bîiete! E tot atît de cumplit ca un cutremur de pămînt sau ca un uragan. Aș putea spune că am fost cel mai bun prieten al lui Ramon Internațional, dar dacă îți închipui că am știut vreodată ce ispravă pune la cale acest pavian aiurit, mai cu seamă cînd era vorba de luptele greco-române, atunci află că te înșeli. Niciodată n-am izbutit. Stăteam pe scaun în biroul meu de pe strada Columbus și mă tot frămîntam și mă tot întrebam, cu groază, ce trăznia avea să mai facă. Pe scurt, nu știa să piardă. Era cea mai mare, cea mai puternică și cea mai sălbatică gorilă din cîte a dat jungla vreodată acestei lumi. De flara năîngă din cușcă se deosebea numai prin aceea că știa să vorbească; și vorbea, bîiete, într-o engleză fără cusur: «Ce știi tu», e tot ce spunea; «tu nu știi nimic».

— Ramon Internațional? am întrebat. N-am auzit de el niciodată.

— Cum n-ai auzit? continuă interlocutorul meu. Ai auzit vreodată de Jimmy London, de Strangler Lewis? Ai auzit de Dempsey? Ei bine, află că pușiorul ăsta era mai tare decît toți la un loc. Pe firpe nici nu-l mai pomenesc. Dar unde dracu ai fost tu acum doi ani?

— Unde să fiu, aici în Frisco, i-am răspuns.

— Și cum de l-ai scăpat pe Internațional? Ce-ai făcut, te-ai ascuns pe undeva? N-ai citit ziarule? Nu-ți amintești de fotografia lui pe prima pagină a tuturor ziarelor la o zi după faimoasa lui performanță cînd a răpus șase polițiști, un arbitru, doi cronometristi, trei reporteri și... pe mine?

— Nu, i-am răspuns. Nu-mi aduc aminte. Cine a cîștigat lupta aceea?

— Auzi răspuns! Cine a cîștigat? Cine altul decît Internațional! Tref săptămîni am stat după aceea cu tendoarea de la piciorul stîng înnodate. Nici nu știi cum l-a turtit povestea asta. Susținea că habar n-a avut că am fost eu. Credea,

și-l declară învingător. Era, firește, singurul lucru înțelept ce se putea face, dar vezi, ne-am înșelat. Internaționale l-a auzit afară din ring mai întâi pe Vasil, pe urmă pe Diamond Gates, după asta au dat buzna pe ring trei reporteri care bușăseră puțin: au zburat și așa; s-au repezit la el polițiștii; pe unii l-a auzit, pe alții i-a făcut K.O.; la urmă m-am dus eu. În mai puțin de zece secunde m-am trezit în brațele lui Whit, undeva departe, în rîndul al zecelea. Când mi-am venit în fire l-am văzut pe Ramon proțipit în mijlocul ringului și provocînd la luptă întreaga lume. De atîta încordare, spectatori nici nu răsăluu.

— Cum, tu n-ai citit despre asta în ziare? m-a întrebat interlocutorul meu.
— Nu, i-am răspuns. Probabil mi-a scăpat. Și mai departe? Cum s-a terminat?
— Pe scurt, reluă el, Internaționale stătea acolo și-i făcea tot timpul semne lui Vasil să se întoarcă pe ring și să termine lupta, așa cum îi sta bine unui bărbat, dar lui Vasil nici prin gînd nu-i trecea să facă una ca asta. După care zurbagiu i-a chemat înapoi pe polițiști, pe cronometrori și reporteri, dar unul n-a vrut să se ducă: văzînd cum stau lucrurile, Ramon s-a apucat să țină un discurs. Ce să-ți mai spun. A fost cel mai tare discurs din cîte am auzit vreodată. Toată lumea din Luna Park urla, ridea în hohote și fluiera, dar unul nu l-a scăpat o vorbă din scurta lui cuvîntare. Printre spectatori erau și două femei. Păcă-l aude pe Internaționale cum spunea: «Doamnelor și domnilor, dumneavoastră nu știți nimic; dumneavoastră habar n-aveți de nimic. Arbitrul spune că eu am pierdut această luptă, dar dumneavoastră nu știți nimic. Eu am cîștigat. Îl chem pe Vasil Ivanovici, spărgătorul de piatră, să vină înapoi pe ring, căci eu unul nu părăsesc ringul pînă cînd arbitrul nu anunță că eu sînt cîștigătorul».

Spectatorii strigau cum și mai tare, pentru că, într-adevăr, cîștigase.

Diamond Gates a început să strige de la distanță, dintr-un loc unde se știa în siguranță: «Lupta a fost cîștigată de Vasil Ivanovici! Meciu s-a terminat! Duceți-vă cu toți acasă!».

Aș, nimeni nu s-a ridicat de pe scaune. Pe urmă cineva a dat ordin să se stingă lumina. Asta a fost o greșală cumplită. Prichindeii de filipinezi au crezut că se pune la cale ceva împotriva lor și s-au apucat, pe întineric, să-i lovească pe oameni în cap cu sticlele și cînd lumina s-a aprins din nou, toți spectatorii se băteau între ei, inclusiv cele două doamne. Iar Ramon stătea tot în mijlocul ringului, singur cuc.

Nu voia să cedeze. Au sosit circa două sute de polițiști cu puști automate, gaze lacrimogene, bombe și bastoane de cauciu. Unii căleau. Aceștia au intrat direct în arenă pentru că le era teamă să descale. Au dat ordin ca toată lumea să părăsească arena și în vreo jumătate de oră nu mai rămăsesse acolo nimeni în afară de două sute de polițiști, din care cincizeci căleau, cei trei reporteri, Diamond Gates, Vasil Ivanovici, managerul lui, Pat Connor, doi cronometrori și eu. Polițiștii au îndreptat automatele spre Internaționale și l-au somat să coboare, căci altfel deschid focul. Eu am înlemnit de spaimă. Știam că polițiștii n-aveau să tragă, dar mi-era teamă ca alături să nu-l scoată pe vreunul din sările și acesta să-l împuște. Nu voiam să l se

facă nici un rău lui Ramon Internaționale, pentru că știam că el are dreptate. M-am apropiat repede de ring și l-am rugat să iasă afară. La care el mi-a răspuns că nu părăsește ringul pînă cînd nu-i declară învingător sau, cel puțin, pînă cînd Vasil nu vine înapoi să termine lupta.

Vasil tocmai se întorsese de la duș, îmbrăcat în hainele lui obișnuite și fuma un trabuc.

A fost cea mai cumplită întîmplare din cîte am trăit. Grupulețe, grupulețe, micuții filipinezi au început să revină în arenă ca să vadă cum se va termina lupta; polițiștii au întors ca și împotriva lor și i-au gonit, dar, peste cinci minute dumneilor au apărut iar pentru că erau, totuși, tare curioși să știe cum se va sfîrși această poveste. Compatriotul lor, Ramon Internaționale era încă viu în mijlocul ringului, și el voia să vadă cu orice preț cum se va desfășura lupta, în continuare. Vreo cincizeci s-au furisat la balcon, unde polițiștii căleau nu-i mai puteau urmări, și au înțucat ușile în urma lor, ca nici ceilalți polițiști să nu aibă cum să intre peste ei. Asemenea nebulie nu mai văzusem pînă atunci. S-au apucat să-l încurajeze pe Internaționale. Polițiștii au îndreptat spre el automatele amenințîndu-l, dar din cei cincizeci de prichindei unul nu s-a clintit. Erau la fel de încăpățînați ca eroul lor. Pe urmă cineva a tras în plafon și unul din prichindei a leșinat. Treaba asta i-a infuriat la culme pe ceilalți patruzece și nouă de filipinezi care au început să arunce cu sticle în polițiști. Doi ca și-au speriat în așa hal încît s-au răsturnat peste scaune urlînd de durere. Iar Internaționale nu voia să se miște din loc, nici în ruptul capului.

Eu pîlneau aproape, rugîndu-l într-una să părăsească ringul. «Tu nu știi nimic», striga el la mine: «Tu habar n-ai de nimic».

Afară soseau la Luna Park oameni din întregul San Francisco; pe jos, cu tramvaiele, cu mașinile, și noi nici nu știam că se adunaseră în stradă trei mii de inși și că alții veneau mereu, din minut în minut. Oamenilor le place grozav cînd unul dintre ei, mai cu seamă cînd are și pielea de culoare închisă, se ridică împotriva întregii lumi, și, întodeauna, nouă din zece sînt de partea lui. Mulțimea aceea era, fără îndoială, toată de partea lui Internaționale. Cei mai mulți dintre ei nu văzuseră lupta dar din cele auzite de la cei care au văzut-o, erau încredințați că Internaționale cîștigase. Au început să facă aprecieri cum că va fi în stare să țină piept polițiștilor și erau tare curioși să vadă cum o să izbutască aceștia, pînă la urmă, să-l scoată din ring. Aproape toți erau de părere că Ramon mai bine moare decît să părăsească ringul înainte de a fi declarat învingător. Credeau acest lucru pînă și acei care pînă atunci nici nu auziseră de Internaționale. Într-un cuvînt, știau că Ramon rămîne acolo. În mijlocul ringului, cu risul de a fi împușcat, pentru că și ei ar fi făcut la fel dacă ar fi fost la fel de volinici și de nebuni ca el. Un lucru însă nu le intra în cap: un filipinez? Unde s-a mai pomenit un filipinez de o sută douăzeci și cinci de kilograme? I Dar cu toți erau bucurioși că avea o asemenea greutate. Știi doar, cît de fericit au fost oamenii din întreaga lume cînd au aflat că s-au născut cu bine cei cinci gemeni.

Pe la miezul nopții s-au văzut nevoiți să-l tragă din pat pe directorul poliției și își închipui, sper, că l-a înfuriat povestea asta ! Le-a trebuit peste douăzeci de minute pînă să-i explice ce s-a întîmplat și ce se mai întîmplă, ca nici atunci să nu fie dumerit despre ce-i vorba. În sfîrșit s-a dat jos din pat, și-a aruncat hainele pe el, s-a urcat în mașina lui roșie și, gonind nebunește, cu nouăzeci pe oră prin străzile aglomerate, a pornit-o spre Luna Park ; jumătate de duzină de poliști pe motocicletă înaintea lui, jumătate în urma lui. Îmi aduc aminte de uimirea lui cînd a intrat în arenă și i-a văzut pe toți poliștii aceia călări umblînd în sus și-n jos pe culoare, pe Internaționale în mijlocul ringului, și pe cei cincizeci de prichindei filipinezi aruncînd cu sticlele de la balcon. O sticlă a pocnit pe podeaua de piatră aproape de el și chiar în clipa aceea dumnealui s-a întors și i-a zărit pe micuții filipinezi de la balcon. Își spun drept, s-a speriat de moarte.

— Ei drăcie, ce fac acolo sus filipinezii aceia așa de frumos îmbrăcați ? a întrebat.

— Ha, ha, îi ride-n nas un reporter de la News ; s-au înțuiat și așvîrî cu sticle în noi. Tare sînt curios să văd cum îi scoatem afară. Hai, la treabă, sînteți doar director de poliție. Dați-i afară. Să vedem și cum îi scoateți pe Internaționale din ring. Sînteți doar un om curajos. Hai, duceți-vă și aruncați-l de acolo.

Directorul l-a cercetat bine pe Ramon și în cele din urmă s-a hotărît să rezolve cazul cu vorbă bună. I-a spus că nu va înfunda pușcăria dacă părăsește ringul de bună voie și se duce acasă, dar dacă refuză va fi scos cu ajutorul gazelor și va fi închis pe zece ani. La care Internaționale i-a răspuns : « Ce știi tu, tu nu știi nimic, habar n-ai de nimic », și în aceeași clipă unul dintre micuții filipinezi a aruncat o sticlă, care a nimerit în alt cal și acesta a sărit din rîndul al șaselea direct pe ring. Poliștii care îl călărea și-a făcut vînt și ricoșînd a aterizat în rîndul al patrulea, deoarece Internaționale tocmai se îndrepta spre el amenințător. Dar calul încremenise în asemenea hal. Încît nici să se miște nu mai putea ; și atunci zurlul de Ramon s-a suit în șă. Niciodată, în istoria luptelor greco-romane nu s-a întîmplat o asemenea nebulie. Mie mi-era teamă să nu așvîrî și calul de pe ring, dar Ramon avea o inimă mult prea bună ca să facă o asemenea murdărie. Îi plăceau grozav necuvîntătoarele.

De afară se auzeau tot timpul oamenii cum strigau : « rușine ! » și noi știam foarte bine de ce făceau acest lucru, numai directorul nu știa. « Ei drăcie, ce nu le place ? » întreba într-una.

Nimeni dintre poliști nu i-a spus, așa că s-a îndurat de el reporterul acela de la News : « Ha, ha », îi spune, « vă strigă rușine vouă poliștilor, cui altcuiva. Cu toții, bărbați, femei sau copii sînt sută la sută de partea lui Internaționale ».

Atunci directorul s-a apropiat de mine. Era furios la culme.

« Dumeata ești managerul lui ? » m-a întrebat, și eu i-am spus că sînt.

— Excelent, îmi răspunde. Atunci scoate-l de acolo !

M-am apucat, așadar, să-l rog din nou să coboare. Ce să-ți mai spun ? Calul acela speriat de moarte s-a răstît deodată la mine cu un nechezat prelung de m-a

băgat și pe mine în sperieți. N-a lipsit mult să cad de spaimă. Acum parcă nici calul nu mai avea chef să se dea jos de pe ring. Cît despre Internaționale, el o ținea morțîș pe a lui : « Ce știi tu ! » la care eu îi răspundeam : « Știu, știu, nu-mi mai spune. Nu știu nimic, habar n-am de nimic. Dar pentru numele lui Dumnezeu, Ramon, coboară odată de pe ring ! ».

Nici gînd să cedeze.

Atunci directorul de poliție, Vasil Ivanovici, managerul, arbitrul, cronometrorii, reporterii și două duzini de poliști s-au adunat într-o mică consfățuire. Au hotărît să-l trimită pe Vasil înapoi pe ring ca să termine lupta, dar Vasil nici nu voia să audă de așa ceva. A început să bată din picioare ca un copil îndărătnic, să arate cu mîna spre cal, dar asta nu era dect un pretext. Adevărul era că se temea cumplit, Zicea că a fost declarat odată învingător și că lui asta îi ajunge. După care directorul s-a așezat pe un scaun și a început să se văicărească : « vai, vai, ce rușine, tot orașul o să rîdă de mine ! ».

Deodată sare în sus ca fript și în același timp îi sare și muștarul : « Gazele ! Dați drumul la gaze peste el », îl aud strigînd și în aceeași clipă își întoarce capul în sus spre cei cincizeci de prichindei. « Peste toți filipinezii, peste toți frății noștri cu pielea cafenie, dați drumul la gaze ! »

« Dar ce ne facem cu calul ? » a întrebat careva.

« Și peste cal », răspunde directorul de poliție.

Dar numaidecît auzi mulțimea de afară strigînd : « Rușine » și se răzgîndi.

« Stați », le spune poliștilor. « stați !. Există printre voi cincizeci de bărbați

vinjoși, dispuși să urce pe ring și să-l aresteze ? »

Nu se găsi nici unul, dar mite cincizeci.

Directorul spunea de furie. S-a apucat să-i telefoneze primarului și acesta l-a înjurat, cu sete, timp de cinci minute. După aceea primarul l-a sfătuit să-l lase pe luptătorul filipinez călare pe ring, să-i lase în plata domniului și pe cei cincizeci de prichindei de la balcon și să evacueze doar străzile, da, da, așa i-a spus : să-i lase pe filipinezi în arenă pînă cînd avea să-i doboare somnul și foamea și vor pleca acasă de bună voie. Directorul găsi ideea colosală, dar numai pînă în clipa în care văzu că oamenii din stradă nici gînd n-aveau să se-ntoarcă acasă ci, dimpotrivă, au început să dea buzna în arenă, să se așeze pe scaune și să strige că ei sînt nu mai puțin de cinci mii la număr. Era o noapte senină de august, se simțeau cu toții excelent și nici unuia nu-i venea să plece acasă.

Pe director l-a cuprins panica. Povestea asta era mai a dracului dect o grevă. De zece ori mai a dracului !

Și iar l-a telefonat primarului, și iar au vorbit împreună multă vreme. În cele din urmă i-a spus lui Diamond Gates să urce pe ring și să-l declare învingător pe Internaționale.

« Asta nu pot, îi răspunde Diamond Gates, la care directorul se înfurie : « Bine, să vedem ! Dacă în clipa asta nu vă duceți să-l declarați învingător

pe acest descreerat de filipinez, s-a zis pentru totdeauna cu luptele greco-romane în *Frisco*.»

Numai așa s-a hotărât Diamond Gates să încerce să se cațere pe ring. Dar abia s-a aplecat sub coarda de jos și calul, speriat, s-a ridicat pe picioarele din spate, și a început să necheze atît de jalnic, încît Diamond Gates a rupt-o la fugă pe culoar în sus, nădușind și tremurînd din tot corpul. În cele din urmă s-a urcat pe un scaun și l-a declarat învingător pe Ramon Internaționale. Tot Luna Parcul delira de bucurie dar mai cu seamă cei cincizeci de prichindei de la balcon. Pe urmă, încetul cu încetul, arena s-a golit. Plîn și Internaționale a descălecat și a părăsit ringul.

Niciodată, însă, n-am aflat cum au reușit să scoată din ring calul acela. Se pierduse cu totul, de spaimă.

În românește de JEAN GROSU.

IDEEA OLIMPIADELOR A RENĂSCUT LA BUCUREȘTI

Pedagogul francez Pierre de Coubertin poartă astăzi, cu totul justificat, titlul glorios de renovator al Jocurilor Olimpice ale erei moderne. Nimeni nu i-l contestă, dar puțini sînt cei ce știu că unul dintre promotorii cei mai activi ai renașterii Jocurilor Olimpice — al cărui nume a fost omis adesea chiar și în tratatele consacrate exclusiv acestei competiții — este Evanghelie Zappa. Numele său apare în arena istorică a Jocurilor Olimpice cu peste treizeci de ani înaintea primei manifestări publice a baronului de Coubertin. Și apare nu numai în vorbe — inspirate de romantismul și gloria Greciei antice — ci și în fapte.

Dar cine este în fond Evanghelie Zappa? Născut în 1800, în Epir, tînrul Zappa participă la luptele eteristilor pentru independența Greciei (1821—29), obținînd pe cîmpul de bătălie gradul de maior. Apoi, în 1833, se stabilește pe teritoriul țării noastre, ocupîndu-se cu negoțul de cereale. Avea evidente preocupări culturale, iar acțiunile sale în acest domeniu au fost considerate pe vremea aceea drept « intențiuni luminate și patriotice către țara noastră ».

Într-adevăr, în cei 65 de ani ai existenței sale, Evanghelie Zappa a manifestat mult interes pentru problemele culturale ale patriei sale adoptive. Fondurile donate de el au sprijinit, în opera lor, pe întemeietorii Academiei Române. Precum, darul său de 5000 de galbeni, făcut în 1860, a contribuit la redactarea unei gramatici și la elaborarea primului « dicționar al limbii române », proiectat de aceeași Academie Română și încredințat lui A. T. Laurian și I. C. Massim (trei volume au apărut între 1871 și 1877). Dania din urmă a fost înmînată prin testament cu încă 1000 de galbeni.

Dar opera cea mai de rîsunet, cu ecouri pe plan internațional, a fost ideea lui Evanghelie Zappa de a organiza primele competiții de reînviere a jocurilor tradiționale ale vechilor greci. Preocupat de intenția de a favoriza perpetuarea patrimoniului antichității, Zappa a pus la dispoziție o mare parte a averii sale, agonisită în România, pentru « restaurarea Jocurilor Olimpice, care trebuie să fie celebrate din 4 în 4 ani, după obiceiurile strămoșești ».

Donatia sa de aproximativ 600.000 de franci este acceptată de guvernul grec, dar realizarea în sine a ambițiilor donatorului nu a fost la înălțimea visurilor. La Atena se creează « Fundația Olympicilor », iar propunerea lui Zappa se amplifică, fiind vorba acum nu numai de jocuri sportive, ci și de concursuri literare, muzicale și de arte plastice, ca și de expoziții artistice și agricole. Clădirile construite în acest scop poartă azi numele de « Zappeion ».

Primele jocuri preconizate de Zappa — numite astăzi uzual « preolimpice » — s-au desfășurat la Atena, în 1859, mai mult pe străzile orașului și într-o piață publică, întrucît vechiul stadion nu a putut fi refăcut la timp. Nici cele cîteva ediții răzlete ulterioare (pînă în 1889) nu au avut mai mult succes. Dar chiar așa, neizbutite, aceste jocuri — prolog la suita triumfală a Jocurilor Olimpice moderne — au slujit ideii olimpismului, căci au trezit mult interes dincolo de hotarele Greciei și au fost urmărite îndeaproape de presa internațională.

Astfel, cu ideea sa, născută la București, Evanghelie Zappa își merită locul în Pantheonul olimpic !

DINTR-O ENCICLOPEDIA A SPORTURILOR

George Călinescu a discutat cândva, nu mult înainte de moartea sa, micul Larousse, reabilind valorile cunoscute personalităților românești menționate în enciclopedia care « seamănă în toate vînturile ».

O curiozitate similară — poate inspirată chiar de exemplul călinescian — ne-a îndemnat să răsfoim, sau mai curînd să desfoim « Enciclopedia sporturilor » editată de aceeași « Librairie Larousse », pentru a vedea cîți dintre sportivii noștri celebri sînt citați și în ce mod.

Pentru un volum de aproape 600 de pagini și în raport cu contribuția sportivilor români — de-a lungul deceniilor — la gloria stadioanelor, recolta este destul de slabă. Firește, sînt la locul lor recordmanii mondiali și dubla campioni olimpici Iolanda Balas, fosta campioană mondială de floretă Olga Orban. Demifondistul Zoltan Vámos apare menționat în subtitlul unei fotografii. Apoi, cu excepția campionilor și recordmanilor români care figurează inevitabil în palmaresul diverselor discipline sportive, enciclopedia consemnează încă trei nume românești — curios — în postura lor anecdotică.

Iată-l astfel pomenit pe Nicolae Mișu (caligrafiat *Mishu*) — cunoscut încă din primele decenii ale secolului pe « courts »-urile europene, căci colinda turneele estivale, iar astăzi edec al tribunelor de tenis bucureștene — pentru bizarele lui servicii contorionate, care făceau deliciu publicului, altfel foarte teapăn, de la Wimbledon.

Autorul capitolului consacrat tenisului de masă, cunoscutul jucător francez Michel Hagenauer, evocînd începuturile eroice ale jocului ce se numea pe atunci ping-pong, povestește un episod de la campionatele mondiale din 1936 (Praga), care a determinat pur și simplu modificarea regulamentului și în care este implicat și jucătorul român Marin. « La ora 17,30, românul Marin și subsemnatul (Hagenauer), nu încheiasem încă îndrîjită partidă începută la ora 10 dimineața ! Fața pămîntie și ochii înroșiți ai adversarului meu îmi sporeau încrederea și îmi stimulau moralul. Din păcate, după 7 ore și jumătate de joc, la scorul egal de două seturi la două, partida a fost întreruptă. Întrunit în consiliu, biroul federației internaționale a decis curmarea acestui maraton, pentru a permite campionatului să se încheie la termenul prevăzut... adică în aceeași seară. Învîgătorul a fost tras la sorți și românul a avut noroc ». Din acea zi, regulamentul a fost modificat, pentru a stăvili « țâcăneala » interminabilă.

În sfîrșit, fostul campion român la săritura în înălțime Ioan Soeter este citat, fiind socotit promotorul luptei împotriva pantofilor cu talpă elastică îngroșată — « trambulina portativă la 3-4 cm. deasupra solului » — care a dăruit o lungă dezbatere în contradictoriu — din care a ieșit victorios punctul său de vedere — cu privire la avantajele nesportive create pe baza unor factori materiali exteriori.

V. BĂNCIULESCU

Dr. HEINZ SCHÖBEL: « *Olympia und seine Spiele* », Leipzig, 1966.

Prefațînd cartea, Avery Brundage, președintele Comitetului Internațional Olimpic, o caracterizează (destul de editorial) astfel: « Lucrarea aceasta va permite unui larg public să se informeze asupra originii, naturii și dezvoltării jocurilor Olimpice ale antichității și va contribui deci la mai bună înțelegere a jocurilor Olimpice moderne ».

Trăsătura principală a acestei cărți este contribuția sa la îmbogățirea unei bibliografii olimpice și așa destul de precară.

Dr. Heinz Schöbel, autorul lucrării, își poartă cititorii prin pașiștile sacre ale Olimpiei, reconstituind cadrul în care se desfășurau jocurile lumii pan-helenice. Autorul se bucură, firește, în această parte, de suportul unor admirabile surse, căci arheologii germani — de la Vinckelmann, Curtius în secolele trecute și pînă la Kunze acum cîțiva ani — au efectuat perseverente și fructuoase cercetări la Olympia.

Pasionantă este descrierea organizării și desfășurării Jocurilor Olimpice antice. Tributar în mare parte cărții lui Fersen Mezô (premiul I la concursurile olimpice de artă din 1928), Schöbel face totuși dese corecturi de detalii, bazate pe cercetări recente. Interesante sînt amănuntele ce ni se furnizează despre personalitatea celebrilor învingători, precum și a invitaților de marcă, nelișiți în jurul arenei olimpice.

Textul este fericit întregit cu fotografii și hărți care situează locul competițiilor și evocă scene de întrecere prin reproducerea amforelor și a sculpturilor clasice.

V. B.

WALTER UMMINGER: « *Helden, Götter, Übermenschen* », Econ-Verlag, Düsseldorf.

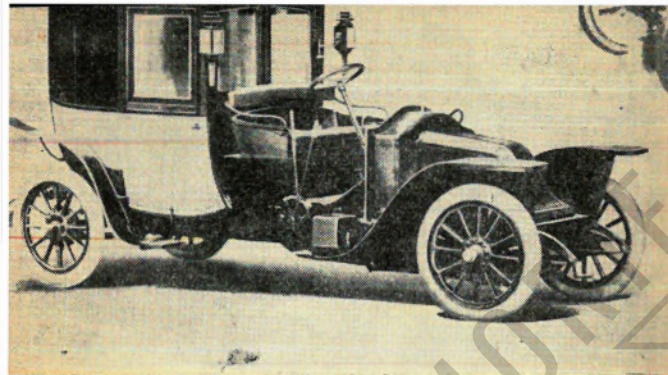
Walter Umminger socotește că orice faptă demnă de istoria omenirii — de la goana vîntătorilor primitivi pînă la zborurile în cosmos, de la solul lui Miltiade pînă la exploratorii polari — este într-un fel sau altul legată implicit de o performanță fizică, « sportivă ». Pentru el, realizatorii acestor performanțe sînt « eroi, zei, supraomeni », cărora le-a dedicat o carte extrem de interesantă.

Subtitlul cărții este revelator: o istorie culturală a performanțelor omenești. Eroi săi preferați sînt din toate domeniile, Umminger merge paralel cu istoriile clasice, pe care, dacă nu-i reneagă, îi ironizează. Autorul pretinde că istoria nu e compusă numai din războaie și evenimente decisive. « Globul a lăsat suficient loc și pentru terenurile de întrecere, pe care omul s-a jucat cu pasionată bucurie de a trăi și pe care s-au împlinit mai multe evenimente hotărîtoare pentru el decît cunoaștem în general ».

Umminger nu parafrazează istoria, ci extrage din ea tot ceea ce este caracteristic pentru strădania omului de a se depăși, de a depăși pe alții, de a obține un record, de a atinge un pisc, lată de ce vom înțeli în cartea sa, într-un aparent *mixtum compositum*, pe Milon din Crotona și pe Thor Heyerdahl, pe Robin Hood și pe ducel de Edinburg, pe Spartacus și pe Pele, pe Nurni și pe lordul Byron, pe Zatoke și pe Nansen, pe Hemingway și pe Gagarin.

Titlurile celor patru părți ale volumului sînt semnificative: « Cartea credințioșilor și a fanaticilor » (de la legende grecești pînă la visul lui Icar), « Cartea vîntătorilor și a războinicilor » (de la David și Goliat pînă la curtea regelui Arthur), « Cartea gladiatorilor » (de la Hercule pînă la Coppi), « Cartea posesedatilor » (de la Don Quijote pînă la Macolm Campbell). Cariera, realizările, performanțele tuturor celor menționați în carte (numele citate mai sus reprezintă o parte infimă), întregesc un tablou istoric al sportului, în concepție modernă, în strîns contact cu realitatea. Redînd cîvîntului record accepția sa primară de « înregistrare a evenimentelor », de « însemnare istorică », Walter Umminger poate conchide, despre eroii săi, « de sînt amatori sau profesioniști, gladiatori sau artiști, eroi, zei sau supraomeni, îi veți recunoaște după recordurile lor ! ».

V. B.

Un automobil Renault 1912

cadran mondial

De la *Minutul 90* al lui Franco Ciam-pitti pînă astăzi, literatura dedicată fotbalului a făcut un important salt în realitate, comparabil cu distanța care separă povestioarele lacrimogene de *Cu sînge rece* al lui Truman Capote. Cîțiva buni scriitori europeni (și printre ei Eugen Barbu cu romanul *Unspre-zece*) și-au încercat condeiele în arena scrierilor cu subiect sportiv, fără a-și compromite renumele. Brian Glanville este ultimul dintre ei.¹ Comentatorul sportiv al gazetei londoneze «*Sunday Times*», cu ani în urmă corespondent în Italia,

este un *connaissance*, ceea ce-i conferă ușurința de a se mișca în lumea fotbalului fără grija de a călca strîmb. Se vede că lubefte fotbalul, deși îi privește pe jucători cu oarecare milă, cum făcea Jack London cu boxerii săi.

Ascensiunea lui Gerry Logan este drumul unui jucător scoțian de provincie, care ajunge succesiv la Londra, apoi la Roma și Milano și din nou în patrie, urmînd nu un itinerar turistic, ci unul profesional, tratat de gloria sa, de ambițiile și pînă la urmă mal ales de decepțiile sale. Dar Gerry Logan își depășește posibilitățile. După faimă și bani, își pune în joc căsnicia și familia, vinează publicitatea cu orice preț, devine egoist și oportunist, sfîrșind penibil în industria spectacolului. Ciudat, dar slăbiciunile lui Gerry Logan ar putea să ne stîrnească uneori simpatia, cu atîta forță sînt descrise culisele clubu-

rilor profesionale, *milieu-ul* care decide în fapt, cu jocul milioanei și al interese-lor, soarta bietului jucător.

Romanul e scris pluripersonal: vorbește în el autorul, vedeta, soția sa, antrenorul, compunînd o mixtură de obiectivitate și subiectivitate deloc dăunătoare romanului. Autorul cunoaște bine lumea fotbalului și paginile sale cele mai încîntătoare sînt cele consacrate industriei fotbalistice italiene, cu activității ei comici, corupți, teatrali, intriganți și totuși simpatici. Descrierile de meciuri nu au nimic fals-dramatic, susținînd întregul cu valoare de argument.

Unul din eroii romanului exclamă la un moment dat, euforic: «Fotbalul ar trebui să-și găsească poetul!». Din păcate, cu toată plăcerea insolită pe care ne-o procură, Brian Glanville nu este încă poetul căutat pentru că distanța tipic britanică cu care-și privește subiectul ne stîrnește dorul după pasiunea și căldura lui Hemingway pentru toreadori!

• Primul scriitor — campion al Jocu-rilor Olimpice moderne — este austriacul Felix Schmal, cunoscut sub pseudonimul literar Filius, care a cîștigat la Atena (1896) proba ciclistă de 12 ore (timp în care a parcurs pe pistă aproximativ 315 km.).

• Ediția din 1924 a Jocurilor Olimpice (Paris) a fost dublată de concursuri literar-artistice desfășurate cu oarecare fast. Ceea ce ne impresionează astăzi este compoziția juriilor, în care figurau nume ilustre ca Paul Claudel, Jean Giraudoux, Gabriele d'Annunzio, Paul Dukas, Arthur Honegger, Maurice Ravel. Juriul nescutite de imperfecțiuni, de vreme ce, la literatură, constatăm că nu obține nici un premiu opera (de atunci devenită celebră) a lui Henry de Montherlant: *Le Paradis d' l'ombre des épees!*

V. B.

Corectura: LIDA IGROȘIANU și ALEXANDRU BACIU

Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică «*Arta Grafică*»

¹ Brian Glanville: «*The Rise of Gerry Logan*», Edit. Farquharson Ltd., London.

LES LECTEURS DE L'ÉTRANGER DE LA REVUE Secolul20

PEUVENT S'ABONNER SOIT AUX CENTRES SUIVANTS:

ALBANIE	— Ndermerja Shtetnore e Botimove, Tirana
R. D. ALLEMANDE	— Deutscher Buch Exp. und Import, Lenninstrasse 16, Leipzig 701
R. F. ALLEMANDE	— Kubow & Sagner — P.O.B. 68, München 34 W. E. Saarbach — P.O.B. 1510, Köln 6
ANGLETERRE	— Collets' Holdings Ltd — Danington Industrial Estate — Wellingborough, Northants
AUTRICHE	— Globus Buchvertrieb — Salzgrisa 16, Vienne
BELGIQUE	— Du monde entier 5, Place St. Jean, Bruxelles
R. P. BULGARIE	— Raznoisnos — 1, rue Tzar Assen, Sofia
R. P. CHINOISE	— Waiwen Shudian — POB 88, Péking
R. P. D. CORÉE	— Gulphanmul, Phenian
CUBA	— Libartimpex, Calle Ermita 48, San Pedro, Habana
ESPAGNE	— Libreria Herder, Calle de Balmes, 26, Barcelona
FINLANDE	— Akateminen Kirjakauppa, P.O.B. 128, Helsinki
FRANCE	— Messageries de la Presse Parisienne, 111, Rue Réaumur, Paris 2-e
R. P. HONGROISE	— Kultura, P.O.B. 149, Budapest 62
ITALIE	— So. Co. Lib. Ri. Export — Import, Piazza Margana 33, Roma
ISRAËL	— Hailepac Ltd., 11, Arlosoroff Street, Haifa
JAPON	— Nauka Ltd., — 2 Kanda Zimbocha 2 Chome Kiyoda-ku, Tokyo
R. P. MONGOLE	— Mongolpostknjigotorg, Ulan Bator
NORVÈGE	— Norsk Bogimport, P.O.B. 3267, Oslo
R. P. POLOGNE	— Ruch, ul. Wilcza 46, Warszawa
PAYS-BAS	— Meulenhoff, Beulingstraat 2, Amsterdam
PORTUGAL	— Libreria Bucholz, Avenida Liberdade, Lisbonne
SUÈDE	— D. C. Fritz, Fredgatan 2, Stockholm 16
SUISSE	— Pinkus & Cie, Frotschaugasse 7, Zürich
R. S. TCHÉCOSLOVAQUE	— Artia, Ve, Smerkach 30, Praha
U.R.S.S.	— Medjinarodnaia Knjiga, Moskova, G. 200
U.S.A.	— Fam Book Service, 69 Fifth Avenue Suite 8 F, New York 10003 N.Y.
	— Continental Publications, III, South Marmaine Ave. St. Louis Missouri 63105
R. D. VIETNAM	— So Xunt Nhap Knap Sach Bao Hai Ba Trung 32, Hanoi
R.S.F. YUGOSLAVIE	— Jugoslavenska Knjiga, Terazije 27, Beograd

Soit directement à

L'UNION DES ÉCRIVAINS DE LA REPUBLIQUE SOCIALISTE
DE ROUMANIE

Șoseaua Kiseleff 10, ♦ (tel. 18.13.99) București

Secolul20

REDACȚIA: CALEA VIC-
TORIEI, 115. TEL. 16.79.22
ADMINISTRAȚIA: ȘOSEAUA
KISELEFF, 10 — TEL. 18.33.99
BUCUREȘTI